să participe activ la schimburile economice și comerciale din Piața comună fără a-și modifica radical legislatura pentru a o adapta la cerințele puternicului organism european.

În Finlanda, Partidul de Centru, cel mai puternic din opoziție, s-a bazat tocmai pe fermieri și a obținut un succes spectaculos în alegerile din 17 martie : 25,4 la sută din voturi, adică 55 de locuri în parlament, cu 15 mai mult decît în 1987. Social-democrații, cu doar 48 de locuri față de 56 deținute anterior, au trecut, pentru prima dată din 1966 încoace, pe planul doi, în vreme ce partenerii lor din coaliție, conservatorii, au pierdut 13 locuri, fiind marii învinși ai competiției electorale. Cum și al treilea membru al coaliției a pierdut un loc, guvernanții, deveniți minoritari cu doar 99 de mandate din totalul de 200, au fost nevoiți să se retragă. Președintele Mauno Koivisto, care s-a pronunțat în favoarea unei coaliții între centriști și conservatori, l-a desemnat ca premier pe Esko Aho (36 de ani), liderul Partidului de Centru. Social-democrații au declarat că a sosit momentul să cedeze locul opoziției, ceea ce ar putea să însemne că nu vor participa la o coaliție cu centriștii. Conservatorii n-au respins de plano o eventuală colaborare cu aceștia din urmă, dar poziția lor față de o posibilă aderare la CEE diferă net de cea a Partidului de Centru, primii fiind adepți convinși ai integrării economice în Europa. Și ca ei gîndesc mulți oameni de afaceri finlandezi, în special cei tineri.

„Japonia Nordului", cum a fost supranumită Finlanda din cauza ritmului creșterii economice, este neliniștită și din cauza semnelor de criză apărute încă de anul trecut, cînd acest indice esențial, menținut la 2—3 la sută timp de zece ani, a scăzut brusc la 0,3 la sută. Rata șomajului de doar 3,5 la sută a sărit la 7,1 în acest an, iar inflația devine tot mai amenințătoare. În aceste condiții, neutralitatea Finlandei pare a se transforma din avantaj în contrariul său, căci presiunea economicului asupra politicului va continua să crească. Bătrînii politicieni finlandezi mai speră încă în posibilitatea de a menține țara pe o linie de mijloc în sensul continuării relațiilor „speciale" cu Kremlinul și evitării aderării la CEE, dar realitatea economică îi contrazice. Însă chiar și cei care doresc aderarea urmăresc cu îngrijorare discuțiile din CEE despre o politică externă comună a tuturor membrilor, căci neutra Finlandă nu dorește nici o modificare a raporturilor sale cu Moscova. Cît despre o politică militară comună nici nu poate fi vorba, finlandezii refuzînd categoric orice alianță de acest gen.

După cum se vede, mica țară a pădurilor nu este tocmai liniștită. Și s-ar putea ca bucuria cîștigării alegerilor să se transforme în serioase dureri de cap pentru Partidul de Centru. „Finlandizarea" atît de mult rîvnită de mai toate țările din fostul lagăr socialist pînă în 1989 începe să devină o povară pentru finlandezi.

Manuela Ștefănescu

Afganistan

Și acolo, războiul continuă

În Afganistan se consumă drama unui popor căruia i s-a impus, în mod brutal, un regim artificial și opresiv — comunismul. Aflat în zorii civilizației, poporul afgan este, prin tradiție și educație, fundamentalist musulman. Astfel că, trupele sovietice de ocupație, sosite intempestiv în 1979, nu au făcut decît să îndîrjească acest popor, să-și urască noii conducători și să se ridice la luptă. Chiar după ce Moscova și-a retras trupele, în februarie 1989, sub presiunea internă și internațională, luptele pentru înlăturarea regimului au continuat.

Confruntarea dintre trupele loiale guvernului comunist de la Kabul și gherilele mujahedinilor este un fapt cotidian. Dar acesta a căpătat noi semnificații de cînd orașul strategic din estul Afganistanului, Khost, a căzut în mîinile rebelilor, după zece zile de înfruntare crîncenă, cu morți și răniți în ambele tabere. Radio oficial Kabul a fost primul care a recunoscut luptele grele din garnizoana Khost, în după-amiaza zilei de duminică 31 martie. O zi mai tîrziu, același post a transmis un discurs al președintelui Najibullah, anunțînd o zi de doliu național în memoria „soldaților și ofițerilor martirizați la Khost".

Comandantul trupelor rebele care au asediat orașul Khost, Jalaluddin Haqqani, a afirmat că mujahedinii „nu cred într-o soluție politică a problemei afgane" și că „numai prin Jihad (Război Sfînt) se poate rezolva această chestiune".

La rîndul său, legendarul Gulbadin Hekmatyar, liderul fracțiunii Hebze-I-Islami a mujahedinilor, a declarat, după căderea Khostului, că forțele sale vor lansa curînd o ofensivă asupra capitalei. Totuși, experții militari occidentali consideră că gherilele mujahedinilor nu sînt încă în postura de a cuceri Kabulul. Reamintim că Hekmatyar a condus o lovitură militară alături de ex-ministrul apărării, generalul Shahnawaz Tanai, împotriva președintelui afgan Najibullah, în 1990, dar efortul a fost zadarnic. Tanai trăiește, actualmente, în Pakistan și se pare că a luat parte la asaltul Khostului. Najibullah a preluat puterea în Afganistan prin răsturnarea președintelui Babrak Karmal, exilat acum la Moscova, și a continuat politica dură, de aservire față de comunism.

Guvernul afgan a acuzat Pakistanul de „participare directă" la luptele care s-au desfășurat la Khost, cel mai apropiat oraș de granița dintre cele două țări. La New Delhi, ambasadorul afgan Ahmad Sarwar a afirmat, într-o serie de declarații făcute presei, că trupele pakistaneze au trecut în Afganistan și, utilizînd tancuri, artilerie și rachete, au atacat Khostul din patru direcții, alături de „mercenarii" afgani. Ambasadorul afgan a acuzat atacul armatei pakistaneze care ar fi provocat numeroase victime în rîndul populației civile și ar fi distrus orașul. Sarwar a recunoscut că regiunea „este în mîinile rebelilor", dar a prezis că „fiecare bucățică a patriei" va fi curînd redobîndită. Rămîne neclar modul cum a obținut Sarwar informațiile asupra situației din Khost, în situația în care comunicațiile între oraș și capitală fuseseră total întrerupte, fapt confirmat și de oficialitățile de la Kabul. Și de ce o poziție atît de vehementă trebuia luată în exterior, de un ambasador, și nu de o personalitate din capitală ?

Reacțiile autorităților de la Islamabad au pendulat între dezmințirile categorice ale oricărei implicări, cu trupe, arme sau experți militari, în atacul și capturarea orașului Khost, și cererile adresate ONU de a interveni pentru a se pune capăt atacurilor cu rachete Scud și bombardamentelor aeriene, ce au urmat căderii orașului, care au suprimat vieți nevinovate și au distrus proprietăți în provincia Khost și în taberele de refugiați de la granița afgano-pakistaneză. Aici trăiesc, potrivit diferitelor surse, între 600 mii și două milioane de refugiați afgani, în condiții deosebit de grele.

De altfel, miniștrii de externe ai Afganistanului și Pakistanului, Abdul Wakil și, respectiv, Shahabzada Yaqub Khan, au solicitat secretarului general al ONU, Javier Perez de Cuellar, să trimită misiuni de observare care să constate la fața locului cele afirmate de fiecare parte. Pakistanul își manifestă, totodată, disponibilitatea de a susține „orice efort al Națiunilor Unite de a găsi o soluție pașnică" în criza afgană și diferendul dintre cele două state legat de aceasta.

Tot Ahmad Sarwar, persoană influentă în elita conducătoare afgană (este cumnat cu Najibullah), în cadrul aceleași conferințe de presă de la New Delhi, a luat poziție și față de Statele Unite, deplîngînd faptul că Administrația americană nu a dezavuat ajutorul pakistanez acordat insurgenților, dar a lăsat loc și probabilității că această sancțiune va surveni. „Recent am văzut cîteva foarte flexibile schimbări în politica Statelor Unite spre Afganistan și pentru rezolvarea problemei prin mijloace politice. De aceea, este foarte dificil pentru noi că SUA au sprijinit un asemenea act inuman", a declarat Sarwar. Statele Unite au ajutat, prin intermediul Pakistanului, moral și logistic, gherilele mujahedine în lupta împotriva trupelor sovietice de ocupație și a celor afgane fidele guvernului-marionetă instalat la Kabul. Interesul și ajutorul națiunilor occidentale s-au restrîns însă după retragerea sovieticilor, dar mai ales după apropierea dintre Washington și Moscova.

Sibghatullah Mujaddini, președintele guvernului afgan din exil, a felicitat gherilele rebelilor pentru „marea victorie în capturarea orașului Khost, cîndva considerat o fortăreață a regimului", făcînd totodată apel la „menținerea unității și sincerității". Mujaddidi a cerut comandanților mujahedini „să trateze conducătorii, prizonierii și populația din Khost cu bunătate și milă", să evite abuzurile rebelilor, similare cu cele făcute în 1989, după cucerirea orașului Jalalabad. Asasinarea ofițerilor și soldaților din armata guvernamentală a fost o gafă care a transformat un succes într-un eșec cu implicații ulterioare în planul credibilității și popularității conducătorilor celor șapte mari gherile.

Khost a fost cunoscut de-a lungul celor 12 ani de război civil ca „Mica Moscovă", datorită locuitorilor lui loiali regimului de la Kabul. Cu ajutorul și întăririle trupelor guvernamentale, fuseseră sfidate orice încercări ale mujahedinilor de a captura această fortăreață strategică. Întîmpinată cu entuziasm și rugăciuni de recunoștință, vestea cuceririi Khostului are o importanță simbolică. Rebelii dețin acum controlul asupra unui oraș mare și, în cazul în care vor reuși să-l mențină, guvernul provizoriu și statul major al gherilelor, cu baza acum în Pakistan, se vor putea așeza aici. Ceea ce ar schimba sensibil datele problemei.

Oricum, evenimentele de la Khost au readus în prim-plan soarta poporului afgan, chiar dacă există o similară și tragică „concurență" kurdă în regiune. Refugiații speră că interesul lumii, ocupată deja cu alte probleme, va reînvia și că ajutorul acesteia le va permite, cîndva, să se reîntoarcă acasă.

La ora intrării acestor rînduri sub tipar, Radio oficial Kabul anunța lupte crîncene în jurul capitalei, la 160 km de Khost. Știrile provenite de la fața locului sînt dependente de surse, astfel că acestea sînt accentuate sau atenuate în funcție de interese. În atare condiții, nu se poate afirma cu exactitate cine și unde deține controlul. Vom reveni.

C. Valeriu

Serviciile secrete est-europene

• lumini şi umbre •

Grupajul nostru are în vedere unele aspecte din activitatea serviciilor secrete est-europene, aflate în plină actualitate după mutaţiile radicale din răsăritul continentului. În acest număr ne referim la cele din URSS, Cehoslovacia şi Bulgaria, iar în cel viitor la cele din Ungaria şi fosta RDG.

Cu ce se ocupă K.G.B.-ul?

În preajma discutării în Sovietul Suprem a unei noi legi „privind organele securităţii de stat", săptămînalul **„Moskovskie Novosti"** a publicat o amplă radiografie a ceea ce reprezintă, astăzi, Comitetul pentru Securitatea Statului (traducerea semnificaţiei iniţialelor KGB). În acest scop, au fost folosite atît cărţi şi articole tipărite în milioane de exemplare în Occident, cît şi surse proprii de informaţie. Din izvoare oficiale s-au putut obţine prea puţine date, ceea ce explică unele eventuale inexactităţi sau lipsa unor nume şi prenume. Revista moscovită şi-a exprimat cu anticipaţie recunoştinţa pentru corecţiile şi completările pe care KGB ar dori să le aducă.

KGB, urmaş al CK, al GPU, NKVD şi MGB, a fost creat printr-un decret al Prezidiului Sovietului Suprem al URSS, la 13 martie 1954. Nu erau menţionate public nici sarcinile, nici funcţiile acestui comitet.

DIMESIUNILE. „Efectivele KGB sînt încă secrete. Dar este un secret al Sovietului Suprem al URSS şi nu al nostru" (general-maior A. Karbainov, şeful Centrului de relaţii cu opinia publică al KGB). „În ceea ce priveşte efectivele KGB, pot spune că numai organizaţia de partid a Aparatului Central al KGB este mai numeroasă decît efectivele CIA şi FBI la un loc. Acestea reprezintă circa 36 000 persoane" (Oleg Kalughin, fost general KGB, trecut în rezervă după unele dezvăluiri, în prezent deputat al poporului din URSS).

„Numai la Moscova sînt 65 000 ofiţeri ai KGB" (Oleg Gordievski, fost colaborator al serviciilor sovietice de informaţii recrutat de britanici, într-un interviu acordat la New York).

„Cînd Gorbaciov a devenit secretar general, KGB reprezenta un enorm imperiu de aproape 400 000 de ofiţeri în ţară, 200 000 grăniceri şi o vastă reţea de informatori" (Christopher Andrew, Oleg Gordievski, în cartea „KGB văzut din interior", 1990).

„Conform surselor occidentale disponibile personalul KGB a sporit de la 490 000 oameni în 1973 la 700 000 în 1986" (Amy Knight, specialistă în probleme sovietice la Biblioteca Congresului SUA, în „KGB : Poliţie şi politică în Uniunea Sovietică", 1988).

BUGETUL. După datele oficiale, bugetul KGB ar fi de 4,9 miliarde ruble, inclusiv cheltuielile trupelor de grăniceri. Totuşi, unele incertitudini persistă. Pornind de la cifra minimă a efectivelor citată în Occident — 400 000 ofiţeri — ar rezulta 12 250 ruble pe an şi cekist ; o sumă suficientă, probabil, pentru salariu şi cheltuieli personale. Dar atunci cum sînt finanţate proiectarea şi fabricarea tehnicii speciale, extrem de costisitoare ? Pe de altă parte, suma citată include oare şi plăţile făcute informatorilor, angajaţi în diferite întreprinderi ?

STRUCTURA. KGB are în frunte un preşedinte (în prezent, Vladimir Kriucikov, al şaptelea în post din 1954) asistat de un colegiu şi patru adjuncţi. El cuprinde nu mai puţin de şaisprezece direcţii.

Prima direcţie principală coordonează serviciile de informaţii externe. Este un veritabil stat-major al KGB, condus de Leonid Sebarşin. Este împărţită pe secţii regionale (SUA, Canada, America Latină etc.) şi servicii specializate, desemnate prin litere. „K" — contraspionajul extern — este însărcinat cu controlul cetăţenilor sovietici aflaţi peste hotare şi cu prevenirea infiltrărilor de agenţi străini, „T" se ocupă cu colectarea informaţiilor ştiinţifice şi tehnice, „I" cu statisticile, „A" este serviciul de dezinformare în străinătate. El se ocupă în mod deosebit de mişcările pacifiste din Occident. A mai pus la cale tot felul de falsuri menite să impresioneze opinia publică mondială, cum ar fi zvonul că virusul SIDA s-ar datora unor experienţe ale armatei americane pentru arme biologice. Alte secţii se ocupă cu planificarea şi analiza operaţiilor, cu sprijinul tehnic, sau elaborează, pe baza informaţiilor adunate, sintezele destinate conducerii de stat.

Pînă în 1971, tot aici era inclusă direcţia „V" însărcinată cu pregătirea şi executarea acţiunilor teroriste. În 1959, după asasinarea lui Stepan Bandera — lider naţionalist ucrainean, aflat în exil la München — de către un agent al acestei direcţii, Biroul Politic al CC al PCUS ar fi interzis, conform surselor occidentale, acte de acest gen, în afara „cazurilor de forţă majoră". Se spune că un asemenea caz „special" ar fi fost lichidarea conducătorului afgan Hafizullah Amin, în 1979 (prolog al invaziei trupelor sovietice) executat , potrivit lui Andrew şi Gordievski, de agenţi ai direcţiei „C", care a preluat funcţiile lui „V". Direcţia „I" mai cuprinde o şcoală superioară, un institut de cercetări şi altul de proiectare şi producţie în domeniul electronicii.

A doua direcţie principală — contraspionajul, condus de Ghenadi Titov. Ea are misiunea de a împiedica orice activitate a serviciilor secrete străine pe teritoriul URSS. John Barron, specialist occidental, afirmă că şase din cele 12 secţii ale sale îi supraveghează pe diplomaţii străini pentru a-i împiedica să ia contact cu sovieticii. Celelalte secţii îi au în primire pe turiştii şi studenţii străini. Dar, potrivit lui Victor Gruşko, fost şef al acestei direcţii, în prezent prim-vicepreşedinte al

Sediul K.G.B. din Moscova. În medalion, (ex)generalul Kalughin

KGB, contraspionajul participă și la lupta împotriva crimei organizate și a sabotajului economic.

Direcția a treia, condusă de Sergheev. Rolul său este de a combate spionajul în rîndurile forțelor armate și ale organelor Ministerului de Interne. Ar avea circa 8 500 membri, printre care informatori în toate categoriile de unități militare sovietice.

Direcția a patra — contraspionaj în transporturi și aviație, controlul poștei și telecomunicațiilor. Este condusă de Storojev.

Direcția pentru apărarea Constituției. În trecut era direcția a 5-a, zisă și „ideologică". În fruntea sa se află Valeri Vorotnikov. După unele date, ar include o secție care se ocupă de organizațiile „neoficiale", inclusiv de Biserică ; alta are în grijă „sionismul". Sfera de acțiune a direcției mai cuprinde cultura, sportul, comitetele de grevă (potrivit lui O. Kalughin, agenții KGB s-au infiltrat chiar și în comitetele actualei greve a minerilor) și grupările naționaliste.

Direcția a șasea — contraspionaj economic și securitatea industriei. Șeful său, generalul-locotenent N. Savenkov, a acordat recent un interviu „Pravdei", ceea ce ne permite să-l citățm : sarcina direcției sale este de a „zădărnici și localiza activitatea de subminare a economiei URSS prin folosirea de către serviciile speciale a noilor condiții și forme în activitatea economică externă, precum și pe calea coruperii persoanelor oficiale sovietice".

Direcția tehnică operațională confecționează o serie întreagă de „materiale", de la microfoane pînă la otrăvuri. Oleg Gordievski evocă, nu fără admirație, performanțele atelierului de pașapoarte și alte documente false : „Prin 1971 au atins nivelul de vîrf, începînd să fabrice pașaportul american a cărui hîrtie are o compoziție specială".

Direcția a șaptea — „filajul". Efectuează supravegherea personală sau prin instalații speciale, a străinilor sau sovieticilor suspecți, contactînd, de asemenea, diverse birouri — administrații de bloc, oficii de stare civilă etc. — de unde se pot obține informații asupra vieții personale a cetățenilor. Este condusă de Rașcepov.

Direcția a opta, una din cele mai importante, dirijată de Andreev, răspunde de toate codurile și mijloacele de transmisiuni, ca și de interceptarea și decodificarea canalelor străine de informare. După unele date, toate serviciile de codificare, inclusiv cele ale guvernului și președintelui sovietic, sînt controlate de KGB, chiar dacă oficial fac parte din alte instituții.

Serviciul de protecție fost Direcția a noua. Însărcinat cu protecția președintelui și altor înalți demnitari. În fruntea sa se găsește Plehanov, promovat de la secția a 12-a.

Secția a zecea — arhivele. Mai puțin spectaculoasă, adăpostește, după toate probabilitățile, adevărata istorie a statului sovietic. Mulți ar dori să aibă acces la secretele sale...

Serviciul al unsprezecelea coordona legăturile cu „securitățile" din țările socialiste, cînd acestea existau. După schimbările din Europa de Est, funcțiile și sarcinile sale sînt foarte neclare, chiar pentru analiștii occidentali. Aceștia relevă că o parte importantă a arhivelor serviciilor secrete din țările respective au fost strămutate, discret, la Moscova. Pentru orice eventualitate ? De notat că serviciul era subordonat atît Direcției I, cît și, direct, conducerii KGB.

Secția a douăsprezecea se ocupă de ascultare — locuințe, telefoane, birouri. Se spune că șefii acestei secții se numărau întotdeauna printre apropiații președintelui KGB, ajungînd, de obicei, adjuncți ai săi... Secția ar avea mii de angajați numai la Moscova (cea mai mare parte femei !)

În analiza revistei sovietice nu figurează direcțiile cu numărul 13 (din superstiție ?) și 14. Probabil că în aceste poziții se află Secția de anchetă — după cum se vede, nu prea importantă în organigramă — și cea de comunicații guvernamentale, care asigură funcționarea „telefonului scurt", al celui interior de la Kremlin etc.

Direcția a 15-a, supranumită a „bunkerelor" : coordonează proiectarea, construcția și exploatarea adăposturilor speciale destinate conducerii țării, inclusiv în cazul unui război atomic. La suprafață „realizările" sale au forma unor terenuri virane. Victor Scebrikov (fost președinte al KGB) provenea din această direcție, unde a devenit... „Erou al Muncii Socialiste".

Direcția a 16-a — interceptare și decodificare prin mijloace electronice. Se deosebește de Direcția a opta prin tehnica mult mai sofiscată. Dispune de un mare centru de informații în centrul Moscovei, de un laborator de cercetări la periferie (unde lucrează numeroși laureați ai premiilor de stat și Lenin), iar în afara țării de o rețea de „urechi" electronice amplasate pe teritoriul misiunilor diplomatice și comerciale sovietice din peste 60 de țări. Colaborează strîns cu serviciul similar al Ministerului Apărării ; spre deosebire de acesta se orientează mai ales către informațiile de ordin economic și diplomatic.

Sistemul KGB mai cuprinde Direcția principală a trupelor de grăniceri, servicii economice, medicale etc., precum și o întreagă rețea de instituții de învățămînt : Școala superioară KGB din Moscova și mai multe școli de 1—2 ani în alte orașe.

În loc de concluzie vă oferim — ca un alt posibil răspuns la întrebarea „Ce a mai făcut KGB ?" — cîteva extrase dintr-o recentă telegramă UPI : „CIA a renunțat la propunerea de a reclădi din temelii o clădire nouă a ambasadei americane din Moscova, înțesată de constructorii ei sovietici cu dispozitive de ascultare (descoperite în 1985). A fost acceptat un alt plan vizînd numai reconstrucția cîtorva etaje superioare ale clădirii. Se așteaptă ca operația să coste cel puțin 200 milioane dolari și să dureze mai mult de patru ani". Comentariile sînt, credem, de prisos.

Ce a fost, a fost...

Aniversarea unui an de la „revoluția de catifea" a readus în centrul atenției evenimentele, deacum foarte controversate, de la 17 noiembrie 1989, care au fost detonatorul căderii regimului comunist. Lunile ce au urmat acestei aniversări au răscolit viața politică cehoslovacă prin dezvăluirile, uneori confirmate oficial, ale implicării fostei poliții secrete StB și a agenților ei în diferite evenimente și în noua structură a puterii în stat.

Comisia parlamentară instituită pentru anchetarea cauzelor reprimării brutale de către organele de securitate a manifestației pașnice a studenților din Praga nu ajunsese, în noiembrie 1990, la nici o concluzie. Mai mult, președintele acestei comisii, deputatul Jiri Ruml (Forumul Civic), a confirmat informația potrivit căreia o serie de membri ai anterioarei Comisii parlamentare de supraveghere a anchetei (făcută de organele Procuraturii) asupra evenimentelor din noiembrie au fost colaboratori secreți ai serviciilor de securitate ale statului. Nu au existat, totuși, dovezi care să ateste încercări de împiedicare a anchetei sau de orientarea acesteia într-o direcție nedorită. A fost, în schimb, începutul unui lung șir de demascări legate de persoane importante din conducerea actuală și activitatea lor anterioară, căruia cu greu i s-a pus capăt.

Versiunea care circulă cu insistență la Praga de cîteva luni și exploatată din plin de presă se referă la o lovitură de stat pregătită de o parte a fostei poliții secrete, o aripă reformatoare a partidului comunist, și de KGB. Deziluzia este profundă, și sentimentul manipulării omniprezent în rîndurile populației. Echivocul care planează asupra versiunii, considerată de-acum sentimentală, a revoluției spontane, care ar fi luat prin surprindere structurile de partid, de stat și de poliție ale regimului comunist, a făcut să sporească și mai mult nemulțumirea cehoslovacilor, dornici să cunoască adevărul. Presa, deși contestată de oficialități, criticată de președintele Vaclav Havel însuși, a continuat să alimenteze suspiciunile, dezvăluind o colaborare între dizidență, calificată drept o organizație iudeo-masonică, și StB, CIA, Mossad și KGB, ceea ce a produs confuzie și iritare în rîndul cetățenilor.

Ministerul de externe sovietic a reacționat prompt la speculațiile din noiembrie — decembrie 1990 din presa cehoslovacă, declarînd oficial că nici URSS, nici diferite organizații sau departamente ale sale nu au avut și nu au legătură cu evenimentele din 17 noiembrie 1989 de la Praga, respingînd categoric insinuările privind amestecul în treburile interne ale unui stat suveran și acuzațiile referitoare la „exportul restructurării", impus cu forța în Cehoslovacia sau în oricare alt stat.

Comisia parlamentară de anchetă a publicat dovezi potrivit cărora, în perioada 20 noiembrie—3 decembrie 1989, serviciile secrete au acționat în direcția paralizării protestului civic. Operațiunea organizată după prăbușirea puterii comuniste, cunoscută sub numele codificat „Ivița", avea ca principal scop destabilizarea situației interne.

Ancheta Procuraturii republicii s-a soldat cu inculparea a 30 de ofițeri și subofițeri din plutoanele de intervenție „Beretele roșii" și din fostele trupe ale Miliției populare. Pedepsele administrate, în urma procesului, variază de la cîteva luni pînă la patru ani.

Serviciul secret al Ministerului de Interne (StB) a fost desființat oficial la 1 februarie 1990, toți membrii săi fiind obligați să predea armele și legitimațiile. Inițial, a fost înlocuit cu Direcția pentru Apărarea Democrației și Constituției, un amestec haotic de agenți StB relativ nepătați, competenți profesional, și lucrători mai tineri. Ulterior, această direcție a devenit Serviciul Federal de Informații (FIS) și, după adoptarea unei legi speciale, va trece sub controlul Adunării Federale, ieșind de sub incidența Ministerului de Interne. Una din principalele îndatoriri ale noului serviciu va fi chiar supravegherea predecesorilor de la StB, suspectați de a-și găsi noi „slujbe" — spionînd pentru puteri străine. S-a confirmat că unii agenți ai fostelor servicii de securitate sînt angajați de spionajul străin, fiind mult mai periculoși pentru obiectivele secrete și strategice ale Cehoslovaciei chiar decît agenții străini. Conducătorii FIS au tras mereu semnalul de alarmă că fosta StB continuă să acționeze și nu dă semne să accepte noua realitate, subminînd permanent șubreda încredere în reforme.

În luna mai anul trecut au fost arestați 20 de foști lideri ai serviciilor secrete — inclusiv generalul Lorenz, fostul șef al poliției politice —, despre care se crede că au fost inițiatorii operațiunii „Ivița". Măsura rămîne curajoasă și foarte spectaculoasă, generalul Lorenz fiind acuzat de a fi recurs la agenți provocatori pentru a face să degenereze demonstrațiile de la Praga din noiembrie 1989, reproșîndu-i-se, totodată, ordinele de distrugere a celor mai compromițătoare arhive.

Pentru toți opozanții de ieri, care se află azi în posturi de conducere, este clar că

poliția politică poate fi „o bombă cu efect întîrziat", care trebuie mînuită cu precauție. Este știut că reprimarea disidenței a fost foarte înverșunată în Cehoslovacia, iar colaborarea cu serviciile secrete sovietice, de-a-lungul anilor, a fost foarte strînsă și este greu de crezut că legăturile au fost total întrerupte. La începutul acestui an, Cehoslovacia a abrogat unilateral un acord cu Moscova în baza căruia se autoriza activitatea agenților KBG în teritoriu.

Epurarea serviciilor secrete, a Ministerului de Interne, în general, și construirea unei configurații pe principii de drept, precum și statuarea unei activități loiale societății, au fost declanșate în februarie 1990 de noul ministru Richard Sacher și continuată de succesorul său, Jan Langos: Omul forte, desemnat ca adjunct al ministrului de interne cu însărcinarea expresă de a desființa poliția politică secretă, este Jan Ruml, vechi opozant, cu activitate clandestină îndelungată în cadrul „Cartei '77". El vede misiunea sa ușor de enunțat, dar o consideră „aproape nerealizabilă". Prima măsură a fost interzicerea prezentării la locurile de muncă și, totodată, a oricărui fel de întîlnire. S-au organizat ședințe de tratamente psihologice, individual sau în grup, încercîndu-se orientarea spre activități necesare statului (lupta antiteroristă, antidrog etc). Mai puține au fost acțiunile de urmărire inițiate împotriva abuzului de putere al membrilor poliției secrete.

Începutul anului 1991 a adus elemente noi din activitatea foștilor agenți și colaboratori ai StB. Comisia de anchetă amintită și-a extins activitatea, prin mandatul dat de Adunarea Federală, întocmind liste cu astfel de persoane, infiltrate la diferite nivele în parlament, în guvernul federal și în cele regionale, ceh și slovac, în noile partide, sindicate sau alte organizații. Există și informații ce denunță o continuare a dirijării acestora din interior sau din străinătate și posibila exercitare a unor șantaje politice.

Această „afacere politică" a debutat la 10 ianuarie 1991, cînd în sesiunea Adunării Federale s-a apreciat că este „inadmisibil ca în cadrul organelor superioare de stat să lucreze oameni care au colaborat cu organele securității". S-a cerut efectuarea unei verificări minuțioase a tuturor deputaților, miniștrilor și membrilor cancelariilor de pe lîngă Adunarea Federală, Prezidiul guvernului federal și Președinție. În cazul confirmării unor bănuieli, celui vinovat i s-ar fi acordat un termen de 15 zile pentru a se retrage din funcție. În caz contrar, numele său ar fi devenit public.

După o simplă trecere în revistă a evenimentelor din lunile ianuarie—martie se poate trage concluzia că listele s-au prelungit mereu, dezvăluirile au cuprins un spectru tot mai larg, concomitent cu îndoielile care se nășteau cu privire la oportunitatea anchetelor. Comisia a cerut darea în vileag a listelor nominale ale agenților fostei poliții secrete comuniste, ale colaboratorilor și informatorilor, ca unică măsură de neutralizare a lor. S-ar fi evitat astfel, potrivit opiniei unor membri ai acestei comisii și deputați în Adunarea Federală, posibila lor folosire împotriva tinerei democrații din Cehoslovacia, amenințată de destabilizare politică.

La sfîrșitul lunii martie, după o dezbatere televizată, lungă și furtunoasă, membrii Adunării Federale au respins proiectul legii prin care se propunea retragerea mandatelor parlamentarilor bănuiți că ar fi colaborat cu StB în regimul comunist. S-a pus astfel capăt marii acțiuni de demascare a foștilor agenți, lăsîndu-se la latitudinea celor vizați (circa 10 în parlament, alți 50 în posturi-cheie) decizia de a demisiona din funcție. Prezența lor a fost confirmată oficial, dar nu s-a dat publicității nici un nume. Proiectul de lege fusese calificat de Alexander Dubcek, președintele Adunării, drept anticonstituțional și încălcînd principiul prezumției de nevinovăție. Deputații, cu excepția comuniștilor, au susținut, totuși, decizia privind epurarea organelor de stat, cu extindere chiar la partidele politice, conducerea economiei și mass-media. La rîndul său, președintele Vaclav Havel s-a opus „vînătorii de vrăjitoare", dar a declarat, în repetate rînduri, că nu este „nici moral, nici tolerabil ca foștii colaboratori ai StB să ocupe funcții importante". Există un consens în ce privește găsirea unor modalități de revocare din funcție a acestor persoane.

Tentaculele serviciilor secrete din țările Europei centrale și de răsărit sînt greu de urmărit, ele constituind cea mai grea moștenire, un redutabil pericol pentru noile regimuri democratice. Potrivit cifrelor publicate recent în presa cehoslovacă, StB număra, înaintea „revoluției de catifea", circa 140 mii de agenți și colaboratori, dintre care 10 mii dețineau funcții de decizie în structura politică și economică a Cehoslovaciei.

Vîndută la licitație, la Londra, „bijuteria" din imagine are dezimulat în ea un mini-aparat foto capabil să ia opt imagini format 4×4 mm

„Cel mai puternic partid"?

Dosare

Prea multe persoane au fost implicate în slujirea sistemului comunist, declara, la începutul anului, Rumen Danov, vicepreședintele comisiei parlamentare de investigare a dosarelor deputaților. „Serviciile secrete își făceau bine treaba, ba chiar foarte bine și acum dau dovadă de multă modestie", afirma Danov în ziarul „Demokrația".

Activitatea serviciilor de informații în trecutul regim totalitar bulgar constituie o temă centrală a discuțiilor în parlament, dar și a întregii societăți. „Este esențial ca povara trecutului din multe sfere să fie îndepărtată", iată o declarație a președintelui Jelio Jelev, ce ar putea constitui o temă comună a țărilor din Europa centrală și răsăriteană, probleme sensibile ce, în opinia dlui Jelev, ar trebui discutate în mod deschis.

Anul trecut a fost instituită o comisie parlamentară, care are ca obiectiv studierea dosarelor parlamentarilor ce ar putea fi implicați în activitatea poliției secrete din timpul regimului comunist. Recente informații date publicității în Bulgaria arată că 28 din cei 400 de deputați bulgari ar fi fost colaboratori ai poliției politice, care se ocupa cu supravegherea disidenților. Dar și că dosarele foștilor informatori ar fi dispărut. În plus, documentele referitoare la activitățile Departamentului VI al Securității statului — poliția politică — lipsec din arhivele statului. Rumen Danov, vicepreședintele comisiei parlamentare, declara că Departamentul îi spiona pe comuniști, cadre de rang înalt din cadrul partidului și pe așa-numiții „luptători activi împotriva fascismului și capitalismului". Cine, cînd și la ordinul cui a luat documentele nu se știe. Acest lucru urmează a fi cercetat de comisia de investigare.

Un angajat anonim al fostei Direcții a VI-a, hotărît „să vorbească", afirmă că acest serviciu a funcționat împreună cu alte structuri ale Securității Statului. Direcția a VI-a lucra împreună cu Direcția I (serviciul de contrainformații). Cel ce nu a dorit să-și dea numele adaugă : „E-n regulă să faceți din noi victime și lăsați celelalte direcții să iasă basma curată".

Într-un interviu publicat în ziarul „Demokrația", un alt fost membru al Direcției a VI-a pretinde că aceasta continuă să existe sub o altă formă și că Securitatea Statului este „cel mai puternic partid din Bulgaria."

Referitor la dosarele membrilor parlamentului, el a arătat că, în principiu, acestea reprezintă o speculație politică cu scopul de a aduce dividende politice anumitor forțe politice, considerînd că dosarele prezentate ar fi putut fi „modificate". Dar el afirmă, pe de altă parte, că este dificil să se „creeze" un dosar nou.

În orice caz, decizia în legătură cu consecințele pe care ar trebui să le suporte foștii informatori ai Departamentului VI din parlament este de competența biroului parlamentului, a conducerilor comisiei naționale pentru securitate și comisiei care anchetează dosarele deputaților, a președintelui și a vicepreședintelui. Oricum, observatorii sînt de părere că raportul comisiei privitoare la dosarele parlamentarilor compromiși în regimul comunist ar putea decide soarta actualului for legislativ.

Cazuri

Ministrul bulgar de externe, Luben Gotsev, deputat din partea Partidului Socialist Bulgar (fost comunist), a recunoscut — într-un interviu publicat în săptămînalul „Pogled" — că a lucrat pentru serviciile de securitate ale țării, în timpul regimului comunist, în anii '70—'80, pe cînd era diplomat la misiunea Bulgariei la ONU. El a menționat că CIA și FBI trebuiau să fie la curent cu activitatea respectivă, datorită faptului că un alt salariat al misiunii a dezvăluit acest lucru autorităților americane. L. Gotsev a recunoscut acest aspect al activității sale după ce liderul Partidului Social Democratic, de opoziție, a declarat, în parlament, că „drumul către Ministerul de Externe trece prin Școala de la Simeonov", unde se află un centru de antrenament al Ministerului de Interne.

Scandalul de cea mai mare anvergură a izbucnit în Bulgaria la sfîrșitul anului trecut, cînd liderul Uniunii Forțelor Democratice (UFD — principala forță de opoziție), Peter Beron, a fost acuzat de a fi colaborat cu serviciile secrete.

Frecventele vizite efectuate în trecut de P. Beron peste hotare (fiind biolog, el a participat la numeroase expediții și a lucrat, un timp, într-o rezervație din Nigeria) au trezit, și atunci, suspiciuni cu privire la colaborarea cu serviciile secrete. „Este absolut neadevărat că aș fi informat miliția secretă despre disidenți", declara Beron pentru a se apăra.

În parlament s-a aflat că sursa informației oferite liderului sindicatului „Podkrepa", Konstantin Trencev, care a formulat acuzațiile la adresa lui P. Beron, este juristul sindicatului, un fost colaborator al Direcției a VI-a. Urmarea ? P. Beron a demisionat.

(partea a doua în numărul viitor)

Grupaj realizat de
Alexandru Antonescu
Cristian Moanță
Mihaela Brumă

Declarația secretarului general al ONU privind misiunea sa de bune oficii în Cipru

(27 martie 1991)

1. Apreciez că am posibilitatea să informez pe membrii Consiliului (de Securitate — n.s) asupra misiunii mele de bune oficii în Cipru. Vă sînt recunoscător că ați fost de acord să-mi amîn prezentarea pînă cînd au loc întîlniri separate în această lună între liderii celor două comunități și reprezentantul meu special al Cipru, dl Camilión și dl. Feissel, directorul ONU însărcinat cu problema Ciprului.

2. În declarația de la 9 noiembrie 1990 a președintelui Consiliului de Securitate, în numele membrilor săi, am fost rugat să fac o declarație, ca rezultat al eforturilor mele, de a se ajunge la o înțelegere preliminară în ce privește un acord general și să-mi prezint părerea asupra situației.

3. În ultimul meu raport am informat Consiliul că dl Camilión și dl Feissel au avut o serie de întîlniri cu fiecare lider pentru a explora elementele unui plan asupra căruia cele două părți să cadă de acord și că ei au purtat și discuții cu oficialități importante din Ankara și Atena. Am subliniat că este important ca acest efort să fie continuat și completat cît de repede posibil.

4. Obiectivul meu rămîne acela de a-i invita pe liderii celor două comunități să se întîlnească cu mine pentru a ajunge la un acord în ceea ce privește cadrul unui acord general. Totuși, pentru ca acest lucru să fie posibil, cele două părți trebuie să fie de acord asupra tuturor aspectelor planului. După cum știți, în ultimul an, eforturile mele au fost consacrate acestui scop.

5. Colegii mei au continuat să se întîlnească cu liderii celor două comunități. De la ultimul meu raport acest proces a fost sprijinit de o serie de discuții între directorul ONU însărcinat cu problema Ciprului și o înaltă oficialitate a Ministerului de Externe al Turciei.

6. Aceștia și-au reafirmat sprijinul față de Rezoluția 649 din 1990, față de misiunea mea de bune oficii, așa cum a fost ea subliniată în Rezoluția 367 din 1975 și față de înțelegerile pe care le-am menționat și care sînt conținute în paragraful 5 al raportului meu de la 8 martie 1990. Totuși, utilitatea aprobării lor asupra acestor documente nu a fost determinată de unele interpretări ce au fost date acestor documente.

7. Este clar că aceste documente stabilesc următoarele : misiunea mea de bune oficii în Cipru are loc cu cele două comunități ; cele două comunități participă în mod egal la procesul de definitivare a soluționării problemei cipriote ; iar aspectele specifice ale soluționării ei trebuie să fie aprobate de ambele comunități. Cipru este patria comună a comunităților ciprioților-greci și a cipriotilor-turci, ale căror relații nu sînt ale unei majorități sau minorități, ci acelea ale celor două comunități din Cipru. Soluționarea problemei cipriote este aceea a unui stat cu două comunități egale din punct de vedere politic. Obiectivul este acela de a realiza noi prevederi constituționale pentru Cipru care să guverneze relațiile dintre cele două comunități pe o bază federală care va fi bicomunitară în ce privește aspectele constituționale și bizonală în ce privește aspectele teritoriale. Prevederile pentru realizarea unei federații bicomunitare și bizonale trebuie să respecte independența, suveranitatea și integritatea teritorială a Ciprului și să excludă uniunea — în întregime sau în parte — cu orice altă țară sau orice formă de divizare sau secesiune. Puterile și funcțiile guvernului federal vor trebui să asigure participarea efectivă a ambelor comunități, ca și funcționarea efectivă a guvernului federal. Identitatea culturală, religioasă, socială și lingvistică a fiecărei comunități trebuie să fie respectată.

8. În recentele noastre discuții noi am acționat pe baza titlurilor și subtitlurilor planului pe care l-am elaborat cu cîtva timp în urmă și care sînt prevăzute în paragraful 7 din raportul meu de la 8 martie 1990. Mai mult, s-a recunoscut că posibile soluții pentru toate titlurile și subtitlurile trebuie pronunțate cu claritate pentru ca cele două părți să aibă posibilitatea să se exprime asupra planului. Am explorat ideile care ar putea să determine cele două părți să ajungă la un acord general fiecărui titlu și subtitlu, incluzîndu-le pe acelea pe care le-am rezumat în raportul meu de la 8 martie 1990. Pentru a facilita liberul schimb de idei și în vederea unui interrelaționări a tuturor elementelor planului, s-a ajuns la înțelegerea ca acordul asupra unor posibile soluții să nu fie încheiat pînă cînd nu se clarifică toate aspectele planului.

9. Nu doresc să dau o declarație asupra acestor discuții. Așa cum am spus înainte, am început să negociem fiecare titlu pe care l-am sugerat, cum ar fi : obiectivele generale ale acordului, principiile fundamentale ale federației ; aspectele constituționale ale federației, inclusiv cele trei libertăți ; securitate și garanții ; aranjamente teritoriale ; persoane deplasate ; dezvoltarea economică și apărarea ; înțelegeri tranzitorii.

10. Opiniile celor două părți asupra planului pot fi rezumate după cum urmează. Partea cipriotă-turcă subliniază în mod deosebit importanța bizonalității, egalității politice, participării sale efective în guvernul federal și securitate. Aceste probleme sînt în legătură în principal cu titlurile privind obiectivele generale, principiile fundamentale, aspectele constituționale ale federației, securitatea și garanțiile. Partea cipriotă-greacă subliniază în special aspectul teritorial, persoanele deplasate, funcționarea efectivă a guvernului federal și securitate. Aceste probleme sînt legate îndeosebi de titlurile privind aranjamentele teritoriale, cele trei libertăți și persoanele deplasate, aspectele constituționale ale federației, securitatea și garanțiile. Acordul trebuie să conțină soluții satisfăcătoare pentru toate aceste aspecte.

11. Clasificările care au rezultat din discuțiile ce au avut loc în ultimele luni au făcut posibil progresul multor aspecte. Cele două părți ar trebui să realizeze o înțelegere care să garanteze securitatea celor două comunități și a Ciprului și să susțină retragerea tuturor forțelor necipriote asupra cărora nu s-a căzut de acord în tratatele de garanție și alianță pe care ambele părți le recunosc. Se pare că definiția de bizonalitate și egalitate politică conținute în Anexa I a raportului de la 8 martie 1990 trebuie să facă posibil ca cele două părți să ajungă la o înțelegere comună asupra obiectivelor generale ale acordului și asupra principiilor generale ale federației. Puterile și funcțiile cu care va fi învestit guvernul federal este alt aspect asupra căruia cele două părți ar trebui să ajungă la o poziție comună.

12. Pe de altă parte, există un număr de probleme la care rămîn de cercetat soluții posibile înainte ca cele două părți să poată fi prezentate în cadrul negocierilor. Printre aceste probleme aș sublinia aranjamentele teritoriale, libertatea de stabilire și persoanele deplasate. Întrebările importante ce decurg din problemele pe care tocmai le-am menționat privesc zona ce se va afla sub administrația greco-cipriotă și plafonul privind numărul de persoane dintr-o comunitate care pot locui în zona administrată de cealaltă parte. O altă problemă care încă necesită a fi clarificată este structura și funcționarea executivului federal.

13. Sînt mulțumit că cele două părți s-au apropiat în explicarea opiniilor lor în legătură cu aceste probleme și în discutarea soluțiilor posibile. Apreciez sprijinul Guvernului Turciei de a contribui la găsirea unei înțelegeri generale. Dacă putem merge mai departe în toate problemele, inclusiv cele la care m-am referit, va fi realizabilă o prezentare în linii generale a unei soluționări care va garanta interesele ambelor comunități.

14. Aprecierea mea este că actualele condiții sînt favorabile. Progresul este posibil dacă cei interesați sînt dispuși să înțeleagă acest moment și să-și aducă propria lor contribuție. De aceea este important ca discuțiile ce au avut loc de-a lungul a cîtorva luni să continue, astfel încît problemele importante să poată fi rezolvate fără întîrziere. Dacă putem continua în acest fel, în cîteva luni ar putea fi posibil să ajungem la un acord-cadru. Aceasta mi-ar oferi posibilitatea să-i invit pe cei doi lideri să ne întîlnim, din nou, pentru a încheia această fază decisivă.

15. Propun să raportez din nou Consiliului de Securitate, la începutul lunii iulie 1991, asupra rezultatelor eforturilor mele. Dacă pînă atunci nu se va ajunge la nici un acord-cadru, ar fi momentul oportun pentru Consiliu să reconsidere întreaga situație și să se gîndească ce măsuri suplimentare sînt necesare pentru a sprijini îndeplinirea obiectivului propus.

STOP CADRU

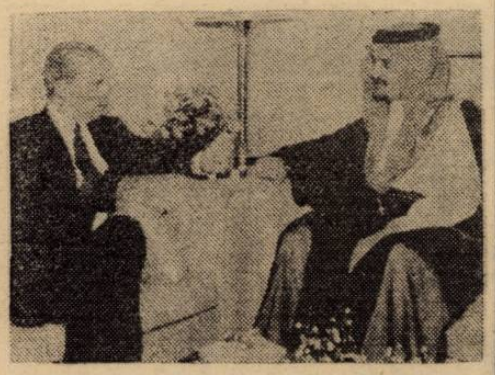

Secretarul de stat american James Baker (stînga) s-a întîlnit, la Cairo, cu ministrul saudit de externe Saud Al-Faisal pentru a discuta situația postbelică din Orientul Mijlociu

1000+1

Premierul chinez Li Peng (dreapta) discută cu vicepremierul Tian Yiyun în legătură cu o chestiune ivită în timpul unei conferințe de presă. Aceasta s-a desfășurat după sesiunea de închidere a Congresului Național al Poporului, ce a avut loc la Beijing

Baze

Statele Unite au anunțat închiderea totală sau parțială a 32 din instalațiile lor militare din Europa, care includ 27 de baze în Germania, 3 în Marea Britanie, una în Spania și una în Turcia, confirmă un comunicat al Comandamentului Militar Nord-American în Europa. Instalațiile nord-americane vor fi închise sau forțele militare vor fi reduse sau regrupate, procesul de închidere definitivă a acestora urmînd a fi dus pînă la capăt înainte de 1995, moment în care vor fi preluate sub controlul guvernelor țărilor în care se află situate. În septembrie 1990, Washingtonul a publicat o primă listă de 150 de instalații pe care dorește să le închidă, ca parte a eforturilor pentru a reduce prezența lor în Europa și în baza negocierilor pentru dezarmare.

Amînări

Aproximativ un milion de evrei sovietici, avînd deja viză, și-au anulat sau amînat sosirea în Israel deoarece nu există posibilități certe de angajare într-un loc de muncă. O oficialitate de la comitetul parlamentar israelian pentru problemele emigrației afirma că în 1991 vor veni, din acest motiv, numai 200 000 de evrei sovietici, iar documentele primite arată că printre cei ce au dorit inițial să vină există un sentiment de dezamăgire datorită situației de pe piața muncii. Presa israeliană arată că numărul cererilor pentru ocuparea unui loc de muncă a înregistrat în martie acest an un „salt" de 85 la sută față de luna precedentă.

Legături

Ministrul adjunct de externe al Cehoslovaciei, Martin Palous, a declarat la Miami că țara sa va menține unele legături cu guvernul cubanez. Palous a precizat că este necesară discutarea posibilităților efectuării de tranzacții comerciale, precum și a problemelor legate de plata datoriilor Cubei către Cehoslovacia, care se ridică la zece miliarde de coroane. Pe de altă parte, el a apreciat că menținerea relațiilor tradiționale dintre cele două țări nu înseamnă că Praga va ignora problema drepturilor omului în Cuba.

Setea de cunoaștere și aventură a omului este veșnic nepotolită. Astfel, în ziua de 11 aprilie 1991, vasul „Dagmar Aaan" a pornit pentru a face primul înconjur al Polului Nord. Șeful expediției „Icasail", germanul Arvad Fuchs, (al șaselea din stînga) este imortalizat în fotografie, în mijlocul echipajului său, constituit din membri provenind din șapte națiuni

De peste zece ani, Helga Steimle din Brannenburg (districtul Rosenheim) pictează farfurii originale pentru diverse alimente. În imagine, Helga ține în mînă un aparat de pirogravat cu ajutorul căruia desenează pe lemn

Ambasador

Ambasadorul Ungariei în Statele Unite, Peter Zwack, a primit indicația de a se reîntoarce la Budapesta în termen de 48 de ore, după ce ministrul de externe ungar, Geza Jeszensky, i-a cerut să demisioneze, informează cotidianul „Washington Post", în numărul său de joi. Membru al unei proeminente familii ungare, care a părăsit țara îndată după venirea comuniștilor la putere după cel de-al doilea război mondial, Peter Zwack a renunțat anul trecut la cetățenia americană pentru a se reîntoarce la Washington ca ambasador. El a fost criticat în repetate rînduri de guvernul premierului Jozsef Antall. La rîndul său, într-un interviu acordat cotidianului din Budapesta, „Magyar Hirlap", ambasadorul a cerut demisia ministrului de externe ungar, pe care l-a acuzat „că-și pune interesele personale deasupra celor naționale". Totodată, Peter Zwack l-a acuzat pe ministrul de externe ungar că i-ar fi cerut „să mintă" autoritățile americane.

Nancy Reagan a intrat din nou în atenția generală datorită noii cărți biografice scrisă de Kitty Kelly, unde fosta primă doamnă apare într-o lumină mai puțin favorabilă. Încurcăturile amoroase din anii tinereții, precum și relația ei cu Frank Sinatra din perioada în care se afla la Casa Albă conturează un nou portret al soției fostului președinte. În imagine — președintele Reagan intervenind în timp ce Nancy dansează cu Frank Sinatra

Jogging în parc. Zece membri ai forțelor de poliție britanice se antrenează în Green Park (aflat în centrul capitalei), în vederea maratonului ce va avea loc la 21 aprilie. Cursa, care se desfășoară anual, se bucură de cea mai mare participare din lume. 34 000 de maratoniști vor alerga pe străzile Londrei, banii cîștigați drept premiu fiind folosiți în scopuri caritabile

Din lumea... cărților,

Agenția „United Press International" înscrie — în ce privește cărțile de ficțiune — ca best-sellers ale lunii aprilie cărțile : „Profetul din Shannara" (Terry Broks), „Firma" (John Gresham), „Avarie" (Josephine Hart), „Emoție" (Danielle Steele), „Vulturul a zburat (Jack Higgins). După cum altele : „Nu vei mai lua prînzul în orașul ăsta" (Julio Phillips), „În apărarea noastră" (Ellen Alderman, Caroline Kennedy), „O istorie a poporului arab" (Albert Hourart) — în categoria celor de non-ficțiune.

...filmului,

Figuri noi și idei inedite pe ecranele americane. Inovația hollywoodiană constă în conceperea unui ciclu de cinci filme pentru televiziune (a căror durată să nu depășească o oră), care să fie difuzate la ore tirzii din noapte (23,30), reprezentînd diferite drame umane și fiind filmate în Statele Unite și diverse alte locuri din lume. Companiile din SUA și din străinătate s-au arătat entuziasmate de idee, întrucît costurile de producție sînt reduse și interesul telespectatorilor — foarte mare. Dintre titluri enumerăm : „Scena crimei", „Exilul", „Zbor de noapte", „Justiție întunecată".

...fotografiilor,

William Snyder, fotograf la „Dallas Morning News", a primit premiul Pulitzer pentru cele mai bune fotografii. Aparatul său a surprins scene din România, mai precis din orfelinate. Ilustrînd condițiile subumane în care trăiesc orfani și handicapați și, deasemeni, suferințele copiilor bolnavi de SIDA, fotografiile premiate se înscriu printre cele 100 role pe care Snyder le-a făcut în luna mai în România. (22 dintre ele au fost deja publicate în ziarul citat.).

...muzicii

Louis Guglielmi, compozitorul celebrului cîntec „La vie en rose", imortalizat de Edith Piaf, a încetat din viață, la vîrsta de 75 de ani. Născut la Barcelona la 3 aprilie 1916, Louigui (după pseudonim) a compus numeroase cîntece, îndeosebi în perioada celui de-al doilea război mondial, interpretate fiind de nu mai puțin celebrii Andre Claveau și Maurice Chevalier. „La vie en rose", alę cărui cuvinte sînt creația lui Edith Piaf, a fost cîntat în decursul timpului de 26 de artiști, printre care se numără Marlene Dietrich, Josephine Baker, Mireille Mathieu.

Apatie

Reprezentantul unei școli publice din Japonia a interzis studenților să trimită mesaje de pace către conducătorii lumii, în timpul războiului din Golf, considerînd că o asemenea activitate politică este nepotrivită. Evitarea controverselor este, de altfel, o practică obișnuită în Japonia, iar în cazul războiului din Golful Persic profesorii și-au dat seama că Japonia a considerat că războiul începe cu întrebarea dacă nu cumva desfășurarea lui nu va duce prea departe. Inexistența discuțiilor și a dezbaterilor din școlile japoneze pe tema războiului abia încheiat este o cauză a apatiei studenților japonezi. În timp ce tinerii din alte țări luau atitudine prin manifestații și proteste de amploare, studenții din Japonia s-au rezumat la o slabă manifestare de opinie pro sau contra.

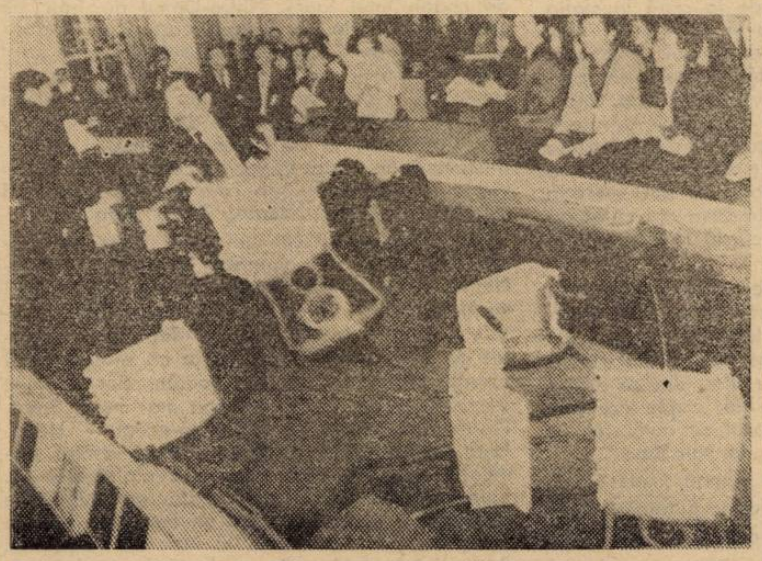

Taiwan — violențe în Adunarea Generală. Wu Che-lang, membru al unei grupări politice de opoziție (Partidul Progresiv Democratic) apare în imagine în clipa cînd ridica un scaun pentru a-l zdrobi de masă în semn de protest față de refuzul partidului de guvernămînt (Partidul Național) de a alege un nou prezidiu al adunării. Aviz amatorilor...

de MATTY

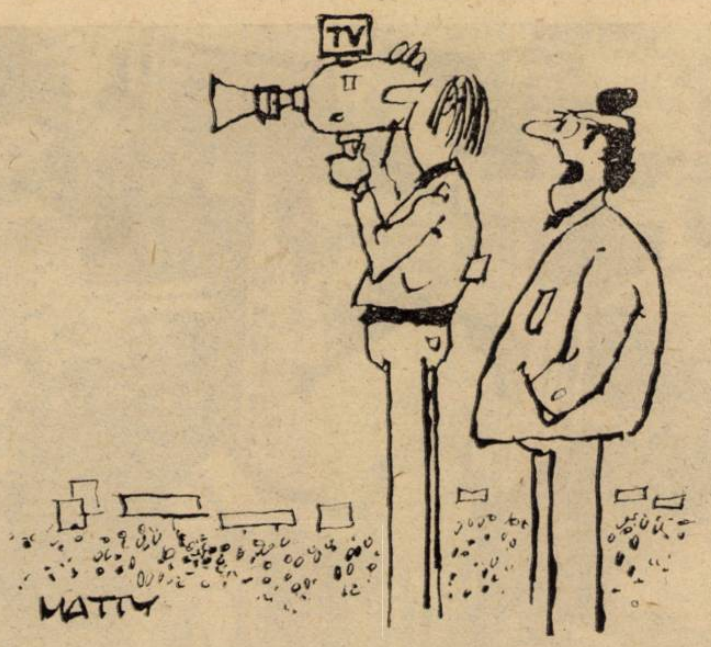

— Dumnezeule, nu și pe cei care strigă : „Jos televiziunea" !

Două din cele patru tendințe de modă pentru anul 1992 (Mysterious Origins — Origini misterioase, Techno Pop — Tehnică pop) sînt prezentate la Tîrgul internațional de modă — specializat în textile și confecții. „Interstoff", deschis la Frankfurt, în perioada 9—11 aprilie. În imagine, ni se oferă soluții excentrice pentru diverse toalete. Alături de o indiană, tînăra Gudrun prezintă un costum dintr-un material argintiu

Relații

Chile va continua să condiționeze reluarea legăturilor diplomatice cu Cuba de garanția că guvernul de la Havana nu va sprijini grupurile teroriste chiliene, a anunțat ministrul afacerilor interne, Enrique Correa. Cele două țări și-au suspendat relațiile diplomatice după lovitura de stat din Chile, din septembrie 1973, care a adus la putere un regim militar ce a durat pînă la 11 martie 1990.

Shariat

Parlamentul Pakistanului a adoptat Legea islamică — Shariat — împreună cu o serie de alte măsuri legislative și administrative, destinate să conducă la islămizarea societății pakistaneze. După cum a declarat primul ministru, Nawaz Sharif, această formă de întărire a statului va face din Pakistan o „țară a bunăstării, progresului și democrației", aducînd Coranul și Sunnah pe locul de „legi supreme ale pămîntului".

Toyota

Compania „Toyota" va desface mașini de fabricație proprie pe piața israeliană, ceea ce înseamnă o lovitură pentru statele arabe care, după cum se știe, începînd cu anul 1946 au adoptat o tactică de izolare economică a Israelului în regiune. Arătîndu-se foarte „satisfăcute" de hotărîrea companiei „Toyota", oficialitățile de la Ierusalim se așteaptă și la alte inițiative în același sens, cu atît mai mult cu cît s-a constatat că, în ultimul timp, a crescut simpatia internațională față de această țară care a suportat în războiul din Golful Persic 39 de atacuri. Ani de zile „Toyota" nu a vîndut în Israel, deși unii dintre concurenții săi („Subaru", „Mitsubishi") au făcut-o.

Rubrică realizată de Mirela Iamandi

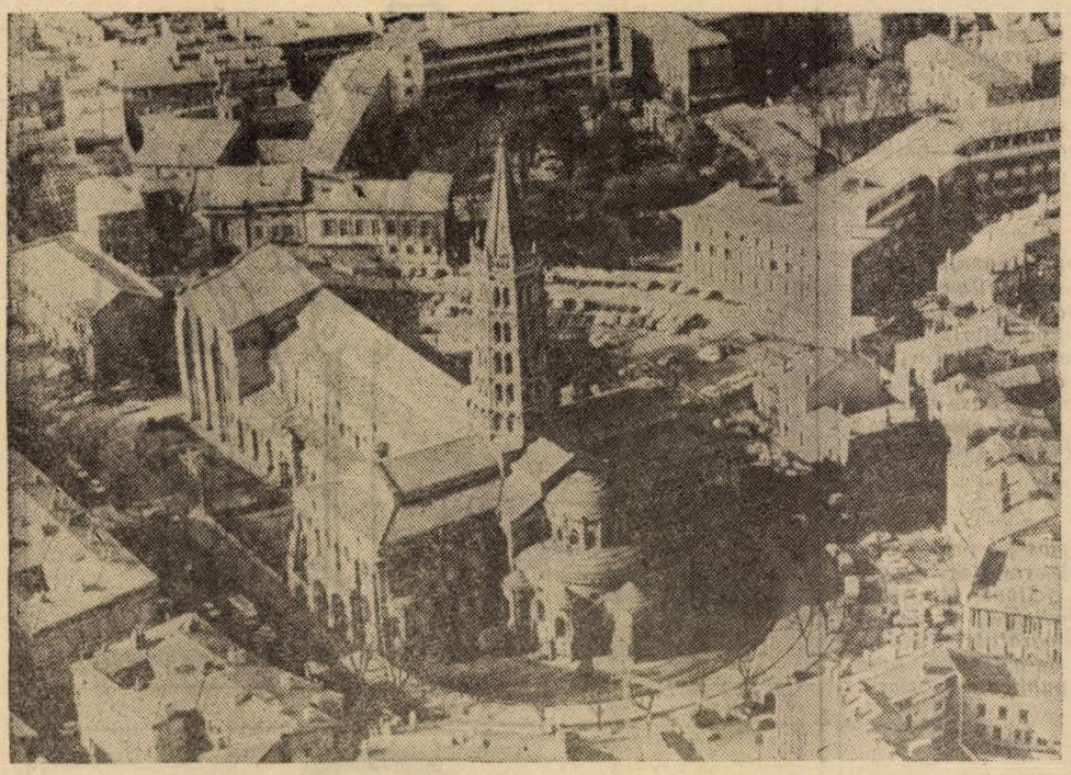

Toulouse

„la ville rose“

Brîndușa Prelipceanu

Există, fără îndoială, o artă a călătoriei, pe care cea mai mare parte dintre noi, românii, nu am avut cum s-o deprindem. O artă care educă gustul și creează discernămîntul, îndemnînd călătorul, odată întors acasă, să refacă în minte, pe hartă, pe hîrtie itinerariul, oprindu-se în locurile devenite amintiri. Arta călătoriei ordonează aceste amintiri, de fiecare dată altfel. De aceea notele de călătorie sînt întotdeauna o lectură plăcută.

Mărturisesc, nu mi-e deloc ușor să scriu. Pentru că nu sînt note de călătorie „clasice“, ci cel mult niște impresii culese în grabă, adunate în setea de a vedea cît mai mult în doar cîteva zile, învinsă adesea de dorința de a hoinări pur și simplu, fără țintă, de a intra în vorbă cu oamenii și de a face parte, pentru cîteva clipe, din viața obișnuită a unui oraș la care visam din studenție, după ce făcusem o teză de licență despre poezia franceză a Evului Mediu.

Am plecat din Parisul trouverilor spre Toulouse, oraș al trubadurilor, într-o dimineață la orele 10, din gara „Austerlitz“, cu un tren cu nume sonor, „Corail“, care a înghițit în șase ore cei 700 de kilometri ce despart capitala de inima Aquitaniei, astfel botezată de latini, după mulțimea de ape care-o străbat.

Trenul a fost prima plăcere a călătoriei. Fără compartimente, dar confortabil, curat ca o farmacie, unde liniștea nu era tulburată decît de cărucior — altfel silențios ! — al unui asiatic care venea din oră în oră să te îmbie cu prăjituri, ciocolată, cafea și sucuri de fructe. Nu prea avea succes, pentru că prețurile erau cam piperate, dar el își făcea datoria, cu zîmbetul pe buze.

La 4 după amiază am descins în gara Toulouse-Matabiau, unde se spune că ar fi fost, pe vremuri, un abator sau o arenă de corrida. Am luat-o spre stația din piața „Jeanne d'Arc“, unde trebuia să iau un autobuz spre Castelginest, una din comunele suburbane pe care francezii le numesc, la Toulouse ca și la Paris și în alte părți, „cité-dortoir“, adică oraș-dormitor. Fenomenul depopulării marilor aglomerații urbane este general, oamenii preferînd să facă naveta (cu autobuzul, trenul de periferie sau, cel mai adesea, cu mașina personală), spre a avea undeva o casă liniștită, cu un petic de grădină și aer curat.

În mod normal, distanța de la gară la stația de autobuze este parcursă în 10 minute. Am făcut o oră, oprindu-mă tot timpul să privesc clădirile vechi, din cărămidă, dantela de feronerie de la balcoane, florile de la ferestre, fețele destinse ale oamenilor, care mergeau altfel decît la Paris, fără să se grăbească, fără aerul acela preocupat, specific marilor metropole. Totul era scăldat într-o lumină specială. Aveam senzația că soarele și cerul împrumută ceva din culoarea orașului și devin roz. Pentru că, la Toulouse, totul este roz.

Există un decret al primăriei din Toulouse, avea să-mi spună Georgette, gazda mea, care interzice construcțiile în altă culoare decît roz. Cu cîteva excepții, clădirile sînt făcute din piatră roz sau cărămidă de un roșu stins, dat de argila din regiune. La Alba, de pildă, argila are altă culoare, mai intensă, și orașul se numește „la ville rouge“. Toulouse este „la ville rose“.

Am făcut, a doua zi, prima plimbare adevărată, lungă, prin oraș, pe un vînt foarte puternic, numit „autan“, care suflă, după cum am aflat, timp de 3, 6 sau 9 zile (am avut noroc de cel de 3 zile !). În afară de durerile de cap, „autan“-ul mai are și alte efecte, pe care localnicii le cunosc : grăbește nașterile și acrește laptele animalelor !

Primul popas l-am făcut la bazilica Saint-Sernin, cea mai mare biserică romanică din Franța, construită în secolele XI—XII în memoria primului episcop al orașului, Saturnin (sau Sernin), care i-a creștinat pe localnici și a fost martirizat în anul 250 după Christos. Impresia a fost copleșitoare. Nu semăna cu nimic din ce văzusem. Construită din cărămidă — roz, firește —, bazilica este de o eleganță austeră, cu linii drepte și arcuri în semicerc urcînd într-un turn octogonal cu arcade, din care aveau să se inspire mai tîrziu construcțiile religioase din regiune. Alături de Saint-Sernin, la muzeul Saint-Raymond, am văzut cele mai frumoase capete de împărați romani, descoperite în împrejurimile presărate cu șantiere arheologice. Și 10 din cele 12 munci ale lui Hercule, în basorelief. Dar capetele de împărați m-au impresionat cel mai mult. Era acolo Traian, în două ipostaze, sculptat în marmură de doi artiști, evident diferiți, dar care surprinseseră aceleași trăsături. Și Caligula, în trei ipostaze — copil, adolescent, adult. Crud peste tot. Dar de o cruzime din ce în ce mai rafinată.

Din păcate, nu am avut un ghid, așa că am descoperit singură orașul. Excursiile programate în regiune, cu plecare la fiecare sfîrșit de săptămînă, erau întrerupte, nefiind sezon turistic. Am văzut lucrările pentru viitorul metrou (necesar nu atît pentru oraș, cît pentru periferie, unde se află marile întreprinderi și universitatea Mirail), care scoseseră la iveală vestigiile unei fortificații despre care încă nu se știa nimic. Aici, tot timpul se descoperă ceva. Cele mai multe vestigii din Evul Mediu, de pildă, sînt expuse la mînăstirea Augustinilor (secolul XIV) : animale fantastice, amintind de zeitățile păgîne, care vegheau pe acoperișul primelor biserici creștine, capiteluri de la mînăstirea Saint-Sernin, din care n-a mai rămas decît bazilica, statui de pe mormintele din capele — așa-numitele „statues gisantes“ — care se puneau în chip de placă funerară pe mormintele nobililor... Totul încremenit într-o pace veșnică. Doar în curtea interioară, străjuită de galeriile cu coloane, porumbei. Nimic din „Numele trandafirului“...

Catedrala Saint-Etienne este un alt monument de mare interes, nu numai pentru specialiști. Naosul (nava) și corul sînt construite în epoci diferite, respectiv pe două axe diferite, secolele XII și XIII, ceea ce explică aspectul bizar al lăcașului, dat de stilul compozit. Mai departe, Notre-Dame de la Dalbade, Fecioara Albă, construită în secolul XVI, cu portalul său renascentist, cu pereții orbitor de albi, pe care dansează culorile vitraliilor, cînd e soare... și Notre-Dame de la Daurade, Fecioara Neagră, la care vin să se roage femeile care vor să aibă copii și cele însărcinate... Și Notre-Dame du Taur, (secolul XIV) ridicată în amintirea și spre cinstirea celui care, nevoind să renunțe la credință, a fost legat de coada unui taur... Notre-Dame du Taur, cu clopotnița-arcadă, ca de fortăreață, încadrată de case vechi, pe o străduță îngustă, pe lîngă care poți trece fără s-o vezi... Și, în sfîrșit, cea mai frumoasă, biserica Iacobinilor, de la sfîrșitul secolului al XIII-lea, cu cele două nave despărțite printr-un șir de coloane înalte și subțiri, desfăcute pe boltă în arcuri care închipuie coroana unui palmier, sub care se află mormîntul simplu al celebrului teolog Toma d'Aquino.

Am trecut podul cel mai vechi peste rîul Garonne — care se numește, bineînțeles, Pont-Neuf ! — spre malul stîng, unde se află cel mai vechi cartier al orașului — Faubourg Saint-Cyprien, adesea afectat de inundații, dar restaurat cu grijă celor care nu vor ca orașul să-și piardă pecetea. Capetele podului sînt străjuite de două biserici, din care cea mai mare, Saint-Pierre, era capela spitalului săracilor — Hôtel-Dieu, astăzi restaurat și devenit un centru medical dintre cele mai moderne. Cealaltă biserică, Saint-Nicolas, era în plină restaurare, lucrările urmînd a fi terminate peste un an, după cum se menționa pe o pancartă la intrarea în șantier. Aceeași pancartă arăta că lucrările au fost inițiate de primărie, plătite din fondurile primăriei și ale Ministerului culturii (cu specificarea sumei), începute la data cutare... Astfel de pancarte puteau fi văzute la toate șantierele — de construcție sau de restaurare — cu diferențele de rigoare. Tot ce privește comunitatea este făcut pu-

blic fără rezervă, pentru că autoritățile au nevoie de încredere și sprijin.

M-am întrebat, firește, de ce atîtea biserici și mînăstiri, știind că mai sînt o mulțime în oraș, ca să nu mai vorbim de împrejurimi. Să nu uităm că „erezia cathară", venită din Orient, a avut în sudul Franței un mare succes, fiind, de fapt, un protest împotriva opulenței clerului catolic. (Se spune chiar că albigensii, numiți și „bougres" la vremea respectivă, ar fi fost urmașii bogomililor bulgari.) Pentru a stăvili „erezia", biserica catolică a luat măsuri, mai întîi blînde, trimițînd predicatori, apoi din cele mai aspre, trecînd direct la represiune. Toulouse a devenit, în 1233, sediul... Inchiziției. Un predicator din Castilia, canonizat sub numele de Saint-Dominique, a întemeiat lîngă Toulouse, la Prouille, o mînăstire de maici, și a fondat ordinul predicatorilor — dominicani —, din care au făcut parte mulți teologi celebri, precum Toma d'Aquino, Savonarola, Torquemada, Albert cel Mare.

Tot ca o măsură de rezistență în fața ereziei a fost creată Universitatea (1229), una din cele mai vechi din Europa. Aici există una din cele mai vestite facultăți de medicină și una din cele mai bune facultăți de litere, unde se învață și româna, în cadrul departamentului de limbi... slave ! Academia Jocurilor Florale, fondată acum șapte sute de ani (1323) organizează și în zilele noastre concursuri anuale de poezie în franceza veche din nord (langue d'oïl) și din sud (langue d'oc, de unde și denumirea regiunii — Languedoc).

Toulousanii sînt foarte mîndri de orașul lor, pe care îl numesc „capitală". Peste tot, afișe care anunță spectacole, festivaluri, expoziții, conferințe : „Toulouse — capitală a științei" ; „Toulouse — capitală a artelor" ; „Toulouse — capitală a culturii". Se spune că orașul ar fi chiar mai vechi decît Roma. Și, de fapt, Toulouse a fost tot timpul o capitală. Mai întîi a regatului Volcilor Tectosagi, devenit colonie latină între anii 100 și 120 înainte de Christos. Apoi a regatului vizigot, iar mai tîrziu, după venirea francilor, a ducatului Aquitaniei și bază de operațiuni împotriva Spaniei musulmane. Iar ulterior capitală a Inchiziției...

Orașul a cunoscut o mare înflorire începînd cu secolul al XI-lea, datorită meșteșugurilor și comerțului, a căror dezvoltare era favorizată de poziția geografică. În 1271, Aquitania — sau Occitania — este incorporată regatului francez, sub domnia lui Philippe le Hardi. În 1272, urmașul său, Philippe le Bel, asistă la deschiderea parlamentului la Toulouse, care devine astfel „capitală parlamentară". Fastuoasele locuințe ale membrilor parlamentului, construite în secolele XVI—XVII, se află pe malul drept al rîului Garonne ; una din clădiri, Hôtel d'Assézat, este sediul Academiei Jocurilor Florale. Celelalte, restaurate și modernizate, au fost transformate în hoteluri sau în sedii ale societăților culturale.

Totul a fost restaurat și modernizat la Toulouse. În clădirea Capitoliului, construită în 1750, își are sediul primăria, și tot aici se află sălile care găzduiesc spectacolele de operă și muzică clasică. În marea piață din fața Capitoliului se adună, în fiecare miercuri, negustorii de obiecte de marochinerie, de podoabe, de haine și de cărți. „Talciocul" în aer liber durează de dimineață pînă la șase după amiaza, cînd totul dispare fără urmă. Nici măcar un petic de hîrtie. Așa e înțelegerea cu primăria. La fel; în Boulevard de Strasbourg, în plin centru unde „tîrgul" are loc vinerea și sîmbăta, dar numai pînă la orele 12 ; la 12 și un sfert, totul este lună.

Cum era și firesc, m-am abătut prin tîrg, oprindu-mă îndeosebi la tarabele cu fructe, care erau, pentru mine, adevărate muzee. Nu doream să cumpăr nimic. Pentru că nu mă puteam hotărî la ceva anume, și pentru că vedeam pentru prima oară unele fructe. Nenumărate soiuri de portocale, mandarine, măsline, banane, mere, pere, ardei, roșii (asta se întîmpla la începutul lunii martie). Mi s-a spus că piața este încă foarte săracă... abia apăruseră căpșunile. Fără comentarii !

Legumele sînt cultivate în sere și solarii, lîngă Toulouse, „capitala trufandalelor" ; fructele vin din Spania, cu care relațiile comerciale sînt foarte strînse și ușurate de distanța mică (Toulouse este înfrățit cu Barcelona, cu care raporturile sînt, firește, privilegiate). Legături există însă, conform tradiției de mare centru comercial a orașului, cu toate țările vecine, precum și cu țările din Maghreb, spre care sînt curse aeriene directe. Tot Orientul celor 1001 de nopți era adunat într-o prăvălie mică, aproape de Capitoliu, „Chez Bourdoncle", unde puteai găsi toate condimentele imaginabile și multe alte lucruri care țin de plăcerile stomacului. Am numărat cred opt feluri de măsline — negre și verzi, rotunde și lunguiețe, cu sau fără sîmbure, cu sau fără umplutură, șase soiuri de orez, cinci feluri de piper — negru, alb, gri, roșu, verde —, patru de halva ; după aceea mi-am pierdut răbdarea și m-am mulțumit să mă uit la smochine, curmale, cous-cous, borcane cu sosuri... Și funii de ceapă și de usturoi, agățate de grinzi, ca la bunici...

Periplul gastronomic a continuat la hale. Zeci de tarabe înșirate — de fapt zeci de mici magazine — unde vin producătorii din zonă să-și vîndă marfa. De fapt, sînt „producteurs-traiteurs", adică îți oferă nu numai carnea sau peștele ca atare, ci și produse prelucrate. Materia primă e ieftină ; mîna de lucru e scumpă. Cel ce vinde carne mai are și zeci de mezeluri și semipreparate ; la fel, cei care vînd pește. Am urmărit, fascinată, cum clientul își alegea peștele, iar vînzătorul, într-o clipă, îl curăța de solzi și de intestine, îl împacheta, mulțumea, te mai poftea... Păsările sînt expuse, la vînzare, cu tot cu cap, care este tăiat după ce clientul și-a ales marfa. Controlul sanitar și controlul financiar sînt foarte severe ; abaterile de la regulile comerțului civilizat și nerespectarea normelor de igienă sînt aspru sancționate, pedeapsa mergînd de la amenzi uriașe pînă la cîțiva ani de închisoare și pierderea dreptului de a lucra în comerț. Așa că totul este proaspăt, toți vînzătorii sînt politicoși și toți clienții mulțumiți.

Tot la hale, la etaj, sînt o mulțime de mici restaurante, fiecare avînd 4—5 mese ; nici un perete despărțitor ; doar după culoarea fețelor de masă îți puteai da seama că ai trecut dintr-un „local" în altul. Aici puteai mînca, bineînțeles, preparate din produsele de la parter, stropite cu vinurile vestite din regiune. N-am reținut decît două — Corbières și Madiran (pe românește „măghiran", și trebuie să adaug că există în graiul local o mulțime de cuvinte care sună

Fermieri din împrejurimi vin să-și arate cu mîndrie vitele la sărbătoarea tradițională „Grand Fénétra"

Clădirea Capitoliului (1750) unde se află sediul primăriei →

și să scrie o carte despre Africa, unde petrecuse 24 de ani, în calitate de corespondent al A.F.P. Deși dl. Wetzel este din nord, din Metz, se simțea foarte bine la Toulouse. Poate pentru că-i place soarele. Și oamenii, și orașul, cu cele trei lucruri bune. Discuția s-a purtat, firește, la masă, la „Grand-Café de l'Opéra", unde am vrut să încerc specialitatea locală, „cassoulet", și cînd am văzut ce porție este, mi-am spus pentru a nu știu cîta oară, că minte cine spune că francezii mănîncă te miri ce...

Și tot la masă, de astă-dată la „cantina AFP" — de fapt, un restaurant obișnuit, ieftin, dar extrem de curat —, „băieții" de la biroul agenției mi-au povestit, cu mult respect, cum echipa de rugby „Grivița Roșie" îi băgase sub masă, la propriu și la figurat, pe colegii francezi — și sportivi, și suporteri — și, culmea, cîștigase și meciul a doua zi ! Era o plăcere să-i ascult, cu vorba lor cîntată, atît de deosebită de franceza capitalei, grăbită, ca parizienii.

Ultima plimbare am făcut-o la piața de flori, care este departe de orice închipuire. N-am văzut niciodată asemenea azalee, frezii, trandafiri. În jurul orașului sînt numai grădini. O dată la cîteva săptămîni sînt expoziții de flori. Încă nu era sezon ; abia înfloriseră violetele, care sînt, alături de crucea occitană, un simbol al orașului.

Flori sînt și la ferestre, și în curți, în toate curțile, pentru că sînt și clădiri care au cîte două sau chiar trei curți. Orașul, construit după modelul unei așezări fortificate, are casele lipite una de alta, cu porți masive, ca la noi în Ardeal. Și cu mai multe curți interioare, una după alta. Cînd am plecat, toate curțile, toate ferestrele erau luminate de bobițele aurii ale mimozelor. Toulouse este, uitasem să spun, și orașul florilor.

Rostul diplomației este să transforme unghiurile în curbe

Interviu cu dl. Eliezer Palmor

ambasador în Ministerul de Externe al Israelului,

acordat trimisului special al Radiodifuziunii române, dl. Eugen Preda

Eugen Preda — „Întîlnire întîmplătoare" — așa am putea intitula cele ce urmează. Aceasta s-a petrecut în ziua de 19 ianuarie, în jurul orei 10, în vecinătatea marii săli de bal a Hotelului Hilton din Ierusalim, unde venisem pentru a ne acredita, după ce transmisesem de acum primele corespondențe spre București. Sosiserăm la Ierusalim în ziua de 17 ianuarie spre seară ; în cursul nopții și al dimineții ce au urmat s-au petrecut evenimentele deja cunoscute.*

Doream să intrăm în „legalitate", respectiv să ne putem acredita. Cu engleza nu prea bună pe care o posed încercam să încheg un dialog cu un domn care se afla la unul din birourile pe care scria „Oficiul de presă al Ministerului de Externe". Auzindu-mă vorbind cu colegul Dan Preda, persoana pe care o întîlnisem ne-a spus : „N-ați prefera să vorbiți românește ?" Așa-i, dle Palmor ?

Eliezer Palmor — Exact așa. Eu aș corecta doar expresia d-tale pe care o consider de o modestie exagerată, engleza în care ați vorbit era o engleză foarte clară și corectă.

Eugen Preda — Vă mulțumesc pentru această apreciere, dar să revenim la subiectul nostru. Sîntem chiar în cabinetul dlui Eliezer Palmor care, cum am aflat atunci, este ambasador în Ministerul de Externe al Israelului și, de asemenea, directorul Direcției de relații cu țările Americii Latine. Desigur, a fost o mare plăcere pentru noi să întîlnim o persoană care vorbește atît de bine limba română și cunoaște direct țara noastră. Nu puteam rata prilejul de a-i solicita un interviu.

Așadar, sîntem în cabinetul dlui ambasador Eliezer Palmor, situat în Complexul de barăci aparținînd Ministerului de Externe al Israelului. Complex aflat pe colina Ram, situată în zona de nord a părții de vest a Ierusalimului.

Dle Palmor, vă rugăm să ne spuneți cîteva cuvinte despre preocupările principale pe care le aveți acum, dvs. și ministerul în care lucrați.

Eliezer Palmor — Este cît se poate de clar că preocupările noastre principale sînt rezultatul situației în care se află zona Orientului Mijlociu, ca o consecință a anexării Kuweitului de către Irak și a ostilităților care se desfășoară de cinci zile între Irak și coaliția de state care încearcă pe această cale — după ce modalitățile pașnice nu au dat nici un rezultat — să impună respectarea de către Irak a rezoluțiilor Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite. După cum ne aducem aminte Consiliul de Securitate a considerat anexarea Kuweitului ca ilegală și a cerut retragerea imediată și necondiționată a Irakului din Kuweit și restabilirea guvernului legal în această țară. Cineva care nu este familiarizat cu realitățile zonei ar putea să-și pună întrebarea : „ce are statul Israel de-a face cu acest conflict ?" Într-adevăr, statul Israel consideră că nu ar trebui să aibă de-a face nimic cu acest conflict, care nu este unul între Israel și o țară arabă, ci între două țări arabe, pe de o parte, și între o țară arabă, și anume Irakul, și comunitatea internațională pe de altă parte. Însă, în ciuda acestor fapte, Saddam Hussein, dictatorul sîngeros al Irakului, încearcă prin toate mijloacele să atragă statul Israel în război, pentru a devia atenția popoarelor arabe de la natura adevărată a conflictului, pentru a-l transforma într-o confruntare armată între Israel și Irak. În acest scop, Irakul nu s-a mulțumit numai cu amenințări verbale, ci a și atacat statul Israel, cu rachete cu rază lungă de acțiune, unele din aceste rachete căzînd, în ultimele zile, în anumite zone ale statului Israel, provocînd victime și pagube materiale. Din fericire, nu au fost pînă acum victime umane. Aceasta este situația în momentul de față și preocuparea noastră este, în primul rînd, protejarea populației civile israeliene de eventuale noi atacuri ale Irakului. Noi, din nefericire, a trebuit să luăm în serios amenințările Irakului. Pînă acum toate aceste amenințări s-au dovedit reale, traduse în fapte, și trebuie să luăm în considerare posibilitatea că Irakul, care pînă acum nu a pierdut toate instalațiile de lansare a rachetelor, este capabil să ne atace din nou, nu numai cu rachete convenționale, ci și cu rachete prevăzute cu încărcătură chimică.

Vă mulțumesc pentru ajutorul pe care mi-l dați în alegerea anumitor cuvinte ; au trecut atîția ani de cînd nu au mai vorbit românește, așa că...

Eugen Preda — Dle ambasador, spuneți că româna nu-i „limba mea maternă", dar dvs. o vorbiți totuși foarte bine. Dacă vreți să vă referiți la acest lucru.

Eliezer Palmor — Nu e nici un secret ; faptul că vorbesc românește se datorează unui accident biologico-istoric, adică faptului că eu m-am născut în Transilvania. Am frecventat școala românească. Limba română nu a fost limba mea maternă ; dar eu consider limba română una dintre limbile mele materne și, în orice caz, este limba fundamentală a bagajului meu cultural. Eu am făcut școală românească și am învățat în universitate românească — am studiat la universitățile din Cluj și din București — însă, este adevărat, au trecut atîția ani de cînd nu am mai avut ocazia să practic curent și în mod intens limba română. În virtutea vicisitudinilor profesionale, dacă mă pot exprima în acest fel, adică în virtutea sarcinilor diplomatice pe care le-am avut de-a lungul anilor mei de carieră în serviciul extern al țării mele, am abandonat limba română în favoarea a cel puțin două limbi neo-latine — franceza și spaniola —, așa că, atunci cînd mă exprim în românește, din cînd în cînd apar cuvinte sau în spaniolă sau în franceză, ceea ce bineînțeles, provoacă o oarecare dificultate.

Eugen Preda — Spuneți-mi, ați putea să ne divulgați vîrsta ?

Eliezer Palmor — Da, am împlinit 61 de ani.

Eugen Preda — Mulți înainte. Aș vrea, însă, să vă mai întreb ceva. De cîți ani sînteți în diplomație ?

Eliezer Palmor — În cariera diplomatică am împlinit 26 de ani și pot să vă spun și unde am servit în exterior. Am lucrat în Belgia, Norvegia, în Argentina, la Buenos-Aires, în Franța, la Paris, și în Uruguay — la Montevideo. Cred că nu am omis nici unul dintre posturile mele.

Eugen Preda — Sper că mă înțelegeți. De data asta nu pot să vă urez „mulți ani înainte", pentru că s-ar putea interpreta ca un amestec în treburile interne ale Israelului. Să revenim la primul subiect abordat. Se spunea, cel puțin în ultima parte a secolului trecut, că rostul politicii și al diplomației este să transforme unghiurile în curbe. Desigur, a trecut mai bine de un secol de cînd astfel de idei au fost rostite. Cred că Bismark spunea așa ceva. Ce părere aveți dvs. acuma în această direcție ?

Eliezer Palmor — Rostul politicii este, cred eu, de a garanta, în măsura posibilităților, conviețuirea pașnică între popoare, colaborarea fructuoasă și avantajoasă ambelor părți între state apropiate și îndepărtate ; în acest cadru, obiectivul principal al politicii externe israeliene este obținerea condițiilor necesare pentru a aduce pacea în această zonă atît de convulsionată cum este zona Orientului Apropiat și Mijlociu. După cum știți, în anul 1977, ca o consecință a Conferinței de la Camp David, noi am ajuns să obținem un acord de pace cu cel mai important stat arab și vecinul nostru principal, Egiptul. Este aspirația politicii externe israeliene și ambiția, dacă pot să mă exprim în felul acesta, să ajungem a încheia tratate similare cu toate statele arabe care ne înconjoară ; mă refer, în primul rînd, la Iordania, Siria, Liban, Irak. De ce nu ? Un Irak doritor de pace ar putea să fie un partener demn de un acord de pace cu statul Israel. Și, bineînțeles, în cadrul acestor acorduri de pace, noi intenționăm, de asemenea, să ajungem la obținerea unei soluții negociate cu populația palestiniană care trăiește în ceea ce se numește, nu chiar cu suficientă exactitate, teritoriile ocupate. În orice caz, ceea ce vreau să subliniez este faptul că Israelul a fost și este un stat doritor de pace, un stat care este dispus nu numai ca să caute pacea pentru el, ci și să ofere pacea, condiții de pace, condiții de cooperare, condiții de coexistență cu toți vecinii noștri, inclusiv cu populația palestiniană, care conviețuiește într-o anumită formă cu noi de peste 23 de ani. Ca un obiectiv, pe plan geografic mai larg, politica externă israeliană aspiră la consolidarea bunelor relații pe care le are cu marea majoritate a statelor existente astăzi și, bineînțeles, cu statul renăscut, cu republica renăscută, liberă a României cu care eu — și ca mine mai sînt zeci de mii de alți israelieni de origine românească — pot spune că ne leagă fire de nostalgie, fire de simpatie și, bineînțeles, dorința ca republica română să prospere, să se dezvolte pentru binele românilor și al tuturor acelora care trăiesc în România.

Eugen Preda — Dle ambasador Palmor, vă mulțumim foarte mult.

Eliezer Palmor — N-aveți pentru ce. Aș dori să trimit un salut călduros și amical tuturor acelora care trăiesc în România, celor care în urmă cu atîția ani mi-au fost prieteni foarte dragi în București și în alte părți ale României.

Eugen Preda — Mulțumesc încă o dată **.

---

* În noaptea de 17 spre 18 ianuarie a avut loc primul atac irakian cu rachete SCUD asupra Israelului (n.r.).

** Convorbire difuzată de Radio România-Actualități, în ziua de 26 ianuarie 1991.

Strategii pentru a guverna

Henri Zalis

Poziția social-democraților vest-germani în zilele fierbinți ale reunificării Germaniei, zile de neuitat din toamna anului 1990, a repus în discuție unul din conceptele lor cheie, cel al „limitelor creșterii". La diverse nivele simultan politice, financiare, spirituale, căci bogăția înseamnă în termeni de creștere efecte materiale, cunoaștere obiectivă, reflecție filozofică, voința de a legitima un obiectiv național.

În acele zile, pesimiștii, și nu puțini — mai ales printre social-democrați —, au susținut că unificarea va periclita viitorul țării, că stabilitatea ei economică se va clătina. Deoarece fosta RDG trebuie să treacă prin dificilul stadiu al rentabilizării unei industrii de slab randament și al unei agriculturi costisitoare. S-a și calculat ulterior că readucerea la normalitate a celor cinci noi landuri din estul țării va dura minimum 6—7 ani și va costa 1000 miliarde de mărci.

Acesta a fost și motivul pentru ca social-democrații să ceară amînarea reunificării. Cu argumentul că procesul necesită cheltuieli ce vor antrena foarte curînd importante nemulțumiri sociale, disparități dureroase, poate chiar eșecuri. Cancelarul Helmut Kohl nu a vrut să asculte profețiile acestor Cassandre. A fost chiar pe punctul să devină, de nu ar fi o persoană asprită în luptele politice, primul martir al unificării după ce fusese, la ceasul de sărbătoare, primul ei artizan.

Construcția Germaniei (inclusiv reducerea pe următorii trei ani a cheltuielilor ei militare) ține seama de open-market-ul mondial. Ea se confruntă însă, inevitabil, cu diversele probleme ale asigurării stabilității și prosperității pentru toți cetățenii.

În atare condiții, Internaționala Socialistă, prin chiar președintele ei de onoare, Willy Brandt, a cerut o strategie antișomaj, prevăzînd că se vor înmulți șomerii, deoarece se vor înmulți falimentele și vor dispărea întreprinderi din est, cu branșe cu tot. Nu a fost ascultat. Istoria a demonstrat că este mult mai înțelept să nu tratezi revendicările șomerilor de pe o poziție apolitică. Pentru că alții, neapărat pescuitori în ape tulburi, știu să exploateze breșa. Să se infiltreze prin ea în dispozitivul social și să-l inoculeze din interior cu agenții patogeni ai populismului, șovinismului și paseismului.

Șantajul la care se pretează un Jean Marie Le Pen în Franța proclamînd nevoia unei legislații a muncii exclusiv pentru „muncitorii noștri", care să împingă la discriminare față de cei proveniți din afară, dovedește că o parte a opiniei publice percepe încă greșit o politică internă a „creșterii", pentru anumite pături pe spinarea altora, a păturilor ajunse în dificultate. Ea, politica în cauză, apare ca o mană cerească pentru xenofobi.

Națiunile industriale și postindustriale acordă încrederea lor acelor partide care știu să rezolve concomitent *problematica socială* și *calitatea vieții*. Reformele ce vizează protecția locurilor de muncă, a sănătății și a altor măsuri implicate de dezvoltarea ansamblului social dau sindicatelor toate drepturile pentru ameliorarea condițiilor materiale, de securitate, ajutor de șomaj și reciclare profesională. Numitele condiții merg mînă în mînă cu numeroase convenții colective ce sînt negociate de la o etapă la alta, privind salariul minim, durata zilei de muncă, prelungirea concediului legal de odihnă ș.a.m.d.

Statul nu mai poate îndeplini nicăieri rolul de „providență", dar este indispensabil să fie elaborate prevederi juridice privind relația producător-consumator. Unul nu trebuie să amenințe interesele celuilalt. O democrație unde se deteriorează această esențială alianță riscă să decadă, să nu se emancipeze niciodată de presiunile conjuncturii.

Este aspectul sesizat, chiar și în ceasul al 12-lea, de comuniști în Europa Occidentală. Paralizia lor i-a adus, finalmente, la sciziuni. Neadaptîndu-se la liberul joc al forțelor economice, unii comuniști au oscilat între alternativa revenirii la leninism, alternativă falimentară, sau găsirea drumului conform cu tradițiile socialismului democratic. Cei ce acceptă sincer să se înnoiască s-ar putea să rămînă în cursa pentru reprezentare parlamentară. Ceilalți dispar, pur și simplu.

Politica europeană a salariaților dobîndește o dimensiune nouă în lumina contactelor tot mai intense între mișcarea sindicală și Internaționala Socialistă. Forțele pieței duc înainte societatea. Este de maximă importanță să antreneze într-un elan solidar agenții economici și producătorii de bunuri. Unii fără alții nu pot atinge obiectivele pe care și le-au propus. Stabilind, de altfel, că orice început al înțelegerii lor coincide cu o părticică de renaștere pentru întregul economic. O invitație la cuprinderea a tot ce este mai bun în evoluția mentalităților, a civilizației înseși.

Un model de societate social-democrată propune Suedia. Am amintit în precedentul articol evaluări legate de istoria trecută și prezentă a acestei țări scandinave. Cîteva elemente sînt de natură să definească locul și, mai ales, perspectiva menținerii politice și socio-economice la înaltul nivel atins în prezent.

Înainte să recapitulez ce a realizat o populație de abia opt milioane de locuitori, să trec în revistă cîteva dintre împliniri, în majoritatea lor obținute grație politicii interne adoptate de social-democrați. 1) După Germania, Suedia are cel mai înalt venit în Europa pe locuitor. 2) Suedia nu are, practic, șomeri. 3) Povara dezvoltării ei accelerate a fost asumată pe seama intereselor de lungă durată ale investitorilor, care s-au aliat cu puterea și cu sindicatele pentru ca reformele întemeiate pe co-gestiune să reușească. 4) Protecția socială este completă, felurite corective au creat starea *sigură* (ce minune !) a dezvoltării economice și a repartiției judicioase a bogăției naționale. 5) Un sistem de impozitare progresiv transferă parțial și redistribuie resursele materiale, cu funcția complexă de a face operaționale reforme ca : debirocratizarea aparatului de stat, dinamica neîntreruptă a circuitului bancar, comercial și legislativ, valorizarea la maximum a celor două mari resurse suedeze — fierul și energia hidraulică etc.

A fi printre cei dintîi este lozinca celor de la complexul Volvo. Un complex care fabrică cele mai bune camioane de mare capacitate din Europa, cîteva tipuri de limuzine și care cooperează cu un alt trust din ramură, SAAB, avînd amîndouă satisfacția rezultatelor ascendente. Tot suedezii sînt printre primii și în telecomunicații. Mă refer, desigur, la concernul Ericsson. Tot ei se mîndresc și cu tehnica militară fabricată de holdingul Bofors, producătorul unei vaste panoplii de armamente performante. Să amintim (mă repet, desigur, dar nu mă pot împiedica să amintesc cititorului că toate aceste roade se raportează la o populație de numai opt milioane locuitori) și că industria aeronautică a lansat pe piață în urmă cu cîtva timp cele cinci variante ale avionului Viggen, de asalt, interceptie, vînătoare, recunoaștere și bombardament. Acest tip de avion este în momentul de față atrăgător înaintea unor firme de talie mondială din Statele Unite, Germania sau Anglia.

Spre a înțelege ce se întîmplă în patria lui Strindberg și a Selmei Lagerlöf să spunem că spațiul de idei pare mai întins decît teritoriul național. Că natura timidă a septentrionului a făcut loc omului proteic, că actele partidului de guvernămînt așază sub protecția sa promovarea energiilor. Cîștigurile pentru colectivitatea de toate nuanțele elective nu țin de popularitatea unei persoane, cît de statutul legitim al forțelor politice și morale angajate în dialogul națiunii cu lumea.

STOP CADRU

Ministrul de finanțe german Theo Waigel (dreapta) s-a întîlnit cu ministrul american al comerțului, Nicholas Brady ; în discuție, probleme de interes comun. Crește dolarul ?

Cancelarul german Helmut Kohl și președintele argentinian Carlos Saul Menem înaintea unui dineu oferit de gazde după convorbirile de la Bonn, de săptămîna trecută

Arhipelagul Kurile — măr al discordiei

Trei insule mai mari și un grup de insulițe sărace și insuficient populate se întind la nord de insula Hokkaido, pe o suprafață de cîteva mii de kilometri pătrați, administrate de sovietici și revendicate de Japonia : acestea sînt „Teritoriile de nord" sau „Kurilele de sud" — piedica esențială în semnarea unui tratat de pace între URSS și Japonia.

„Teritoriile de nord" fac parte din Arhipelagul Kurilelor, care se întinde sub forma unui arc de cerc pe aproximativ 1.500 de kilometri, între Hokkaido și Peninsula Kamciatka. Dacă numărăm și insulele Shikotan și Habomai, Kurilele cuprind 21 de insule și un ansamblu de mici insulițe. Habomai și Kunashiri sînt atît de aproape de coasta japoneză, încît aceasta poate fi zărită cu ochiul liber (prima insuliță sovietică se găsește la numai 4 kilometri de Hokkaido).

În octombrie 1945, Kurilele de sud aveau aproximativ 16 505 locuitori, fiind neînchipuit de diferite de restul Japoniei : populație rară, cîmpii cu turme de vite, păduri de conifere, zone de stepă și munte. Iarna, marea acoperită cu ghețuri poate fi traversată cu piciorul de la o insulă la alta. Te simți ca în Canada sau Scandinavia și prea puțin ca în Împărăția soarelui răsare.

Insulele Kurile sînt foarte bogate în resurse : lemn, aur, argint, sulf, fier, zinc, probabil cupru, nisip magnetic. Pescuitul reprezintă însă resursa cea mai formidabilă și, în consecință, URSS și-a fixat la 12 mile linia de coastă, în condițiile celui mai scăzut nivel al fluxului, deși Japonia păstrează, în mod tradițional, linia la trei mile, ceea ce a provocat de-a lungul anilor, un lung șir de incidente.

Puțină istorie

În 1635, clanul Matsumae din Hokkaido realiza prima hartă a arhipelagului. Și în timp ce rușii avansau spre sud venind din Kamciatka, japonezii se preocupau să ocupe insulele, venind dinspre sud.

Tratatul nipono-rus (1855) fixa frontierele dintre cele două țări între insulele Etorofu și Uruppu, iar insula Sahalin rămînea nedivizată. În 1875, Japonia ceda „partea sa de suveranitate" asupra Sahalinului, în schimbul părții de nord a Arhipelagului Kurilelor. În 1905, Japonia ocupa din nou sudul Sahalinului (pînă la paralela de 50 de grade) prin Tratatul de pace de la Portsmouth, care punea capăt războiului ruso-japonez și statua înfrîngerea Rusiei. Teritoriul îl va deține pînă în anul 1945.

La Yalta (februarie 1945), URSS obținea în schimbul participării sale la lupta împotriva Japoniei „înapoierea părții meridionale a insulei Sahalin și toate insulele învecinate", precum și Arhipelagul Kurilelor. Mulți istorici se întreabă cum a fost posibilă o manevră diplomatică atît de fructuoasă Moscovei, cînd războiul era aproape cîștigat, și, nu peste multe luni, America, prin folosirea bombei atomice, devenea cea mai de temut forță militară a lumii — și măcar pentru o perioadă de timp — fără egal. Un adevărat exemplu de victorie diplomatică !

Conferința de la Potsdam (august 1945), ale cărei hotărîri Japonia le va accepta ca urmare a capitulării sale, definea problema cu mult mai imprecis. Se prevedea faptul că Imperiul japonez este alcătuit din patru insule mari și „cîteva insule de mai mică importanță care vor fi hotărîte de aliați". Tratatul de pace de la San Francisco (1951) preciza că Japonia renunța la toate drepturile sale asupra sudului Sahalinului și asupra Kurilelor. Statele occidentale, neliniștite de acum, refuzau să atribuie aceste teritorii, în mod explicit, URSS-ului, atîta vreme cît nu exista un tratat de pace.

Încorporate în URSS în 1946, Insulele Kurile și Sahalinul sînt considerate de Moscova ca parte a teritoriului național. Dar în 1956 URSS a acceptat, în principiu, restituirea insulelor Shikotan și Habomai, Japoniei, după semnarea unui tratat. Oferta a fost însă respinsă ulterior de URSS, motivîndu-se semnarea noului tratat de securitate nipono-american.

Iată cum comentează evenimentul, ziaristul sovietic Leonid Mlecikin. Odată restabilite relațiile diplomatice dintre URSS și Japonia, partea sovietică a realizat ce consecințe ar putea avea pentru ea refuzul de a semna Tratatul de pace de la San Francisco, unde Japonia ar fi putut contesta cu succes achizițiile teritoriale ale URSS-ului. Se promitea, deci, Japoniei, restituirea a două dintre cele patru insule pe care Imperiul japonez le consideră ca făcînd parte din teritoriul său, insule ce n-au fost restituite niciodată, și nici tratatul n-a mai fost semnat. În 1960, A. Gromiko notifica Japoniei că refuză restituirea celor două insule, motivînd reînnoirea tratatului de securitate americano-nipon. L. Mlecikin consideră motivația „un simplu pretext", căci „acest nou tratat reducea de fapt prezența militară americană în insulele japoneze". În 1960, restituirea celor două insule n-ar fi adus un prejudiciu mai mare URSS-ului, decît în 1956. Ce se schimbase, oare ? În 1960 , spiritul celui de-al XX-lea Congres al PCUS, de demascare a stalinismului, începea să se estompeze ; relațiile cu SUA, aliatul de bază al Japoniei, se răceau vizibil, iar în procesele verbale ale ședințelor Biroului Politic, Hrușciov era bombardat cu argumente că o asemenea restituire ar dovedi slăbiciunea sovieticilor, mai ales că Japonia, spuneau ei, o țară de rangul trei, n-are nimic de oferit URSS-ului. În 1973, energicul prim-ministru Kakuei Tanaka reușea să-l impresioneze pe L. Brejnev cu un grandios proiect de cooperare siberian, dar înlăturarea lui Tanaka din guvern a îndepărtat din nou posibilitățile unei noi negocieri asupra teritoriilor de nord, fără de care nici o cooperare economică de amploare nu este posibilă. Japonia consideră că, din punct de vedere istoric și juridic, cele patru insule Kurile îi aparțin, și atitudinea ei inflexibilă este acum cea a unei formidabile puteri economice de prim rang și a celui mai mare creditor mondial.

Despre „terțe părți"

De peste 100 de ani, „terțe părți" și-au construit politica, profitînd de neîncrederea ruso-japoneză. Pe contradicțiile dintre cele două state s-a bazat politica externă a Chinei imperiale la începutul războiului chino-japonez (1894—1895). La rîndul lor, britanicii și-au dezvoltat întreaga strategie a confruntării cu Rusia pe flancul de sud al Eurasiei, bazîndu-se pe această neîncredere. Din 1941 pînă în 1945, Berlinul și Washingtonul încurajau ostilitățile dintre cele două țări. La început foarte satisfăcute de ocuparea Kurilelor de către URSS, SUA și China s-au îndepărtat ulterior de pozițiile inițiale. În 1956, cînd Japonia și URSS erau pe punctul de a realiza un compromis, secretarul de stat american, John F. Dulles a declarat explicit că dacă Japonia renunță la „teritoriile de nord", SUA vor cere recunoașterea de către Japonia a suveranității Statelor Unite asupra insulei Okinawa, ceea ce a torpilat definitiv negocierile.

Că cele două țări au legături istorice cu arhipelagul este neîndoios. Dar fiecare a prezentat versiuni foarte simpliste ale trecutului.

Și totuși, prin Tratatul de la Sankt-Petersburg (1855) pe care-l menționam anterior, se realiza un compromis. Cedarea tuturor drepturilor și pretențiilor asupra Sahalinului, cu primirea în contrapartidă a Kurilelor de sud, precum și privilegii economice speciale acordate Japoniei în Sahalin, au fost criticate, atît în Japonia, cît și în Rusia. Concluzia este una singură : nici o problemă teritorială nu poate fi reglementată astfel încît să mulțumească pe toată lumea. În acest caz s-a optat pentru schimbarea dreptului de suveranitate, contra dreptului de utilizare a teritoriului.

Azi totul ne apare cu mult mai dificil, căci orice reglementare a problemelor teritoriale trebuie să țină seama de raportul de forțe internațional, cel bilateral, și de interesele imediate ale celor două părți. Și poate că niciodată, ca în primăvara lui '91, lucrurile n-au fost mai „încurcate" în politica mondială. În orice caz, reglementarea contenciosului trebuie să țină seama de relațiile bilaterale ale fiecărei părți cu SUA și China.

Actuala vizită a președintelui Mihail Gorbaciov în Japonia reprezintă, practic, încercarea de a reglementa contenciosul dintre cele două state. „Trebuie să rupem cu pozițiile de beton armat", afirma președintele Gorbaciov, dar ministerul afacerilor externe japonez a reacționat cu prudență : „nu știm cu adevărat dacă cuvintele lui Gorbaciov constituie un progres sau nu în conflictul teritorial". De fapt, poziția japoneză a devenit în ultimele zile mai flexibilă, indicînd că problema suveranității prezintă o importanță prioritară față de cea a restituirii insulelor. Secretarul general al partidului de guvernămînt din Japonia, Ichiro Ozawa, menționa că Japonia ar accepta o „restituire a insulelor, pe etape", odată cu reglementarea problemei suveranității, deși anterior se insista asupra restituirii simultane a tuturor celor patru insule.

Mihail Gorbaciov afirma de curînd că principalul pentru URSS și Japonia îl constituie „noua calitate a relațiilor — de profundă încredere, colaborare reciproc avantajoasă și conlucrare". În ce privește Tratatul de pace, părțile au căzut de acord că el „trebuie să rezolve definitiv problemele reglementării postbelice dintre URSS și Japonia, să nu se provoace prejudicii securității cuiva, să stabilească perspective pe termen lung dezvoltării relațiilor sovieto-japoneze, pe o bază de amiciție."

Ministrul afacerilor externe sovietic, A. Bessmertnîh declara limpede că URSS regretă faptul că Japonia a adoptat ca principiu neacordarea ajutorului economic și financiar promis URSS, cît timp problema teritorială nu va fi reglementată ; „o astfel de legătură nu este rezonabilă, ci periculoasă".

Sub semnul incertitudinilor, liderul sovietic lansa un avertisment într-un interviu acordat agenției Kyodo : „Dacă nu va exista o evoluție a poziției japoneze, vom continua să trăim ca în trecut, cînd am demonstrat că ne putem dispensa unii de alții."

Și totuși, poate că negocierile dintre o strălucită diplomație, pe de o parte, și o nu mai puțin excepțională economie, pe de altă parte, vor da roade îmbucurătoare pentru cei implicați.

Dar ce ne facem cu „terțele părți" ?...

Monica Grigorescu

Niciodată așa ceva!*) 15

Hector Ernesto Demarchi (dosar nr. 802) era redactor la „El Cronista Comercial" și membru al Comitetului Executiv al Asociației Ziariștilor din Buenos Aires. A renunțat la această muncă de teama de a nu fi urmărit pentru activitatea sa sindicală. Dar la 5 august 1976, s-a dus la sediul ziarului pentru a-și ridica un rest de salariu. Cînd a ieșit, era în plină zi și se afla împreună cu un coleg. A fost sechestrat de un grup înarmat și urcat într-o camionetă marca „Chevrolet", al cărui număr de înmatriculare se cunoaște. Dar despre el nu s-a mai aflat nimic din acel moment.

Enrique Raab (dosar nr. 276) lucra pentru ziarele „Clarin" și „La Opinion", ca și pentru revistele „7 Dias" și „Vision". La 16 aprilie 1977, clădirea unde locuia a fost încercuită de persoane puternic înarmate. Domiciliul său se afla la o sută de metri de Comisariatul Secției 1 de poliție din Buenos Aires. Portarul clădirii a fost obligat să-i însoțească pe răpitori pînă la apartamentul său ; aici, au mitraliat ușa, rănindu-l pe Raab, și l-au luat cu ei pe ziarist, ca și pe un prieten care se afla la el. Despre soarta lui Raab nu se mai știe nimic ; prietenul său a fost eliberat peste o săptămînă.

Haroldo Pedro Conti (dosar nr. 77) era ziarist, dar devenise cunoscut și pentru activitatea sa didactică sau din domeniul teatrului, filmului și literaturii. A luat următoarele premii : al revistei „Life" în 1960 ; apoi cel acordat de Fabril (pentru roman, 1962), Municipal (1964), Universitatea Veracruzana (1966), Barral Editor (1971) și Casa de las Americas (1975). A colaborat la revista „Crisissis" din Buenos Aires. În ziua de 4 mai 1976, a fost răpit cînd se întorcea la locuința sa din Buenos Aires. Era miezul nopții și se afla cu prietena sa, Maria Beatriz Bonavetti, și cu copilul lor. Acasă știau că erau așteptați de un prieten. Cînd au sosit, l-au găsit pe acest prieten legat iar în locuință un grup de indivizi în civil. I-au bătut cu brutalitate pe cei doi, în timp ce se certau cum să-și împartă prada, salariile lor, bunurile din casă etc., lăsînd pe loc doar mobilele mari. Au furat toate manuscrisele și documentele personale ale lui Conti. L-au luat pe el și pe prietenul lui, în mașini diferite, furînd inclusiv automobilul lui Conti, care nu a mai fost găsit. Maria Beatriz a trebuit să iasă pe fereastră împreună cu cei doi copii ai ei, pentru că ușa o încuiaseră, iar telefonul fusese tăiat. Așa cum au povestit vecinii, răpitorii s-au întors să ó ia și pe ea. Între timp, Maria Beatriz s-a dus la comisariatul de poliție, dar aici au rîs de ea și nici măcar nu s-au deplasat să vadă cum fusese jefuită locuința. Mai tîrziu, la diverse redacții i s-a spus că „au ordin de la guvern să nu publice informații despre sechestrarea lui Conti". În 1983, ziarele au publicat fotografia a trei persoane arestate în Elveția, care au declarat că aparțineau unor grupuri secrete de represiune politică, dispuși acum să dea informații despre soarta lui Conti. Unul dintre ei, deși se prezentase sub alt nume, era chiar „prietenul" din locuința lor. El venise cu o săptămînă înainte de răpire, cerînd să se ascundă în apartamentul lor, întrucît era urmărit de poliție... „Prietenul" era, de fapt, membru al batalionului 601 al armatei. Despre Conti s-a aflat că fusese ținut sechestrat la centrul clandestin de detenție de la Școala de mecanică a marinei.

Dintre deținuții-dispăruți, în legătură cu care a fost sesizată Comisia noastră, 30,2 la sută erau muncitori, 17,9 la sută funcționari și 21 la sută studenți. Mulți muncitori și lideri sindicali au fost ridicați de la locul lor de muncă, acțiunea realizîndu-se printr-o sechestrare în grup. De la întreprinderea Arstarsa din San Fernando, au ridicat, în cadrul aceleiași operațiuni, 60 de persoane.

Graciela Geuna (dosar nr. 764) povestește :

Tomas Di Toffino a fost sechestrat la 30 noiembrie 1976 dar cred că planul răpirii lui fusese pregătit mult înainte. De fapt, cei ce ne aflam sechestrați la centrul de detenție „La Perla" ' eram ostatici care puteam servi unor obiective precise ale militarilor. În septembrie 1976, a fost sechestrat Patricio Calloway, blond, cu barbă, ochi deschiși, de circa 22 ani, membru al Tineretului Peronist. În condițiile iminenței unei greve a Sindicatului lucrătorilor din industria energetică din Cordoba, militarii au decis s-o declare ilegală, sau, cum spuneau ei, s-o „pună pe seama celor din Montoneros" (grup de gherilă de extrema stîngă — n.t.). În felul acesta se crea pretextul necesar pentru a se spune că greva este „subversivă". În acest scop, înșiși militarii de la centrul de detenție „La Perla" au tipărit foi volante pe care tot ei le-au semnat „Montoneros". Foile chemau muncitorii sindicatului amintit la grevă.

Cînd muncitorii au început greva, sub conducerea, între alții, a lui Tomas Di Toffino, dînd astfel un exemplu de consecvență în lupta de rezistență față de dictatura militară, la centrul „La Perla" s-a întîmplat ceva neobișnuit : în timpul nopții, l-au luat dintre noi numai pe Patricio, ceea ce nu se întîmpla niciodată, pentru că, de obicei, transferurile în alte centre de detenție se făceau ziua și în grup. Apoi am aflat că l-au ucis pe Patricio în fața unei uzine. Militarii au declarat că decesul se produsese în timpul unei încăieri între militari și un membru al „Montoneros", care chemase la grevă. Pentru această înscenare, au pus în mîna lui Patricio foile volante tipărite din timp de către militari la centrul „La Perla".

În felul acesta au reușit să declare greva ilegală și să creeze panică printre muncitori. Manevra s-a încheiat prin sechestrarea, puțin după aceea, a lui Tomas Di Toffino. Se crease un cerc din care nu se putea ieși : Patricio fusese asasinat pentru a se justifica represiunea în rîndul greviștilor și sindicatelor ; foile volante fuseseră tipărite în centrul „La Perla" ; Toffino a fost sechestrat și adus tot la acest centru. Totul începuse și se terminase în același loc : „La Perla". Toffino a fost apoi executat „pentru a se da un exemplu". Și aceasta nu a fost singura înscenare organizată din acest loc...

În toată țara organizațiile muncitorești și-au pierdut multe din cadrele lor. La această Comisie au ajuns detaliile despre cele întîmplate în martie 1975. În acea vreme, acționînd ca niște adevărate trupe de ocupație, forțe legale de poliție și persoane purtînd brasarde de la Asigurările Sociale, au arestat circa 300 de persoane, puse „la dispoziția puterii executive" ; tot ele au comis 30 de sechestrări urmate de asasinate, majoritatea victimelor fiind activiști sindicali, Acesta a constituit răspunsul — țara se afla sub stare de asediu — dat revendicărilor de ordin sindical ale muncitorilor. Apoi, după lovitura de stat militară, de la 24 martie 1976, represiunea a început și, încă o dată, una din ținte a constituit-o sectorul muncitoresc, mai ales cel metalurgic. Doar că, de data aceasta, tehnica a fost alta : dispariția de persoane.

Delegația din provincia Santa Fe a Comisiei noastre s-a deplasat de două ori în orașul Villa Constitucion și a făcut o reconstituire judiciară în legătură cu un centru clandestin de detenție care se afla în anexele uzinei Acindar. Populația orașului s-a prezentat și a dat declarații, pe baza cărora a fost identificat Anibal Gordon ca șef al operațiunilor ilegale din localitate, din ianuarie 1976. Aici au fost sechestrate și asasinate peste zece persoane.

Într-una din mărturii se arată că încă la sfîrșitul lui 1975, uzina Acindar — care are circa 5 000 de muncitori — a comunicat salariaților că trebuie schimbate legitimațiile de serviciu, motiv pentru care tuturor le-au fost cerute noi fotografii personale. Acestea au fost utilizate ulterior de securitate și (sau) armată pentru recunoașterea individuală și, astfel, pentru sechestrarea de persoane și percheziționarea de domicilii.

Nu a fost străin de această operațiune cel ce era atunci ministru al economiei, Martinez de Hoz, pe atunci director la Acindar. Colaborarea dintre „politica de securitate a statului" și puterea economică a fost confirmată prin acest caz elocvent. Forțele care s-au ocupat cu represiunea în Villa Constitucion au fost, în ordine cronologică, începînd din 1975 : poliția de provincie, poliția federală, forțele parapolițienești — care au acționat întotdeauna — iar, începînd din martie 1976, forțele armate, de multe ori împreună cu celelalte mai sus menționate.

Despre dispariția scriitorului Rodolfo Jorge Walsh (dosar nr. 2587) povestește fiica acestuia, Patricia Celia. Sechestrarea lui Walsh s-a produs la 25 martie 1977 la Buenos Aires. Cu o zi înainte, dăduse publicității o scrisoare deschisă adresată juntei militare, prin care condamna încălcările drepturilor omului și prejudiciile aduse economiei naționale de către regimul în funcție.

În ziua dispariției, trebuia să se întîlnească într-un cartier din Buenos Aires cu prietena sa. Walsh nu a sosit la ora stabilită și atunci prietena s-a dus la locuința lui din San Vicente. Aici, a găsit casa ciuruită de gloanțe, pe toți cei patru pereți exteriori, camerele complet răvășite și urme de explozie a unor grenade pe terenul din jur. Conform spuselor vecinilor, în timpul nopții sosiseră circa 40 de persoane puternic înarmate, care au atacat clădirea vreme de vreo două ceasuri, deși înăuntru nu era nimeni.

După toate acestea, scriitorul a fost foarte alertat de totala nesiguranță în care trebuia să trăiască. Fusese deja ucisă de către forțele de securitate fiica sa Maria Victoria, iar casa sa din Delta del Tigre fusese percheziționată și devastată. Pe de altă parte, din locuința sa din San Vicente, îi fuseseră sustrase manuscrisele originale ale întregii sale opere, inclusiv textele inedite. Walsh a fost sechestrat lîngă o stație de metrou și a fost adus mort la centrul clandestin de detenție de la Școala superioară de mecanică a Marinei. Diverși martori au văzut aici nu numai trupul nefericitului scriitor, ci și manuscrisele sale.

Între cei răpiți s-au aflat și două călugărițe franceze : sora Alice Domon și sora Leonie Duquet. În legătură cu acest caz, însuși președintele Franței, Valery Giscard d'Estaing, a reclamat acțiunea de sechestrare produsă la 8 și, respectiv, 10 decembrie 1977. Domon, în vîrstă de 40 de ani, a fost arestată în clipa ieșirii din biserica din Santa Cruz, iar Duquet, în vîrstă de 61 de ani, a fost răpită brutal din sediul parohiei din San Pablo. Autorii au folosit automobilele proprii, au acționat la lumina zilei și și-au arătat chiar legitimațiile. (Va urma)

Versiune românească de Anca Voican

* Extrase din raportul Comisiei argentiniene privind dispariția de persoane (Raportul Sabato)

Culisele războiului din Golf 3

Pierre Salinger, Eric Laurent

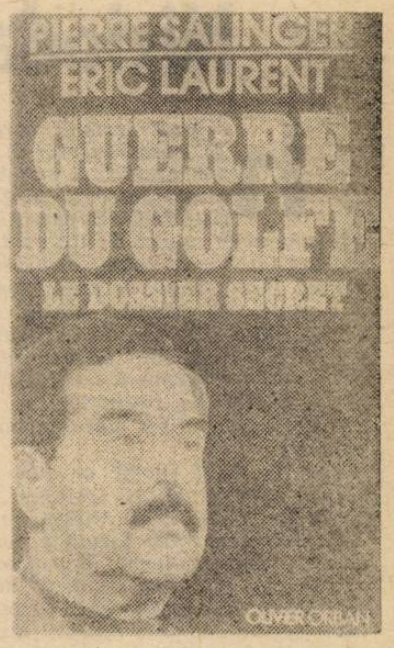

După ce au făcut o scurtă incursiune în istoria regiunii — prilej cu care s-au ocupat și de momentele creării statelor irakian și kuweitian, autorii susținînd că acestea sînt rodul „ambiției lui Churchill" — autorii revin la prezent, la anturajul lui Saddam Hussein și la importante evenimente consemnate în zonă sau în afara ei.

„Nașul" și Nabucodonosor

El, care n-a fost niciodată un militar, este atît fascinat cît și neîncrezător în fața armatei sale. O vrea puternică și docilă. Îi place să apară adesea îmbrăcat în uniformă de general, conservă un complex de inferioritate în fața ofițerilor superiori, care-l consideră, cei mai mulți, un parvenit. Atunci, îi epurează masiv. În timpul războiului Iran-Irak, zvonurile, ce lăsau să se înțeleagă că numeroși militari de rang înalt au fost împușcați, le-a rectificat astfel : „Este fals. Doar doi comandanți de divizie și cel al unei unități mecanizate au fost executați. Este un lucru cu totul normal într-un război".

Totuși, în cadrul unei reuniuni de stat major, un ofițer s-a ridicat împotriva planurilor adoptate de Saddam Hussein pentru lansarea unei ofensive. Șeful statului l-a ascultat formulîndu-și criticile, apoi, fără un cuvînt, a scos revolverul pe care-l poartă mereu la centură, și i-a tras un glonte în cap.

În 1988, imediat după încetarea luptelor, sute de ofițeri au fost trimiși în închisoare, unde mulți dintre ei vor fi uciși puțin mai tîrziu. Unul dintre eroii războiului, generalul Maher Abdul Rashid, a cărui fiică a fost căsătorită cu unul dintre fiii lui Saddam, a dispărut pentru totdeauna.

Un raport privind drepturile omului, publicat în 1990, arată : „Irakul, condus de partidul Baas, a devenit o națiune de informatori". Definiție, pe cît de tristă pe atît de justă ; s-ar putea spune că aproape 25 la sută din populație, adică un irakian din patru, lucrează pentru diferitele organe de securitate, care au fost formate și încadrate multă vreme de experți ai politicii secrete est-germane, STASI.

În particular, lui Saddam Hussein îi place să i se proiecteze, cu regularitate, filmul său preferat... „Nașul". Îi place, de asemenea, să se compare cu Nabucodonosor, regele Babilonului din 605 pînă în 562 înaintea nașterii lui Iisus Christos. Probabil pentru că acest strămoș politic, care credea, ca și el, în puterea forței, a cucerit Ierusalimul, a distrus templul și a capturat poporul evreu.

Napoleon declara : „Stabilesc planurile bătăliilor mele plecînd de la visele soldaților adormiți". El, Saddam Hussein, își stabilește planurile sale războinice și-și potolește setea de mărire grație bunăvoinței și a complicității democrațiilor occidentale. În 1984, Irakul a cheltuit 14 miliarde dolari pentru a cumpăra arme ; adică jumătate din produsul său național brut. Între 1982 și 1985, această țară a importat armament de 42,8 miliarde dolari, iar achizițiile n-au slăbit după încetarea focului cu Iranul. În cursul ultimilor cinci ani, Bagdadul a fost cel mai mare importator mondial de material militar, achiziționînd circa 10 la sută din toate armele vîndute de-a lungul întregii lumi.

Sprijin dezinteresat ?

Acest aliat al Moscovei — cu care, în 1972, a încheiat un „tratat de prietenie și cooperare" —, s-a legat din ce în ce mai strîns de statele occidentale, singurele capabile să-i răspundă la nevoile sale esențiale. Vrea să-și dezvolte o industrie nucleară ? La mijlocul anilor '70, francezii îi furnizează centrala pe care o cere, închizînd ochi asupra riscurilor proliferării și fabricării de plutoniu. Saddam Hussein vrea arma atomică și nu o ascunde. Visul se va nărui provizoriu, în 1981, cînd avioanele israeliene au distrus centrala nucleară de la Osirak. El posedă deja un arsenal important de arme chimice, pe care le folosește împotriva grupurilor de asalt iraniene și a satelor rebele kurde. Acolo, ajutorul occidental a fost determinant. Am inventariat 208 companii care au cooperat, în diferite feluri, la programele militare irakiene, și îndeosebi la constituirea acestei industrii chimice. Lista se compune din : 86 întreprinderi vest-germane ; 18 firme americane ; 18 firme engleze ; 16 societăți franceze ; 12 italiene ; 11 elvețiene ; 17 austriece ; 8 belgiene ; 4 spaniole. Restul se repartizează între Argentina (3), Japonia (1), Brazilia (1), Egipt (1), Suedia (1), Olanda (2), Polonia (1), India (1), Monaco (2), Jersey (1). (În finalul cărții autorii prezintă lista tuturor celor 208 firme și natura livrărilor lor. S-au folosit, pentru operațiune, dosarele „Middle East Data Project", care conțin informații privind societățile implicate în livrarea de rachete chimice și balistice, sau de tehnologie militară avansată. De notat că nu se ține seama de exporturile de arme convenționale, Middle East Data Project recenzînd peste o mie de firme implicate în aceste exporturi. Studiul respectiv, publicat în anexa cărții, a fost realizat de MEDNEWS). Deși guvernul Statelor Unite a negat mereu că i-a furnizat arme, numerose firme particulare americane vindeau material militar, transferat la Bagdad prin mijlocirea unor societăți ecran sau a unor companii ce au servit de intermediar pentru Irak.

Operațiunea desfășurată la 28 martie 1990 pe aeroportul londonez Heathrow a dezvăluit amploarea acestui trafic. În această zi, vama britanică a confiscat „Krytron" electrice cu destinație militară. Este vorba de piese ce puteau servi ca elemente detonatoare pentru explozia armelor nucleare. Lovitura era rezultatul a 18 luni de anchete și urmăriri duse în comun de serviciile de informații engleze și vama americană. Piesele incriminate erau fabricate de o firmă din San Diego, California, care fusese contactată de intermediari ce lucrau pentru Irak. Conducătorii societății, intrigați de acest demers, au alertat serviciile vamale, care și-au infiltrat un om în grupul participant la toate negocierile asupra cumpărării și transferului de „Krytron". Materialul a fost expediat la Londra, cu un zbor al „TWA", și a rămas în zona de tranzit timp de două săptămîni. Vameșii au intervenit în momentul în care încărcătura era urcată în cala unui avion al „Iraq Airways", gata să decoleze spre Bagdad. Cinci persoane care lucrau pentru această companie au fost arestate. Erau doi irakieni, un libanez și doi britanici.

La San Diego, o altă lovitură a permis arestarea unor englezi ce lucrau pentru filiale ale societăților britanice. Piesele confiscate au provocat perplexitatea autorităților. Numeroase rapoarte circulau, de un an sau doi, asupra eforturilor Bagdadului pentru a fi capabil să construiască arme nucleare. Confiscarea acestor „Krytron" justifica neliniștea exprimată de numeroși experți ; momentul în care Irakul va deține o bombă atomică era mai aproape decît se bănuia ?

Un ziarist spînzurat

Saddam Hussein reacționează evocînd, într-un discurs, „forțele antiarabe, care caută să stopeze drumul Irakului către progres". Stăpînul de la Bagdad se găsea într-o poziție delicată. În septembrie 1989, o teribilă explozie distrugea complexul militar El-Alekssandria, situat la sudul capitalei, unde se fabricau arme chimice. În pofida tăcerii totale impuse de regim, mărturii și fotografii făcute de sateliți spioni dezvăluiau amploarea dezastrului : peste 700 de persoane au pierit și alte sute au rămas mutilate pe viață. În februarie 1990, un ziarist, colaborator la săptămînalul londonez „Observer", a încercat să afle detalii asupra acestei catastrofe. Se numea Farzad Bazoft, de origine iraniană, apatrid, și dispunea de un pașaport al Regatului Unit. A fost arestat de servicile de securitate irakiene, redutabilele Mukhabarat, conduse de Sabawi, cumnatul lui Saddam Hussein. Acuzat de spionaj în favoarea Israelului, el a făcut mărturisiri la TV, care erau în mod vizibil trucate.

Condamnarea lui la moarte a creat o puternică emoție, nu numai în Europa și Statele Unite, dar și în rîndul unor conducători arabi. La cîteva zile după sentință, ministrul iordanian de externe, Marwan Al Qasim, s-a întîlnit, la Tunis, cu omologul său irakian, Tariq Aziz. Ei participau la o reuniune a șefilor diplomațiilor arabe. Profitînd de o convorbire în doi, Qasim i-a zis lui Aziz : „Ar fi o eroare teribilă din partea guvernului tău să fie omorît Bazoft. Presa se va ocupa de afacere și, în Vest, imaginea Irakului va deveni foarte negativă". Al Qasim a fost surprins de violența reacției lui Tariq Aziz, pe care-l cunoștea de atîția ani. Ministrul irakian i-a răspuns, pe

un ton tranşant : „Trebuie ca noi să-l executăm. Dacă n-o facem, săptămîna viitoare vor fi mii de spioni în Irak".

Farzad Bazoft a fost spînzurat la 15 martie şi amploarea reprobării l-a tulburat pe Saddam Hussein. El nu putea înţelege criticile formulate de ţările occidentale, pînă acum atît de tolerante, în ce-l priveşte. Afacerea Bazoft, confiscarea materialului militar pe aeroportul Heathrow şi schimbarea poziţiei americane l-au convins că există o adevărată campanie internaţională împotriva ţării sale. Ca un om primitiv şi inteligent, dar atît de orgolios şi megaloman, de acum încolo el concepea Irakul ca o citadelă asediată, capabilă să sfideze lumea care-l făcuse atît de puternic.

Ameninţări cu arma chimică

La 2 aprilie, în faţa cadrelor militare, Saddam Hussein a pronunţat un discurs retransmis integral la radio. Îmbrăcat cu o uniformă kaki, cu capul descoperit, arborînd însemnele de general, a vorbit peste o oră, dar cîteva din frazele pronunţate au creat stupoare în lumea întreagă. Evocînd rezultatele obţinute de cercetătorii irakieni, care puseseră la punct noi arme chimice, el a adăugat : „Pentru Dumnezeu, dacă Israelul încearcă orice împotriva Irakului, vom face în aşa fel încît focul să distrugă jumătate din această ţară... Pe cei care ne ameninţă prin bomba atomică îi vom extermina cu arma chimică".

Aceste afirmaţii au ajuns, în aceeaşi zi, pe biroul lui John Kelly. Subsecretarul de stat însărcinat cu problemele Orientului Mijlociu a citit şi recitit telegramele pe care le avea în faţă, stupefiat de violenţa tonului. Cel care, cu două luni mai înainte, îi adresase cuvinte liniştitoare liderului irakian s-a dus imediat la Dennis Ross. Aflat cu cîteva etaje mai sus, în clădirea Departamentului de Stat, Ross conducea biroul de planificare politică dar era şi unul dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai secretarului de stat, James Baker. Kelly era partizanul unei reacţii imediate şi precise, destinate să sublinieze refuzul american de a tolera asemenea ameninţări. În afacerea irakiană, John Kelly devenea un adevărat doctor Jekyll, metamorfozat în Mr Hyde, în felul său de a alterna poziţiile conciliante cu atitudinile dure. Dennis Ross şi el au lucrat rapid la un plan de sancţiuni, apoi s-au dus la James Baker, aflat la etajul al 7-lea. N-au aşteptat decît cîteva clipe în secretariat, o cameră cu pereţi acoperiţi de o tapiserie de culoare închisă. Secretarul de stat a ascultat atent argumentele lor : „Trebuie trimis un semnal fără ambiguitate, adoptînd îndeosebi anumite măsuri de retorsiune economică", spuneau ei. Baker, foarte tulburat, şi el, de agresivitatea lui Saddam Hussein, a aprobat această sugestie şi propunerile ce i s-au avansat. În esenţă, erau trei : refuzul de a acorda credite ale Export-Import Bank către Irak ; anularea lui Credit Commodity Program, un ansamblu de mecanisme permiţînd finanţarea cumpărării de către Bagdad a grîului american ; în fine, adoptarea de măsuri pentru interzicerea importării de către regimul lui Saddam Hussein a „materialului ce poate fi folosit şi în domeniul militar".

În timp ce experţii lucrau să definitiveze acest plan, George Bush şi-a precizat reacţia la ameninţările proferate de Saddam Hussein. A făcut-o la bordul avionului Boeing prezidenţial Air Force One, care-l ducea la Atlanta şi Indianapolis. A folosit cuvinte vagi, care reflectau perplexitatea şi dezvăluiau că dosarul irakian nu făcea parte din priorităţile sale : „Găsesc că aceste declaraţii sînt foarte rele. Cer imediat şi ferm Irakului să respingă folosirea armelor chimice. Mă gîndesc că aceasta nu va ajuta nici Orientul Mijlociu, nici interesele Irakului în materie de securitate ; aş spune chiar că aşa ceva va produce un efect contrar. Sugerez că asemenea gînduri privind utilizarea armelor chimice şi biologice să fie uitate".

Furtună într-un pahar cu apă

La 9 aprilie, John Kelly şi Dennis Ross s-au reîntîlnit în biroul lui James Baker. Li s-a alăturat Robert Kimmitt, subsecretar de stat pentru problemele politice, care, şi el, aparţinea grupului strîns de foarte apropiaţi colaboratori ai ministrului. Baker primise acordul lui Bush, şi planul de sancţiuni economice după ce fusese examinat încă o dată în mod detaliat a fost aprobat. Pentru a aplica proiectul, lui Robert Kimmitt i-a revenit misiunea grea de a negocia cu diferite ministere şi agenţii interesate. Totuşi, hotărîrea care a marcat această reuniune s-a evaporat rapid şi planul de sancţiuni economice a rămas literă moartă. Acest eşec decurge din rezistenţele birocraţiei federale americane şi din absenţa urmărilor politice.

Ministrul comerţului a formulat imediat rezerve în legătură cu suspendarea creditelor de la Export-Import Bank, susţinînd că o asemenea măsură ar paraliza oamenii de afaceri americani. Conducătorii aceluiaşi minister se opuneau, de asemenea, suprimării acelui Credit Commodity Program, care, după ei, defavoriza producătorii de cereale americani.

Consiliul Naţional de Securitate, organul însărcinat, în sînul Casei Albe, să urmărească problemele de politică externă, susţinea ideea sancţiunilor, dar se opunea aplicării lor foarte rapide. Robert Gates, numărul 2 în Consiliu şi fost director adjunct al CIA, apăra această sancţiune graduală. Puţin mai tîrziu, Robert Kimmitt a prezidat o reuniune desfăşurată în „Situation Room", una dintre sălile de conferinţe de la Casa Albă. Interlocutorii lui erau responsabili adjuncţi ai principalelor agenţii comerciale. În timpul întîlnirii a domnit o unanimitate de faţadă, care nu înşela pe nimeni. Planul prevăzînd sancţiuni împotriva Irakului era total „dezmembrat", dislocat. Singurul care ar fi fost capabil să învingă reticenţele şi să-şi impună vederile sale era James Baker. Or, secretarul de stat îşi avea timpul şi gîndurile total absorbite de proiectul reunificării germane şi frecventele călătorii pentru a se întîlni cu omologul său sovietic, Eduard Şevardnadze, spre a pregăti întîlnirea la nivel înalt Bush-Gorbaciov, care trebuia să se desfăşoare în luna mai, în Malta (În mod sigur este vorba de o scăpare a autorilor volumului de faţă. Cei doi preşedinţi ai superputerilor se întîlniseră cu cîteva luni mai înainte, în noiembrie 1989, în Malta ; cea din mai 1990 a avut loc în Statele Unite. n.n.). După cum mărturisea unul dintre apropiaţii colaboratori ai lui Baker : „Racheta irakiană încă n-a fost reperată de radarurile de la Washington".

Cu senatori la Mossul

Saddam Hussein n-a primit, deci, nici un avertisment oficial, dar, în acelaşi timp, a beneficiat de anumite încurajări, care au contribuit la bruierea şi la crearea ambiguităţii asupra poziţiei americane.

La 12 aprilie, adică după zece zile de la violenta diatribă pronunţată de preşedintele irakian, un grup de cinci senatori americani a sosit în vizită oficială la Bagdad. Delegaţia era condusă de senatorul de Kansas, Robert Dole, adversarul nenorocos al lui George Bush la ultimele alegeri primare pentru preşedinţie şi actualul lider al minorităţii republicane din Senat.

În faţa lui, Saddam Hussein avea, aşadar, un interlocutor pe care-l considera important, influent şi îndeosebi apropiat de vederile sale prezidenţiale.

Reuniunea s-a desfăşurat la Mossul, un oraş din nordul ţării, apropiat de frontiera siriană. Saddam Hussein, îmbrăcat într-un elegant costum gri, cu o cravată de culoare închisă, era aşezat pe o canapea din catifea verde, într-un mic salon. O măsuţă joasă de sticlă era plasată în faţa lui, în mijlocul încăperii, iar oaspeţii stăteau în fotolii, în jurul lui. Unul dintre ei a început prin a citi un text în care ei afirmau că au venit aici „întrucît noi credem că Irakul joacă un rol esenţial în Orientul Mijlociu". El mai comunica şefului de stat irakian „convingerea noastră că dorinţa dumneavoastră de a vă dota cu arme chimice şi biologice vă expune ţara la serioase pericole, în loc să-i întărească securitatea. Asemenea iniţiative ameninţă şi alte ţări şi vor cauza serioase tulburări în tot Orientul Mijlociu. Declaraţiile dumneavoastră recente, în care ameninţaţi cu utilizarea armelor chimice împotriva Israelului, au provocat o mare emoţie în întreaga lume şi ar fi bine pentru dumneavoastră şi pentru pacea din Orientul Mijlociu, să reveniţi rapid în ce priveşte aceste programe atît de periculoase şi asupra declaraţiilor şi acţiunilor provocatoare". Cînd textul a fost terminat, Saddam a ridicat capul. Rămăsese total impasibil, în timpul lecturii. S-a întors spre Dole, aşezat la dreapta lui, şi i-a spus, fără agresivitate : „Am conştiinţa unei vaste campanii lansate împotriva noastră de Statele Unite şi Europa". Dole, la cei şaizeci de ani, sobru şi sever, i-a răspuns imediat : „În orice caz, o asemenea campanie nu vine de la preşedintele Bush. Încă ieri, el ne spunea că n-o va susţine".

Robert Dole a amintit apoi, că Statele Unite condamnaseră Israelul, în 1981, după atacarea centralei nucleare irakiene. Saddam Hussein l-a întrerupt : „Da, l-aţi condamnat, dar numeroase rapoarte arată că Statele Unite erau la curent, cu mult înainte, cu această operaţiune".

Senatorul republican de Wyoming, Alan Simpson, a luat cuvîntul, la rîndul lui : „Nu există probleme între dumneavoastră şi guvernul sau poporul american. Singura dumneavoastră problemă este cu presa noastră, arogantă şi exigentă".

Robert Dole a revenit la programul difuzat în februarie de **Vocea Americii**, şi care ataca guvernul irakian. El s-a scuzat pentru această emisiune, care „l-a calomniat" pe Saddam Hussein, şi a anunţat, ca o ştire bună, că ziaristul responsabil a fost înlăturat.

Ambasadoarea americană, April Glaspie, care asista la întîlnire dar tăcuse pînă atunci, a pronunţat cîteva cuvinte ce au servit drept concluzie : „Ca ambasadoare a SUA pot să vă spun, domnule preşedinte, că este politica guvernului Statelor Unite".

Propoziţiile conciliante, formulate în timpul acestei întîlniri, corespundeau, de asemenea, imperativelor electorale. Senatorii prezenţi la Bagdad erau, toţi, aleşi ai marilor state agricole (din SUA). Dole, de exemplu, era reprezentantul statului Kansas, care exporta mari cantităţi de grîu în Irak. Interesele comerciale figurau, de fapt, la loc de frunte, în dorinţa de moderaţie americană. Statele Unite vindeau anual Bagdadului, de circa 1 miliard dolari, grîu, orez, păsări, porumb. Din 1983, aceste exporturi erau finanţate, într-o mare parte, graţie împrumuturilor cifrate la 5 miliarde dolari garantaţi de statul american.

Un reprezentant al statului Kansas rezuma această situaţie, într-o frază : „Noi furnizăm irakienilor toată hrana de care au nevoie, la preţuri subvenţionate".

(Va urma)

Traducere şi adaptare
Dumitru Constantin

Crizantema și sabia 4

• modele ale culturii japoneze

Așadar, japonezii criticau guvernul și înaltul comandament și pe comandanții lor direcți chiar și în timpul războiului. Ei nu recunoșteau, în mod incontestabil, virtuțile întregii ierarhii. Împăratul însă era exceptat. Cum putea fi așa ceva cînd proeminența sa era atît de recentă ? Ce trăsături ale recrutului japonez făcea posibil ca împăratul să dețină o poziție sacrosanctă. Aveau dreptate prizonierii japonezi pretinzînd că, chiar dacă oamenii vor lupta pînă la moarte „cu lănci de bambus", atîta timp cît li se va ordona s-o facă, ei ar accepta în mod pașnic înfrîngerea și ocupația dacă aceasta a fost porunca ? Era acesta un lucru fără sens, menit să ne inducă în eroare ? Sau acesta era adevărul ?

Asemenea soldați erau „bunuri defecte"

Toate aceste chestiuni cruciale despre comportamentul japonezilor în război, de la tendința lor antimaterialistă la atitudinile lor față de împărat priveau Japonia ca țară, precum și fronturile pe care se dădeau lupte. Existau alte atitudini care se refereau mai mult la armata japoneză. Una dintre acestea era legată de nimicirea fără noimă a forțelor lor în luptă. Radioul japonez o punea clar în contrast cu atitudinea americanilor cînd descria cu incredibilitate șocantă decorarea de către conducerea marinei a amiralului George S. Mc Cain, comandantul unei forțe operaționale din Taiwan.

„Motivul oficial al decorării — anunța radioul japonez — nu era că amiralul McCain era în stare să determine pe japonezi să lupte" (...), ci „acela că el a putut să salveze două nave de război americane deteriorate și să le escorteze în siguranță pînă la baza lor maritimă. Ceea ce face ca această știre să fie importantă nu este că ea e o ficțiune, ci că ea spune adevărul... Așa că noi nu punem la îndoială veracitatea amiralului McCain salvînd cele două nave, ci ceea ce noi dorim să observați este faptul curios că salvarea vaselor deteriorate merită o decorație în Statele Unite".

Americanii vibrează la toate acțiunile de salvare, ei dau întregul ajutor celor aflați în pericol. O faptă îndrăzneață este cu atît mai mult un act eroic, dacă prin ea se salvează „cel deteriorat". Vitejia japoneză repudiază asemenea salvări. Chiar și aparatura de asigurare a piloților, instalată în avioanele de bombardament B-29 și în cele de luptă, au stîrnit strigătele lor de „lași". Exista virtute numai în acceptarea riscului vieții sau al morții, precauțiunile nu aveau valoare. Această atitudine se manifesta chiar și în cazul răniților și bolnavilor de malarie. Asemenea soldați erau „bunuri defecte", iar serviciile medicale erau profund neadecvate chiar și pentru o eficacitate rezonabilă a forțelor aflate în luptă. Pe măsură ce timpul trecea, dificultățile în aprovizionare

Coperta unui manifest al armatei japoneze în care japonezii sînt chemați, în 1945, să lupte pînă la ultimul om

agravau această lipsă de îngrijire medicală, iar aceasta nu era totul. Disprețul japonezilor pentru aspectul material a jucat un rol în aceasta ; soldații erau învățați că moartea însăși era o victorie a spiritului, și modul americanilor de a trata bolnavii era un obstacol în calea eroismului, tot așa cum erau aparatele de asigurare a piloților din avioanele de bombardament. Nici în viața civilă japonezii nu obișnuiesc să recurgă la medici și chirurgi cum obișnuiesc americanii. Preocuparea de a ajuta pe cei ce se află în pericol este deosebit de frecventă în Statele Unite, comparativ cu preocuparea față de alte măsuri de bunăstare, și ea este comentată chiar și de vizitatori veniți din țări europene în timp de pace.

Aceasta este, în mod cert, străină japonezilor. În timpul războiului armata japoneză nu avea echipe pregătite să ridice răniții de pe cîmpul de luptă și să le dea primul ajutor, ei nu aveau un sistem medical pe linia frontului, în spatele frontului și spitalele de recuperare mai depărtate de front. Atenția lor pentru aprovizionarea cu medicamente era lamentabilă. În anumite cazuri de urgență cel spitalizat era pur și simplu ucis. Îndeosebi în Noua-Guinee și în Filipine, japonezii trebuiau adesea să se retragă de pe o poziție unde se afla și un spital. Nu aveau obiceiul de a evacua bolnavii și răniții, chiar dacă exista prilejul să fie făcută ; numai în cazul cînd avea loc o „retragere planificată" a batalionului sau inamicul ocupa pozițiile, se făcea ceva. Atunci ofițerul medic de serviciu împușca adesea soldații conaționali, înainte de a părăsi spitalul, sau ei se sinucideau cu grenade de mînă.

Dacă această atitudine a japonezilor față de „bunurile defecte" era fundamentală în tratarea conaționalilor lor, ea era tot atît de importantă în tratamentul pe care ei îl administrau prizonierilor de război americani. Potrivit standardelor americane, japonezii erau învinovățiți de atrocități față de oamenii lor, precum și față de prizonierii lor. Fostul ofițer medic șef din Filipine, colonelul Harold W. Glattby, spunea, după trei ani de internare ca prizonier de război în Taiwan, că „prizonierii americani erau tratați medical mai bine decît soldații japonezi. Ofițerii medici aliați din lagărele de prizonieri puteau să îngrijească oamenii lor, în timp ce japonezii nu aveau nici un doctor. Pentru un timp, singurul personal medical pe care-l aveau pentru ei înșiși era un caporal și, ceva mai tîrziu, un sergent". Văzuse un medic ofițer japonez doar o dată sau de două ori pe an.

Onoarea era legată de lupta pînă la moarte

Extrema maximă la care poate fi împinsă această teorie japoneză a nimicirii fără noimă a forțelor în luptă se afla în politica lor de a se preda. Orice armată occidentală care a făcut tot ce a putut și nu mai are nici o speranță se predă inamicului. Cei ce se predau încă se considerau soldați onorabili și prin tratat internațional numele lor erau trimise în țările lor și, astfel, familiile lor puteau să afle că trăiesc. Ei nu cădeau în dizgrație nici ca soldați, nici ca cetățeni și nici în familiile proprii. Dar japonezii vedeau situația în mod diferit. Onoarea era strîns legată de lupta pînă la moarte. Într-o situație fără speranță, soldatul japonez trebuia să se sinucidă cu ultima sa grenadă de mînă sau să participe, cînd nu mai avea arme, la un atac sinucigaș asupra inamicului. El nu trebuia să se predea. Chiar dacă era luat prizonier, cînd era rănit și inconștient, nu trebuia „să se mai arate în Japonia" ; el era în dizgrație, era „mort" pentru viața lui de pînă atunci.

Există, desigur, ordine militare în acest sens, dar nu era, se pare, necesară îndoctrinarea oficială specială pe front. Armata trăia aceste ordine în așa măsură, încît în campania din nordul Birmaniei proporția capturaților față de morți era de 142 la 17 166 militari. Era o rată de 1 la 120. Și din cei 142 din lagărele de prizonieri, toți, cu excepția unei mici minorități, fuseseră răniți sau inconștienți în momentul capturării. Numai foarte puțini se predaseră individual sau în grupuri de cîte doi sau trei.

Americanii, care deveniseră prizonieri de război, erau în dizgrația japonezilor pentru simplul motiv că se predaseră. Ei erau „bunuri defecte" chiar și atunci cînd rănile, malaria sau dizenteria îi situa în afara categoriei de „oameni completi". Mulți prizonieri au descris cît de periculos era rîsul americanilor în lagărele de concentrare și cît de iritant era pentru paznicii lor japonezi. În ochii acestora ei erau dezonorați, și era cu atît mai dureros pentru japonezi cu cît americanii nu realizau acest lucru. Multe din ordinele la care prizonierii americani trebuiau să se supună erau acelea date supraveghetorilor japonezi de către propriii lor ofițeri. Americanii vorbesc, de asemenea, despre cum santinelele cereau, în mod riguros, ca prizonierii să ascundă încălcarea regulamentelor ; marea crimă era să fie încălcate în mod deschis. În lagăre — unde prizonierii lucrau fără limite la drumuri sau instalații în timpul zilei —, regula era de a nu aduce de afară nici un fel de alimente (nu se întîmpla nimic dacă fructele și zarzavaturile erau ascunse). Dacă ele puteau fi văzute, aceasta era o ofensă gravă, însemnînd că americanii luau în derîdere autoritatea santinelei. Amenințarea deschisă a autorității era pedepsită teribil chiar dacă era doar „un răspuns obraznic". Regulile japoneze erau foarte stricte împotriva răspunsurilor obraznice ale omului chiar și în viața civilă, cu atît mai mult în armată, unde se practicau pedepse aspre.

În etapele mai timpurii ale conflictului, rușinea de a fi capturat era întărită de credința foarte reală a japonezilor că inamicul tortura și ucidea orice prizonier. Zvonul despre tancurile care trecuseră peste trupurile celor capturați în Guadalcanal se răspîndise aproape peste tot. Unii japonezi care încercaseră ei înșiși să se predea erau priviți cu mare suspiciune de trupele americane ; ei erau uciși ca măsură de protecție, care adesea se dovedea a fi fost justificată. Un japonez era mîndru că putea lua cu el un inamic atunci cînd nu-i mai rămînea nimic altceva decît moartea și că putea face aceasta chiar și după ce el însuși era capturat. Asemenea mentalități au pus armata americană în gardă și ea a diminuat numărul celor ce se predau.

Rușinea de a te preda era îngropată adînc în conștiința japonezilor. Ei vorbeau cu o desconsiderare șocantă despre prizonierii de război americani care cereau să li se trimită numele la Washington pentru ca familiile lor să poată afla că sînt în viață.

(Va urma)

Florea Țuiu

Primim la redacţie

1. Aştept cu nerăbdare apariţia fiecărui număr al publicaţiei dvs., în ea găsind răspuns la multe din problemele politice interne şi externe ale lumii contemporane.

Astfel, în ultimul număr (14/04.04.1991) am desprins din articolul intitulat „Vor fi consolidate la timp coloanele democraţiei", forma de republică preconizată a se instaura la noi, felul cum este dezbătut şi aprobat fiecare amendament şi în final modul de participare la dezbaterile proiectului Constituţiei României.

Intrucit din articolul susmenţionat rezultă că la noi se va instaura o republică semiprezidenţială cred că ar fi bine ca în articolele ce vor apărea în numerele următoare să se dezbată mai pe larg în ce constă această formă de republică, precum şi deosebirile dintre aceasta şi celelalte forme.

Privitor la faptul relatat de dl. Vasile Gionea că nu este cazul în prezent de a se acorda puteri prea mari preşedintelui, eu apreciez că nu trebuie să ne fie teamă de acest amendament, căci la o situaţie de încălcare a unor limite de către preşedintele ţării, care este rolul Parlamentului ? Nu acela de a interveni şi a limita aceste încălcări ?

În altă ordine de idei, faptul că nu se respectă prezenţa la lucrări a membrilor Adunării Constituante şi că nu se aplică regulamentul de tragere la răspundere a celor care lipsesc — aşa după cum arată dl. senator Antonie Iorgovan — le consider ca o lipsă de politeţe a parlamentarilor faţă de Adunarea Constituantă ; îi consider pur şi simplu „farisei" — adică tu îmi ceri mie să fiu disciplinat, să respect legile ţării la locul de muncă şi tu care faci aceste legi şi eşti ales de popor pentru acest lucru eşti primul care nu le respecţi. Asemenea oameni nu au ce căuta în parlament şi ar fi bine ca numele lor să fie dat publicităţii, astfel încît alegătorii să ia cunoştinţă pentru ca la următoarele alegeri să nu le mai acorde votul.

2. În ce priveşte structura revistei o apreciez ca bună, utilă tuturor, însă ar fi bine ca, aşa cum apărea acum cîţiva ani, în paginile revistei să-şi găsească loc şi rubricile „Lumea în cărţi" — prezentînd acele cărţi care tratează probleme politice din ţările lumii — „Fişier", „Presa acum 150 ani", foarte utile multor cititori.

3. Întrucît am în bibliotecă colecţia revistei „Lumea" de la apariţie (1963) pînă în prezent legată frumos pe volume (4 volume pe an 1—13 ; 14—26 ; 27—39 ; 40—52), dar mai posed un rînd nelegat pe perioada 1963—1984, vă rog să anunţaţi că, pe acesta îl pun în vînzare în întregime sau separat, 5 lei bucata — telefon 76.19.66, orele 17—22.

4. Închei în speranţa că revista dvs. va fi şi în continuare un fidel îndrumar al cititorilor în problemele de politică externă.

Cu respect,
Bădescu Dumitru, Bucureşti, căsuţa poştală 56, of. poştal 51, cod 76550

Observînd de mult timp de cînd cumpărăm revista „Lumea azi" că nu se prea tratează şi problemele politicii externe ale României, ci, dimpotrivă, se etalează diferite opinii ale reprezentanţilor unei (unor...) minorităţi nereprezentative din Parlamentul ţării (sau din afara acestuia), vă rugăm a avea pe viitor în considerare această situaţie, exprimîndu-ne în acelaşi timp dorinţa de a vedea mai multe fotografii ale oamenilor politici din ţară şi străinătate. În rest, deşi încă nu e color, revista are o certă valoare care ne va face să o cumpărăm cu plăcere şi în viitor.

Prof. Britta Bârsan
Prof. Dana Suciu
str. Luca Arbore 10, Braşov

Cezar Lungu, Bacău. După cum ne informează ziarul „Komsomolskaia Pravda", citînd date comunicate de secţia financiară bugetară a preşedinţiei sovietice, din primele zile ale venirii sale la putere Mihail Gorbaciov şi-a investit toate sumele primite suplimentar în opere de binefacere. În acest scop au fost folosite drepturile de autor încasate atît în ţară, cît şi din străinătate — pînă în 1990, acestea se ridicau la peste un milion ruble şi aproximativ un milion dolari. Şi premiile încasate de preşedintele sovietic au fost donate tot pentru finanţarea unor opere de binefacere. Astfel, Premiul Nobel şi Premiul Fudji, în valoare totală de 1 167 000 dolari, au fost investite în achiziţionarea de aparatură medicală pentru spitalul de copii din Moghilev. Aici se află internaţi, în special, copii afectaţi de urmările catastrofei de la Cernobîl. Alţi beneficiari au fost spitalul din Ivankov, spitalul clinic de copii Moscova, diverse aşezăminte medicale.

Florin Chiorcea, Iaşi. Populaţia Indiei număra, la 1 martie 1991, 843.930.861 locuitori. Este pe locul doi între ţările cele mai populate ale lumii după China, care are 1,16 miliarde locuitori, şi înaintea URSS-ului cu 286 milioane locuitori.

Ileana Frincu, Sibiu. Aveţi dreptate. Un studiu realizat de Automobil Clubul Italian arată că în Italia femeile conduc maşina mult mai bine decît o fac bărbaţii. Din 1 000 de conducători auto, doar 3 femei se fac vinovate de accidente, faţă de 9 bărbaţi. 75 la sută din accidentele care au făcut obiectul unei despăgubiri din partea societăţilor de asigurări sînt datorate bărbaţilor, 20 la sută femeilor, iar 5 la

---

profil

François Mitterrand

preşedintele Republicii Franceze

Al 21-lea preşedinte al Franţei s-a născut la 26 octombrie 1916, la Jarnac, lîngă Angoulême (în Charente, în vestul ţării). A urmat studii de drept şi ştiinţe politice la Paris. Primul post într-un guvern francez l-a obţinut la 27 august 1944, după eliberarea Franţei şi ca urmare a participării sale active la Rezistenţă. În perioada 1947-57, a ocupat funcţii ministeriale în 11 guverne ale celei de-a IV-a Republici, printre care portofoliile internelor şi justiţiei. La alegerile prezidenţiale din 1965, s-a prezentat, după moda vremii, ca exponent al stîngii unite, pierzînd în favoarea generalului Charles de Gaulle. La congresul din iunie 1971, de la Epinay-sur-Seine, Mitterrand a adunat toată stînga necomunistă şi a fost, la rîndul său, ales prim-secretar al Partidului Socialist, funcţie rămasă neschimbată, ce este, în prezent, deţinută de Pierre Mauroy, primar de Lille, fost premier între 1981 şi 1984 ; PSF este un partid complex care, pînă în 1981, a numărat şapte curente şi în care, în prezent, gravitează patru.

La alegerile prezidenţiale din 1974, François Mitterrand şi-a îmbunătăţit cota de popularitate, dar a pierdut în favoarea candidatului dreptei, Valéry Giscard d'Estaing. Şapte ani mai tîrziu, la 10 mai 1981, cîştigă cu 51,75 la sută în faţa aceluiaşi oponent ; dizolvă Adunarea Naţională, iar noile alegeri legislative, din iunie, aduc socialiştilor 37 procente, victoria şi majoritatea parlamentară. Se pune, astfel, capăt unei perioade de 30 de ani de dominaţie a dreptei clasice. După o gestiune controversată — apreciată, în general, ca prea liberală între 1981—1983 şi, apoi, de austeritate între 1984-86 —, socialiştii pierd alegerile de la 16 martie 1986, preşedintele fiind obligat să „coabiteze" cu un guvern de centru-dreapta — experienţă unică în istoria ţării. În numai doi ani, guvernul îşi erodează resursele şi socialiştii revin în forţă, fără, însă, a cîştiga o majoritate parlamentară confortabilă. În schimb, preşedintele François Mitterrand şi-a făurit, cu o capacitate rar întîlnită, o „majoritate prezidenţială" care i-a permis să-şi reînnoiască mandatul prezidenţial pînă în 1995, învingîndu-şi adversarul — Jacques Chirac — cu 54,02 procente. 16 661 665 de francezi au votat pentru Mitterrand şi 14 167 516 pentru Chirac. Este adevărat că, în funcţia de director al campaniei electorale, în favoarea preşedintelui s-a aflat Pierre Beregovoy, fost şi actual ministru de finanţe şi al economiei.

François Mitterrand este primul preşedinte din istoria Franţei ales de două ori prin vot universal şi care şi-a îmbunătăţit la urne, de fiecare dată, audienţa în cadrul electoratului. Şi — fapt îndeobşte ignorat — nu este primul preşedinte socialist francez, cum este, cel mai adesea acreditat, ci al doilea, predecesorul său fiind Vincent Auriol (1947—1954) în timpul celei de-a IV-a Republici. El este al patrulea preşedinte ales pentru un al doilea mandat, după Jules Grevy (1879—1887), Albert Lebrun (1932—1940) şi Charles de Gaulle (1959—1969), dintre care nici unul nu şi-a încheiat al doilea mandat.

Dacă, în 1981, Mitterrand a prezentat un program în 110 puncte, a doua oară le-a adresat francezilor o scrisoare de 25 de pagini fără nici un program, doar cu orientări de bază, a oprit dezbaterea asupra renaţionalizării firmelor naţionalizate de către guvernul Chirac şi a numit în fruntea cabinetului un socialist cu orientare de centru — Michel Rocard. Constanta sa cotă de popularitate se datorează, între altele, faptului că a abandonat treptat, temele controversate, reţinîndu-le pe acelea care întrunesc consensul naţional, ceea ce îi determină pe analişti să observe că a devenit „preşedintele tuturor francezilor" şi că a restaurat „preşedinţia executivă".

Interesant pentru sociologi este faptul că septuagenarul Mitterrand este foarte popular printre tineri : cu cît grupa de vîrstă scade, cu atît are mai multe procente — 64 la sută printre cei de 18—24 de ani, aşa încît, cei sub 30 de ani au fost denumiţi „generaţia Mitterrand".

D. T.

poşta redacţiei

FREE BIBLE CORRESPONDENCE COURSE

For your free course, please print your complete name and address and send to:

WORLD BIBLE SCHOOL
Dept. V-1
P.O. Box 9346
Austin, TX 78766 USA

When you have completed the full course, you will receive a certificate.

sută unor cauze ce ţin de organisme publice sau societăţi. Aceste date vin să infirme, o dată în plus, sloganul italian (şi nu numai) că „o femeie la volan este un pericol permanent".

Constantin Mihăileanu din Bucureşti, Şoseaua Olteniţei nr. 107, bl. 22, sc. 1, et. I, apart. 5, sector 4, tel. 34.71.39 oferă spre vînzare doritorilor colecţia revistei „Lumea" din anul 1980.

Cornel Pîrlogea, Buzău. Centrul European de Cercetări Economice Aplicate „Prognos" apreciază, într-un raport publicat de Agenţia „France Presse", că în următorii zece ani Comunitatea Europeană va depăşi Statele Unite, dar va rămîne în urma Japoniei, care se va menţine în fruntea celor trei mari puteri economice cu o creştere medie de 4 la sută pentru acest deceniu. Institutul apreciază o creştere anuală de 2,7 la sută în CEE, în timp ce Statele Unite — afectate de probleme bugetare şi de forţa dolarului — nu vor realiza decît o creştere de 2,2 la sută. Conform aceloraşi aprecieri, piaţa unică europeană ar trebui să fie profitabilă în primul rînd vestului Germaniei (fosta RFG) şi Marii Britanii (datorită nivelurilor scăzute ale fiscalităţii întreprinderilor şi ale salariilor şi datorită politicii economice), urmate de Franţa, Olanda. Experţii din Basel nu se aşteaptă ca Germania răsăriteană să ajungă la nivelul vestului ţării înainte de sfîrşitul secolului ; ei apreciază că „procesul dramatic de stagnare ar trebui să continue şi în anul 1992". Beneficiile aşteptate de la piaţa unică (pieţe mai mari, concurenţă sporită, bariere reduse şi scăderea costurilor) se vor face resimţite mai tîrziu şi vor antrena o creştere mai puternică, de care vor profita după anul 2000 ţările Europei de Est. Pentru economia elveţiană institutul prevede un ritm de creştere de 2,2 la sută pe an.

Gabriel Cătineanu, Arad. Nu sînt becuri pe piaţă, dar poate becul „revoluţionar" realizat de firma „Philips" va ajunge cîndva şi în casele noastre. Agenţia „France Presse" ne informează că specialiştii de la firma „Philips" au realizat un bec ce revoluţionează întreaga tehnică a iluminatului, aplicînd în practică principiul inducţiei electromagnetice. Acest bec are o durată de funcţionare de peste 60 000 de ore, de 60 de ori durata unui bec obişnuit şi de 6 ori mai mult decît a unuia cu gaze inerte. Noul sistem este bazat pe o concepţie ce se deosebeşte esenţial de cea care permite producerea becurilor convenţionale cu incandescenţă sau gaze, prin faptul că nu are nici filament şi nici electrozi. Dimpotrivă, un curent electric de înaltă frecvenţă este indus în vapori de mercur la joasă presiune într-un bec cu ajutorul unei bobine de inducţie. Lumina ultravioletă astfel produsă este transformată în lumină vizibilă prin intermediul unei pulberi fluorescente. Becul va fi prezentat publicului larg în ziua de 16 mai, la Eindhoven, cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la crearea celei mai vechi unităţi de produs corpuri de iluminat a firmei, iar primele becuri vor fi lansate pe piaţă începînd cu luna septembrie.

Matei David, Tîrgovişte. Revista noastră, la fel ca toată presa românească de după 22 decembrie 1989, a parcurs diverse etape de căutări. Doamna în cauză nu mai lucrează la săptămînalul „Lumea azi".

Tezaur

Dinu Bontaş, Caransebeş. Fabulosul tezaur medieval din Quedlinburg a fost furat de un soldat american cu puţin timp înaintea capitulării Reichului şi trimis, în cel mai mare secret, în Statele Unite. Obiectele furate, informează agenţia „France Presse", care au fost considerate dispărute timp de o jumătate de secol, constituie una dintre cele mai frumoase tezaure ale istoriei medievale germane. Două dintre acestea se află deja în Germania, o carte a lui Samuel, încrustată cu diamante, datînd din anul 840, şi o carte de rugăciuni de mare valoare, din anul 1513. Alte opt capodopere aşteaptă, încă, de cealaltă parte a Oceanului Atlantic, la Dalas (Texas). Printre ele, o lădiţă din aur şi argint, acoperită cu pietre preţioase, un pieptene din fildeş încrustat cu diamante şi un flacon de cristal bizantin, care au aparţinut, toate, la începutul secolului al X-lea, lui Henric I Păsărarul, regele Germaniei. Tezaurul, retras din biserica oraşului şi ascuns într-o galerie subterană, a fost găsit, la 26 aprilie 1945, în timp ce trupele americane au intrat în Quedlinburg şi se îndreptau spre Berlin, de locotenentul Joe Meador. Acesta, neputînd rezista tentaţiei, expediază obiectele din tezaur prin poşta militară, mamei sale, în oraşul natal, Whitewright (Texas), menţionînd pe lăzi, drept conţinut, biblii. Le va găsi intacte la întoarcerea sa. Trupele americane s-au retras din Quedlinburg (landul Saxonia-Anhalt), care se va regăsi în zona sovietică, viitoarea RDG. Timp de 35 de ani, locotenentul s-a bucurat în particular de prada sa, organizînd expoziţii pentru prieteni şi oferind chiar cîteva manuscrise vechi unor persoane apropiate. Obiectele ar fi rămas, cu siguranţă, în lăzile lor, dacă, după moartea lui Meador, în 1980, moştenitorii săi, plini de datorii şi asaltaţi de bănci nu ar fi încercat să le vîndă. Între 1983 şi 1990, moştenitorii au încercat totul, inclusiv vînzarea prin cele două mari case de licitaţii Christie's şi Sotheby's, unul dintre ei oferind, în 1988, chiar guvernului RDG cartea lui Samuel, contra sumei de 9 milioane dolari. Dar Berlinul răsăritean, nedispunînd de devize, nu dă curs ofertei. Ceilalţi cumpărători potenţiali, bănuind un furt de mare amploare, datorită valorii estimate la mai multe zeci de milioane dolari, nu dau curs ofertei. Aceste încercări sfîrşesc prin a trezi, în 1989, bănuielile autorităţilor culturale vest-germane, care însărcinează pe istoricul Willi Korte, să ancheteze în Statele Unite. În primăvara anului 1990, acesta recuperează primele două obiecte din tezaur şi le expediază în Germania. În luna ianuarie 1991, la Londra, a avut loc o reuniune de conciliere între moştenitori şi autorităţile germane, care s-au angajat să le plătească 3 milioane de dolari pentru toate capodoperele, urmînd ca restituirea să se facă în următoarele luni. În ceea ce-l priveşte pe istoricul Korte, acestuia nu-i rămîn decît lacrimile. Bonnul refuză să-i ramburseze, din lipsă de acte justificative, cei 180 000 dolari reprezentînd cheltuielile de anchetă.

ABONAMENTE

Anunţăm pe cititorii noştri că, pînă la data de 15 a fiecărei luni, pot face în continuare abonamente la revista „Lumea azi" pentru oricare din lunile următoare. Abonamentele se fac pe o perioadă de minimum trei luni.

Revista „Lumea azi" figurează la poziţia 18 pe lista publicaţiilor interne — 1991, înaintată oficiilor poştale din ţară.

STIMAŢI CITITORI

Revista vă pune cu plăcere la dispoziţie spaţii publicitare cu plata în lei sau în valută.

Pentru informaţii vă rugăm să vă adresaţi la redacţie, telefon 18.50.81.

Coordonatorul rubricii : Ileana Iordache

Revista „Lumea azi", Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul Poştal 33, cod 71 341, căsuţa poştală 33-29, telefon : 17 60 10, internaţional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii. Cititorii din străinătate se pot abona direct la redacţia „Lumea azi", costul abonamentelor urmînd a fi virat în contul nostru nr. 53.51.04.43.007-7 deschis la Banca Română de dezvoltare S.A., Bucureşti, telex nr. 11 238 ; 11 289 ; 10 138.

C.P.B.

societatea asigurarea românească - s.a.

VĂ RECOMANDĂ

ASIROM

Nu staţi pe gînduri! Societatea „Asigurarea Românească-S.A." (ASIROM) vă pune la îndemînă multiple forme de asigurare pentru siguranţa dumneavoastră şi a familiei. Contractaţi chiar astăzi o asigurare :

— mixtă de viaţă
— familială mixtă de viaţă
— mixtă de viaţă şi suplimentară de accidente
— mixtă de viaţă cu pensie pentru urmaşi

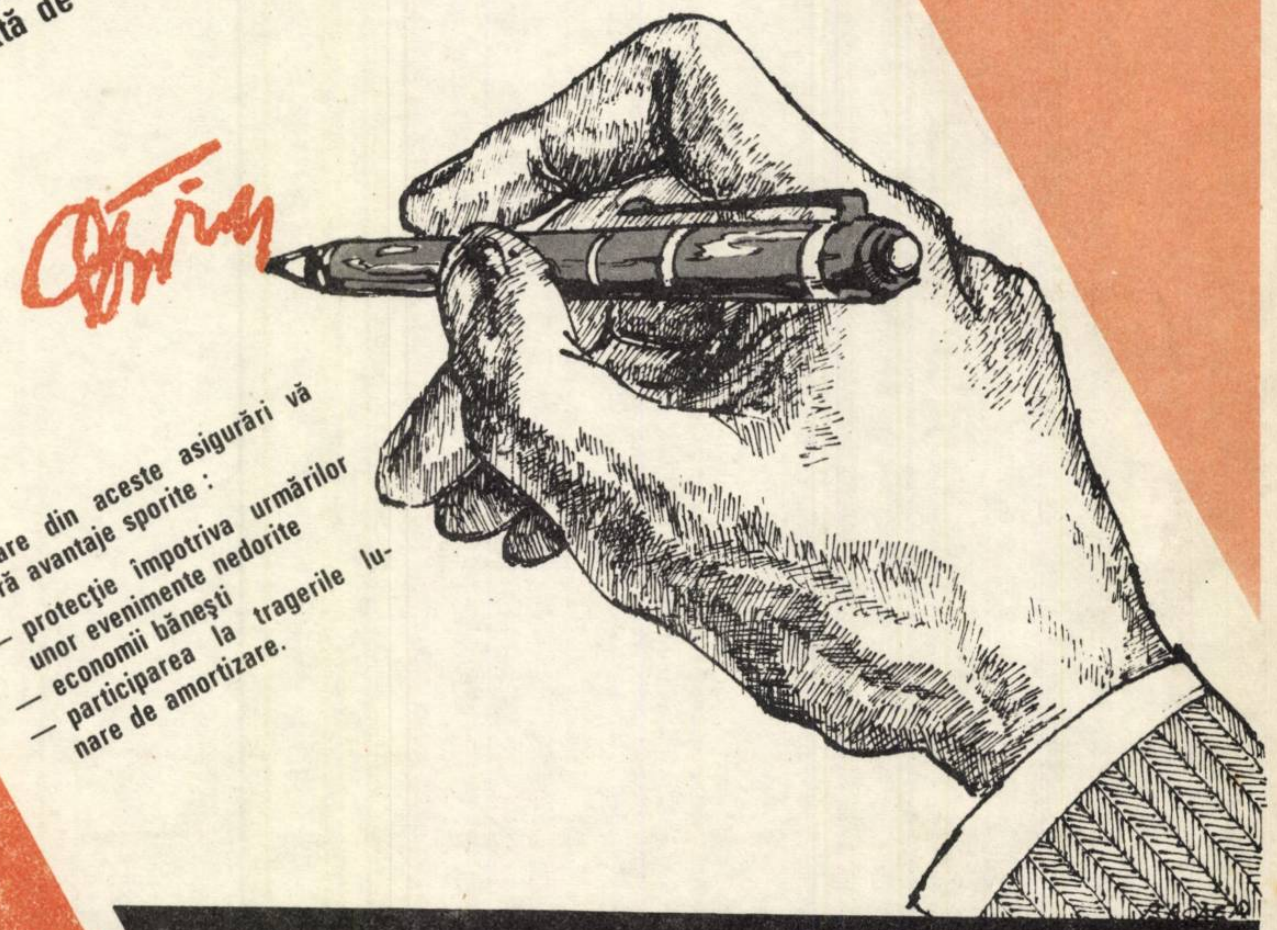

Fiecare din aceste asigurări vă oferă avantaje sporite :

— protecţie împotriva urmărilor unor evenimente nedorite
— economii băneşti
— participarea la tragerile lunare de amortizare.

Nu uitaţi ! „Nimic nu trebuie să rămînă neprevăzut".

Lei 10

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D.555

P5317

LUMEA azi

Nr. 17 25 aprilie 1991

IDEI CONTEMPORANE

Noua ordine mondială

ORIENTUL MIJLOCIU

Cine și cînd se va așeza la masa tratativelor?

VIZITA PREȘEDINTELUI FRANȚEI ÎN ROMÂNIA

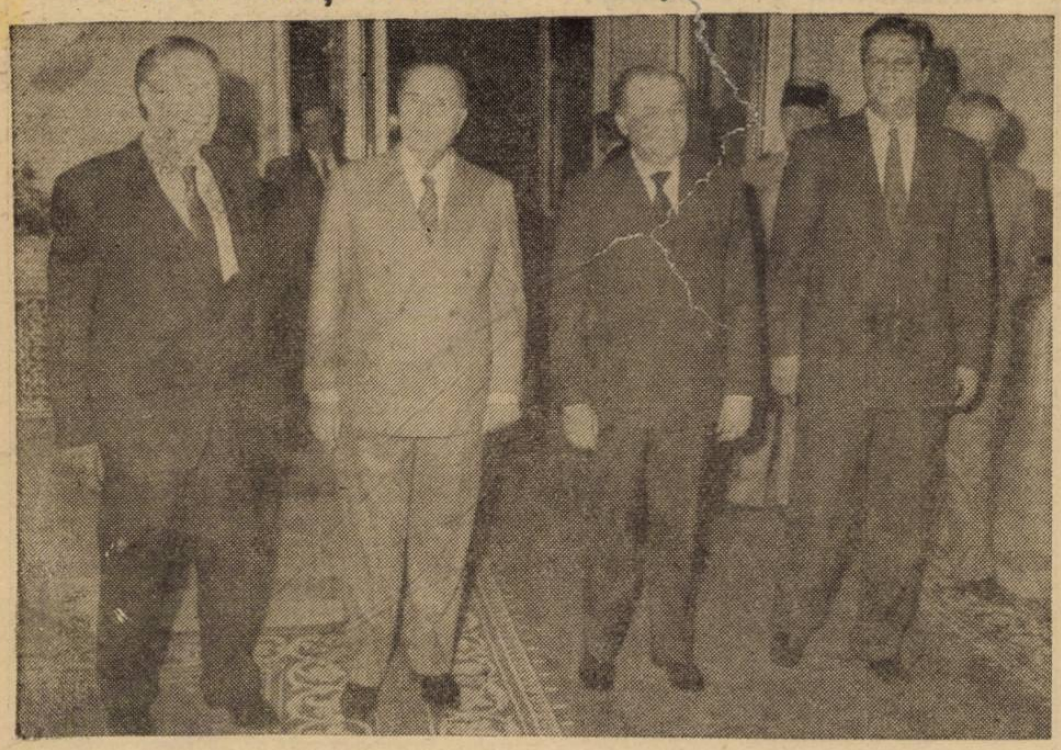

O investiție de idei

Prin tradiție, expozeurile înalților oaspeți străini în parlamentele diferitelor țări sînt acte de curtuoazie, pentru că gestul presupune adresarea către aleșii poporului și, față de poporul-gazdă, se cuvine a avea numai cuvinte de prețuire. Acestea sînt uzanțele — președintele François Mitterrand a ținut să le precizeze de la început. Dar, dincolo de ele, s-au putut sesiza încredere în ireversibila schimbare la față a României, pasiunea în punctarea unor idei și chiar înflăcărarea în sugerarea posibilităților oferite de noua ordine și noul drept internațional. De aceea, discursul său nu a fost tern : președintele Mitterrand este un mare orator și om politic. Între occidentali, domnia sa și Helmut Kohl se mai află la putere, ambii fiind, dintre cei care, începînd cu finele anului 1979, au încurajat evoluțiile ce aveau să ducă la prăbușirea sistemului mondial comunist. După ce Ronald Reagan și Margaret Thatcher s-au retras din viața publică.

Un expozeu de o mare finețe, care va rămîne un document politic. Elaborat cu sinceră și discretă preocupare pentru situația politico-socială și internațională a României — o inițiere făcută cu tact și dragoste, de un mare maestru, în altarul viitoarei democrații românești. Președintele Mitterrand s-a întrecut pe sine însuși și acest lucru nu a trecut neobservat. Și poate multe datorăm prea puțin „curtatului" colaborator și prieten al președintelui, Roland Dumas, important om politic al ultimului deceniu, șeful unei diplomații în surdină, dar care joacă numai cartea cîștigătoare. Ritmul frenetic al desfășurării vizitei — de la care s-a încercat a se „stoarce" cît mai mult — nu a permis acest lucru. Dar dacă Roland Dumas a trecut, din păcate, mai puțin observat, unii iluștri români au fost trecuți în evidență — în presa noastră — stîlciți peste limitele absurdului : Anna comtesse de Noailles sau princesse Brancovan (1876—1933) a devenit Ana Brîncoveanu, Enescu a devenit Ionescu, iar Dinu Lipatti a fost sărit dintre celebrii Celibidache, Cotrubaș, Radu Lupu.

Într-un asemenea context, stîrnește un deosebit interes faptul că dl François Mitterrand a folosit pe parcursul discursului său sintagma „domnul președinte al Republicii". Și cunoscută fiind adversitatea majorității francezilor față de monarhie, atunci n-a făcut-o întîmplător. Numai lipsa calculului politic nu se poate reproșa lui Mitterrand. Se întîmplă, cîteodată, ca voita condensare ideatică să aibă efecte neașteptate : ne referim, de pildă, la rapelul sărbătoririi, acum doi ani, a bicentenarului Declarației drepturilor omului și a Revoluției franceze, urmat de cuvintele „Bănuiesc că sînteți animați de o anumită mîndrie de a fi artizanii acestei sarcini imense care constă în a stabili fundamentele unei democrații, adică fundamentele, bazele viitorului. Eu vă urez mult succes !" Ar fi o distanță amuzantă de 202 ani ! Ne-a recompensat, în schimb, etalarea conceptului, care, prin amploare și limpezime, a devenit o adevărată filosofie de politică externă franceză — cea a confederației europene, care va fi abordată, în iunie nu la Paris, ci la Praga, deci mult mai la estul continentului.

Fără pretenția de a le fi reținut pe cele mai importante, ne-au plăcut unele formule și frînturi de frază precum : Dumneavoastră veți vota legi care vor angaja viitorul ; Poți fi, de exemplu, și parlamentar și intelectual în același timp ;... fiecare individ este divizat în el însuși și fiecare societate este, la rîndul său, divizată ;... există un simț al istoriei, instinctiv, în spiritul omului celui mai simplu, celui mai sărac, celui mai puțin informat ; Îmi imaginez cu ușurință dificultățile dv. materiale și este adevărat că totul trece prin economie ; Noi nu dispunem, evident, de toate mijloacele pe care am dori să vi le putem pune la dispoziție, dar putem acționa ; Mi se pare că toate aceste dificultăți trebuie reglate de sus și nu de jos.

Cu ultima afirmație, intrăm în ceea ce președintele Mitterrand numea, la conferința de presă din sala „Unirea" de la Cotroceni,

Ora întrebărilor

La conferința comună de presă de la palatul Cotroceni, președintele Iliescu i-a cedat rolul principal omologului său francez, de altfel mult mai familiarizat cu asemenea încercări. La palatul Elysée, întîlnirile cu presa au loc cu regularitate, iar președintele nu este deloc „cruțat", în aceste ocazii, de presa franceză.

Filtrul de la porțile palatului — în care ziariștii români și străini, acreditați pentru acest eveniment, au fost triați politicos dar ferm, conform unor liste alcătuite pe criterii care ne scapă — n-a împiedicat, totuși, să ajungă în sala conferinței ecouri ale discuțiilor pe care vizita președintelui Mitterrand le-a stîrnit în opinia noastră publică. Astfel — potrivit întrebării unui ziarist —, un pasaj al expunerii din Parlament a înaltului oaspete — „sperăm să vină momentul, dacă nu cumva a și venit, în care a gîndi va însemna (a spune) da" — a fost interpretat într-un sens care ar fi sugerat o implicare a domniei sale — fie chiar și prin sfaturi — în disputele noastre politice. Răspunsul dlui Mitterrand a putut constitui și o replică la adresa celor dispuși a căuta subtexte și acolo unde nu există : „Eu nu mă ocup de problemele interne ale României ; aceasta nu ține de competența mea. Ceea ce mă interesează este să știu dacă România se află într-adevăr pe calea democrației ; întrucît consider că aceasta este realitatea, am venit aici". Mai puțin obișnuiți cu arta oratorică a clasei politice franceze — reprezentată cu strălucire de dl Mitterrand —, unii ascultători au putut atribui un înțeles legat de actualitatea imediată unor fraze care exprimau de fapt „o atitudine filozofică, critică, necesară oricărei democrații", cu rădăcini în opera lui Voltaire și a enciclopediștilor. „Toți cei care m-au ascultat au înțeles foarte bine ceea ce voiam să spun", a adăugat, politicos, președintele.

Momentul de vîrf al conferinței de presă l-a constituit, însă, intervenția purtătoarei de cuvînt a Uniunii Vatra Românească, dna Carolina Ilica. Este de înțeles că ușurința cu care sînt folosiți, în legătură cu Vatra, termeni ca „extremă dreapta" sau chiar „fasciști" poate fi jignitoare pentru membrii de rînd ai organizației, care nu se consideră altceva decît patrioți. Aceasta nu justifică, însă, insistența — dusă pînă la limita impoliteței — cu care i s-au cerut președintelui Mitterrand (care s-a abținut de la calificative precum cele de mai sus) explicații asupra unei remarci făcute la Budapesta acum mai bine de un an (explicații pe care, de fapt, le dăduse la vremea respectivă ambasadorul francez la București). Mai ales că interpelarea s-a transformat într-o veritabilă „pledoarie" (cum a numit-o, ușor iritat, președintele Iliescu) care ar putea avea un efect contrar celui scontat, întărind impresia de intoleranță asociată cu unele luări de poziție ale Vetrei. Fără a se lăsa impresionat, poate doar cu o umbră de ironie în plus, dl Mitterrand și-a expus, în răspunsul său, opiniile asupra problemei minorităților, subliniind necesitatea respectării drepturilor acestora, cu excluderea oricărei „dezagregări" teritoriale. Cuvinte care nu au fost, probabil, pe placul tuturor, mai ales că n-au lipsit nici aluziile dlui Mitterrand la teritoriile cu populație românească din afara granițelor : „dacă v-aș spune, duceți-vă să vă recuperați teritoriile... bineînțeles că aș fi la fel de imprudent ca la Budapesta".

Întrebări care s-au dorit dificile, dar cărora președintele Mitterrand — cu experiența sa de decenii — a știut să le facă față. Dar adevăratele, marile răspunsuri — și acesta a fost unul din mesajele pe care a dorit să ni le comunice — va trebui să le aflăm prin forțe proprii. (A.A.)

noul drept internațional, ca răspuns la o întrebare referitoare la intrarea soldaților francezi în nordul Irakului pentru a acorda asistență kurzilor refugiați în munți, în propria lor țară. Noul drept internațional presupune o problematică uriașă, se dorește, poate, un fir al Ariadnei pentru ieșirea din labirintul relațiilor internaționale actuale.

Percepția istorică occidentală favorizează trei din țările răsăritene — Polonia, Ungaria și Cehoslovacia. Dovadă stă și numărul societăților mixte : 9'616 în aceste state (la sfîrșitul anului trecut) față de 680 în România și Bulgaria. Intrăm, se pare, într-o nouă perioadă de decalaj economic cu foștii parteneri din CAER. Făcînd o paralelă cu „Europa celor două viteze", în care Grecia, Spania, Portugalia și Irlanda necesită „fonduri structurale" pentru a-i ajunge din urmă pe ceilalți opt din Piața comună, s-ar putea să rămînem, împreună cu Bulgaria, Iugoslavia și URSS, să ne dezvoltăm cu o viteză inferioară. Explicațiile pentru lipsa de interes a investitorilor occidentali sînt multiple. Multe țin de peisajul nostru politic și economic. Dar are Franța disponibilități de capital pe care le investește, cu mai mult profit, în altă parte ? Da, cel puțin pînă la sfîrșitul anului, este ocupată să-și asigure un loc cît mai bun, preponderent — alături de Germania, Marea Britanie și Olanda — în viitoarea piață unică a capitalurilor, bunurilor, serviciilor și persoanelor : achiziționările de întreprinderi, fuzionările sînt la ordinea zilei. Vom pierde opt luni prețioase dacă îi vom aștepta, acum, pe vest-europeni ; aceștia sînt, pur și simplu, ocupați în sfera lor de interes imediat și trebuie să plătească, în continuare, miliarde pentru retragerea zecilor de mii de soldați sovietici din Germania răsăriteană. Investițiile în Polonia și Ungaria provin din bogata lor diasporă, aflată mai ales în SUA, Canada și Australia. Președintele Mitterrand a făcut o impresionantă investiție de idei în România. Dar nu-și poate permite să facă ceva spectaculos. Țările cu mari excedente și lichidități, în prezent „neocupate", sînt Japonia și Coreea de Sud, dar ele sînt încurajate, prin toate mijloacele, să investească în SUA, în pofida protestelor oficiale și a unui oarecare „contencios" sau conflict comercial. Am mai pierdut, în 1968, prețiosul tren cu „Toyota" din sentimentalism pro-gaullist, generat de admirația pentru „eliberatorul" țărilor africane francofone.

În ce privește țara noastră, pe lîngă „Renault", vom avea un Centru internațional comercial și asigurată participarea, alături de Franța și Canada, la Conferința țărilor francofone din toamnă. Sînt garanții ale perpetuării prezenței României — după o întrerupere de 45 de ani — și în zona de influență franceză, așa cum s-a stabilit în 1916. Fără îndoială, aderarea României la această comunitate s-ar putea dovedi foarte profitabilă, dar atracția spre civilizația franceză, spre tradițiile democratice ale Franței, țin mai mult de domeniul francofiliei decît al francofoniei. Aceasta din urmă presupune dispariția barierelor culturale pe baza limbii și un interes egal și pentru culturile marocană, algeriană, zaireză, canadiană etc.

Opoziția parlamentară și extraparlamentară, intelectualitatea, tineretul studios, mass-media s-au exprimat în modalități specifice libere, vioaie și polemice. Poate că lipsa acestora l-ar fi uimit pe un om politic de marca lui François Mitterrand, un președinte care a „coabitat", timp de doi ani, cu un guvern al opoziției neogaulliste și liberale. Și care, pe parcursul celor zece ani de cînd se află în funcția supremă în stat (îi va sărbători, de fapt, la 10 mai), a cunoscut multe contestări conjuncturale, ceea ce, treptat, l-au condus la adoptarea poziției sintetizate în formulele „președintele se află deasupra partidelor", „el este arbitru național".

În România, șeful statului francez s-a întîlnit la un mic dejun cu lideri ai partidelor de opoziție : în stînga — dl. Rațiu, în dreapta dl Cîmpeanu, în față — domnii Coposu, Domokos Geza, Surdu, Cunescu, liderii ecologiști. Dacă în Franța opoziția este foarte bine definită în toate segmentele acesteia, de la programe pînă la fiecare nuanță de atitudine politică, atunci, pentru francezi, această întîlnire a fost un mic dejun cu aleasă participare la care au fost abordate probleme relative la situația economică a țării, relațiile cu Franța, inclusiv oportunitatea vizitei, toate ridicate și de mass-media franceză. Întîlnirea cu intelectualitatea a fost onorantă. Una cu studenții nu a fost necesară pentru că, permanent, în cele 29 de ore petrecute pe pămînt românesc, înaltul oaspete a dat peste ei, în frumusețea tinereții lor contestatare, unii aflați în stadiul de a spune numai nu, alții în procesul educativ de a mai spune și da.

Președinții Mitterrand și Iliescu au avut grijă de tineri, din moment ce unul din cele trei documente de bază semnate este o înțelegere privind schimbările pe linie de tineret. Celelalte sînt un acord privind crearea unui institut româno-francez de management (care li se adresează, cu prioritate, tot lor) și un schimb de scrisori între miniștrii de externe ai celor două țări referitoare la demararea, în curînd, a negocierilor privind încheierea unui tratat de înțelegere, colaborare și amiciție între România și Republica Franceză.

Prin acest din urmă act, care intervine după semnarea tratatului cu URSS, țara noastră se deschide Occidentului într-un plan juridic internațional de cea mai mare importanță la ora actuală.

Doina Topor

Mitterrand și studenții

Președintele Mitterrand pare să nu fi fost surprins de manifestarea neprietenoasă a studenților adunați în fața intrării principale a Institutului Politehnic București, cu toate că pancartele purtate de aceștia aveau adresă precisă : „Ajutor poporului român sau lui Roman ?", „Ceaușescu — Marchais ; Iliescu — Mitterrand" etc. Posibilele temeri că atitudinea studenților politehniști ar fi putut fi interpretată ca vizînd însăși Franța nu-și poate găsi un temei în realitate. Scandările „Merci France, pardon Mitterrand" și „Vive la France", precum și declarația dlui François Massot, membru al Partidului Socialist Francez, președintele Grupului de Prietenie Franța-România din cadrul Adunării Naționale a Franței, o demonstrează cu prisosință. Dl Massot a avut amabilitatea să-și exprime, exclusiv pentru revista „Lumea azi", concluziile ulterioare vizitei la IPB : „Este clar că manifestația nu este îndreptată împotriva Franței ; am fost și rămîn convins de bunele sentimente ale studenților români față de Franța. Nu pot să interpretez atitudinea lor de acum decît ca ceea ce este de fapt : o problemă de politică internă a României..."

Se pare că iritarea studenților a avut însă și un motiv concret, imediat : în programul vizitei președintelui francez în IPB nu a fost inclusă nici o întîlnire, fie ea cît de scurtă, cu reprezentanți ai Ligii studenților din IPB, întîlnire pe care aceștia ar fi considerat-o cel puțin normală. Poate că dacă ar fi știut posibilă o abordare directă a dlui Mitterrand, de către asemenea reprezentanți, mulțimea și-ar fi modificat oarecum modul de manifestare. Conform declarației dlui Eugen Leahu, reprezentant al LS, tentativele de dialog cu președintele francez au eșuat datorită poziției de totală netransparență față de studenți, atît din partea oficialităților, cît și din partea conducerii IPB . Oricum, studenții ar fi dorit să fie contactați direct pentru motive precise ; unele dintre întrebările pe care le-ar fi pus dlui Mitterrand se refereau, între altele, la eventualele legături dintre vizita președintelui Iliescu la Moscova și cea a lui Mitterrand la București, la motivele schimbării itinerarului prin țară (stabilit, se pare, inițial, pentru Timișoara și nu pentru Iași), precum și la persoanele din conducerea viitorului post de televiziune TV 5.

Un alt argument în sprijinul afirmațiilor că ar fi fost binevenite discuții cu reprezentanți ai Ligii studenților ar fi acela că mulțumirile pentru ajutorul dat de Franța învățămîntului românesc (incluzînd și înființarea noului post de televiziune TV5 chiar în incinta IPB) ar fi fost mai potrivit să vină direct din partea lor, a studenților, ca beneficiari direcți, și nu din partea cadrelor didactice, așa cum s-a întîmplat de fapt.

E greu de spus în ce măsură i se poate reproșa dlui Mitterrand inexistența unei atare întîlniri. Dar e ușor de constatat că vizita le-a lăsat viitorilor ingineri un gust amar. Întemeiată sau nu, părerea multora dintre ei este că au fost neglijați în cadrul unui eveniment extrem de important atît pentru instituția lor de învățămînt, cît, mai ales, pentru țară.

Bogdan Torcătoru

Corespondență specială pentru „Lumea azi"

Dialog despre francofonie cu ministrul Alain Decaux

Discuția cu respectatul om de cultură și academician Alain Decaux, ministrul francofoniei, a pornit de la apropiata perspectivă a aderării oficiale a României în Comunitatea țărilor francofone. Cererea în acest sens a Bucureștiului a fost primită favorabil la reuniunea miniștrilor culturii din țările francofone, desfășurată în 1990, la Liège, și beneficiază de un aviz similar din partea președintelui în exercițiu al Conferinței statelor respective, președintele Senegalului, Abdou Diouf. În aceste condiții, România va fi prezentă, în luna noiembrie, la Paris, la cea de-a patra reuniune la nivel înalt a francofoniei, unde — potrivit interlocutorului nostru —admiterea sa „de jure" în familia țărilor care au în comun folosirea limbii franceze este considerată sigură.

■ **Dle ministru, sînteți și istoric, deci puțină istorie privind geneza mișcării francofone...**

□ Ideea a început să se contureze încă de la sfîrșitul anilor '50, în vremea generalului De Gaulle, dar abia în februarie 1986 președintele Mitterrand i-a invitat la Paris pe șefii statelor francofone pentru o consultare asupra constituirii unui forum permanent al francofoniei. De aici s-a pornit, conferința numărînd la început aproximativ 20 de state.

■ **Astăzi sînt 44, iar în noiembrie se vor adăuga încă două : România și, chiar dacă poate părea surprinzător, Bulgaria.**

□ Îmi place să afirm, fără falsă modestie, că mișcarea francofonă este tînără, dar viguroasă. După cum vedeți, în toți acești ani, nici un stat nu s-a retras din mișcare, dimpotrivă. În ce privește, spre exemplu, cazul Bulgariei, el nu este surprinzător și nici singular, și iată o mică istorioară pe care o consider relevantă. Prietenul meu, Boutros Ghali, ministru de stat egiptean la afacerile externe, mi-a comunicat într-o zi dorința țării sale de a folosi oficial franceza... Evident, franceza e utilizată pe scară restrînsă în majoritatea țărilor membre ale mișcării noastre, dar faptul că este totuși vorbită asigură un numitor comun, în primul rînd lingvis-

tic, dar și cultural, de afinitate spirituală. Ceea ce nu e puțin lucru.

■ La „masa francofoniei" iau loc țări de pe aproape toate continentele : state europene și africane, dar și asiatice, ca Laosul și Vietnamul, sau americane, cum este Canada, dat fiind că importanta provincie Quebec vorbește franceza. Cum apreciați această diversitate ?

□ Poate că ea constituie însăși o parte a forței noastre. Nu sîntem o mișcare politică, ceea ce nu înseamnă că la conferințe marile dosare ale politicii internaționale sînt ocolite. Sîntem însă, în primul rînd, o mișcare de solidaritate umană și de construcție. Din acest punct de vedere, diversitatea ne ajută să reflectăm și, după puterile și resursele noastre financiare, să edificăm pe o bază cît mai largă.

■ Vă rugăm să prezentați cîteva domenii de colaborare și inițiative concrete emanînd din convergența francofonă.

□ În domeniul educației și formării de cadre există, de exemplu, Asociația Universităților parțial sau integral de limbă franceză (APELF), aflată la dispoziția tuturor statelor francofone, care pot recurge la serviciile profesorilor ei sau pot primi sprijin tehnic, în funcție de necesități. Aceasta este o operațiune multilaterală, dar există și operațiuni bilaterale de sprijin între țări francofone (sistemul este valabil și pentru celelalte domenii). În raport de complementaritate se situează și acțiunile în domeniul cultural (Festivalul teatrului francofon de la Limoges, Festivalele filmului francofon de la Ouagadougou, Namur sau din Antile), al comunicațiilor, televiziunii, editării și difuzării de carte franceză. Miniștrii mediului înconjurător din țările francofone s-au întîlnit chiar săptămîna aceasta la Tunis pentru a examina acțiuni comune vizînd protecția ecologică. Există eforturi și în sectorul energiei, unde dispunem de un Institut special în Canada. Se urmărește sprijinirea țărilor francofone sărace cu tehnologie, specialiști din statele francofone dezvoltate, pentru a le ajuta să-și dezvolte capacități proprii. În domeniul sănătății, cadre medicale lucrează, pe baza unor convenții francofone, de pildă, în Africa, pentru combaterea flagelurilor provocate de SIDA și paludism. După cum vedeți, activitatea în spiritul solidarității francofone vizează, prin întrajutorare, echilibrarea unor stadii de dezvoltare la nivel internațional.

■ Împărtășiți aprecierea că în spațiul francofon se regăsesc direcții ale dialogului Nord-Sud, element fundamental al strategiei internaționale ?

□ Absolut, dar nu numai dialog Nord-Sud, ci și Sud-Sud sau Nord-Nord. Imperativul colaborării este planetar, deoarece toate națiunile trebuie percepute ca parteneri într-un destin comun. Din acest unghi, trebuie privite atît concepția cît și finalitatea mișcării francofone.

■ Lansarea proiectelor francofone în diverse domenii implică, desigur, un mecanism decizional. Dată fiind așteptata acceptare a României în familia francofonă, eventuale precizări ar fi interesante.

□ Conferința șefilor de stat este, în mod firesc, cea care hotărăște. Sommet-urile francofone, ce au loc cam la fiecare doi ani, oferă prilej de consultare, avansare a propunerilor, evaluare a priorităților — și evident resurselor materiale de care dispune în acel moment „pușculița" francofonilor de pe toate meridianele —, înainte de a decide asupra viitoarelor acțiuni. Discuțiile sînt orientate prioritar pe aceste aspecte de construcție comună. Se poate ajunge la consens, în pofida diversității pozițiilor politice (gîndiți-vă că stau la aceeași masă, de exemplu, conducători vietnamezi, canadieni sau nigerieni), tocmai fiindcă se dezbat, probleme de interes general cum sînt ecologia, cultura, energia, sănătatea, educația tineretului. În legătură cu ele, se poate vorbi aceeași limbă, nu numai la propriu, ci și la figurat. Nu înseamnă că nu sînt abordate și chestiuni politice, dar ele nu țin atît de cotidian, cît de un interes global. Teme ca apartheidul sau subdezvoltarea au făcut obiectul unor declarații oficiale ale Conferințelor la nivel înalt ale francofoniei, deoarece erau susceptibile să se situeze dincolo de particularitățile de concepție politică propriu-zise ale participanților. Acesta este, de altfel, spiritul general în care a fost concepută și funcționează mișcarea francofonă. Obiectivele de politică propriu-zisă nu sînt de resortul nostru. Acolo unde este posibil se încearcă, desigur, degajarea unor idei comune. Avem însă ambiția realismului : deci, pornind de la limba comună și de la afinitățile ce decurg de aici, încercăm valorizarea spațiilor de înțelegere, clădirea de punți în interesul general, stimularea cooperării prin solidaritate de esență pur umană.

■ N. red. Interviul a fost realizat cu cîteva zile înaintea sosirii la București, a dlui Alain Decaux, cu prilejul vizitei în România a președintelui François Mitterrand.

Paris, aprilie

Andrei Bârsan

Interviul nostru

Important este ca oamenii să dorească aceste schimbări

După evenimentele europene din anii 1989—1990, American Bar Association (ABA) a avut inițiativa organizării unor seminarii pe diverse teme juridice, pentru facilitarea reformei justiției în Europa Centrală și de Est. Acest proiect (CEELI) de fericită inspirație a pornit de la ideea că orice reformă economică sau politică este condiționată de funcționarea sistemului legilor și, astfel, reprezentanții acestei organizații au încercat să înțeleagă și să formuleze sugestii în funcție de necesitățile fiecărei țări. Experiența în domeniu a Statelor Unite a fost și ea desigur luată în considerare, dar nu neapărat ca model, ci pur și simplu ca o experiență. Organizate fiind de Procuratura Generală a României și de Asociația de Drept Internațional și Relații Internaționale, discuțiile s-au bucurat de prezențe prestigioase din Statele Unite și Germania (judecători, avocați, profesori de drept). Din partea României au participat Procurorul General și membri ai Procuraturii Generale, reprezentanți din Ministerul Justiției, Ministerul de Interne, Institutul de cercetări al Academiei Române, Baroul Avocaților, Facultatea de drept și alți invitați.

Pentru a sublinia scopul eforturilor ABA, dl Mark Ellis — șeful delegației — a arătat că ceea ce se încearcă prin această inițiativă este să se creeze un izvor de idei și nu o cale sigură de urmat.

Interviu cu dl Mark Ellis

— directorul executiv al Inițiativei Juridice pentru țările din Europa Centrală și de Est (CEELI)

■ Domnule Ellis, știți, probabil, că acum patruzeci și ceva de ani, bunicii noștri sperau că vin americanii... Ați sosit, deci...

□ Am venit în România nu pentru a vă salva (ar fi o sarcină grea), dar am venit să lucrăm împreună cu dvs. Cred în oportunitatea discuțiilor pe care le avem aici, în cadrul seminariilor. Dar cei care vor trebui să ia decizia finală, dumneavoastră veți fi.

■ Cum apreciați reforma juridică din România (pînă acum, desigur), în raport cu cea din țările Europei Centrale și de Est ?

□ Cred că aici se face un efort sincer în sensul de a se pune în discuție lucruri importante pentru restructurare, dar cred că acesta este un proces foarte îndelungat. Alte țări europene au privilegiul de a se afla cu opt-nouă luni înaintea dumneavoastră. Aici de-abia se fac primii pași. Ceea ce este important, însă, e să te menții pe drumul cel bun, să continui ceea ce ai pornit. Viteza reformelor economice este dictată, în România, de circumstanțele țării dvs. Noi vom încuraja o implementare rapidă și a reformei justiției. Vechea structură este încă intactă și dvs. trebuie să constituiți una nouă.

■ Cum apreciați acești primi pași care s-au făcut ?

□ Experiența pe care o aveți de parcurs este extrem de dificilă. Se pare că aici există o puternică polarizare a funcțiilor procurorului. Este necesar să fie reorganizată întreaga instituție a procuraturii. Desigur, ea nu trebuie eliminată, dar trebuie neapărat restructurată.

■ Acest lucru va fi destul de greu de realizat, căci oamenii nu se pot schimba dintr-o dată. Ei sînt, în mare parte, aceiași...

□ Aceasta este o problemă importantă care nu e specifică României. Peste tot, în Europa Centrală și de Est, persistă această dilemă. Căci, într-adevăr, este o dilemă. Să-ți schimbi ideile, gîndirea și să devii un alt om nu este ușor. Uneori, apar probleme și datorită faptului că în anumite funcții se află persoane fără vreo experiență juridică. Cel mai important lucru este ca oamenii **să dorească** aceste schimbări și să fie conștienți că, dacă nu vor avea o minte deschisă, progresistă, nimic nu se va schimba sau se va schimba extrem de încet. Aceasta este adevărata luptă.

■ Datorită trecutului, justiția și-a pierdut creditul. Oamenii nu mai cred în actul de dreptate pe care îl pot face justițiarii și, din păcate, nu mai cred în nici un fel de lege...

□ Acest lucru este, de asemenea, comun tuturor țărilor Europei Centrale și de Est. Oamenii nu mai cred în necesitatea existenței legilor. Asta trebuie să facă justiția : să-și redobîndească prestigiul. Numai că așa ceva nu se întîmplă peste noapte. Va trece cîtva timp. Cred că așa trebuie pornit, acesta să fie primul pas. Apoi, va trebui propulsată noua generație pentru a reconstrui întreg sistemul social. Dacă acest proces va fi susținut, dacă vor fi luate în continuare măsurile de trecere la economia de piață, în cele din urmă, totul se va mișca, se va pune pe roate.

Mirela Iamandi

N. red. În numărul viitor vom publica interviul cu dl Ronald Rotunda, profesor de drept la Universitatea Illinois (SUA)

„A Bridge Over Troubled Waters"

evaluînd retrospectiv recenta vizită a premierului Petre Roman în Statele Unite, orice referire la elementele de program trebuie să aibă în vedere toate cele patru categorii de contacte avute : întîlnirile cu senatorii şi congresmenii interesaţi în mod deosebit de problemele României şi de ale căror percepţii depinde în mare măsură perspectiva relaţiilor bilaterale, întîlnirile cu reprezentanţii unor reputate firme americane, contactele cu mass-media şi, momentul cel mai semnificativ, întîlnirea cu secretarul de stat James Baker.

Deşi după încheiere vizita a reprezentat un subiect de intensă dezbatere şi mirare în cercurile politice interne, nu trebuie să uităm că anunţarea sa a preocupat mult mai mult oficialităţile şi presa americană decît pe cele din ţara noastră. Relativa neîncredere ce domina tonul ştirilor de presă inserate în principalele publicaţii româneşti amintea parcă de perioada premergătoare momentului Strasbourg. În schimb, sosirea premierului Roman pe malurile Potomacului într-o perioadă politică românească marcată de anunţarea remanierii cabinetului, de liberalizarea preţurilor, de mitingul opoziţiei, de restrucţurarea partidului de guvernămînt, de schimbul de replici Parlament-Executiv, de împrumutul acordat de FMI, de semnarea tratatului cu URSS, de pregătirea vizitei preşedintelui Mitterrand, la care să mai adăugăm campania „baby-selling" în România declanşată de canalele TV din SUA, reprezenta pentru americani un eveniment cel puţin interesant dacă nu chiar un act de curaj. Mai ales că, în aceeaşi zi, percepţia americană asupra reformei economice de la noi se traducea în emisiunea „60 minute" a CBS-ului prin : „În România, economia de piaţă a început cu vînzarea copiilor".

Fără să-şi dea seama, observatorii politici români (şi cîţi nu sînt astăzi observatori politici ?) au ratat, astfel, şansa unui excelent pariu : un eveniment politic imprevizibil. Unii dintre ei, cîntărind cu scepticism şansele unei vizite particulare în SUA, apreciau stilul politic vest-european al premierului Roman ca fiind în dezacord cu frecvenţa de răspuns a americanilor. Alţii, mai optimişti, gîndeau că breşa operată de acesta în răceala Parlamentului european se va reitera la Washington în discuţiile asupra acordării clauzei. Evaluînd cu luciditate cele două variante, „pionul marcat" al românilor a sosit la Washington apreciind foarte clar că abordarea oricărei probleme de perspectivă în relaţiile României cu SUA porneşte inevitabil de la formula : „respectarea drepturilor omului". Aşa a şi fost.

Miezul majorităţii discuţiilor purtate de premierul Roman cu zeci de senatori şi congresmeni şi, bineînţeles, cu reprezentantul Executivului, secretarul de stat Baker, l-au constituit observaţiile receptate în SUA prin diverse canale de informare asupra respectării acestor drepturi. Desigur, nuanţările relative la specificul României nu au lipsit, reflex posibil al diverselor compartimente structurale ale puterii aşa cum sînt ele percepute în viziunea unor reprezentanţi ai opoziţiei. Firesc, întrucît o abordare globală asupra drepturilor omului nu poate eluda pluralismul opiniilor şi viziunilor. Este un principiu pe care americanii îl respectă cu scrupulozitate şi care a constituit premisa discuţiilor purtate cu personalităţi marcante ale vieţii politice : senatorii Robert Dole, Joseph Lieberman, Claiborne Pell, congresmenii Sam Gibbons, Christopher Smith, Steny Hoyer, Dante Fascell, ambasadorul SUA la ONU, T. Pickering,

Premierul român după întîlnirea cu secretarul de stat american James Baker

şi o serie de membri ai comitetelor speciale care evaluează constant situaţia politico-economică din ţara noastră. Dintre acestea — subcomitetul pentru comerţ al Camerei Reprezentanţilor, Comisia SUA pentru Securitate şi Cooperare în Europa, Comitetul pentru Afaceri Externe al Camerei Reprezentanţilor, Comitetul pentru Relaţii Externe al Senatului, Consiliul economic româno-american.

Privite în ansamblu, toate aceste întîlniri sugerează unui observator cît se poate de neutru o diversitate de interpretări. Pe de o parte, faptul că viziunea economică a SUA este condiţionată direct de viziunea politică. Iar politicul, cel puţin cel ce se referă deocamdată la România, porneşte de la premisa reflectării democraţiei în libertatea de exprimare, accesul la mass-media, statutul minorităţilor naţionale, desfăşurarea unor alegeri libere, presupusa activitate a fostului aparat de securitate al regimului ceauşist. Pentru congresmenii şi senatorii americani aceste condiţii ale procesului de democratizare se traduc clar în prevederile Constituţiei. Dovadă şi interesul deosebit arătat activităţii Constituantei din România, disponibilitatea de a oferi consultanţă juridică parlamentarilor noştri pentru a reuşi să-şi îndeplinească misiunea în cele 18 luni acordate de electorat.

Pe de altă parte, întîlnirile premierului Roman din clădirea Capitoliului, şi, mai ales, cele 75 de minute petrecute împreună cu secretarul de stat au dat motiv lui David Binder, comentator politic al influentului cotidian „The New York Times" să aprecieze că vizita încurajează speranţele de îmbunătăţire a relaţiilor bilaterale. Stilul pragmatic şi sincer abordat de premierul român, exprimarea deschiderii spre colaborare şi sugerarea unor posibilităţi concrete de intervenţie prin asistenţă din partea instituţiilor americane au dezgheţat, se pare, prejudecăţile deja cristalizate. În acest context, interesul american pentru România începe să cunoască o nouă etapă care, fără îndoială, va fi sistematic evaluată de experţii de la Washington. Este şi constatarea pe care congresmanul Christopher Smith o făcea în interviul acordat postului de radio Vocea Americii, apreciind ca „productivă" vizita domnului Petre Roman, sperînd că „discuţiile vor da rezultate concrete" în condiţiile în care „respectarea drepturilor umanitare este de importanţă vitală pentru viitorul relaţiilor româno-americane". Acelaşi mesaj se desprinde şi din declaraţia guverului american în urma întîlnirii primului ministru român cu secretarul de stat James Baker : „SUA salută progresele realizate pînă în prezent de România ; cu toate acestea, SUA îndeamnă guvernul român să păşească mai departe, trecînd la noi măsuri care să demonstreze angajamentul de a înainta pe calea democraţiei". Trebuie să recunoaştem însă că, în mare măsură, aceste deziderate vor depinde de modul în care premierul Roman va reuşi să fie sprijinit la noi în ţară în demersurile sale de finalizare a procesului democratic pe măsura percepţiei americane. Şi dacă va fi aşa, nădăjduim că partea americană va evalua corect paşii făcuţi, ţinînd seama de încrederea pe care noi, românii, am păstrat-o de-a lungul anilor loialităţii celor pe care i-am aşteptat dar nu au mai venit, cu mult timp în urmă, în momentele de cumpănă.

Nelipsit din convorbirile purtate de primul ministru a fost, aşa cum era de aşteptat, subiectul acordării clauzei naţiunii celei mai favorizate, important element în facilitarea schimburilor comerciale. Referitor la aceasta, premierul Roman a subliniat reprezentanţilor Administraţiei, Congresului şi presei că acordarea acesteia ar constitui un real sprijin din parea SUA poporului român şi nu guvernului pe care îl conduce, înţelegînd prin aceasta că nu poate fi vorba de o interpretare politică a acestui gest. De asemenea, o serie întreagă de alte elemente ce ar putea sta în atenţia Administraţiei americane în abordarea relaţiilor economice cu România (noul cadru legal adoptat, deschiderea spre economia de piaţă, asistenţa în domeniul managerial, asistenţă în dezvoltarea agriculturii) au fost amplu dezbătute cu prilejul întîlnirii cu ministrul comerţului, Adam Mosbacher, cu membrii Consiliului Economic Româno-American şi cu doamna Carla Hills, reprezentanta pentru Comerţ a preşedintelui SUA.

Evident, prezenţa primului ministru român în SUA, nu putea scăpa atenţiei oamenilor de afaceri. Prevederile legii investiţiilor străine, domeniile cele mai atractive pentru investitori, necesităţile de retehnologizare, utilizarea forţei de muncă, stadiul procesului de convertibilizare a leului au constituit principalele teme abordate cu cei peste 70 de reprezentanţi ai unor importante firme americane. Între ei, numeroşi cetăţeni americani de origine română. Desigur, din nou, premisa discuţiilor a constituit-o perspectiva acordării clauzei MFN, semnal verde pentru orice om de afaceri american. Aceasta, în condiţiile în care, paradoxal, deşi a pornit clar spre o economie de piaţă, România rămîne în urma altor state din Estul Europei în relaţiile cu SUA. Să nu uităm că, în 1990, Congresul a aprobat peste 400 milioane dolari pentru asistenţă în 1991 în ţările est-europene, că Polonia a beneficiat în martie 1991 de promisiunea de anulare a 2,9 miliarde dolari datorii, că în 1990 SUA au acordat un ajutor pentru crearea fondurilor de sprijinire a întreprinderilor private în Polonia, Ungaria şi Cehoslovacia şi au acordat statutul MFN pentru Cehoslovacia. Dar, întrucît paşii făcuţi pînă în prezent de România sînt recunoscuţi (dovadă recentele aprecieri pozitive ale FMI, ca şi dialogul încurajator purtat de premierul Roman la Banca Internaţională pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare, cu preşedintele acesteia, B. Conable, în cursul vizitei la Washington), putem fi încrezători că „unda verde" se va aprinde şi pentru noi. Oricum, rămîne să convingem în continuare prin coerenţă, seriozitate şi deschidere că reforma economică este credibilă, iar facilităţile oferite investitorilor sînt tentante.

Primul pas a fost făcut, iar şansa pe care acest contact diplomatic o oferă nu trebuie pierdută ; ea depinde în mare măsură de modul în care dorim să percepem recentul mesaj american : „O relaţie durabilă între Statele Unite şi România trebuie să se întemeieze pe dualismul democratic, pe economia de piaţă şi pe noţiunea de domnie a legii. Făcînd din partea lor tot ce le stă în putinţă pentru a încuraja reforma politică şi economică din România, Statele Unite ale Americii rămîn încredinţate că, în ultimă instanţă depinde de guvernul României, de poporul român, ca doritele reforme să fie transformate în realitate".

Mihuţ Cosmescu

LUMEA azi
săptămînal independent de politică externă

Anul III, serie nouă,
nr. 17 (1432), 25 aprilie 1991

Sumar

VIZITA PREȘEDINTELUI FRANȚEI ÎN ROMÂNIA. **O investiție de idei** Doina Topor 1
— **Dialog despre francofonie cu ministrul Alain Decaux.** Corespondență specială de la Paris de la Andrei Bârsan 2
— **„Important este ca oamenii să dorească aceste schimbări".** Interviu cu dl Mark Ellis, directorul executiv al Inițiativei Juridice pentru țările din Europa Centrală și de Est, realizat de Mirela Iamandi 3
— **„A Bridge Over Troubled Waters".** Mihuț Cosmescu 4

ACTUALITATEA INTERNAȚIONALĂ. **Extremul Orient — URSS. Mult zgomot pentru... mai nimic.** Mihaela Brumă 5
— **Albania. Speranțe și decepții.** Nicolae Chilie 6
— **Pakistan. Între emancipare și tradiție.** Cristian Moanță 7
Dl Elțin la porțile Europei. Alexandru Antonescu 7

ORIENTUL MIJLOCIU. **Cine și cînd se va așeza la masa tratativelor?** Dumitru Constantin 8
— **„O idee pentru a declanșa procesul de pace în Orientul Mijlociu"** 8
— **„Politicienii ar trebui să se ghideze după jurămîntul lui Hipocrat"** 9
— **Tăcere în fața suferinței kurzilor** 10
— **Imigranții aurului negru** 10

SERVICIILE SECRETE EST-EUROPENE. **Lumini și umbre (II)** 11
— **STASI — ieri, azi. Și mîine?** 12
— **Cutia neagră** 13

John Kenneth Galbraith. Noua ordine mondială. Chemarea armelor și omul sărac 14

OPINII. **Modelul și umașul.** Henri Zalis 15

1000 + 1 16

DOSARE ÎN ACTUALITATE. **Parlamentul european — azi și mîine.** Eva Galambos 18

Noaptea generalilor... argentinieni. Niciodată așa ceva! (16) 18
Spioni ca noi... 20

SERIAL. **Culisele războiului din Golf (4).** 21
— **Crizantema și sabia (5).** Florea Țuiu 22

PROFIL. **Idriss Déby, președintele Republicii Ciad** 23

POȘTA REDACȚIEI 23

Revista noastră folosește serviciile Rompres, precum și alte surse

Închiderea ediției: 23 aprilie 1991

Coperta I
Sorin Turculeț

Extremul Orient — U.R.S.S.

Mult zgomot pentru... mai nimic

Așteptată de multă vreme și cu oarecare optimism, vizita „istorică" a președintelui sovietic Mihail Gorbaciov în Japonia a lăsat în suspensie problema cea mai importantă dintre cele două țări: contenciosul teritorial asupra insulelor Kurile, și, deci, tot în suspensie rămîne, deocamdată, și semnarea unui tratat de pace dintre URSS și Japonia. Discuții numeroase au avut loc în „avanpremieră", primul ministru japonez Toshiki Kaifu și consilierii săi sperînd într-o rezoluție asupra disputei legate de insulele Habomai, Shikotan, Kunashiri și Etorofu. „Gorbaciov a inițiat perestroika, a permis democratizarea Europei de Est și unificarea Germaniei", a declarat purtătorul de cuvînt al Ministerului de externe nipon, Taizo Watanabe. „El trebuie să fie capabil să facă transformări dinamice în Asia, la fel cum a făcut în Europa".

Oficialitățile japoneze arătau că vizita ar putea constitui un succes dacă Gorbaciov va recunoaște suveranitatea niponă asupra tuturor celor patru insule și va retroceda două dintre ele. Deși Moscova afirmă că insulele fac parte din arhipelagul Kurile ce i-a fost acordat în baza tratatului de la Yalta, ea s-a oferit să retrocedeze două insule în 1956, pînă la încheierea unui tratat de pace. Dar experții sovietici erau de părere că tot ce se poate aștepta, în cazul cel mai bun, este un acord de negociere a viitorului insulelor.

În condiții de securitate deosebite, cele patru zile ale șederii dlui Mihail Gorbaciov în Japonia au fost deosebit de dense: primirea de către împăratul Akihito, șase runde de convorbiri-maraton cu primul ministru Toshiki Kaifu, întîlnirea cu oameni de afaceri niponi și lideri ai partidelor de opoziție, un discurs de 45 de minute în Dietă (parlament), semnarea comunicatului comun, conferință de presă.

Se pare că întîlnirea la nivel înalt nipono-sovietică a atins un moment de cumpănă, ambele părți avînd probleme serioase în privința convenirii asupra textului comunicatului final, „rod" al rundelor de convorbiri ce au constituit, fără îndoială, „nucleul" vizitei în jurul căruia au „gravitat celelalte etape ale programului. La capătul a trei serii de discuții, continua să rămînă nerezolvată marea problemă a viitorului insulelor în dispută. Japonia a făcut cunoscut în mod clar că nu va furniza investițiile masive, vital necesare Moscovei pentru revigorarea economiei, pînă nu este soluționată această chestiune.

Întrerupte de întîlnirea președintelui Gorbaciov cu oameni de afaceri niponi, negocierile cu premierul Kaifu au rămas doar în fapt în planul al doilea. Pentru că a fost evident că atmosfera contactelor cu „mai marii" afacerilor japoneze s-a aflat sub semnul insuccesului discuțiilor la nivel înalt. Japonezii s-au arătat deosebit de prudenți, afirmînd că deși Mihail Gorbaciov a recunoscut cu multă sinceritate existența unor probleme interne în țara sa — precum convertibilitatea rublei și întîrzierea plăților către firme japoneze — nu a reieșit clar ce pași intenționează conducerea sovietică să facă pentru a le soluționa. Oamenii de afaceri japonezi și-au manifestat nemulțumirea că Moscova nu oferă soluții concrete pentru a atrage investitori.

În opinia observatorilor — numeroși — care au făcut „pronosticuri" și au dat un „diagnostic" vizitei președintelui sovietic la Tokio, este cît se poate de clară reținerea cu care japonezii au răspuns apelurilor lui Mihail Gorbaciov de a „balansa" situația anormală a ponderii Japoniei în comerțul

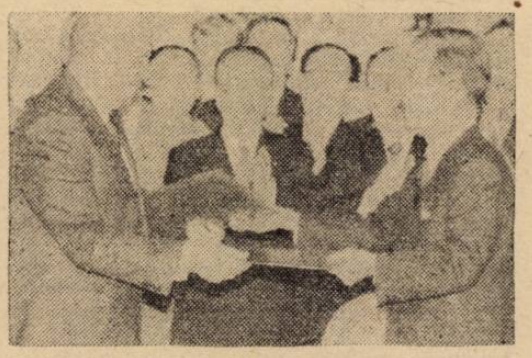

Președintele Mihail Gorbaciov și premierul nipon Toshiki Kaifu fac schimb de documente după semnarea comunicatului comun: maratonul discuțiilor lua astfel sfîrșit

exterior al Uniunii Sovietice, care este de numai 2,5 la sută. „Tokio s-a ținut de cuvînt", apreciau comentatorii. „În momentul în care liderul sovietic, motivînd existența unor imense presiuni interne și a exclus returnarea insulelor, capacul casei de bani s-a închis brusc" („Reuter"). Lipsei de flexibilitate i s-a răspuns, desigur, cu rigiditate: nu este nici o surpriză faptul că nu au fost create premisele semnării unui tratat de pace și nici nu se întrevede un sprijin economic din partea Japoniei. Există, așadar, nuanțe pesimiste asupra rezultatelor întîlnirii la nivel înalt: duritatea pozițiilor privind viitorul insulelor Kurile este privită ca un important obstacol în viitorul previzibil și, deci, a degajării unui compromis.

Care sînt, totuși, nuanțele de optimism asupra dialogului sovieto-japonez? În primul rînd, însăși inițierea acestor convorbiri, care deschid calea unor viitoare „negocieri rapide" — așa cum declara presei premierul Toshiki Kaifu — referindu-se la invitația pe care i-a făcut-o Mihail Gorbaciov de a vizita Moscova. În declarația comună semnată la sfîrșitul discuțiilor, figurează o serie de propuneri pe care partea sovietică le consideră drept o bază bună de negocieri. Tokio, la rîndul său, a relevat că în comunicat se indică direcția ce trebuie urmată de către cele două părți în construirea unor relații noi. Declarația a consemnat parafarea a 15 acorduri, în special în domeniul „asistenței tehnice acordată politicii de perestroika", schimburi culturale și științifice, schimburi de informații cu privire la foștii prizonieri de război și transporturile aeriene. Se mai afirmă, în același timp, că ambele țări au fost de acord „să promoveze relații reciproc avantajoase" în domeniul comercial și altele, dar nu se specifică mărimea ajutorului pe care ar urma să-l primească Uniunea Sovietică din partea Japoniei.

Pentru prima dată cele patru insule figurează ca obiect al unor viitoare reglementări și este subliniată necesitatea semnării unui tratat de pace, care ar pune capăt ostilităților dintre cele două țări ce datează de la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial.

Un moment distinct al vizitei președintelui sovietic în Japonia l-a constituit prezența sa în Dietă, unde a prezentat un discurs destul de consistent. De menționat că în partea finală a luării sale de cuvînt, dl Gorbaciov s-a referit, pe larg, la problematica securității în zona Asia-Pacific, de interes pentru ambele părți. Vorbind de unele aranjamente regionale de securitate, liderul sovietic a cerut Statelor Unite și Japoniei să inițieze negocieri de dezarmare în zona Pacificului de nord, o propunere care ar putea pune în gardă Washingtonul și deranja Tokio.

„Consider că este esenţial să subliniez că Uniunea Sovietică este gata să înceapă un dialog concret cu Japonia în probleme militare", a declarat preşedintele Gorbaciov. „Apreciez, totodată, că ar putea fi iniţiate consultări trilaterale sovieto-nipono-americane în cadrul unui efort — aşa cum îl concepem noi — de îndepărtare a suspiciunilor şi de constituire a încrederii prin intermediul unor acorduri concrete".

Dl Gorbaciov a făcut şi o propunere cu privire la înfiinţarea unui forum, la care să participe cinci state unde să fie discutate problemele zonei Asiei-Pacific. Acest forum s-ar constitui sub forma unei conferinţe multinaţionale de securitate şi cooperare în regiune, un fel de CSCE în versiune asiatică, şi a anunţat viitoare reduceri ale forţelor sovietice. Primul ministru Toshiki Kaifu a primit destul de rece această iniţiativă. Potrivit poziţiei Tokio-ului, a arătat Kaifu, situaţia în Asia este „foarte diferită" de cea din Europa, iar problemele regionale, cum sînt criza din Cambodgia şi tensiunea militară între cele două state coreene, trebuie abordate fiecare în parte. Oficialităţile japoneze au înţeles aluzia directă a înaltului oaspete sovietic la forţele navale americane, care ar trebui să-şi reducă, şi ele, prezenţa în zonă. Or, Japonia, legată de Statele Unite printr-un tratat de securitate, împărtăşeşte, firesc, punctul de vedere al Washingtonului, preocupat să menţină echilibrul de forţe în Asia-Pacific, unde puterea navală americană contrabalansează dispozitivul militar terestru al URSS.

Aşadar, dacă luăm în calcul marele „zgomot" ce a fost făcut înainte de vizita preşedintelui Gorbaciov în Japonia, la sfîrşitul său, ecourile şi notele observatorilor înclină să arate că tonul a fost iniţial prea înalt şi a scăzut în cele din urmă.

■

A doua etapă, mult mai uşoară, a prezenţei liderului sovietic în zonă a constituit-o vizita sa, la fel de „istorică" în Coreea de Sud, în insula Cheju (aflată la 500 km sud de capitală). Fiind primul şef de stat sovietic ce vizitează Coreea de Sud, era normal ca, la o primă întrevedere cu preşedintele Roh Tae Woo, să fie abordate probleme de maximă urgenţă : colaborarea economică între cele două ţări, securitatea, relaţiile dintre Republica Coreea şi R.P.D. Coreeană.

După întrevederea cu preşedintele sud-coreean, dl Gorbaciov şi-a arătat „satisfacţia" faţă de evoluţia relaţiilor dintre cele două ţări, ce au fost stabilite în septembrie 1990. La rîndul său, estimînd „cotitura" înregistrată în raporturile bilaterale, Roh Tae Woo considera că au fost puse bazele încetării războiului rece, a înlăturării pericolului războiului şi şi-a exprimat speranţa că se va materializa unificarea dintre Nord şi Sud. A fost abordată şi problema primirii Coreei de Sud în Organizaţia Naţiunilor Unite alături de R.P.D. Coreeană, URSS promiţînd să sprijine cererea Seulului.

Studenţii sud-coreeni şi-au manifestat dezacordul — şi au organizat demonstraţii pe străzile capitalei — faţă de vizita dlui Gorbaciov, care, în opinia manifestanţilor, ar înrăutăţi relaţiile dintre Coreea de Sud şi R.P.D. Coreeană.

La capitolul economic, gazdele s-au arătat dispuse să ajute URSS în reforma economică, acordînd împrumuturi de 3 miliarde de dolari. De asemenea, Coreea de Sud a diminuat obstacolele birocratice din calea investiţiilor de capital sud-coreean în Uniunea Sovietică. Plafonul maxim al proiectelor de investiţii a fost ridicat de la unu la 2 milioane de dolari, ceea ce reprezintă un pas în direcţia facilitării acestor investiţii.

Mihaela Brumă

Albania

Speranţe şi decepţii

Se poate afirma că primele alegeri legislative democratice, în condiţii de multipartitism, din Albania postbelică, desfăşurate în două tururi de scrutin (31 martie şi 7 aprilie) au inaugurat o etapă nouă în viaţa politică şi socială a acestei ţări cu numai 3,2 milioane de locuitori, greu încercată de istoria celor cinci secole de oprimare turcească şi cinci decenii de dictatură comunistă. O etapă se caracterizează prin asemenea elemente cum sînt spargerea caracterului monolitic al sistemului monopartit comunist şi afirmarea puternică în viaţa internă a forţelor politice de opoziţie, în special a Partidului Democratic, care, deşi creat de cîteva luni, a obţinut 75 de mandate din totalul de 250 locuri în parlament ; erodarea vizibilă a poziţiei şi autorităţii Partidului Muncii din Albania în societate, ca urmare a agravării crizei social-economice ; intrarea acestui „ultim bastion" al comunismului european în faza jocului politic bazat pe existenţa mai multor partide politice, care va permite opoziţiei — sprijinită de pături şi cercuri largi ale populaţiei, în special de intelectualitate, muncitori din marile centre industriale, studenţi şi tineri — să exercite presiuni în creştere asupra autorităţilor comuniste în vederea înfăptuirii unor reforme democratice de profunzime şi a trecerii graduale la economia de piaţă.

Chiar dacă se ia în considerare faptul că el se desfăşoară pe fundalul şi în contextul schimbărilor democratice profunde din Europa Centrală şi de Est — şi, pe un plan mai larg, al mutaţiilor calitative ce au loc la scară mondială în direcţia democraţiei şi respectării drepturilor omului — o particularitate a procesului de transformări la care asistăm de cîteva luni în Albania o reprezintă iniţierea lui „de sus în jos", respectiv de aripa reformatoare a PMA, în frunte cu liderul de partid şi de stat Ramiz Alia, susţinut de guvernul actual condus de tînărul tehnocrat Fatos Namo (38 de ani). Reformatorii din cadrul partidului comunist şi, personal, Ramiz Alia au reuşit pînă în prezent să iniţieze şi să aplice o serie de măsuri în direcţia democratizării vieţii politice şi sociale, care, deşi apar limitate din punctul de vedere al societăţii albaneze, al Occidentului şi, în general, al observatorilor străini, îşi au importanţa lor, reprezintă un început de drum, a cărui semnificaţie poate fi înţeleasă la justa valoare numai dacă se au în vedere tradiţiile albaneze, izolarea proverbială a acestei ţări, duritatea maximă a regimului totalitar de tip stalinisto-maoisto-enverist şi experienţele amare pe care le-a trăit poporul albanez după război. În aceeaşi ordine de idei sînt de semnalat prudenţa şi reticenţele populaţiei albaneze (80 la sută musulmani şi peste două treimi din locuitori în mediul rural) faţă de schimbările bruşte, radicale, ale căror direcţii şi implicaţii nu sînt înţelese de o mare parte a oamenilor. Concret, echipa de reformatori condusă de Ramiz Alia — care are cele mai mari şanse să fie reales ca şef al statului de către noul parlament — a reuşit anumite măsuri pe linia înnoirilor democratice, cum sînt : crearea unui sistem politic şi a unui parlament pluripartit, o anumită democratizare a presei (principalele partide nou apărute, inclusiv cele de opoziţie îşi au ziarele lor), legalizarea dreptului de liberă asociere şi exprimare a opiniilor, o poziţie mai flexibilă în materie de emigrări şi contacte cu străinii (în ultimele cîteva luni au emigrat peste 80 000 de albanezi, în special în Italia, Grecia şi Iugoslavia), recunoaşterea libertăţilor religioase etc. Cu satisfacţie au fost primite la sate măsurile adoptate de guvern în baza cărora fiecare familie a primit în folosinţă 2000 mp de teren şi dreptul de a avea în proprietate personală un număr limitat de animale domestice. La 19 aprilie, guvernul a anunţat noi măsuri — deşi încă timide — tinzînd la încurajarea unor forme ale economiei de piaţă în agricultură şi stimularea producătorilor — cooperatori şi individuali — prin mărirea preţurilor la achiziţiile de produse agro-alimentare şi a gradului de autonomie al unităţilor din această ramură.

Măsurile au, desigur, un caracter limitat, PMA şi guvernul cramponîndu-se încă de formele proprietăţii de stat şi cooperatiste în agricultură, între altele şi sub pretextul suprafeţei restrînse în teren arabil per capita din Albania. În declaraţia guvernului din 19 aprilie a.c. privind ameliorarea situaţiei din agricultură, se afirmă, între altele, că „în contextul reformei economice, Consiliul de Miniştri subliniază necesitatea de a nu se dezintegra cooperativele agricole ca unităţi economice şi sociale din mediul rural, ci de a le transforma în administratori majori ai vieţii social-economice de la ţară. Pe baza democraţiei cooperatiste şi a deciziilor adoptate în colectiv în domeniile muncii, proprietăţii, producţiei şi distribuţiei, ele trebuie să-şi extindă şi să-şi completeze activităţile productive-comerciale şi serviciile publice pe întreg teritoriul în sfera economică în care operează, să-şi sporească independenţa economică şi să armonizeze interesele membrilor lor cu cele ale întregii agriculturi şi ale celor de la oraşe". -

Este clar că sîntem în prezenţa unor măsuri incipiente, neconcludente, care amintesc mai degrabă de încercările repetate şi mereu falimentare ale regimurilor comuniste de a îmbina proprietatea colectivă, cooperatistă cu interesele ţăranilor, care, în cele din urmă, au fost întotdeauna sacrificate.

În această ordine de idei se cer avute din nou în vedere condiţiile specifice de izolare şi înapoiere din mediile rurale albaneze, despre care cotidianul „Die Presse", din Austria, scria recent : „Două treimi din populaţia ţării trăieşte la ţară, unde nu sînt străzi asfaltate, unde nu există telefon şi nici oficii poştale. În această realitate a vieţii, democraţia încă nu a pătruns. Partidul Comunist — Partidul Muncii din Albania — este încă o componentă importantă a acestei realităţi. Majoritatea oamenilor de la ţară se tem şi de privatizarea promisă de partidele de opoziţie, deoarece din acel moment fiecare va trebui să răspundă pentru sine însuşi. Colectivul marilor familii, brigăzile şi cooperativele şi-ar pierde rolul lor protector. Oamenii se tem de cuvintele «concurenţă», «economie de piaţă», «asigurări», care ar însemna fericirea, dar al căror conţinut nu-l înţeleg, deoarece nimeni nu le-a explicat ce înseamnă aceste cuvinte".

În afară de dezbaterile noului parlament, care vor trebui să conducă la elaborarea şi adoptarea unei noi constituţii, mai democratice, şi a unor legi promise de PMA în direcţia privatizării şi trecerii treptate la economia de piaţă, lumea îşi pune mari speranţe în viitorul congres al PMA, programat să înceapă la 30 mai, care va reprezenta un test al capacităţii acestui partid de a se înnoi pe sine şi de a democratiza în mod real societatea albaneză şi, totodată, va da măsura raportului real de forţe între aripa reformatoare a lui Ramiz Alia şi vechea gardă stalinisto-enveristă — considerată încă puternică la diferite eşaloane ale puterii, precum şi în mediul rural. Între timp, dificultăţile economice şi sociale ale ţării se agravează şi evoluează spre o criză de profunzime, capabilă să paralizeze mecanismul vieţii social-

economice. Se resimte acut criza de locuinţe, în special la oraşe. Lipsesc sau sînt insuficiente carnea şi preparatele de carne, lactatele, medicamentele, produsele de uz casnic, alte bunuri de strictă necesitate, mărfurile cu durată prelungită de întrebuinţare, deşi acestea au preţuri inaccesibile pentru omul de rînd. Asistenţa socială se află la un nivel rudimentar. Nemulţumirile în rîndul populaţei cresc în intensitate, fiind exprimate tot mai pregnant prin mitinguri şi demonstraţii — adesea patronate de opoziţie — şi prin chemări la greve în centrele industriale, unde mizeria vieţii de zi cu zi este tot mai greu de suportat. Există un sentiment de frustrare şi nemulţumire în special la oraşe, în legătură cu victoria în alegerile recente ale comuniştilor, care a determinat şi puternicele tulburări din oraşul Shkodra, de la 2 aprilie, soldate cu morţi, răniţi şi distrugeri.

După succesul în alegeri al comuniştilor şi în faţa perspectivei unei noi perioade — nedeterminate în timp — de continuare a guvernării PMA, valul emigrărilor — legale, dar mai ales ilegale — s-a intensificat. Pe căi diferite, dînd adesea dovadă de multă ingeniozitate, mulţi albanezi îşi părăsesc ţara, în grupuri mari, plecînd în Italia şi Grecia (în special etnicii greci din Albania), în Iugoslavia, Bulgaria, Turcia, România (unde vin în tranzit de regulă, plecînd spre alte ţări), în Austria, Elveţia, Thailanda, SUA, Orientul Mijlociu şi Africa de Sud.

Majoritatea locuitorilor Albaniei trăiesc, în momentul de faţă, sentimente contradictorii de îngrijorare, deziluzii şi speranţe. Speranţele se află la un orizont încă îndepărtat şi rămîn incerte, în ciuda promisiunilor autorităţilor.

Nicolae Chilie

Pakistan

Între emancipare şi tradiţie

Guvernul lui Nawaz Sharif, instalat în noiembrie 1990, a fost puternic zdruncinat de războiul împotriva Irakului şi de valul de mînie suscitat în rîndul opiniei publice. Cu toate acestea, Sharif s-a menţinut pe poziţii, găsind calea de mijloc între declaraţiile publice şi acţiunea politică de angajare faţă de coaliţia aliată din Golf. Pakistanul a fost prima ţară musulmană nonarabă care s-a alăturat cu forţe armate occidentalilor şi arabilor. Exprimîndu-şi „profunda uşurare" imediat după încetarea ostilităţilor din Golful Persic, guvernul de la Islamabad încearcă, acum, o acţiune de corectare a imaginii sale. Mizînd pe o sporire a popularităţii şi dorind, probabil, să riposteze celor care ceruseră demisia sa, premierul pakistanez a găsit momentul prielnic de a da viaţă unui angajament făcut de partidul său, Alianţa Democratică Islamică (IDA), în timpul campaniei electorale din 1990.

IDA promisese alegătorilor săi implementarea legii islamice „Shariah" ca unică modalitate de însănătoşire a societăţii civile din Pakistan. Ideea islamizării a găsit mulţi adepţi în rîndul pakistanezilor pe fundalul crizei morale declanşate de îndepărtarea de la putere a ex-primului ministru Benazir Bhutto.

Trecerea spre legile islamice anulează principiile pe care a fost clădit sistemul legislativ în vigoare şi care este moştenit de la coloniştii britanici. Un argument la îndemîna noilor conducători ar putea fi şi faptul că ţara este oficial şi constituţional islamică, iar legea de inspiraţie religioasă „Shariah" este introdusă cu o întîrziere de peste patru decenii.

Premierul Nawaz Sharif a introdus, la 10 aprilie, în Adunarea Legislativă (Parlamentul) proiectul legii „Shariah" (Legea Islamică). În baza acesteia, Curtea de Justiţie „Shariah" (instanţa supremă) este împuternicită să invalideze orice lege care contravine în vreun fel ideologiei islamice. După discursul justificativ al primului ministru, urmat de o dezbatere, cele două camere reunite ale Parlamentului pakistanez au adoptat legea „Shariah", împreună cu un alt pachet de măsuri legislative şi administrative, destinate să conducă la islamizarea societăţii pakistaneze. Proiectul fusese, deja, aprobat în cadrul partidului de guvernămînt, Alianţa Democratică Islamică, astfel că acceptarea lui în Parlament a fost o formalitate, ambele camere fiind dominate de reprezentanţii IDA. În discursul său, Sharif a declarat că această formă de întărire a statului islamic va face din Pakistan o „ţară a bunăstării, progresului şi democraţiei", iar Coranul şi Sunnah vor deveni „legi supreme ale pămîntului". Reafirmînd cu claritate că acestea nu se vor aplica în forma radicală, specifică fundamentaliştilor, premierul pakistanez a subliniat că ţara „trebuie să-şi deschidă porţile exigenţelor secolului XXI".

Pachetul de legi de inspiraţie islamică anunţat în Parlament prevede, printre altele, lupta împotriva corupţiei şi fraudelor, eliminarea imoralităţii şi obscenităţii, interzicerea practicilor cămătăreşti, refacerea poliţiei, ameliorarea funcţionării administraţiei şi, nu în ultimul rînd, revizuirea sistemului educaţional. Caracterul acestor legi, cu un profund impact social, a stîrnit contestaţii din partea unor partide politice, sindicate, asociaţii ale femeilor şi pentru drepturile omului, liberali (ca viziune, nu ca doctrină politică), clasa mijlocie educată în străinătate, organizaţiile minorităţilor etnice şi religioase. Reuniţi în Comitetul comun de acţiune, toţi cei menţionaţi se opun islamizării societăţii, temîndu-se de restrîngerea libertăţii lor şi de lezarea drepturilor umane fundamentale.

Intelectualii de elită, majoritatea absolvenţi a prestigioase universităţi din Europa sau Statele Unite, nu înţeleg raţiunea întemeierii unui stat religios atît timp cît religia islamică este practicabilă fără nici o restricţie, iar congregaţia musulmanilor este absolut covîrşitoare. Ei au luat poziţie faţă de pericolul dominării vieţii publice de către fundamentalişti şi au atras atenţia politicienilor opozanţi că se expun oprobriului public şi atacurilor presei, riscînd chiar să fie persecutaţi sau agresaţi. Unii parlamentari din Partidul Poporului, condus de Benazir Bhutto, adeptă a emancipării, au reclamat deja unele presiuni asupra lor. (Guvernul Bhutto s-a opus, cît a deţinut puterea, introducerii proiectelor de legi islamice.)

Principalele opt partide religioase au susţinut iniţiativa guvernamentală, deşi ar fi dorit adoptarea legii „Shariah", în forma ei dogmatică, în morala publică şi în sistemele legislativ şi economic. Prin pachetul său de legi, premierul Sharif reformează numai sistemele legislativ şi politic, şi deci implicit şi morala publică, dar amînă pentru o perioadă de trei ani islamizarea sistemului economic şi lasă neatinse chestiunile legate de relaţiile internaţionale. Acuzînd o „tactică de temporizare" din partea guvernului în aplicarea generală a islamizării, partidele religioase şi-au retras sprijinul, apreciind că legea supremă a ţării conţine, în varianta propusă de Nawaz Sharif, dispoziţii contrare sau chiar proscrise de Islam.

Cristian Moanţă

Dl. Elţin la porţile Europei

După succesele repurtate în ultimul timp pe scena politică internă, preşedintele parlamentului Rusiei, Borjs Elţin, îşi doreşte acum şi recunoaşterea internaţională, capitol la care rivalul său — Mihail Gorbaciov — a dobîndit un avans greu de recuperat. Săptămîna trecută, în timp ce preşedintele sovietic pleca spre Orientul Îndepărtat, dl Elţin s-a îndreptat în direcţia opusă, cu scopul de a pleda pentru „revenirea Rusiei în Europa".

La Strasbourg, el a găsit însă un public mai puţin receptiv decît la mitingurile sau congresele din ţară. Deşi a fost primit de preşedintele Parlamentului European, dl Enrique Baron Crespo, de dna Catherine Lalumière, secretar general al Consiliului Europei, şi de mai multe grupuri parlamentare, gazdele sale au insistat asupra caracterului strict particular al vizitei. Aceasta contrazicea unele declaraţii cam pripite ale dlui Elţin, potrivit cărora fusese invitat oficial de o serie de personalităţi politice, printre care dl Baron Crespo. Mai mult, la întîlnirea cu grupul socialist din parlamentul european, dl Elţin a fost confruntat cu persistenţa prestigiului preşedintelui Gorbaciov, reflectată printr-o atitudine mai puţin amicală la adresa sa. „Sînteţi un provocator simpatic, voit demagog şi irresponsabil, dar pe care îl sprijinim în lupta împotriva conservatorilor... Reprezentaţi opoziţia faţă de Gorbaciov, un om pe care avem motive să-l susţinem", i-a declarat, în chip de bun venit, liderul grupului, francezul Jean-Pierre Cot. În răspunsul său, dl Elţin s-a grăbit să afirme că va veni în ajutorul preşedintelui sovietic dacă acesta va fi ameninţat de „dreapta" reacţionară.

Cererea sa de a se stabili relaţii directe între Rusia şi cele două structuri parlamentare europene a fost primită cu o indiferenţă politicoasă, subliniindu-se că numai URSS şi Sovietul său Suprem sînt recunoscute pe plan internaţional. Acest răspuns dovedeşte interesul clasei politice europene pentru menţinerea, sub o formă sau alta, dar de preferinţă cu dl Gorbaciov la cîrmă, a Uniunii Sovietice, interes confirmat şi prin atitudinea prudentă adoptată faţă de republicile baltice. În aceste condiţii, visul dlui Elţin de a vedea Rusia primită ca membru al ONU şi al Pieţei comune are puţine şanse de a se realiza într-un viitor previzibil...

La Paris, următoarea sa etapă, preşedintele Elţin a creat din nou probleme protocolare, exprimîndu-şi, în cursul unui interviu televizat, dorinţa de a avea o întrevedere — nesolicitată pe cale oficială — cu François Mitterrand. În final, el a fost invitat la palatul Elysée de secretarul general al preşedinţiei, J.L. Bianco, întîlnirea cu dl Mitterrand căpătînd astfel un caracter mai discret. Aceasta în timp ce preşedintele Sovietului Suprem al URSS, Anatoli Lukianov — urmaşul dlui Gorbaciov în această funcţie — sosea şi el la Paris, într-o vizită cît se poate de oficială.

În conferinţa de presă de la încheierea vizitei, dl Elţin a căutat să nu se arate impresionat de reticenţele întîmpinate, exprimîndu-şi încrederea în viitorul rol al Rusiei, de „punte între Europa şi Asia". El s-a pronunţat pentru restabilirea relaţiilor diplomatice cu Israelul şi a reiterat intenţia Rusiei de a se implica în diferendul sovieto-japonez asupra insulelor Kurile.

Cine și cînd se va așeza la masa tratativelor?

Ideea organizării unei conferințe internaționale de pace în Orientul Mijlociu nu este nouă. Noi sînt demersurile diplomatice în vederea convocării ei, a stabilirii participanților și, evident, a definitivării listei problemelor ce ar urma să fie dezbătute. Din această perspectivă, rolul de realizator al unui „consens cu privire la soluționarea, prin negocieri, a conflictului israelo-arab" și l-au asumat, ca și în trecut, Statele Unite. Una din ideile forță pe care le are în vedere Administrația Bush fusese lansată de fostul președinte american Ronald Reagan, care, în 1982, a vorbit despre „teritorii în schimbul păcii". Adică, detaliind formula, Israelul trebuie să retrocedeze teritoriile arabe pe care încă le ocupă după războiul de „șase zile" din iunie 1967 — Cisiordania, Gaza și Înălțimile Golan —, iar statele arabe implicate direct să ofere pacea Tel Aviv-ului. Sigur, mai sus, lucrurile sînt simplificate la maximum : trebuie reamintită imediat problema palestiniană — cheia soluționării eficiente și globale a situației din zonă.

De aceea, cînd, zilele trecute, secretarul de stat american James Baker a efectuat al treilea turneu din ultimele cinci săptămîni în Orientul Mijlociu, evenimentul a surprins și nu prea observatorii politici din regiune. Pe ruta Tel Aviv — Akaba (la 350 km de capitala iordaniană) — Cairo Riad— Kuweit City (etapă neprevăzută) — Damasc — și, din nou Tel Aviv, James Baker și-a intensificat negocierile „în căutarea unei șanse de progres în direcția păcii, înainte că ea să se piardă", după cum opina agenția „France Presse".

Ce s-a conturat pînă acum ? Propunerea convocării unei conferințe internaționale de pace în Orientul Mijlociu pare a fi fost abandonată după al doilea turneu, în schimbul organizării unei conferințe regionale. S-a observat, de către comentatorii politici, că nu e vorba doar de o modificare terminologică, ci de desfășurarea propriu-zisă a negocierilor și poate chiar de natura păcii care se încearcă să fie instaurată în zonă. Totuși, ziarul „Le Monde" cita un interviu al liderului OEP, Yasser Arafat, în care acesta respingea propunerea lui Baker privind conferința de pace regională în Orientul Mijlociu, el opinînd că o asemenea întrunire, ce va aduce la aceeași masă a tratativelor Statele Unite, URSS, statele arabe și Israelul, va servi ca pretext la o normalizare a relațiilor între statul evreu și vecinii săi arabi, lăsînd de-o parte reglementarea problemei palestiniene. La rîndul său, purtătorul de cuvînt al OEP declara, la 14 aprilie, la Tunis : „Centrala palestiniană urmărește cu mare interes contactele și convorbirile secretarului de stat american James Baker (...) și procedează la studierea rezultatelor acestor contacte și conversații în vederea definitivării, la momentul oportun și în lumina lor, a poziției palestiniene".

Respingerea de către Yasser Arafat a conferinței regionale este în concordanță cu poziția tradițională palestiniană și explică, indirect, diferența dintre cele două conferințe. Astfel, în vreme ce statele arabe și, mai ales, palestinienii au susținut constant propunerea convocării unei conferințe internaționale, care, acordă ONU (în primul rînd, Rezoluției 242 din 1967) un rol de prim ordin, Israelul se pronunță pentru negocieri limitate la statele din regiune, fără intervenții din afară. Însă, în cadrul celui de al doilea turneu al său, secretarul de stat american „a obținut acordul de principiu al Israelului, Egiptului și Iordaniei pentru o conferință regională de pace sub auspiciile Statelor Unite și ale URSS". Se notează că Siria (pe care a vizitat-o și acum) nu ar fi respins o asemenea idee, iar Arabia Saudită, despre care, la un moment dat, s-a zis că nu ar fi gata să ia parte mai activă la eforturile diplomatice din regiune, ar fi precizat că va participa la o eventuală conferință de pace. Iordania (țară pe care James Baker a vizitat-o abia în cadrul celui de-al treilea turneu al său, pentru prima oară de la declanșarea crizei din Golf) a evitat să se angajeze în mod explicit în privința prezenței sale la o întrunire regională ; însă nu este, se pare, ultimul ei cuvînt.

Pe ansamblu, mai există numeroase probleme în suspensie, cele mai importante fiind reprezentarea palestinienilor și, evident, ordinea de zi. După cum se opinează, Baker ar fi ajuns cu părțile implicate și interesate la „un acord asupra procedurii și nu asupra fondului problemei". E mult, e puțin ? Dacă se ține seama de succesiunea neașteptat de rapidă a turneelor sale, este clar că o anume bază de discuții convergente a fost identificată. Dacă se evocă declarațiile guvernului israelian — dure în formă și conținut — urmate de gesturi concrete , precum continuarea colonizării teritoriilor arabe ocupate (considerate de SUA ca un „obstacol în calea păcii") este evident că va trebui „defrișat" un teren foarte greu, iar eforturile (diplomatice) vor fi aproape titanice. Dar, ele nu exclud reușita.

Totuși, între SUA și Israel ar exista și numeroase puncte de acord asupra cărora observatorii zăbovesc din motive lesne de înțeles. Potrivit postului de radio militar israelian (foarte bine informat, de obicei), este vorba de următoarele nouă puncte : a) cele două țări acceptă principiul organizării unei conferințe regionale sub egida Statelor Unite și a URSS care să ajungă la negocieri directe între Israel și țările arabe ; b) ambele țări admit că obiectivul final al procesului de pace nu ar putea fi crearea unui stat palestinian ; c) competența delegației de personalități palestiniene din Cisiordania și Gaza va trebui să fie hotărîtă cu acordul Israelului ; d) Statele Unite nu cer prezența, în cadrul acestei delegații, a unor palestinieni din Ierusalimul de est (anexat în 1980 de Israel) și nici a unor palestinieni expulzați în trecut de Israel ; e) Israelul refuză orice dialog cu OEP, iar Statele Unite nu vor relua dialogul cu centrala palestiniană ; f). cele două țări sînt de acord în a considera că nu există o interpretare unică a Rezoluției nr. 242 a Consiliului de Securitate al ONU. Statele Unite recunosc Israelului dreptul de a avea propria interpretare (versiunea engleză vorbește de retragerea israeliană din teritorii, iar versiunea franceză — din teritoriile ocupate) ; g) Rezoluția 242 va face obiectul unor negocieri între Israel și interlocutorii lui arabi în etapa finală a procesului ; h) prima etapă a negocierilor va avea drept obiect statutul unei autoguvernări (self-government) în Cisiordania și Gaza. La sfîrșitul unei perioade de trei ani a acestui regim, va fi necesar să se înceapă negocieri asupra statutului final al acestor două regiuni ; i) URSS va trebui să restabilească relațiile diplomatice cu Israelul (întrerupte din 1967) și să accepte principiile procesului de pace pentru a avea un cuvînt de spus la conferința regională.

De semnalat, în legătură cu ultimul punct, și, în general, în privința rolului URSS în zonă că, săptămîna trecută, premierul israelian, Yitzhak Shamir, s-a întîlnit cu omologul său sovietic, Valentin Pavlov. Sînt primele convorbiri bilaterale la nivelul șefilor de guvern după ruperea relațiilor diplomatice dintre cele două state, după războiul arabo-israelian din iunie 1967. Premierul israelian a prezentat propunerile țării sale pentru o conferință de pace regională. Pentru aceasta, a susținut el, „este absolut necesar ca URSS să stabilească relații diplomatice cu Israelul". Problema pare a fi intrat în linie dreaptă, întrucît s-a anunțat că, în curînd, șeful diplomației sovietice, Aleksandr Bessmertnîh, va vizita Israelul și nu este exclus să fie anunțată cu prilejul respectiv reluarea raporturilor diplomatice dintre cele două țări. De altfel, din Riad, Baker a avut o convorbire telefonică mai lungă cu Bessmertnîh și se pare că el se va deplasa la Moscova, la sfîrșitul săptămînii, eveniment ce va fi amplu comentat.

Revenind la fondul problemei — conferința de pace în Orientul Mijlociu — există unele semne privind natura ei, și anume conferința regională, dar și indicii referitoare la eventualii participanți. Întrebarea rămasă fără răspuns (poate, deocamdată) este cea privind data și locul convocării ei. Oricum, la ora actuală, se discută intens asupra acestui bogat dosar existent înaintea războiului din Golf. Punctele de vedere, pe care le prezentăm mai jos, sînt în acest sens, edificatoare.

Dumitru Constantin

„O idee pentru a declanșa procesul de pace în Orientul Mijlociu"*)

În cadrul tatonărilor ce se fac în prezent asupra posibilităților de a se ajunge la pace între arabi și israelieni, există un fapt de o importanță imediată : vizita pe care președintele George Bush urmează să o facă în Orientul Mijlociu, în luna aprilie. Un președinte american aflat la apogeul puterii sale nu ar planifica o astfel de vizită dacă s-ar aștepta să se întoarcă cu mîna goală. El va dori să obțină un anumit rezultat. Bush a declarat limpede că vrea să readucă la viață ipoteticul proces de pace în Orientul Mijlociu.

Ce poate face în acest scop ? Așa cum a putut constata secretarul de stat, James Baker, obstacolele cunoscute aflate în calea păcii

se mențin. În Israel, guvernul Shamir se opune în continuare cedării de teritorii ocupate în schimbul păcii, iar arabii nu ar accepta să negocieze decît în această condiție. Și tot așa.

Există însă o idee ce ar putea face să demareze un atare proces. William Quandt, specialist în problemele Orientului Mijlociu la Brookings Institution, a început să vorbească despre aceasta în urmă cu cîtva timp. Ea a găsit un oarecare ecou la nivel oficial la Washington și se potrivește perfect modului de a gîndi al președintelui Bush.

Ideea este să se organizeze o conferință la Cairo în problema păcii și securității în regiune. Ea ar fi convocată de Statele Unite și Uniunea Sovietică, iar participanții ar fi Egiptul, Siria, Arabia Saudită și o delegație iordaniano-palestiniană.

Această idee ar ocoli în mod subtil problema spinoasă a unei conferințe internaționale, ce ar include pe cei cinci membri permanenți ai Consiliului de Securitate al ONU, conferință cerută de arabi, dar respinsă de Israel.

Propuneri anterioare pentru o acțiune conjugată sovieto-americană în Orientul Mijlociu au ridicat obiecții puternice din partea unor conservatori americani și a suporterilor Israelului. Dar o astfel de opoziție ar putea fi înlăturată dacă guvernul israelian ar accepta ideea, și există motive să se creadă că o va face.

Este aproape sigur că Moscova va restabili relații diplomatice cu Israelul dacă acesta ar fi de acord să participe la o astfel de conferință. Reluarea relațiilor normale cu sovieticii este o speranță mai veche a israelienilor și este cu atît mai importantă acum, cînd tot mai mulți evrei sovietici emigrează în Israel sau intenționează să o facă.

O întîlnire după modelul sugerat ar produce negocieri directe între Israel și vecinii săi, fără condiții — un obiectiv al politicii israeliene încă de la fondarea statului evreu, în 1948. Rolul puterilor inițiatoare ar fi limitat și ar exista o motivație mai slabă pentru exercitarea de presiuni din afară, comparativ cu alternativa conferinței internaționale anterioare.

De asemenea, s-ar putea ca premierului Yitzhak Shamir să-i fie mai ușor să accepte ideea unei delegații iordaniano-palestiniene decît pe cea a unei delegații exclusiv palestiniene. Opoziția sa față de orice posibil rol al OEP a contribuit la zădărnicirea eforturilor precedente ale lui Baker de a determina începerea negocierilor.

Oare palestinienii din teritoriile ocupate ar fi gata să facă parte dintr-o delegație comună cu iordanienii ? Nu poate exista această certitudine. Dar se spune că palestinienii care s-au întîlnit cu Baker la Ierusalim au adoptat un ton realist și i-au dat motive să creadă că ideea ar putea prinde.

Dar saudiții ar accepta să participe ? Nu este încă limpede dacă guvernul saudit este gata să joace un rol diplomatic mai important după războiul din Golf sau dacă va reveni la rezerva sa tradițională. Dar participarea sa nu este esențială pentru ideea unei conferințe regionale.

Egiptul, în calitatea lui de gazdă, va juca un rol decisiv. Acum are relații mai strînse cu Siria decît cu mult timp în urmă și, desigur, este singura țară arabă care are relații cu Israelul. Egiptul se află, de asemenea, în cea mai bună poziție pentru a întinde o mînă iordanienilor și palestinienilor, în ciuda faptului că l-au sprijinit pe Saddam Hussein în război.

Conferința de la Cairo, așa cum este preconizată, ar urma trei căi distincte. Una prin care s-ar urmări realizarea păcii între Israel și statele arabe ; a doua — privind o soluționare a problemei palestiniene ; iar a treia — privind aranjamente de securitate în regiune.

Conferința nu ar fi limitată în timp. Ar fi un început — un fel de dispozitiv pentru a face să demareze negocierile.

După părerea mea, ar fi conceptul cel mai adecvat. Nu vor putea fi găsite instantaneu soluții pentru probleme atît de dificile. Dar a discuta are valoare în sine.

Recent, Egiptul și Franța și-au diminuat entuziasmul manifestat anterior față de o conferință internațională. Aceasta ar putea fi un semn că ideea conferinței regionale cîștigă teren.

Dacă va fi ca vreodată să înceapă un proces real de pace în Orientul Mijlociu, acum este momentul optim. Războiul rece nu mai stă în cale. George Bush este un președinte cu o popularitate extraordinară. O inițiativă a sa ar beneficia de un larg sprijin din străinătate. În afară de aceasta, cred că este realmente angajat într-un astfel de efort.

*) Articolul apărut în cotidianul american **„International Herald Tribune"**, nr 33607 din 16—17 martie 1991, sub semnătura lui Anthony Lewis

---

„Politicienii ar trebui să se ghideze după jurămîntul lui Hipocrat"*)

Atît la Washington, cît și la Moscova este înțeles faptul că o stabilizare temeinică și de lungă durată în Orientul Apropiat — mai importantă pentru Washington (Israel, plus petrol) decît pentru Moscova — necesită găsirea unei căi de ieșire din conflictul arabo-israelian. De aceea, curmarea politicii agresive a Bagdadului, înfrîngerea Irakului în care SUA au jucat rolul principal — nu au pentru americani o importanță în sine. În orice caz, ei presupun că s-a deschis o breșă destul de largă prin cîmpul minat al conflictului din Orientul Apropiat. Iar primul care a hotărît să se folosească de această breșă a fost secretarul de stat al SUA, J. Baker.

El a depus eforturi mari și folositoare. Învățînd din experiența amară a predecesorilor săi, Baker nu a dus cu sine un plan detaliat de reglementare pașnică. Ajungerea la un asemenea plan este sarcina părților în conflict. Baker a venit doar cu principiul de bază al reglementării — cedarea de teritorii în schimbul păcii. Israelul ar înapoia teritoriile ocupate, iar, în schimb, arabii ar încheia pace cu Israelul și ar garanta securitatea lui. Pentru a nu agrava situația, pentru a nu strînge nodul, secretarul de stat american a invitat Israelul să nu mai înființeze așezări în teritoriile ocupate, să nu mai expulzeze pe palestinienii care au participat la dezordini, să nu-i mai aresteze fără judecată și să declare că nu exclude retragerea din teritoriile ocupate, dacă aceasta ar aduce pacea.

Din punctul de vedere al americanilor, cea mai bună metodă de reglementare ar fi fost tratative directe între Israel, statele arabe și palestinieni.

Iată care sînt, în viziunea Washingtonului, acele schimbări care au intervenit în situația din regiune după criza kuweitiană și care favorizează acum eforturile de căutare a unei păci trainice.

1. Au crescut rapid prestigiul și influența SUA și, respectiv, ponderea sfaturilor și recomandărilor lor. Baker a avut dreptate să mizeze pe faptul că interlocutorii săi obișnuiți îl vor asculta cu mai multă atenție și cu mai mare înțelegere.

2. Irakul a fost scos pentru mult timp din joc și ca pretendent la rolul de lider al lumii arabe, și ca unul dintre cei mai înfocați și mai neînduplecați adversari ai Israelului.

3. A crescut nivelul înțelegerii reciproce între SUA și Siria, ceea ce în perspectivă ar putea împinge Damascul spre tratative cu Tel-Avivul.

4. Au scăzut vizibil acțiunile lui Arafat, care l-a susținut necondiționat pe Saddam Hussein, mergînd pînă la încurajarea de a folosi rachete „Scud" împotriva Israelului. S-au intensificat divergențele și confuzia în cadrul OEP. În Kuweit, unde palestinienii au ocupat un loc de frunte în viața socială, ei sînt supuși acum persecuțiilor și arestărilor. 5 000 de palestinieni au fost deja expulzați în Iordania. În unele cercuri a apărut ideea de a retrage OEP statutul de unic reprezentant al palestinienilor, de a identifica noi lideri ai mișcării palestiniene, mai flexibili și mai concilianți.

5. Israelul, care s-a abținut de a riposta bombardamentelor irakiene, a demonstrat reținere și capacitate de a evalua situația din punctul de vedere al unei perspective mai îndepărtate. Pe de altă parte, exploziile rachetelor irakiene pe teritoriul Israelului au arătat cît de efemere sînt reprezentările tradiționale despre securitatea țării ; în condițiile actuale, securitatea nu înseamnă o „bucățică" suplimentară de teritoriu, ci capacitatea de a da lovitura de ripostă. În sfîrșit, după ce Israelul a venit în întîmpinarea americanilor și nu a încălcat regulile partidei antiirakiene, lui Baker i-a fost destul de greu să mai facă presiuni asupra prietenilor săi israelieni.

În general, Washingtonul avea temeiuri reale să presupună că gheața s-a topit, că — așa cum remarca Baker — sînt semne ale unei „noi gîndiri", se întrevede o posibilitate că și evreii și arabii vor părăsi tranșeele veșnicei și absurdei lor confruntări și vor începe să stea de vorbă în mod serios.

Nu a fost așa. SUA nu au avut într-adevăr niciodată pîrghii atît de puternice ca acum pentru a acționa asupra situației. Totuși, inerția relațiilor și reprezentărilor create s-a dovedit mai puternică chiar decît șocul produs de criza kuweitiană. „Furtuna în deșert" s-a terminat. Nisipul s-a așezat. Și multe revin „la locul lor", între care, din păcate, și înverșunarea reciprocă dintre Israel și încercuirea arabă în care se află.

În Israel, lui Baker i s-a explicat politicos, dar ferm că și Malul vestic și sectorul Gaza constituie părți inalienabile ale Israelului și că înființarea de așezări va continua ; Israelul nu va discuta cu OEP ; în ceea ce privește tratativele cu „alți" palestinieni, cu statele arabe, Israelul este dispus să le înceapă și mîine, însă fără orice condiții prealabile.

La rîndul lor, oamenii politici palestinieni din teritoriile ocupate care au participat la întîlnirea cu Baker au prezentat, cum se spune, platforma lor pentru tratative. Aceasta ar include următoarele :

— să se acorde poporului palestinian dreptul la determinarea propriului destin și la crearea unui stat independent ; să se înfăptuiască „programul de pace", adoptat la cea de-a 19-a sesiune a Consiliului Național Palestinian ;

— să se aplice normele dreptului internațional în problema palestiniană și a conflictului plasetiniano-israelian ; să se înfăptuiască rezoluțiile ONU, care subliniază drepturile naționale ale poporului palestinian la independență și autodeterminare și care prevăd „anularea tuturor măsurilor de ocupare, anexare și colonizare" ;

— OEP este unicul reprezentant legitim al palestinienilor.

În acest fel, pozițiile Israelului și ale palestinienilor sînt incompatibile. Ca urmare, în viitorul previzibil nu există ieșire din im-

*) Articol apărut în ziarul sovietic **„Izvestia"**, nr. 67/1991, sub semnătura lui A. Bovin

pasul israeliano-arab. În orice caz, eu nu o văd.

În aceste condiții, o conferință internațională ar crea doar aparența unei activități diplomatice, deoarece, de fapt, ea nu ar putea soluționa nimic.

Teoretic există și „varianta irakiană" — folosirea forței pentru înfăptuirea hotărîrilor ONU. Practic, însă, această variantă este interzisă, deoarece presupune că nu ar exista obiecții din partea membrilor permanenți ai Consiliului de Securitate al ONU. Îmi permit să presupun că, în acest caz, asemenea obiecții ar exista.

Ce va fi însă mai departe ? Israelul se va elibera treptat de psihologia imigrantă, se va debarasa de carapacea teocratică, se va izbăvi de complexul de superioritate asupra arabilor și, pe această bază, va dărîma zidul urii care înconjoară țara.

Palestinienii care trăiesc în teritoriile ocupate vor continua lupta. Ar fi imoral să-i facem să se supună. Dar, evident, tot atît de imorale sînt și apelurile la nesupunere care pornesc de la palestinienii care trăiesc la sute și mii de kilometri de Palestina. Aceștia vor continua pribegia, preocupați nu numai de interesele poporului palestinian, ci și de un politicianism mărunt, de intrigi și de căutarea sau schimbarea susținătorilor.

Americanii vor considera securitatea maximă a Israelului drept una din principalele priorități ale politicii lor și-i vor îndemna pe arabi să recunoască Israelul.

Europa occidentală va urma aproximativ aceeași linie, punînd accent însă mai mult în vorbe decît în fapte pe interesele statelor arabe.

Arabii se vor obișnui cu gîndul că Israelul este ceva solid și dat o dată pentru totdeauna și că numai recunoscînd dreptul Israelului la existență se poate conta pe o coexistență pașnică benefică și pentru interesele arabe.

Sper că Uniunea Sovietică va continua echilibrarea politicii sale în Orientul Apropiat, punînd în centrul ei nu interesele palestiniene, nu pe cele israeliene sau americane, ci numai interesele noastre. Interesele noastre impun să se definitiveze — fără nici un fel de condiționări — restabilirea relațiilor diplomatice cu Israelul. Interesele noastre cer relații bazate pe egalitate, respect reciproc și sinceritate cu arabii, fără a-i trișa, dar și fără a le ține mereu isonul. Interesele noastre impun susținerea fermă a dreptului palestinienilor la autodeterminare, dar fără a uita că acesta este totuși dreptul lor și nu al nostru.

Împletirea, interacțiunea tuturor intereselor menționate și a multor altor orientări de politică externă formează tabloul real al crizei din Orientul Apropiat. Evoluția generală a sistemului de relații internaționale în direcția unei noi ordini mondiale va stimula acumularea unor mutații pozitive în această regiune. Lent dar sigur, istoria pregătește terenul pentru ca pacea să domnească în Palestina.

Iar pînă atunci, pentru vindecarea rănilor Orientului Mijlociu, politicienii ar trebui să se ghideze după jurămîntul lui Hipocrat : „Să nu faci rău !"

Tăcere în fața suferinței kurzilor

Țările arabe — notează agenția „EFE" — sînt martorele mute ale tragediei kurzilor, fără a pronunța măcar o vorbă de condamnare, în timp ce întreaga Europă se mobilizează pentru a veni în ajutorul acestor refugiați, victime ale regimului lui Saddam Hussein. În acest sens, un recent articol apărut în ziarul cairot „Al Ahram", sub titlul „Sîngele Kurdistanului" și sub semnătura lui Atef El Gamraui, subliniază indiferența statelor arabe față de dezastrul pe care-l traversează în prezent mii de refugiați kurzi la frontiera dintre Irak și Iran.

Ziaristul egiptean scoate în relief, totodată, mobilizarea țărilor europene pentru a veni în ajutorul acestui popor, considerat de analiștii politici locali ca fiind singurul perdant al războiului din Golful Persic. Sînt analizate, în context, cauzele înfrîngerii suferite de rebeliunea kurdă.

Nici o clipă kurzii nu s-au gîndit că Statele Unite îi vor abandona la mijlocul revoltei lor, de vreme ce toate faptele conduceau la concluzia că Washingtonul era decis să termine cu dictatura lui Saddam Hussein, profitînd de conjunctura creată prin eliberarea Kuweitului. Aproape incredibil, dar presa arabă, în general, evită publicarea unor materiale referitoare la drama kurzilor — scrie „EFE". Deși kurzii sînt musulmani sunniți, la fel ca 85 la sută dintre mahomedanii din Orientul Mijlociu, comentariile asupra exodului acestui grup etnic strălucesc prin absență, după cum semnala un diplomat occidental.

Delegatul saudit la Liga Arabă, Taher Raduan, a declarat agenției citate că de problema Kurdistanului trebuie să se ocupe Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite, fiind imposibil să se intervină înainte de adoptarea unei rezoluții definitive în cadrul acestui organism. Un diplomat iordanian a semnalat agenției spaniole de presă că statele arabe s-au opus din capul locului divizării națiunii irakiene în grupuri etnice, propunere fundamentală a kurzilor. Egiptul, Siria și Arabia Saudită, care au trimis trupe pentru a lupta împotriva Irakului și a elibera Kuweitul, au menținut pe parcursul ultimelor săptămîni o tăcere surprinzătoare în legătură cu evenimentele înregistrate la frontiera irakiană.

Kurzii — care s-au răsculat împotriva regimului lui Saddam Hussein, spre sfîrșitul războiului din Golf, sprijiniți de grupările șiite — au sperat că pot conta pe ajutorul unor țări arabe ce se opuneau guvernului de la Bagdad, sprijin ce nu a venit însă de nicăieri.

Subsecretarul de stat egiptean pentru afaceri externe, Usama El Baz, a afirmat că guvernul de la Cairo se opune formării unei enclave kurde în nordul Irakului, aceasta reprezentînd un element de diviziune pentru restul țărilor vecine. În interviul acordat revistei „Ajer Saa", care apare la Cairo, El Baz nu aprofundează problemele poporului kurd, confirmînd în parte slaba preocupare a țărilor arabe față de această gravă criză din zonă, soldată cu numeroase victime, datorită lipsei de alimente și medicamente.

Un diplomat arab care a dorit să-și păstreze anonimatul a făcut legătura între actuala situație a Kurdistanului și începuturile problemei palestiniene, după ce Declarația Balfour a autorizat stabilirea unui stat evreu în Palestina. Fără îndoială, kurzii au sprijinit întotdeauna hotărîrile arabe, sperînd că, într-o bună zi, vor avea un teritoriu propriu pe care să se instaleze poporul kurd, numărînd actualmente 25 milioane de persoane.

Ziaristul El Gamraui amintește de Salah Ed Din El Ayubi, soldatul kurd venit de la Mosul în Egipt, pe vremea ultimului calif Fatimi, ajuns apoi guvernator la Cairo, în anul 1176, și care a cucerit Ierusalimul pentru Islam, în anul 1187, în timpul Cruciadelor. Dincolo de istoria mai veche sau mai nouă, doar țările europene și Crucea Roșie Internațională au facilitat, pînă acum, o serie de ajutoare pentru kurzi, fără ca vreo țară arabă să fi dat semn că se preocupă de grava situație a acestui numeros grup de musulmani.

Imigranții aurului negru

Un milion de egipteni alungați din Irak înseamnă cinci milioane de persoane afectate — constată revista „Paris Match", analizînd doar una dintre multiplele fațete ale situației înregistrate în zona Golfului după încheierea conflictului armat propriu-zis.

Ce vor deveni „imigranții aurului negru", această mină de lucru străină, indispensabilă statelor producătoare de petrol, care a „făcut" Kuweitul și Irakul ? 500 000 egipteni, 150 000 indieni, dar și mai multe sute de mii de filipinezi, pakistanezi, sud-coreeni, thailandezi, srilankezi, vietnamezi și resortisanți din Bangladesh s-au reîntors în țările lor, în timp ce 1,5 milioane dintre ei s-au refugiat în Iordania. În prezent, reîntoarcerea lor în „petromonarhii" este departe de a fi asigurată.

Mulți riscă să aibă de suferit de pe urma noului echilibru de forțe din Golf. Milionul de egipteni care, pînă la 2 august anul trecut, lucra în Irak se află de acum alungat, Egiptul amestecîndu-și soldații în coaliția antiirakiană. Consecință : familiile egiptene ale acestor muncitori, adică aproximativ cinci milioane de persoane, sînt private de veniturile lor substanțiale de pînă acum. Un specialist în migrații internaționale evaluează nivelul acestor pierderi la două miliarde dolari pentru Egipt, adică tot atît cît cîștigurile obținute din turism și din taxele de trecere prin Canalul Suez în 1989.

Yemeniții și iordanienii vor suferi, de asemenea, din plin consecințele victoriei obținute de coaliția antiirakiană și vor trebui să se întoarcă în țara lor, pentru a îngroșa rîndurile șomerilor. În ceea ce-i privește pe palestinieni, situați în conflict de partea lui Saddam Hussein și implantați mai ales în Kuweit (400 000), în Arabia Saudită (200 000) și în Qatar, ei se vor vedea nevoiți să părăsească statele petroliere. Iordania și teritoriile ocupate de Israel sînt prea sărace pentru a le permite să se instaleze acolo.

Această incertitudine asupra a ceea ce vor deveni sute de mii de muncitori creează o situație explozivă în țările „lumii a treia", rezervoare de mînă de lucru pentru statele din zona Golfului.

Populația Indiei crește în fiecare an cu 16,5 milioane de indivizi, cea a Egiptului — cu 1,4 milioane, a Pakistanului — cu 3,1 milioane, iar Iordania, care nu numără decît 3,5 milioane de locuitori, se găsește anual cu 150 000 de guri de hrănit în plus.

„Lumea a treia", furnizoare de mînă de lucru necalificată, este astfel din ce în ce mai dependentă de țările din Golf. Și dacă „petromonarhiile" nu se pot lipsi de muncitori „ieftini", ele se găseau deja, încă înainte de conflict, literalmente inundate de expatriați : statele arabe din OPEC dau de lucru, oficial, unui număr de peste șase milioane de străini. Ele nu pot deci să primească alții.

Acești imigrați constituie 40 la sută din populația totală a Arabiei Saudite, 70 la sută din cea a Qatarului și 85 la sută din cea a Emiratelor Arabe Unite. În timp ce 60 la sută din populația Kuweitului este străină, această rată se ridică la 81,1 la sută din forța de muncă activă a emiratului.

Eugenia Marinescu

Serviciile secrete est-europene 2

• lumini și umbre •

Grupajul nostru, lansat în numărul trecut, a avut în vedere o anume latură a serviciilor secrete est-europene, aceea de a surprinde unele aspecte din viața sau activitatea lor în condițiile mutațiilor radicale din răsărit și ale contextului actual din aceste țări.

Dintr-o atare perspectivă, cazul STASI din fosta RDG este de departe cel mai actual.

STASI — ieri, azi. Și mîine?

Faptul se explică din cel puțin două motive: mai întîi este vorba de desființarea oficială a serviciilor secrete est-germane odată cu reunificarea germană, din toamnă, eveniment ce a oferit posibilități de demontare a mecanismului și structurilor sale, a cercetării dosarelor, cîte și unde s-au mai păstrat. În al doilea rînd, aproape zilnic, fie apar noi elemente în urma investigațiilor trecutului STASI, fie se consemnează evenimente (atentate teroriste, de pildă), ce dovedesc implicarea mai veche, sau mai recentă, a STASI, care, asemeni caracatiței, încă își întinde „tentaculele" atît de numeroase. Nu e o surpriză pentru cei care, de-a lungul anilor, au urmărit activitatea STASI, în legătură cu care opiniile sînt unanime — a fost un serviciu secret deosebit, cu o activitate ieșită din comun, cu reușite de proporții, ce au zguduit structuri politice occidentale, au condus la demisia unor mari personalități politice. Este cazul, de exemplu, al cancelarului federal Willy Brandt, care, în primăvara anului 1974, a renunțat la înalta funcție, după ce principalul său consilier, Günther Guillaume, s-a dovedit a fi agent al STASI și a fost arestat. Nu e singurul caz de acest fel, dar e cel mai spectaculos.

Nu mai puțin spectaculoase sînt dezvăluirile repetate privind **implicarea STASI în formarea, antrenarea și susținerea grupurilor de teroriști din diferite puncte ale globului.** Poate, cititorii noștri își amintesc că, în vară (iulie, august), am prezentat pe larg „rețeaua Carlos", acesta fiind unul dintre cei mai vînați teroriști de pe glob. După cum s-a dovedit, avea legături strînse și cu STASI.

La 11 aprilie, o agenție internațională de presă transmitea o lungă telegramă cu următorul subiect: „Terorismul internațional — vălul se ridică de pe STASI".

„Dezvăluirile se înmulțesc în Germania în legătură cu amploarea ajutorului acordat de fosta STASI (redutabila securitate de stat est-germană) mișcărilor teroriste nu numai europene, dar și internaționale. STASI era „un fel de centrală de formare pentru terorismul internațional", a arătat, la 10 aprilie, ultimul ministru est-german de interne, Peter Michael Diestel, desemnat, la vremea respectivă cu dezmembrarea poliției secrete. Autoritățile germane sînt, azi, convinse că STASI — departe de a se fi mulțumit cu protejarea, în RDG, a cîtorva teroriști germani, dornici să-și refacă viața — constituia o placă turnantă a terorismului, pe care-l ajuta în toate direcțiile, la pregătirea atentatelor etc.

Canalul de televiziune „ZDF" a afirmat, tot la 10 aprilie, că securitatea statului a întreținut pînă recent contacte informative și operaționale pe de o parte cu grupul german de gherilă urbană, Fracțiunea Armata Roșie (RAF), pe de altă parte cu teroriștii palestinieni ai lui Abou Nidal și Abou Abbas, cu Armata Secretă Armeană, combatanții tamili (Sri Lanka). Armata Roșie Japoneză, ETA (mișcare separatistă bască) și diferite mișcări sud-americane, precum „Sentiero Luminoso" din Peru.

Potrivit „ZDF", o celulă a serviciilor secrete a „statului muncitorilor și țăranilor" planifica asasinate și răpiri în Germania și în străinătate.

Pe de altă parte, potrivit săptămînalului berlinez „Extra", STASI a ajutat Organizația pentru Eliberarea Palestinei (OEP) să identifice persoane vizate în RFG. Colaborarea a constituit obiectivul unei întîlniri la Berlin, în februarie 1980, între ofițeri superiori ai STASI și doi oficiali ai OEP, identificați sub numele conspirative de Abou Ayad și Abou Hisham, scrie „Extra", referindu-se la un raport al Direcției a XXII-a a STASI, însărcinată cu relațiile cu grupările armate.

Abou Hisham, prezentat drept reprezentant la Berlin al OEP, a informat securitatea statului cu privire la proiectele de atac la persoană și a instalațiilor din RFG. Reprezentanții STASI au refuzat să participe direct la operațiuni, explicînd că „nu doresc să fie implicați în problemele interne ale OEP". În schimb, „au fost transmise anumite informații privitoare la unele persoane" cu scopul de a ajuta organizația palestiniană să comită atentate.

Deși săptămînalul „Extra" nu precizează numele persoanelor vizate, nici informațiile legate de atentate, cotidianul „Die Welt" scrie că sprijinul pe care STASI l-a acordat OEP în comiterea de atentate datează din august 1979, bazîndu-se pe un document provenit tot de la Direcția a XXII-a a poliției secrete. Ambele documente mai atestă presiunile americane și sovietice asupra fostei RDG pentru a pune capăt sprijinirii grupărilor teroriste arabe. La 5 mai 1985, Erich Honecker a avertizat OEP de un plan al disidentului Abou Nidal de a ataca Salonul cărții de la Düsseldorf, ce urma să fie vizitat de Henry Kissinger, fostul secretar de stat american. Honecker fusese informat de americani de acest proiect.

Cu trei săptămîni înainte, SUA bombardaseră Tripoli, în semn de represalii pentru atentatul asupra discotecii „La Belle" din Berlinul occidental, soldat cu trei morți și 200 de răniți din rîndul militarilor americani.

Dezvăluirile intervin în momentul în care în Germania sînt din ce în ce mai numeroase temerile privind o menținere subterană a rețelelor STASI, care constituie o amenințare potențială pentru stat.

Potrivit „ZDF", foști responsabili ai STASI s-au întîlnit recent lîngă Berlin, iar fostul patron al celulei „Terorism" a securității statului, locotenent-colonelul Helmut Voigt, este căutat asiduu de justiție.

De altfel, potrivit presei germane, foști colaboratori ai STASI ar fi implicați în escrocheriile care s-au descoperit recent, îndeosebi privind vînzări frauduloase de întreprinderi est-germane și implicînd cadre ale Treuhandenstalt, organismul de privatizare din fosta RDG. Fosta STASI a fost pusă în cauză în asasinarea, de acum zece zile, de către RAF, a lui Detlev Rohwedder, șef al Treuhand. Dacă nici o participare n-a putut fi stabilită, poliția judiciară a apreciat că o implicare nu este de „negîndit".

La sfîrșitul lunii martie a.c., justiția a acuzat pentru prima oară STASI că a ajutat teroriștii din RAF, formîndu-i să comită două atentate antiamericane în Germania. La rîndul lui, guvernul federal a dezvăluit că poliția secretă a avut contacte cu membri ai RAF, după anul 1985, perioada relansării atentatelor ucigașe ale celei de a „treia generații" a grupusculului, activ de la începutul lui 1970.

STASI, care constituia un stat în stat înaintea căderii regimului neo-stalinist al lui Erich Honecker, în toamna lui 1989, au fost conduse cu o mînă de fier de generalul Erich Mielke, 83 de ani, astăzi în închisoare. Serviciul folosea, după unii, 85 000 de agenți, acum șomeri, și putea conta pe 109 000 colaboratori flancați de 500 000 informatori. În fine, a făcut dosare la șase milioane persoane.

Un alt aspect din activitatea STASI: **supravegherea Europei occidentale.** În acest sens, spre sfîrșitul lunii octombrie 1990, într-un interviu acordat ziarului „Der Morgen" de un fost ofițer în armata est-germană, locotenent-colonelul Klaus Dieter Heyde, se arată că întreaga Europă occidentală a fost supravegheată îndeaproape de fosta securitate din RDG. „Supravegherea era aproape în exclusivitate în competența STASI", a continuat el. Intenția era de a crea o rețea perfectă de receptoare UKW; securitatea a interceptat toate canalele Comandamentului Suprem, al NATO, pînă la cartierul general din Bruxelles, a arătat în continuare ofițerul respectiv.

Comandamentul Bundeswehrului (armata vest-germană), însărcinat cu preluarea și demontarea instalațiilor batalionului 5 de interceptare din fosta Armată Națională a RDG, a primit în primăvara lui 1990 misiunea de a desființa mai multe centrale de acest tip, care urmăreau spionarea electronică a teritoriului RFG. De pildă, dacă primarul orașului Hamburg punea mîna pe telefon, se declanșa automat banda de înregistrare, care consemna nu numai conținutul convorbirii, ci și momentul în care a fost efectuată. Se putea, deci, stabili cu precizie în ce loc se afla — în cazul cînd telefona din mașină — în momentul formării numărului dorit și în cel al convorbirii.

Instalațiile de interceptare au fost dotate mai ales cu aparate din... RFG și puteau înregistra în mod automat orice post din Germania federală. Ofițerul nu a putut preciza dacă, în primăvara lui 1990, aceste instalații mai erau în funcțiune, în orice caz ele erau, potențial, „în stare de funcționare". Sutele de benzi descoperite au fost, în întregime, goale, a mai informat Heyde ceea ce înseamnă fie că au fost șterse, fie că au fost distruse la momentul oportun. Același lucru s-a întîmplat și cu calculatoarele, dischetele găsite acolo.

Dar, desigur, cînd e vorba de servicii secrete, cele mai spectaculoase sînt, de departe, **arestările de spioni** întrucît, și în cazul celui mai bun serviciu din lume cum a fost apreciat STASI chiar de către occidentali, au existat căderi. Și nu puține. Să amintim doar cîteva: la sfîrșitul lunii septembrie 1990 au fost emise împotriva prezumptivilor spioni din RDG circa 50 de mandate de arestare și deschise 200 de anchete judiciare. Între timp, fostul conducător al STASI, Markus Wolf, s-a refugiat într-o țară din Est, probabil URSS, iar dublul agent Hans-Joachim Tiedge, fost responsabil al Serviciului de contraspionaj vest-german, s-a refugiat, în 1985, în RDG. Azi a dispărut și el. În octombrie 1990, a mai fost arestată și Gabriele Gast, directoare în Oficiul Federal de Informații, caz apreciat mai grav decît al lui Guillaume, întrucît ea avea acces la „decizii secrete".

În decurs de o săptămînă a fost arestat al doilea agent, Klaus Kuron, 54 de ani, care a pus la dispoziţia STASI material deosebit de valoros. La 9 decembrie, din Berlin se anunţa că un fost membru al contraspionajului vest-german, declarat mort în 1982, era, de fapt, agent dublu în solda RDG, şi a fost găsit viu în Berlin. Gerhard G., expert de 48 de ani, ce lucra în serviciile secrete din Berlinul occidental, era desemnat să descopere spionii trimişi de STASI. În fine, zilele trecute, s-au făcut publice alte două arestări. Săptămînalul de mare tiraj, „Bild und Zeitung", afirmă că STASI infiltrase un agent în anturajul cancelarului Kohl, care a rămas nedescoperit mulţi ani. Este trimis Thomas Gundelach, şeful biroului ministrului însărcinat cu problemele Cancelariei federale. În aceleaşi zile, a fost arestat un funcţionar al Ministerului Apărării — Wolf Heinrich, 57 de ani, ce lucra în serviciul dezvoltării armamentului. Începînd din anii 1968—1969, el a colaborat cu serviciile de spionaj ale regimului comunist, cărora le-a transmis, pînă la sfîrşitul anului 1989, „importante cantităţi de documente considerate secrete". În cursul acestor 20 de ani, presupusul spion a încasat în total „mai mult de 200 000 de DM (133 000 dolari) pentru aceste informaţii, a adăugat Parchetul. Suspectul se află, în prezent, în detenţie preventivă.

De notat că aproximativ o sută de „colaboratori" ai STASI au fost arestaţi în Germania occidentală după căderea zidului Berlinului, în noiembrie 1989. Autorităţile germane estimează că au mai rămas nedemascaţi aproximativ 4 000 de foşti spioni vest-germani ai STASI şi că o parte dintre aceştia lucrează acum pentru KGB. Potrivit Parchetului federal, circa 400 dintre aceştia erau agenţi de primă importanţă în cadrul STASI.

În urmă cu cîteva zile, săptămînalul „Bild am Sonntag" a afirmat că un fost colaborator al cancelarului Helmut Kohl era sursa informaţiilor vest-germane din categoria „top-secret" transmise pînă în anul 1984 în Berlinul răsăritean. Dar Parchetul federal, care a păstrat o mare discreţie asupra acestei afaceri, a anunţat numai că examinează posibilitatea deschiderii unei anchete.

Paradoxal, ultimul şef al serviciilor secrete al RDG, Werner Grossmann, se află în libertate. Interpelat încă din prima zi a unificării Germaniei, la 3 octombrie 1990, pentru a fi audiat de către judecătorul de instrucţie federal din Karlsruhe, care are competenţa de a judeca problemele de spionaj şi actele de terorism, el a fost eliberat a doua zi. În ceea ce-l priveşte pe precedesorul său, Markus Wolf, care avea atît cetăţenie germană cît şi rusă, acesta a părăsit Germania cu puţin timp înainte de unificarea ei.

Potrivit cotidianului francez „Le Figaro" din 22 octombrie 1990, STASI constituia **„cel mai bun serviciu din lume"**. Circa o sută de superagenţi ai STASI, în mare parte reciclaţi pentru KGB, ocupă încă poziţii-cheie în Germania susţine „Le Figaro". Dezvăluirile transfugilor permit demascarea lor unul cîte unul. Printre zecile de spioni cu o înaltă calificare, arestaţi recent, se află numele a doi agenţi deosebit de importanţi. Este vorba de Gabriele Gast — înalt funcţionar al serviciului de informaţii vest-german BND — şi de Klaus Kuron — unul dintre cei mai înalţi responsabili din „Verfassungsschutz". Şi unul şi celălalt sînt închişi.

Era cunoscut, deja, rolul colonelului Joachim Krase, şef adjunct al serviciilor de spionaj militar (MAD), decedat acum doi ani. Krase a fost în MAD între 1957 şi 1984. Recrutat cel mai tîrziu în 1973 de către STASI, a putut livra Berlinului de Est între 1973 şi 1984, toate secretele Ministerului Apărării.

Cercurile de informaţii germane de la Bonn sînt unanime în a recunoaşte redutabila eficacitate a STASI, poliţia secretă a fostei RDG. Datorită şefului ei, Markus Wolf, STASI devenise serviciul de informaţii cel mai formidabil. Două exemple ilustrează modul său de a acţiona : afacerea Kiessling şi afacerea Garau.

Ministrul apărării al RFG, Manfred Wörner, avea încredere în serviciile sale de spionaj, MAD. De aceea, cînd în 1984, serviciile colonelului Krase, şef-adjunct al MAD, i-au adus un dosar secret dovedind că cel mai înalt reprezentant al Bundeswehr pe lîngă NATO, generalul Günter Kiessling, era homosexual, că frecventa baruri îndoielnice şi constituia deci o primejdie pentru securitatea Occidentului, dl Wörner a hotărît să-l înlăture.

După opinia lui Manfred Wörner, „viciul" lui Kiessling îl expunea şantajului din partea KGB-ului şi a STASI. În ciuda dezmînţirilor interesatului şi a posibilităţii unei confuzii cu o sosie a lui Kiessling, dl Wörner a rămas inflexibil. Ministrul creştin-democrat a perseverat în această convingere în momentul cînd presa de opoziţie a declanşat contra lui o campanie zgomotoasă, urmărind să critice motivul înlăturării lui, homosexualitatea nemaifiind considerată un delict dincolo de Rin. Wörner a supravieţuit numai datorită cancelarului Kohl, care i-a refuzat demisia. El a trebuit, totuşi, să-i prezinte scuze lui Kiessling şi să-i ofere o pensie confortabilă, cu onoruri militare cu tot. Generalul a acceptat acest compromis.

CAPCANA. Multă lume s-a gîndit atunci că aceste pretinse afaceri de moravuri nu fuseseră decît un pretext pentru a scăpa de un ofiţer superior atras de neutralism.

În realitate, Wörner căzuse în capcana întinsă de STASI, care voia demisia unui ministru al apărării prea ferm. Dosarul Kiessling trebuia să fie destul de convingător pentru ca Wörner să acţioneze, dar insuficient de probant, pentru a fi la adăpost de critici.

Acest tur de forţă a fost realizat de defunctul colonel Krase. El a depus mărturie în faţa comisiei parlamentare de anchetă fără ca cineva să se îndoiască măcar o clipă de sinceritatea sa. Pentru serviciile aduse STASI, Krase primea 30 000 pînă la 40 000 de mărci pe an, plus primele ocazionale. El cunoştea pe toată lumea la minister, reţeaua lui de contacte era proverbială, şi exista siguranţa că a „dat" numele unui foarte mare număr de agenţi ai RFG care lucrau în ţările din Est. El nu este, totuşi, vinovat de moartea unuia dintre ei, un transfug pe nume Garau, care este fapta unui alt mare spion, Klaus Kuron.

O TRAGEDIE. Omul a intrat într-o cabină telefonică din Berlinul de Vest. El purta un costum elegant, o cravată asortată şi un ceas mare la mînă. Părul bine pieptănat, exact cît trebuia de lung pentru a-i da un aer de artist, şi chipul fin, gînditor, dezvăluiau un intelectual sau un funcţionar înalt. A căutat un număr în cartea de telefon şi l-a format, încredinţîndu-se întîi că nu fusese urmărit. O voce i-a răspuns fără să se prezinte, contrar obiceiului germanilor. Necunoscutul a cerut să vorbească urgent cu şeful contraspionajului din Berlinul de Vest, Hans Natuschk.

În acest fel, antena vest-berlineză a Verfassungsschutz, echivalentul german al Departamentului pentru securitatea teritorială din Franţa, a primit ofertele de serviciu ale lui Garau, prieten cu Margot Honecker, ministru al educaţiei şi soţia şefului partidului : „Am acces la dosarele cele mai secrete. Sînt ofiţer al STASI. Nu mai pot suporta regimul de dincolo de Zid. Vreau să lucrez pentru voi, pentru Germania".

A promis că va reveni la telefon. Pentru Natuschk, afacerea era prea importantă. El s-a adresat şefilor săi din Köln, dintre care unul, Hellenbroich, a primit sarcina să menţină contactul cu acest auxiliar nesperat. Garau era director de studii al unui liceu din Cottbus, în RDG. Membri de partid, Garau şi soţia sa Hilde lucrau pentru STASI în momentele libere. Garau ieşea cu regularitate din RDG, oficial pentru contacte universitare, în realitate pentru a se întîlni cu agenţii săi din Germania de Vest, Belgia, Danemarca şi Austria.

Hellenbroich nu era pe atunci decît şef de departament în Verfassungsschutz. Numit preşedinte al ansamblului serviciilor de contraspionaj vest-germane, el l-a încredinţat pe Garau unuia dintre cei mai buni colaboratori ai săi, Klaus Kuron.

ÎMPUŞCAT IMEDIAT. Dar el s-a întîlnit cu Garau de mai multe ori, în Danemarca şi Austria. La una din aceste întîlniri, Garau s-a uitat în ochii lui Hellenbroich, l-a luat cu ambele mîini de gulerul hainei şi i-a spus cu energia omului care îşi joacă ultima carte : „Domnule Hellenbroich, viaţa mea este în mîinile dumitale. Ca ofiţer al STASI, sînt sub incidenta Codului penal militar. Dacă voi fi prins, voi fi împuşcat pe loc". „Nu l-au împuşcat, povesteşte un fost funcţionar din Verfassungsschutz. L-au bătut pînă a murit în celula sa. Dna Hilde Garau a văzut la închisoarea din Bautzen corpul soţului său : chipul lui era tumefiat şi avea un umăr fracturat. STASI i-a interzis să publice un ferpar de deces".

Pentru Hellenbroich, pe vremea aceea, era evident că Garau fusese denunţat de Joachim Tiedge, şeful serviciului în Verfassungsschutz, la curent cu dosarul Garau şi trecut în Est în 1985, cu puţin înainte de arestarea agentului occidental.

MOTIVELE UNEI TRĂDĂRI. De fapt, Garau fusese denunţat poliţiei secrete est-ger-

STOP CADRU

Asaltul cumpărătorilor asupra magazinului particular „Prosek" din Praga, care anunţase vînzarea mărfurilor rămase la preţuri foarte reduse, i-a pus la încercare pe poliţiştii cehoslovaci

Aproximativ 35 000 de metalurgişti germani din fosta R.D.G. au demonstrat la Berlin în faţa porţii Brandenburg, protestînd împotriva şomajului efectiv şi a celui de perspectivă

mane STASI, de către Kuron cu mulți ani înainte, dar cu condiția să nu fie arestat. Kuron se temea că va fi el însuși demascat. După fuga lui Tiedge în Est, STASI a hotărît, cu acordul lui Kuron, să-l aresteze pe Garau.

Afacerea Kuron este gravă : a mai denunțat în Est și alți agenți occidentali ? Unii dintre ei au murit : „În RDG, oamenii dispăreau cu dosare cu tot fără să lase urme. Nu s-a mai vorbit niciodată despre ei". Klaus Kuron rămîne pentru anchetatori un fenomen inexplicabil. Nu s-a reușit elucidarea motivelor trădării lui. Mobilurile clasice ale spionajului nu rimează cu personalitatea sa.

El s-a vîndut STASI în 1982, după 20 de ani de servicii bune și loiale : „Nu avea nici o încurcătură cu vreo femeie. Nu era alcoolic. Întotdeauna bine îmbrăcat, pieptănat cu grijă. Ochelarii îi dădeau o înfățișare de om serios. Avea un salariu lunar de 7000 de mărci. Colegii săi îi lăudau purtarea. Un bărbat matur, echilibrat, înalt funcționar, soț bun, care dintr-o dată trece în tabăra adversă ; au fost verificate contul lui în bancă și cheltuielile. Totul era normal. Locuia modest. Cumpărase un Mercedes de ocazie cu 20 000 de mărci ; pe scurt, tot ce își poate permite germanul de mijloc. Mergea, ca și alții, în concediu în străinătate. Astăzi se știe că locuia în hoteluri de cinci stele".

Kuron afirmă că banii au fost singurul motiv : 4000 de mărci, apoi 4500 de mărci pe lună, și prime, ultima, din 5 octombrie 1990, de 10 000 de mărci. Dar se pare că plictiseala și prostia l-au îndemnat pur și simplu pe acest funcționar să se lanseze într-o aventură absurdă. Unul dintre foștii săi colegi declară : Markus Wolf s-a întîlnit de două ori sau de trei ori pentru a-l lăuda și el a comis prostia de a accepta o decorație est-germană pe care nu o putea pune decît în fața oglinzii, încuindu-și ușa de două ori".

Cutia neagră

În Ungaria, procesul transferului puterii din mîna comuniștilor în cea a opoziției democratice s-a desfășurat aproape pe nesimțite. Fără gesturi spectaculoase. Fără demonstrații populare. Fără procese, mai mult sau mai puțin politice. În spatele ușilor închise.

Cînd, în octombrie 1989, au început tratativele dintre guvernul comunist și reprezentanții opoziției, Ungaria se afla într-o situație oarecum privilegiată în raport cu celelalte membre ale Pactului de la Varșovia, din punct de vedere economic și politic. În primul caz, moștenirea Kádár lăsase un standard de viață mai ridicat decît cel al vecinilor din est și nord. Influența occidentală s-a resimțit cu precădere la nivelul mentalității. Datorită diversității surselor de informații asupra cărora nu se exercita un monopol absolut, nimeni nu a fost tentat să se grăbească. Toți au așteptat ca lucrurile să se schimbe practic de la sine, ceea ce s-a și întîmplat. Pe de altă parte, răbufnirea violentă anticomunistă se consumase cu ani în urmă, iar rănile se închiseseră definitiv după aproape patru decenii de la revolta din 1956. Frustrările de tot felul, evidente în alte părți dar simțitor diminuate în Ungaria, nu favorizaseră aici acumularea unor tensiuni sociale excesive. De aceea, lucrurile s-au lămurit prin negocieri. Și totuși...

Scandalul a izbucnit cînd s-a dovedit că poliția secretă i-a spionat pe membrii marcanți ai opoziției în timpul tratativelor încheiate, la 23 octombrie 1989, cu importante modificări ale Constituției. De fapt, ce s-a întîmplat ? Opoziția a făcut publice dezvăluirile unui ofițer al serviciilor secrete, maiorul Joszef Vegvari, în legătură cu operațiunea de interceptare a convorbirilor telefonice ale reprezentanților opoziției. Prin intermediul ofițerului, cîțiva operatori ai agenției „Cutia neagră", instituție apropiată cercurilor opoziției, destinată filmării tuturor actelor nedemocratice din Ungaria prin procedeul camerei ascunse, au pătruns în sediul Ministerului de Interne și au filmat documente compromițătoare. Evident, numai pe cele care le-au fost arătate. Din ele a reieșit implicarea unor demnitari MI în planificarea și desfășurarea operațiunii. De fapt, după cum s-a dovedit ulterior, aceștia au interpretat la limita dintre legalitate și abuz niște instrucțiuni secrete ale Consiliului de Miniștri, adoptate în 1973 și 1975, care reglementau funcționarea serviciului de securitate, instrucțiuni încă în vigoare în acel moment, ce nu erau cunoscute nici măcar de membrii guvernului. La ele aveau acces doar cei ce conduceau direct ministerul respctiv.

Primul ministru de atunci, Miklos Nemeth, a declarat într-un interviu din „Magyar Hirlap" că Ministerul de Interne nu a fost reorganizat după 23 octombrie 1989, spre deosebire de cel al Apărării. Șeful guvernului și-a asumat răspunderea pentru această alegere, justificînd-o prin luarea în considerare a importanței apărării naționale. Țapi ispășitori s-au găsit imediat. Ministrul adjunct de interne, F. Pallagyi, a demisionat cel dintîi. La scurt timp, titularul portofoliului i-a urmat exemplul. Primele măsuri au constat în abrogarea dispozițiilor secrete incriminate de opoziție, trecerea serviciilor de securitate naționlă în subordinea nemijlocită a Consiliului de Miniștri și a contraspionajului militar la Ministerul Apărării.

În septembrie anul trecut, procuratura militară a Budapestei a prezentat Tribunalului militar rechizitoriul împotriva a doi ofițeri : fostul adjunct al ministrului de interne, generalul Ferenc Pallagyi, și fostul șef de direcție, generalul maior Jozsef Horvath, acuzați că nu au luat măsuri vizînd încetarea activității organului aflat în subordinea lor, care devenise parțial nelegală în conformitate cu modificările la Constituție intrate în vigoare la 23 octombrie 1989. Dar, fapt semnificativ, cei doi ofițeri superiori au mai fost acuzați și de divulgarea secretului de stat și încălcarea obligațiilor de serviciu. Cu ocazia reluării procesului în afacerea „Dunagate", săptămîna trecută, în depoziția sa în fața Tribunalului, alcătuit, între alții, din doi generali ai armatei ungare, generalul Pallagyi și-a apărat nevinovăția, recunoscînd totuși că, probabil, s-au comis greșeli. El a arătat că, în timp ce se afla în funcție, a încercat să facă în așa fel încît „schimbarea regimului să aibă loc în mod pașnic", afirmînd, în esență, că serviciile de informații au acționat pentru a împiedica acapararea puterii de către forțe necontrolate.

Astfel, se poate trage concluzia că cei doi erau sau, cel puțin, ar fi trebuit să fie la curent cu acțiunea subordonatului lor, Jozsef Vegvari, „temerarul" maior care a înlesnit accesul operatorilor curioși la anumite documente secrete. Acesta din urmă a primit un vot de blam pentru că nu și-a îndeplinit misiunea și a atentat la securitatea statului dezvăluind presei cum erau interceptate convorbirile telefonice ale adversarilor regimului comunist. Faptele par a se înlănțui. Imediat după izbucnirea scandalului, guvernul a dispus distrugerea tuturor dosarelor, dar acestea dispăruseră în mod misterios. Este foarte posibil ca această manevră subtilă să se fi produs tocmai la adăpostul respectivului scandal încheiat cu demisia unor miniștri, care, probabil, au fost „victime planificate". Cine a fost interesat să procedeze astfel ? Deși bănuit din prima clipă, Partidul Socialist a respins orice acuzație. Serviciul de securitate există, practic, în continuare, iar în legătură cu ce și pentru cine lucrează nu se pot emite decît supoziții.

După toate aparențele, în Ungaria ofițerii de securitate nu sînt „vînați" sau acuzați ca în alte părți. Unii dintre ei au făcut chiar disidență. Mulți au fost însă îndepărtați. Lucrează în diferite meserii sau au devenit negustori. O bună parte sînt, potrivit unor surse neoficiale, KGB-iști. Oricum, actualul oficiu de securitate se află în subordinea Parlamentului. Problema cea mai delicată este aceea a continuității față de ceea ce a reprezentat, prin activitate și structură, Securitatea statului. Galszecsy Andras, ministru fără portofoliu și șef al serviciului secret civil, și-a asumat-o, „într-o anumită măsură", după cum s-a exprimat într-un interviu acordat cotidianului „Magyar Hirlap" pentru că, a explicat el, „nici statalitatea ungară nu a încetat odată cu primăvara anului trecut". Noile reglementări interzic infiltrarea pe lîngă biserici, organizații politice sau presă, dar extrem de dificilă se dovedește recrutarea de noi agenți în condițiile desființării rețelelor existente la sfîrșitul lui 1989. Mulți au renunțat pentru că viața civilă le-a oferit posibiltiăți mai atrăgătoare. Operațiunea e și mai complicată în ceea ce privește alegerea persoanelor potrivite pentru funcția de conducător. „Nu sînt prea mulți amatori, pentru că nici salariul nu este prea mare, și, la o eventuală schimbare de guvern, pot fi concediați", a precizat Galszecsy Andras.

„Recentele contacte cu CIA nu înseamnă automat crearea unei dependențe unilaterale", potrivit mărturisirilor ministrului ungar citat. „În continuare, relațiile serviciului secret de la Budapesta cu Uniunea Sovietică sînt importante pentru că, în mare parte, dotarea noastră tehnică este de proveniență sovietică și nu poate fi înlocuită de pe o zi pe alta", a mai spus el.

Deloc întîmplător, avînd în vedere poziția sa geografică, Ungaria stă în atenția agenturilor de spionaj „nu atît pentru evoluția internă, cît pentru evaluarea precisă a raporturilor dintre statele din zonă", declara recent o oficialitate care a dorit să-și păstreze anonimatul. Firesc și previzibil. Surprinzătoare a fost, în schimb, „justificarea" recentelor livrări de arme Croației.

Se știe că orice serviciu de informații are scopul de a culege date cu caracter secret pe care să le pună la dispoziția forurilor politice de decizie. Acestea hotărăsc astfel în cunoștință de cauză. Ernö Raffay, secretar de stat în Ministerul Apărării, a susținut, într-un interviu acordat ziarului „Nepszábadsag", că livrările ungare de arme către Croația „au determinat armata iugoslavă să renunțe la intervenția împotriva încercărilor acestei republici de a deveni de sine stătătoare". Această afacere, a spus Raffay, „se leagă de numele meu numai pentru faptul că am fost unul dintre semnatarii autorizației pentru vînzarea de arme. De altfel, eu apreciez puțin diferit acest caz. Iugoslavia se află în plin proces de transformări, cînd republicile doresc mai multă independență, și, în cadrul acestui proces periculos, acolo s-ar putea declanșa și un război civil". Părerea lui Raffay, istoric și adept al tezei cu privire la „nedreptatea istorică" adusă Ungariei prin Tratatul de la Trianon de după primul război mondial, diferă net, cel puțin public, de poziția oficială a guvernului ungar. Totuși, o demisie a demnitarului de la Ministerul Apărării nu se preconizează.

Pentru mulți observatori politici, controversatele poliții secrete din țările fostului bloc răsăritean, care și-au schimbat orientarea, joacă sau pot juca rolul unui cal troian, ușor de repus în acțiune, în caz de necesitate. Întrebarea este : cine ar mai avea nevoie de așa ceva ?

Ovidiu Dranga

John Kenneth Galbraith: Noua ordine economică

Chemarea armelor și omul sărac

Am fost profund impresionat cînd, cu puțin timp în urmă, călătorind prin Europa, am fost de multe ori întrebat de oameni competenți din punct de vedere intelectual, inclusiv numeroși ziariști, care este opinia mea despre mult trîmbițata nouă ordine mondială a președintelui Bush. Am fost întrebat cu atîta emfază, încît am început să mă întreb dacă nu ar trebui să scriu Noua Ordine Mondială. Știam, avînd avantajul americanului, că a fost o cuvîntare, nu o esență. Confruntat cu o problemă internă deosebit de dificilă, domnul Bush, ca și domnul Reagan înaintea lui, folosește arta oratoriei și, într-un caz extrem, promite investigații suplimentare. Doresc din toată inima să văd o ordonare mai bună a relațiilor internaționale. Dar nu cred că putem minimaliza măsurile dificile pe care le implică ea. Ele nu pot fi mascate nici măcar de cea mai abilă oratorie.

Fără îndoială, prăbușirea sistemului economic comunist și a bazei sale politice a schimbat mult lumea. Aceasta a determinat neînțelegeri și disidențe locale și angajează țările respective să părăsească socialismul atotcuprinzător și să aleagă căile neîncercate și periculoase ale economiei mixte, considerată acum drept cel mai mare succes economic și politic. O cerință importantă a noii ordini mondiale este ca această tranziție să fie sprijinită de țări mult mai norocoase într-o modalitate cît se poate de concretă, cu fonduri și credite. Este vital ca libertatea politică și trecerea la economia de piață să nu fie identificate cu dificultăți intolerabile. Este de asemenea deosebit de important ca sistemul economic către care se îndreaptă aceste țări să fie o combinație pragmatică a activității statului și a celei particulare care există în Europa occidentală, SUA și Japonia și nu capitalismul brutal și riguros pe care unele dintre aceste țări le recomandă cu ardoare și doresc să-l aibă acasă la ele.

Dar efectele generale ale schimbărilor în Europa centrală și URSS sînt neîndoielnic bune. Sprijinul vital pentru cheltuielile militare, și, în mod special, pentru extravaganța nucleară de înaltă tehnologie a fost slăbit în mare măsură atît în URSS, cît și în SUA. Dacă nu ar fi existat Saddam Hussein, toate cheltuielile militare americane ar fi fost amenințate. Succesul militar în Golf a îmbunătățit în mare măsură moralul și, fără îndoială, perspectivele fiscale ale războinicilor noștri mai energici. Dar există cel puțin șansa ca lucrurile să nu rămînă așa, vehemența tribală fiind contracarată de rațiune, motivul cel mai probabil pentru care specia umană supraviețuiește.

Sfîrșitul războiului rece și mai ales prăbușirea comunismului au fost alte contribuții la o ordine mondială mai bună. Se pune capăt speranței și preocupării agresive, paranoice și cu totul necorespunzătoare cu privire la comunismul în lumea a treia. În ultimii 45 de ani, Vietnamul, Afganistanul, Zairul, Etiopia, Mozambicul, Salvadorul și, bineînțeles, Cuba au fost punctele centrale ale unei astfel de preocupări. Au fost cheltuite miliarde și sacrificate sute de mii de vieți omenești pentru progresul cauzei comuniste sau pentru protejarea a ceea ce — folosindu-se adesea termenul în mod exagerat — se numea democrație.

Marx a subliniat cu precizie: înaintea comunismului trebuie să existe capitalismul. Socialismul este posibil numai după descompunerea capitalismului și efectul său de socializare asupra maselor. În societățile țărănești primitive nici capitalismul, nici comunismul nu au sens.

Acum această nebunie îndelungată a luat sfîrșit. Legiunile deplasate de CIA și celelalte agenții de spionaj din alte părți nu se vor confrunta cu spectrul șomajului. Natura unei astfel de ocupații implică necesitatea funcționării ei în continuare, chiar dacă nu mai există condițiile reale. Dar conflictul dintre URSS și SUA, justificarea principală, s-a încheiat. Sfîrșitul preocupării paranoice față de comunismul în lumea a treia este, de asemenea, un pas mare către o ordine mondială nouă și mai bună.

Multe trebuie să se schimbe și la O.N.U.

Există și perspectiva unui rol nou pentru Națiunile Unite ca parte a noii ordini mondiale, sau cel puțin speranța în acest sens. Multe lucruri trebuie să se mai schimbe aici. Alături de numeroase persoane bine intenționate, ONU a avut întotdeauna sprijinul meu. Am asistat de multe ori la lucrările sale, dar, din păcate, nu am putut scăpa de impresia profundă că numeroasele cuvîntări despre o serie de obiective valoroase — dezarmare, dezvoltare economică, drepturile omului, soluționarea pașnică a disputelor, drepturile femeilor și altele — nu se finalizau prin rezultate practice. Aveam impresia că nu exista intenția unor acțiuni practice; și aici retorica reprezenta realitatea. Nu se cerea nimic mai mult.

Dar acum există cel puțin speranța unor schimbări. Nu se va mai întîmpla ca, în probleme oarecum importante, americanii și aliații lor, precum sovieticii și acoliții lor să se situeze în mod automat pe poziții opuse, utilizînd inevitabilul veto în Consiliul de Securitate. Războiul din Golf, cu sprijinul activ sau pasiv al celor două superputeri a fost, fără nici o îndoială, o ilustrare a schimbărilor majore. Iar guvernul SUA a manifestat o preocupare pentru a obține aprobarea și sprijinul ONU, situație neîntîlnită în ultimele decenii.

Dar în ceea ce privește o nouă ordine mondială, în cadrul căreia va exista o voință efectivă pentru soluționarea conflictelor interne și externe și o reală abordare a cauzelor lor, ONU trebuie să joace un rol mult mai mare decît pînă acum. Ea nu poate fi, ca în cazul războiului din Golf, instrumentul de justificare a politicii americane; ONU trebuie să posede o autoritate proprie mai mare. Cu alte cuvinte, trebuie să aibă loc o oarecare cedare a suveranității în favoarea Națiunilor Unite, și, în primul rînd, din partea Washingtonului. În plus — și acesta este un punct dificil — ONU trebuie să aibă autoritatea să pună capăt nu numai agresiunii unei țări împotriva alteia, ci și asasinatelor și distrugerilor în masă în cadrul unei țări. Așa cum ONU poate exercita suveranitatea, tot așa trebuie să aibă puterea ca atunci cînd suveranitatea este utilizată în mod rușinos, să o suspende. Crimele moderne în masă sînt determinate mai puțin de conflictele internaționale și mai mult de conflictele și masacrele interne. Cerința cea mai elementară a unei noi ordini mondiale este necesitatea de a stopa măcelul intern. Remediul menționat necesar, suspendarea suveranității utilizate în scopuri criminale, arată cît de departe ar trebui să ajungem.

Dar sînt necesare și alte lucruri. O ordine mondială eficientă ar necesita acțiuni internaționale pentru stoparea comerțului cu arme — stoparea vînzării și cumpărării armelor cu care popoarele din întreaga lume și mai ales cele sărace se omoară reciproc. Armele cu care irakienii și iranienii s-au angajat în omoruri în masă în timpul războiului lor îndelungat au fost, în mare parte, furnizate din străinătate, ca și cele cu care s-au confruntat forțele americane sau aliate în Kuweit și Irak. Nici un fel de ordine mondială înțeleaptă nu poate tolera o eutanasie de acest fel, sponsorizată comercial. Ar fi un test al angajamentului președintelui nostru american față de această nouă ordine de a iniția sau a coopera în luarea unor măsuri drastice de către ONU împotriva negustorilor și mărfurilor morții. Dar, din păcate, el a eșuat în acest test. Citez din articolul de fond al ziarului „The New York Times" din 18 martie, la cîteva zile după proclamarea noii ordini mondiale: „Administrația Bush cere Congresului să autorizeze formarea unei agenții guvernamentale care, pentru prima dată după anii '70, să se ocupe cu vînzarea producției militare. După o dezbatere lungă și furtunoasă, Casa Albă s-a situat de partea industriei militare, care începuse să slăbească din cauza proiectelor americane de a reduce forțele armate".

Un „apanaj" al săracilor

Dacă vrem ca o nouă ordine mondială să aibă vreun sens sau eficiență trebuie să se ajungă la cauzele conflictelor și asasinatelor în masă. În ce privește cauzele, datele empirice sînt copleșitoare. Moartea violentă este o particularitate a sorții celui sărac. În cei 45 de ani de război rece, nimeni nu a murit în cadrul unei confruntări directe între cele două mari puteri, exceptînd unele accidente sau execuții întîmplătoare. Nici în țările bogate nu și-a pierdut nimeni viața din astfel de motive. Cei bogați sau care trăiesc în condiții de confort rezonabil nu îmbrățișează ideea asasinatului militar disciplinat. Săracii sînt mult mai vulnerabili pentru a deveni victimele conflictului armat.

Dar, deși săracii din țările sărace sînt mobilizați pentru moarte, cei mai puțin norocoși din punct de vedere economic din alte părți se confruntă, de asemenea, cu riscuri. În SUA, cei mai puțin bogați au fost cei care au mers în războiul din Golf și mai ales un număr disproporționat de mare din rîndurile minorității negre. Erau voluntari, dar, din nefericire, pentru mulți armata a reprezentat cea mai bună sau chiar singura scăpare de sărăcie.

Orice noțiune care are pretenția de a se numi o nouă ordine mondială trebuie să se consacre sărăciei ca primă sursă a dezordinii mondiale. Aceasta înseamnă un flux permanent și extins de resurse dinspre țările bogate către cele sărace. Din nou, pe baza unei experiențe îndelungate aș prefera ca aceasta să fiè concentrată asupra producției de alimente ca prioritate. Prea adesea în trecut am considerat oțelăriile, alte mari întreprinderi industriale, aeroporturile moderne esența dezvoltării economice.

Trebuie scoasă în evidență problema educației, care a devenit mult mai respectabilă din punct de vedere economic de cînd i s-a conferit denumirea de „investiție umană". Cu o sută de ani în urmă, în Europa, SUA și în Japonia educația populară a fost considerată drept cheia esențială a progresului economic și social. Acest lucru a fost dat uitării. Trebuie să ne amintim că cei săraci sînt și analfabeți și că în toate țările războaiele și conflictele civile sînt în mod ciudat privilegii ale ignorantului. Lansarea unui curent puternic în favoarea educației în țările subdezvoltate — pregătirea pe scară largă a cadrelor didactice, construirea de școli, crearea unei perspective mai luminoase prin educație — este, într-adevăr, o acțiune curajoasă. Educația este o necesitate primordială. Domnul Bush și-a exprimat speranța că în SUA ar putea fi numit președintele educației: este, din păcate, o speranță care s-a limitat la oratorie.

Dacă lumea va supraviețui

În ce privește noua ordine mondială, rămîne problema cea mai presantă dintre toate: dacă lumea în sine va supraviețui. Această necesitate a luat acum o turnură nouă, periculoasă și deocamdată nedezvăluită. Decenii de-a rîndul, negociatorii în domeniul armamentelor din URSS și SUA s-au întîl-

→

Modelul și urmașul

Henri Zalis

Stilul de guvernare al doamnei Thatcher a fost să facă suportabil insuportabilul. Pentru sensibilitatea ei politică, dezacordul începea acolo unde se infiltra lezarea conservatorismului britanic, a dreptului la diferență și la alianța specială cu Statele Unite. În plan intern, Doamna de fier practica o politică monetară a taxelor și impozitelor din care bogații ieșeau și mai bogați. Cei 11 ani în fruntea țării i-au adus faima unui prim ministru deloc conciliant cu Europa, mereu dornic să nu confere avantaje Comunității de la Bruxelles, în vreme ce, personal, nu practica mai deloc compromisul. Evident, a fost un excelent gestionar, un mare, crucial adept al unui maximum de competență pe fond de pliere la tezele celor care îi erau consilieri. Independența Insulei, suveranitatea ei intangibilă, credința că Albionul urcă spre stele, au dat celor două mandate ale ei respectabilitate. Chiar și în condiții în care la Downing Street 10 venea vorba demisiilor unor proeminenți miniștri ca Sir Geoffrey Howe, Nigel Lawson, Nicholas Ridley sau Michael Heseltine, omul de stat n-a clintit. Alegerile parțiale pierdute, defecțiuni de partid — contradicții ale democrației parlamentare — nimic n-a marginalizat această voință de neînfrînt. A ieșit mărită chiar și în ceasul greu, amarnic de greu al demisiei din post.

Cum să faci față unei asemenea copleșitoare moșteniri, se va fi întrebat John Major, în vîrstă de numai 47 de ani, ales de însăși Margaret Thatcher să îi urmeze ca lider ? Cum să moralizezi mediile financiare, să te reîmpaci cu Germania lui Kohl, să dai o nouă dimensiune liberalismului în afaceri și, negreșit, să asiguri un loc de frunte unui partid care după reforma fiscală impopulară va înfrunta, curînd, alegeri generale. Îndeosebi, să ții la distanță un proces inflaționist preocupant și o balanță de plăți instabilă. Prin urmare, John Major tinde să fie la înălțimea modelului său. Dacă optează pentru continuitate sau pentru schimbare, în ce măsură va pecetlui cu personalitatea lui distinctă mecanismul integrării europene ?

Î se atribuie reacții de calculator electronic. Trece drept un tehnocrat, ajutat de ochelarii și de costumul îngrijit, bine călcat. Dar prin ziare caricaturiștii îl văd ca un fel de turn de control lustruit și robotizat, dimensiunea lui umană scapă la prima privire. Se neglijează insistența cu care Major a pledat pentru o națiune americană mai gentilă și pentru o atitudine față de englezi înclinată să asculte cu atenție ce nevoi și griji îi frămîntă. Recunoaște că sînt nenumărate chestiuni delicate legate de educație, recesiune, apariția noilor săraci etc. Dacă Margaret Thatcher a expediat unele dintre preocupările actualului premier sub cuvînt că în agenda ei nu este loc de fleacuri, John Major pare mai conștient de gravitatea lor. El le consideră „oportunități imediate". Foarte pe scurt, a declarat recent : „Avem nevoie de oameni capabili la locul potrivit și pentru cauze juste". Se consideră că are **o viziune a sa** despre devenirea Marii Britanii. Dar este de văzut dacă are și o **politică a sa**. Numai îmbunătățirea serviciilor publice ridică atîtea semne de întrebare că Major amînă reiterat luarea deciziilor ce se impun. Apare mai limpede o deplasare de accent față de CEE. Major înclină să delege celor 11 un rol în politica de apărare și de dezvoltare accelerată a comunității. Dar mai departe ?

■

Mai departe sînt de notat — nu egal de însemnate, însă cu siguranță concludente — participarea Marii Britanii la coaliția anti-irakiană cu 36 000 de militari și remarcabila lor comportare pe cîmpul de luptă. Dar această participare a agravat cea mai gravă recesiune de după al II-lea război mondial. Legat de starea financiară a regatului, ministrul Norman Lamont a descins în cîteva capitale europene solicitînd contribuții mai substanțiale în sprijinul vistieriei engleze, secată de operația „Furtună în deșert". În cele din urmă, rolul asumat de Anglia, un rol de prestigiu, în riposta alături de americani și alte națiuni, la adresa lui Saddam Hussein va costa pe contribuabili pe puțin cinci miliarde de franci elvețieni. Și, deloc așteptat, la pierderile cauzate de război se alătură cele datorate terorismului. Psihoza generată de terorismul nord-irlandez și de alte coloraturi a îndepărtat turiștii japonezi, scandinavi și nord-americani. De la declanșarea ostilităților în Golf, traficul aerian la Londra a scăzut cu 22 la sută. Rezervările de camere la hotel se reduc cu pînă la 50 la sută, în special la sfîrșit de săptămînă, iar facilitățile oferite de unii giranți n-au schimbat, în bine, o situație compromisă. Se găsesc bilete la comedia muzicală „Miss Saigon", deși premiera făgăduia un imens succes de casă, încasările taximetriștilor și ai patronilor de restaurante s-au micșorat cu 80 la sută.

Sindromul Lockerbie (e vorba de avionul companiei PANAM care a explodat în zbor în decembrie 1988) a afectat clientela venită cu afaceri. Tot răul spre bine, aceeași clientelă se întreține telefonic cu diverșii comanditari și agenți de bursă londonezi. British Telecom are cu 60 la sută mai multe transmisii prin satelit. Or, cum nu sînt ieftine, costă 3 500 de franci elvețieni pe oră... soluția nu este la îndemîna oricui.

Oare Anglia, cu reflexul ei respectuos față de tradiție va spori propria ei contribuție la modernizarea arsenalului militar ? Este de remarcat pentru seriozitatea aportului britanic la războiul anti-irakian (în raport cu venitul național) că englezii au pierdut, în primele zile, șase avioane Tornado (fiecare costînd 50 milioane de franci elvețieni), au cheltuit pe toată durata ostilităților cîte 9 milioane zilnic cu cheltuieli de întreținere, au investit 2,5 miliarde dolari cu desfășurarea dispozitivului. Nu intră în aceste calcule costul muniților și nici cel al materialului distrus sau avariat (transportoare blindate, cablu telefonic, tunuri etc.)

Iată-l ajuns pe John Major să se întrebe extrem de presat de nevoi, ce așteaptă statele vest-europene să achite factura. Nu se grăbește nici Germania, nici Olanda și nici Norvegia. Recesiunea economică face asemenea ravagii că la cele aproape 2 milioane de șomeri s-ar putea ca în viitoarele luni să li se adauge încă un milion. Patronatul se plînge că lipsesc creditele ; tot el deplînge randamentul mediocru al cercetării. Economiștii nu sînt nici ei mai optimiști, cu deosebire pentru că barilul de petrol scade cu 9 dolari; ceea ce conduce la încasări sub previziuni.

În termeni economici, războiul din Golf n-a ușurat povara bugetară. Producția a dat înapoi cu 0,90 procente, inflația a crescut cu 0,22 la sută, iar șomerii s-au înmulțit cu aproape 120 000 de persoane. Nu este mai puțin adevărat că, în prima manșă, 30 de firme britanice au primit comenzi din partea Kuweitului. Se crede că reconstrucția unor sectoare-cheie din această țară vor crea în Anglia noi locuri de muncă, însă nu îndeajuns de multe ca să modifice cît de cît starea venitului național.

Motivația englezului de rînd mai este aceeași ca în zilele de glorie ale lui Maggie ? Întrebîndu-ne în acești termeni, să reținem cu semnul plus pentru guvernul britanic că : 1) fermierii englezi dispun de potențialul agricol care n-a fost depreciat de poluare ; 2) nu este exod rural care să ceară soluții în consecință ; 3) protejarea ecologică este în Anglia printre cele mai înalte din lume ; 4) nu au loc greve și 5) absenteismul este cvasineglijabil în industrie.

Totuși, nimic din asemenea mențiuni nu au ceva comun cu thatcherismul. Pentru a nu fi trădată, Maggie a ființat chiar un grup de presiune : „No Turning Back Group". Acesta este și motivul pentru care 50 de deputați conservatori s-au răsculat împotriva lui Major, învinuindu-l că renunță la principii. Se aude că John Major este mai degrabă un... centrist. În cazul că ar fi adevărat, s-ar putea ca John Major însuși să declare că thatcherismul aparține istoriei, iar conservatorismul reclamă ca lupta pentru influență să urce la etajul superior, să devină, cumva, mai multă implicare socială și mai puține taxe.

La drept vorbind, noile generații de conservatori au și trecut la elaborarea unei platforme electorale. Va fi ea hîrtia de turnesol a celor care doresc un relief social mai pregnant pentru aspirația lui „Welfare State" sau, cum se mai întîmplă, intervenții greșite într-o direcție neprecizată ?

→

nit la Geneva. Era o ocupație cu un prestigiu moderat, răsplătită modest, deosebit de comodă, negociatorii avînd satisfacția ciudată că se ocupă personal de marile probleme ale supraviețuirii și morții, dar, pe de-altă parte, formîndu-și un fel de nepăsare brutală față de distrugerea în masă. Paralel cu continuarea eforturilor lor (dacă le-am putea numi așa) se continua aproape în același ritm fabricarea și amplasarea armamentelor nucleare. Astăzi, ele sînt repartizate cu miile în Uniunea Sovietică și SUA, pe pămînt și sub oceane. Așa cum se poate observă, ele nu mai înarmează națiuni care s-ar afla într-un conflict ideologic profund. Din nou trebuie spus că războiul rece s-a sfîrșit. Acum pericolul cel mai mare este că aceste arme ar putea ajunge în mîini irresponsabile și violente.

În SUA, statul Dakota de nord este un pămînt cu orizonturi vaste și șesuri întinse. Aceste șesuri sînt presărate cu silozuri cu rachete. Dacă Dakota și-ar declara independența, ar fi cea de a treia putere nucleară în lume. Cu toate nemulțumirile agricultorilor din acest stat, nu există pericolul ca el să-și declare independența. În ceea ce mă privește, sper că URSS, chiar dacă va fi puternic federalizată, va supraviețui. Dar aceste arme, răspîndite în număr atît de mare în cele două țări, trebuie adunate și distruse.

Aici nu mai este vorba de negocieri comode ; este necesară o acțiune rapidă și generală. În cadrul noii ordini mondiale ar trebui creată o comisie comună americano-sovietică sub egida ONU și cu un președinte și personal deosebit de energici, a căror sarcină să fie adunarea și distrugerea acestor instrumente ale morții. S-ar putea spune că este un lucru nepractic, dar nimic un este impractic cînd este vorba de asigurarea supraviețuirii omenirii, de garanții împotriva tulburărilor civile ce pot degenera într-un război nuclear.

Închei cu un cuvînt de laudă la adresa președintelui George Bush. Cînd vorbește despre o nouă ordine mondială, nu pot presupune că a explorat, fie personal, fie prin intermediul birocraților săi, semnificațiile și cerințele ei. Dar poate că în spatele cuvintelor se află un instinct de justificare — sentimentul că este momentul să începem să ne gîndim la o lume mai sigură și mai bună.

(după „The Guardian")

Eva Galambos

1000+1

FOTOGRAFIE. Fostul președinte american, Jimmy Carter, și soția sa, Rosalyn, aflați într-o vizită în China, în fața aparatului de fotografiat împreună cu cîțiva elevi de la o școală de surdo-muți din Beijing

Dezacord

Noile puteri pe care „cei 12" intenționează să le confere Parlamentului European sînt fiet „insuficiente", a declarat, la Strasbourg, președintele acestui organism comunitar, Enrique Baron Crespo. Delegația Luxemburgului, țara care prezidează pînă la 1 iulie Piața comună, a prezentat miniștrilor de externe ai „celor 12" un proiect de compromis cu privire la co-decizia dintre Parlamentul European și Consiliul Ministerial. Proiectul propus „este lipsit de curaj și imaginație", și, mai ales, „este foarte complicat", ceea ce va contribui la „sporirea conflictelor" dintre instituțiile comunitare, a avertizat Baron, la o conferință de presă. Potrivit proiectului propus, o decizie comună a Consiliului Ministerial al CEE și a Parlamentului European va fi limitată la sistemul legilor. În ce privește viitorul politicii externe și al securității comune, textul luxemburghez „exclude" orice putere de control din partea Parlamentului CEE, a spus cu o anumită îngrijorare Enrique Baron Crespo.

Cerere

Zulema Yoma, soția președintelui argentinian Carlos Menem, va cere Camerei Deputaților să fie citată ca martor pentru a clarifica acuzațiile care îi învăluie familia în trafic de droguri și „spălarea" banilor proveniți din acesta. Deși se află în proces de divorț cu Carlos Menem, Zulema Yoma a anunțat că va face uz de prerogativele de primă doamnă a țării pentru a denunța în fața parlamentului că familia sa este obiectul unei campanii de denigrare. Apropiați ai săi au declarat că prima doamnă este gata să combată împotriva corupției din guvernul argentinian și să răspundă la acuzațiile care i se aduc surorii sale, Amira, șefă a serviciului de audiență al președintelui Menem. Fostul soț al Amirei, Ibrahim al Ibrahim de naționalitate siriană, fost asesor al vămii aeroportului Ezeiza din capitala argeniniană, este acuzat de legături cu o bandă de traficanți de droguri pe care-i cercetează judecătorul spaniol Baltasar Garzon. El se află în prezent în libertate pe cauțiune, pentru suma de 40 000 de dolari, deși salariul său lunar la vamă era de 600 dolari... Pe lîngă cauțiune, Ibrahim a mai închiriat, se pare, în ultimul timp, o proprietate în apropierea frontierei cu Uruguayul pentru suma de 500 dolari lunar. Ibrahim al Ibrahim, ca și Amira Yoma, Mario Caserta și Alejandro Canda au fost acuzați de spălarea banilor proveniți din narcotrafic în Spania și SUA prin băncile din Argentina și Uruguay. Deși președintele Argentinei, Carlos Menem, nu mai are un grad de rudenie atît de apropiat cu inculpații, el a afirmat că rudele sale sînt oameni onorabili. El a interzis tuturor funcționarilor săi să facă vreun comentariu pînă ce situația nu se va clarifica prin ancheta care continuă în ciuda faptului că „sînt implicate persoane cu o protecție atît de înaltă".

CAMPANIE. În India se desfășoară, în aceste zile, o susținută activitate a partidelor politice, în cadrul campaniei electorale în vederea alegerilor generale de la 20, 23 și 26 mai. Concurența dintre formațiunile politice este mai mare decît în oricare campanie anterioară, motiv pentru care fiecare caută să atragă alegătorii prin programe cît mai generoase. Acestui interes i se circumscrie și Manifestul electoral al Partidului Congresului Național (I), prezentat de liderul partidului, Rajiv Gandhi. În acest document, Congresul promite adoptarea, în cazul cînd va conduce țara, a unor acțiuni care să reducă cu 10 la sută cheltuielile guvernamentale, să creeze 10 milioane de noi locuri de muncă, să ridice nivelul de viață al populației sărace, să extindă sectorul privat din economie. Primul ministru, Chandra Shakar (în imagine), *lider al grupării Janata-Dal, a prezentat, la rîndul său, programul partidului ce-l conduce pentru viitoarele alegeri*

Europa de Est, femeile și tranziția

Femeile din Europa de Est sînt confruntate cu o dilemă : cum să-și mențină drepturile acordate de comunismul egalitarist și, totuși, să schimbe moravurile sociale care le apasă cu dubla povară a serviciului și a familei, relata, recent, agenția „Associated Press".

În cadrul unei conferințe sponsorizate de ONU, care a avut loc la începutul lunii la Viena, femeile din șapte țări est-europene și din Uniunea Sovietică s-au întîlnit pentru a dezbate probleme cu care sînt confruntate pe măsură ce națiunile lor avansează către o democrație deplină și spre economia de piață.

Sub regimul marxist al egalitarismului, femeile din Europa de Est aveau, cel puțin „de jure", o egalitate ce le garanta o anumită cotă de reprezentare în parlament : plată egală pentru muncă egală și, în majoritatea cazurilor, dreptul la avorturi legale.

Totuși, pe măsură ce guvernele democrate schițează o nouă legislație, numeroase drepturi socotite drept valabile sub comunism încep să dispară. De exemplu, Polonia și guverne din alte țări analizează posibilitatea unei limitări stricte a voturilor. De asemenea, prea puține femei au fost alese în primele scrutinuri legislative libere (inclusiv în România), profesiile dominate de femei sînt amenințate de reduceri bugetare, iar femeile se tem că ele vor fi primele care vor avea de suferit de pe urma șomajului în creștere. Chiar și capacitatea de organizare a fost limitată în numeroase cazuri. Neexistînd o tradiție a mișcărilor pornite de jos, precum și în condițiile unei deosebite prudențe privind tot ceea ce este comunist, grupările femeilor ce încep acum să capete contur sînt privite cu neîncredere și apatie politică. „Drepturile femeilor sînt considerate drept un fel de comunism", a spus Vesna Pesici, sociolog din Belgrad.

În Polonia, de exemplu, presiunea exercitată de puternica biserică catolică afectează deciziile legiuitorilor asupra unor probleme cum ar fi avorturile. „Există o renaștere a curentelor conservatoare, după atîția ani de represiune comunistă", a spus militanta poloneză pentru drepturile femeilor, Jolanta Plakwicz.

Paricipantele la reuniune s-au referit și la o tendință crescîndă în Europa de Est de a accentua valorile familiale și rolul femeilor în creșterea demografică. Naționalismul în creștere este parțial vinovat de această situație, îndeosebi în Iugoslavia divizată de etnii, deoarece diferitele grupuri etnice doresc să-și sporească numărul, a spus Pesici. Dar curentele orientate către valorile familiale par să aibă, de asemenea, și rădăcini economice, în țările în care marile industrii ce lucrează în pierdere și privatizarea duc la pierderea de către mii de oameni a locurilor de muncă. „Femeile sînt considerate o forță de lucru secundară, ce poate fi folosită pentru a echilibra fluctuațiile cererii de forță de muncă", a spus una dintre participante.

Unele profesii, îndeosebi educația, ocrotirea sănătății, cultura și serviciile sociale sînt în mare parte dominate de femei. Participantele la conferință și-au exprimat temerile că reducerile bugetare ar putea afecta mai întîi aceste domenii.

Totodată, unele femei ar prefera să stea acasă, dar nu își pot permite. Cu inflația în creștere, familiile trebuie să se bazeze pe două venituri pentru a putea supraviețui. „Multe femei consideră munca plătită ca pe un rău necesar", s-a arătat în cadrul conferinței, adăugîndu-se că între acestea se numără, îndeosebi, persoanele care prestează munci manuale fără nici o perspectivă de a face carieră.

Lipsurile reprezintă un mod de viață, astfel încît femeile își petrec un mare număr de ore valoroase stînd la cozi pentru a cumpăra alimentele de bază. Lipsa tehnologiei reduce, și ea, timpul liber al femeilor.

Fosta „doamnă de fier" taie prima felie a tortului ce a fost servit cu prilejul celei de-a 60-a aniversări a hotelului londonez „Dorchester"

Avertisment

Autoritățile americane au avertizat URSS, că, în cazul în care forumul legislativ sovietic nu va reuși să adopte o lege a emigrării în vederea înlăturării restricțiilor existente în prezent în acest domeniu, Washingtonul nu va putea acorda Moscovei clauza națiunii celei mai favorizate, informează „Reuter". „Președintele Bush a subliniat cu claritate atunci cînd a semnat acordul comercial dintre SUA și URSS, în cursul întîlnirii la nivel înalt de la Washington, și încă o dată atunci cînd a amînat aplicarea amendamentului Jackson-Vanik, în decembrie, că, pînă ce guvernul sovietic nu adoptă o nouă legislație a emigrării, nu va înainta acordul comercial Congresului", se precizează într-o declarație a Departamentului de Stat. „Dacă Congresul nu ratifică acordul comercial, Uniunea Sovietică nu poate obține clauza națiunii celei mai favorizate", arată declarația. Anterior, un membru al parlamentului sovietic afirmase, la Moscova, că este puțin probabil ca deputații să adopte curînd o lege care să pună capăt restricțiilor din domeniul emigrării, din rațiuni politice și ideologice.

Lege

O nouă lege, care va face obligatorie reciclarea ambalajelor, urmează să fie adoptată în curînd în Germania. Textul legii, apreciat de specialiști ca „revoluționar", va impune un indice de recuperare, pînă la 1 iulie 1995, de 90 la sută a deșeurilor provenite din ambalaje. Industriași, distribuitori, comercianți și colectivități pregătesc măsurile tehnice care să permită respectarea „Legii Topfer" (ministrul pentru mediul înconjurător), care precizează, în preambul, că ambalajele „trebuie să fie limitate, ca volum și greutate, la strictul necesar pentru protejarea conținutului". Vor fi, astfel, recuperate nu numai ambalajele pentru transportul mărfurilor — ca butoaie, lăzi, saci, cutii de carton, folii plastice —, ci și toate ambalajele de tip alimentar ca : borcane, pungi, cutii metalice, sticle. Ambalajele care constituie obiectul unor contracte, garantînd reciclarea sau valorificarea lor, vor fi marcate cu un „punct verde", iar produsele vor costa cu 2 pînă la 5 pfeningi mai mult. Prin adoptarea acestei legi, se conturează dezvoltarea unei noi industrii a reciclării, care va fi extinsă, fără nici o îndoială, în toate țările membre ale CEE. Firma „Tetra-Pak" experimentează o tehnică destul de simplă, care constă în desfacerea în bucăți mici a ambalajelor, înainte de a fi presate și încălzite la 170 de grade, pentru a obține un fel de panou aglomerat, solid și rezistent la foc și apă.

de MATTY

— Întîlnim, în sfîrșit, pe cineva care muncește...

Interpol

INTERPOL-ul a deschis două noi birouri în Brazilia pentru a evita ca ramificații ale Mafiei italiene să continue să se instaleze în țară. Cooperarea între polițiile braziliană și italiană pentru arestarea de mafioți rezidenți în Brazilia a permis deja capturarea unor criminali, precum Tomasso Buscetta și Francisco Toscanini. O oficialitate a poliției federale din Rio de Janeiro a declarat ziarului „O Globo" că lupta împotriva Mafiei este complexă datorită întinderii frontierelor braziliene și a marelui număr de pașapoarte braziliene falsificate care sînt în circulație. Interpolul va cerceta, de asemenea, „spălarea" banilor proveniți din traficul cu droguri și alte activități ilegale.

Măsuri

O serie de măsuri de susținere „financiară și morală" în favoarea partidelor de opoziție legale din Tunisia au fost adoptate de președintele Zine El Abidine Ben Ali, în vederea promovării procesului democratic în țară. Aceste măsuri se referă la acordarea unui ajutor financiar celor șase partide de opoziție recunoscute, pentru a permite acestora să desfășoare o activitate normală. Această subvenție se va ridica, pentru fiecare formațiune politică, la 80 000 dinari (aproape 500 000 de franci francezi). Este prevăzut, de asemenea, accesul liber al opoziției la posturile oficiale de radio și televiziune pentru prezentarea activității și organizarea de dezbateri pe marginea principalelor probleme ale Tunisiei.

Centru

Japonia va începe, pînă în martie 1992, construirea propriului centru de antrenament pentru astronauți, în cadrul participării lor la programul stației orbitale comune, împreună cu Statele Unite, Canada și nouă țări vest-europene, a anunțat Agenția națională de dezvoltare spațială. Centrul va fi construit în prefectura Idaraki, la nord de Tokio și se estimează că va fi terminat în cinci ani. Costul proiectului nu a fost dezvăluit.

Tratat

Un nou tratat asupra statutului bazelor americane de pe teritoriul Filipinelor ar putea să fie semnat înainte de sfîrșitul lunii aprilie — a declarat, la Manila, un purtător de cuvînt al delegației americane la negocieri, citat de agenția „Kyodo". El a precizat că principalul negociator al SUA, Richard Armitage, care, deși nu se află la Manila, este în contact permanent cu oficialitățile filipineze, căutînd, împreună cu partenerii săi, să găsească o punte între pozițiile celor două părți, asupra compensațiilor ce urmează să fie acordate de partea americană, precum și a duratei noului tratat. Din discuțiile purtate pînă acum a rezultat că SUA au propus obținerea de facilități militare pe teritoriul Filipinelor, pe timp de 10 ani, în schimbul unei plăți de 360 milioane dolari anual. Filipinele, însă, cer o compensație în valoare de 825 milioane dolari anual, pe o durată a tratatului de numai șapte ani. Actualul acord, care expiră în septembrie 1991, oferă Filipinelor o rentă de 481 milioane dolari anual.

Rubrică realizată de Mihaela Maxim

PROCESE. Fostul cancelar austriac, Fred Sinowatz, (stînga, fotografia din dreapta) *a fost amendat cu suma de 30 000 de dolari de un tribunal din Viena pentru mărturie falsă : Sinowatz a declarat că „trecutul nazist al președintelui austriac Kurt Waldheim ar trebui făcut public".*

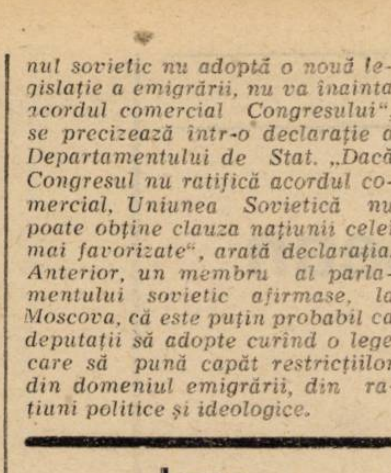

Tînărul german Mathias Rust (devenit „celebru" în urmă cu patru ani, cînd, reușind „să păcălească" radarele sovietice, a pătruns în spațiul aerian al URSS și a aterizat în Piața Roșie din Moscova conducînd un mic avion „Cessna") a compărut în fața unui tribunal teritorial din Hamburg. Motivul ? Tentativă de omor. Mathias Rust, acum în vîrstă de 23 de ani, este acuzat că a aplicat două lovituri de cuțit, în noiembrie 1989, unei eleve-infirmiere, în timp ce-și efectua serviciul civil într-un spital din Hamburg. Procesul ar putea dura mai mult, deoarece între experții psihiatri există o dispută privind o eventuală nevroză a tînărului pilot

Parlamentul european — azi şi mîine

În drumul îndelungat al integrării care se apropie cu paşi de uriaş de obiectivul final — realizarea în 1992 a uniunii monetare şi politice — Comunitatea Europeană şi-a creat o serie de instituţii economice şi politice cu variate grade de eficienţă şi importanţă.

Comunitatea Europeană a luat naştere, în primul rînd, pentru a servi unor scopuri economice. Cele trei componente iniţiale — CEE, Comunitatea economică a cărbunelui şi oţelului şi Euratom (mai tîrziu aceste două au intrat în componenţa CEE) — au fost instrumentele cele mai importante în această lungă aventură care urmărea realizarea unui spaţiu economic vest-european, a unei vaste pieţe de desfacere pentru produsele ţărilor membre, în ultimă instanţă a unei puteri economice europene care să servească drept contrapondere la dominaţia Statelor Unite şi, mai tîrziu, a Japoniei. Astăzi, aceste obiective au fost pe deplin atinse, Comunitatea Europeană îndreptîndu-se spre o nouă etapă superioară de dezvoltare care va implica de-acum mai puternic elementul politic.

Armonizarea politicilor economice ale statelor membre nu a fost şi nu este un lucru uşor, deciziile luate, după multe dezbateri, întreruperi, reluări şi concesii avantajînd întotdeauna o categorie de populaţie, unele ţări, în defavoarea altora (deşi, în ultimă instanţă, dezavantajele se compensează). Ilustrative sînt, de exemplu, numeroasele proteste ale agricultorilor din ţările comunitare, nemulţumiţi de hotărîrile luate de CEE în acest domeniu.

Dar cea mai sensibilă problemă cu care s-au confruntat şi se confruntă în continuare ţările membre ale Comunităţii este cea a suveranităţii naţionale. Căci unitatea politică — ţelul din ce în ce mai apropiat al Comunităţii — înseamnă fără doar şi poate renunţarea la o serie de prerogative proprii ale ţărilor membre şi transferarea lor instituţiilor comunitare. Aceasta, potrivit opiniei multor oameni politici, înseamnă afectarea suveranităţii naţionale, cea mai vajnică oponentă a ideii europene în acest sens fiind ex-premierul britanic Margaret Thatcher.

Principalele instituţii politice ale Comunităţii Europene sînt Consiliile european şi ministerial, Comisia executivă şi Parlamentul european. Dacă primele au un rol bine definit de decizie şi execuţie, ultimul se găseşte într-o situaţie deosebit de paradoxală, fiind într-un fel victima controverselor legate de problema prerogativelor. Deşi ca Parlament ar trebui să fie un organ legislativ, el rămîne doar unul consultativ.

Creat în 1949, Parlamentul, cu sediul la Strasbourg, activează ca oricare alt parlament din lume, avînd în componenţa sa reprezentanţi ai diferitelor partide politice, funcţionînd în sesiuni plenare şi în comisii. Deşi deputaţii provin din ţările membre ale Comunităţii, ei nu reprezintă guvernele lor. Activitatea parlamentului este foarte bogată, dezbătîndu-se o largă paletă de probleme — de la războiul din Golf la rasism, de la drepturile femeilor la situaţia din Albania. Se formează comisii, se întocmesc rapoarte, se elaborează proiecte de legi. Un singur element umbreşte întreaga sa activitate. Parlamentul nu are dreptul de a aproba aceste legi.

Sarcina Parlamentului european, circumscrisă de Tratatul de la Roma, este de a dezbate, a-şi forma o opinie, a insista, a sublinia, a atrage atenţia, a-şi exprima speranţa sau, în ultimă instanţă, a cere Comisiei executive sau Consiliului ministerial să ia măsuri. Acesta din urmă nu poate acţiona decît după ce Parlamentul şi-a exprimat opinia într-o problemă sau alta. Sînt singurele sale prerogative, dar de care Consiliul ministerial poate să nu ţină cont. În numeroase cazuri, după ce Parlamentul a dezbătut, amendat, formulat o lege propusă de Comisia executivă, prezentînd-o apoi Consiliului ministerial, acesta a respins-o pur şi simplu.

La prima vedere, parlamentarii europeni par a fi oamenii politici cei mai de invidiat. Clădiri moderne şi săli spaţioase, înzestrate cu ultimele cuceriri ale tehnicii în domeniul instrumentelor de lucru le stau la dispoziţie. Hoteluri cu cinci stele, maşini de lux, diurne substanţiale, secretari şi traducători le asigură condiţii de care puţini parlamentari din lume au parte. Călătoresc prin toată lumea şi sînt primiţi cu onoruri de oficialităţile de pretutindeni. Şi totuşi sînt nemulţumiţi. Ei şi-au botezat lipsa de putere „deficit democratic", o formă eufemistică de a spune că sistemul astfel conceput este nedemocratic. Ceea ce ar vrea să exprime este că au fost aleşi dar că nu pot face nimic.

„Este foarte nesatisfăcător, o amăgire a publicului", afirmă Newton Dunn, membru conservator al Parlamentului din partea Marii Britanii. „După părerea noastră, am putea avea cel puţin controlul asupra problemelor agriculturii şi mediului, domenii care oricum sînt tratate la nivel comunitar". Astfel, aşa cum s-a exprimat o dată ziarul britanic „The Guardian", „deputaţii europeni sînt lăsaţi să se joace de-a politica în aşteptarea zilei în care vor deveni politicieni adevăraţi, lucru pe care şi-l doreşte orice om politic". Ei se plîng că nimeni nu acordă atenţie eforturilor lor, problemelor lor, alegătorilor lor care i-au ales, dar nu-i cunosc. Membrii britanici ai Parlamentului european şi-au schimbat complet optica. Anterior, mulţi dintre ei ca deputaţi sau candidaţi pentru Camera Comunelor erau antieuropeni. Acum, doresc o Europă federativă. Dacă înainte urau Europa, acum încep să o iubească, să gîndească în dimensiuni europene.

Parlamentul european aşteaptă cu nerăbdare anul 1992. Uniunea politică preconizată va aduce în mod necesar modificări esenţiale în activitatea şi prerogativele lui. Se vor elabora o politică externă comună, o politică de apărare comună. Şi poate atunci, într-adevăr, Parlamentul european va deveni forul la care aspiră toţi membrii săi — nu numai un loc de dezbateri, ci de decizii cu caracter obligatoriu.

Eva Galambos

La 26 decembrie 1977, Comisia Interamericană a Drepturilor Omului a primit următorul denunţ:

Cele două călugăriţe franceze funcţionau în cadrul Institutului misiunilor străine, cu sediul la Toulouse, Franţa, şi acordau asistenţă spirituală familiilor celor dispăruţi. Presa argentiniană — supusă unei cenzuri riguroase — a informat despre răpire în ziua de 13, deşi a scris despre „dispariţie", şi nu despre o arestare efectuată de membri ai Primului Corp al Armatei. Aceştia şi-au arătat legitimaţiile şi au folosit automobile fără număr de înmatriculare, aşa cum se întîmpla întotdeauna în asemenea situaţii.

Despre acestea a scris revista „Pace şi Justiţie" a Serviciului Pace şi Justiţie în America Latină (Anul I, nr. 7, decembrie 1983):

În această acţiune, un rol important l-a avut cel ce era atunci căpitan Alfredo Astiz. Acest personaj sinistru a fost direct răspunzător de identificarea celor ce participau la reuniunile de la parohia din Santa Cruz. Astiz, spunînd că este fratele unui dispărut, a participat la acele reuniuni sub numele de Gustavo Nino. Scopul său a fost să reţină figurile şi îmbrăcămintea celor prezenţi. Cînd una din reuniuni s-a încheiat, Astiz s-a retras repede, pentru a le spune celor „însărcinaţi cu răpirea" pe cine trebuiau să sechestreze. În faţa faptelor comise, a sosit în ţară François Gadot-Clet, trimis special al preşedintelui Adunării Franceze, Edgar Faure, care s-a ocupat de găsirea celor două călugăriţe. Gadot-Clet s-a întîlnit cu generalul Harguindeguy şi a promis o serie de contracte comerciale cu Argentina, ca mijloc de presiune. Generalul (ministru de interne) nu a cedat în faţa emisarului, dar i-a dat de înţeles că ar exista şanse ca cele două femei să apară...

Dar, în ciuda tuturor căutărilor şi intervenţiilor unor persoane influente, intervenţii desfăşurate în America şi Europa pentru clarificarea soartei celor două călugăriţe, nu s-a mai aflat, niciodată, nimic despre ele.

Între cei răpiţi s-a aflat şi Adolfo Perez Esquivel, laureat al Premiului Nobel pentru Pace. Admirator şi urmaş entuziast al lui Mahatma Gandhi, Martin Luther King şi al episcopului brazilian Helder Camara, Adolfo Perez Esquivel este profesor de arte frumoase, conferenţiar în filozofie, istorie şi literatură, fost cadru universitar la Facultatea de arhitectură. În 1974, a fost numit coordonator general pentru America Latină al „Serviciului Pace şi Justiţie". Pentru această activitate a primit Premiul Nobel pentru Pace în 1980.

„Serviciul Pace şi Justiţie" în America Latină este o organizaţie ecumenică laică, al cărei obiectiv constă în promovarea drepturilor fundamentale ale omului prin metode exclusiv neviolente.

La 4 aprilie 1977, Esquivel s-a prezentat la Departamentul central al poliţiei pentru a-şi ridica paşaportul, întrucît urma să facă o

Noaptea generalilor... argentinieni

Niciodată aşa ceva!*) 16

călătorie în Columbia. A fost dus la Securitatea federală, unde a stat 32 de zile într-o celulă fără să fie interogat şi fără să ştie de ce este reţinut. Dus la o închisoare din San Justo, provincia Buenos Aires, a fost transferat ulterior — cu o avionetă, legat de scaunul din spate al acesteia — la baza aeriană de la Moron, apoi la penitenciarul din La Plata. Aici a stat 14 luni, fără a se deschide vreun proces ; apoi, alte 14 luni a fost supus regimului special de arest, respectiv cel de „libertate supravegheată".

Despre şederea sa în închisoare relatează însuşi Esquivel :

M-au torturat timp de cinci zile în închisoarea din La Plata. Nu m-au întrebat absolut nimic. La un moment dat, unul din şefi m-a chemat într-un birou şi a început să mă insulte. Apoi mi-a spus : „Pe dumneata n-o să te salveze nimeni. Nici Sfînta Fecioară nu te mai salvează..." În ciuda tuturor insistenţelor internaţionale, care au fost foarte multe, niciodată nu mi s-a dat nici o explicaţie. Au fost şi diverse alte presiuni fizice şi psihice. În acest timp, eram deja candidat la Premiul Nobel. După ce am ieşit din starea de „libertate supravegheată", am fost invitat în multe ţări, dar nu am primit paşaport ca să pot pleca.

La 26 ianuarie 1977, pe la orele 17,00 a fost arestată Norma Susana Burgos, răpită pe stradă de către un grup de comando al Şcolii superioare de mecanică a Marinei. Cîteva ceasuri mai tîrziu, către orele 22,30, acelaşi grup a sosit, cu patru automobile şi împreună cu Norma la domiciliul acesteia din strada Sergent Cabral 317, localitatea Palomar, provincia Buenos Aires. După ce au făcut percheziţie peste tot, s-au retras lăsînd în casă şapte persoane puternic înarmate. Şeful acelui grup era locotenentul de corvetă Astiz ; căpitanul Peralta de la Subcomisariatul din Palomar servea de ghid, pentru că ştia bine cartierul.

A doua zi, la orele 8,30, fără să ştie nimic, a sosit la locuinţa amintită o adolescentă, Dagmar Ingrid Hagelin, cu scopul de a-şi invita prietena să meargă împreună în vacanţă. Intrînd în casă, Dagmar s-a trezit brusc înconjurată de bărbaţii care aşteptau, aceştia confundînd-o cu Maria Antonia Berger, pe care o căutau ca s-o aresteze. Dagmar a reuşit totuşi să scape şi să iasă strigînd în stradă. În urmărirea sa au ieşit locotenentul Astiz şi căpitanul Peralta, în timp ce ceilalţi ocupanţi ai casei au deschis focul fie de la ferestre, fie de pe acoperiş.

Cînd Dagmar era la 30 de metri de urmăritori, Astiz a pus un genunchi în pămînt, şi-a scos pistolul şi a tras un singur glonţ în tînăra adolescentă, care a căzut pe caldarîm. Astiz a fugit către victimă şi a continuat să ţină pistolul îndreptat spre ea, în timp ce Peralta îl ameninţa cu arma pe un vecin, Oscar Eles, taximetrist, pe care l-a obligat să-i dea maşina. A dus automobilul pînă la locul unde căzuse Dagmar şi au pus în portbagaj corpul însîngerat al victimei. După ce s-au adunat şi ceilalţi membri ai grupului, au plecat într-o direcţie necunoscută. Cercetări ulterioare au dovedit că Dagmar a fost dusă la centrul clandestin de detenţie de la Şcoala tehnică a Marinei militare. Cînd părinţii au aflat de cele întîmplate, dl. Hagelin a cerut sprijinul unui militar pe care-l cunoştea. A discutat cu tatăl Normei Burgos şi cu mai mulţi vecini. S-a dus şi la Subcomisariatul din Palomar, unde i s-a spus că „a fost o operaţiune oficială a forţelor armate".

După ce a străbătut toate spitalele şi clinicile din zonă fără nici un rezultat, s-a dus la şeful poliţiei, care i-a arătat o decizie din ziua anterioară, prin care Marina de război cerea „zonă liberă" (adică permisiunea de a acţiona) ; se informa că unitatea operativă de intervenţie aparţinea şcolii tehnice a forţelor navale şi că vor interveni patru autovehicule fără număr de înmatriculare, avînd însă toate caracteristicile (marca, culoarea) identice ca ale celor folosite în timpul răpirii.

La prima oră a zilei de 28 ianuarie, tatăl lui Dagmar a depus un denunţ la ambasada Suediei — sub protecţia căreia se aflau el şi fiica lui — despre tot ce se întîmplase. A intervenit în favoarea sa ambasadorul suedez, Bertie Kollberg. Acesta a luat legătura cu poliţia regională, ca şi cu ministerul afacerilor externe. Din acel moment, deşi au trecut atîţia ani, atît guvernul suedez, cît şi tatăl şi rudele au făcut numeroase demersuri oficiale şi particulare în căutarea lui Dagmar, dar fără nici un rezultat. Cercetările penale au fost blocate printr-o decizie a Consiliului Suprem al forţelor armate.

Cum a acţionat puterea judiciară în perioada cînd au avut loc „dispariţiile forţate" de persoane ? Dovedindu-se numărul mare de persoane dispărute şi miile de răpiri puse la cale printr-o neobişnuită desfăşurare de autori şi automobile, dovedindu-se că mari şi organizate centre de detenţie şi tortură, situate în locuri dens populate, au găzduit, în unele cazuri, sute de prizonieri mereu reînnoiţi, cunoscîndu-se faptul că familiile dispăruţilor au recurs practic la toate procedeele legale, apare necesitatea de a ne întreba : cum a fost posibil să rămînă nepedepsite atîtea delicte, desfăşurate după un adevărat „modus operandi" şi sub ochii atîtor martori ? Cum se explică faptul că procurorii nu au reuşit să găsească nici un sechestrat, după ce ani de zile au curs relatările celor care, din fericire, au fost eliberaţi ? Ce i-a împiedicat să verifice măcar unul din presupusele locuri de detenţie ? Sînt întrebări care dor, dar care trebuie totuşi clarificate.

După lovitura de stat militară de la 24 martie 1976, în viaţa internă argentiniană a fost introdusă o drastică represiune, modificîndu-se înseşi instituţiile. S-a creat un fel de „putere executivo-legislativo-constitutivă", care şi-a asumat drepturi de guvernare extraordinare şi, prin ele, întreaga putere publică.

Astfel, în chiar ziua loviturii de stat militare, a fost schimbată componenţa puterii judiciare la nivelul Curţii Supreme, Procuraturii Generale şi Tribunalelor Supreme de provincie ; în acelaşi timp, au fost puşi „sub tutelă" toţi ceilalţi membri. Orice judecător, pentru a fi desemnat sau confirmat ca atare, trebuia să jure credinţă deciziilor şi obiectivelor „procesului de reorganizare naţională", condus de junta militară.

De aici, activitatea justiţiei a căpătat un profil cu totul aparte. Deşi în Legea Supremă a naţiunii era evocată drept protectoare a cetăţenilor împotriva abuzurilor autorităţilor, justiţia a consfinţit uzurparea puterii şi a făcut ca un întreg şir de aberaţii juridice să capete caracter de legalitate. Cu puţine excepţii, a omologat aplicarea discreţionară a motivelor de arest, care decurgeau din starea de asediu, admiţînd validitatea rapoartelor secrete provenite de la organismele de securitate, prin care se justifica detenţia pe timp nedefinit a cetăţenilor.

Puterea judiciară, care trebuia să fie o frînă în calea puterii absolute, a devenit în fapt un simulacru. A fost limitată drastic libera exprimare a ideilor prin presă, exercitîndu-se un control sever asupra mijloacelor de difuzare masivă a opiniilor şi impunîndu-se autocenzura prin terorismul de stat dezlănţuit împotriva ziariştilor disidenţi. A fost serios afectată asistenţa juridică prin arestarea, ameninţarea sau moartea avocaţilor apărării. Reticenţele sau chiar poziţia unei părţi a celor din justiţie, care s-au complăcut în situaţia respectivă, au completat cadrul de brutală încălcare a drepturilor omului.

Au existat, totuşi, judecători care, chiar în condiţiile teribilelor presiuni suferite, şi-au îndeplinit funcţia cu demnitatea şi corectitudinea ce se aşteptau de la ei. Dar tot adevărat este şi faptul că au existat şi unii care, deşi aveau datoria juridică de a proteja persoanele şi bunurile lor, au renunţat să o facă ; alţii, care puteau limita abuzul de arestări arbitrare, au dat gir aplicării unor pedepse fără nici o judecare anterioară ; şi alţii, care, prin indiferenţa lor, au adoptat o atitudine complice în raport cu sechestrările şi dispariţiile. Populaţia a ajuns să înţeleagă că era inutil să apeleze la protecţia justiţiei pentru a-şi apăra drepturile sale esenţiale. Situaţia creată dobindise o asemenea notorietate în rîndul comunităţii internaţionale, încît un tribunal elveţian a refuzat extrădarea a cinci argentinieni, deşi erau îndeplinite toate prevederile unui asemenea tratat, bazîndu-şi decizia pe „motive de insecuritate pentru viaţa celor care trebuiau extrădaţi".

În concluzie, în perioada cînd s-a produs dispariţia masivă de persoane, calea juridică s-a transformat într-o soluţie cvasi-inoperantă. Aproape că se putea afirma că, în timpul regimului militar, dreptul la viaţă, la integritate fizică şi la libertatea individuală aveau prea puţină legătură cu ceea ce spuneau sau făceau cei din justiţie. Deciziile pe aceste teme au rămas la liberul arbitru al celor ce alcătuiau aparatul represiv al statului. Iată şi cîteva exemple elocvente :

Laura Noemi Creatore (dosar nr. 107) şi Carlos Hugo Capitman (dosar nr. 3795) au fost sechestraţi în plină stradă, la 28 martie 1976, împreună cu alţi doi colegi de facultate — Alicia Amelia Arriaga şi Carlos Spadavecchia. Băgaţi într-o maşină de poliţie, au fost duşi la comisariatul nr. 3 al capitalei. De aici, Spadavecchia a fost eliberat. Ceilalţi, cu ochii legaţi şi cu capetele acoperite de glugi, au fost transferaţi probabil la sediul Batalionului de informaţii 601, aflat în capitală, iar, în ziua următoare, duşi într-un loc îndepărtat şi pustiu, ca şi cum ar fi fost o casă abandonată. Aici au fost „torturaţi în mod barbar, aplicîndu-li-se şocuri electrice pe tot corpul", cum a declarat Alicia Amelia.

Apoi au fost mutaţi într-o altă casă, fără să se poată stabili unde era amplasată ; aici au fost supuşi unor simulări de execuţii prin împuşcare, lăsaţi fără îmbrăcăminte pe ei, deşi erau temperaturi foarte joase, şi hrăniţi cu pîine şi apă. La 15 aprilie, Arriaga şi Spadavecchia au fost abandonaţi pe un cîmp din Benavidez. Cu o zi înainte, ceilalţi doi, Laura Noemi şi Carlos Hugo, au fos luaţi şi duşi spre o destinaţie necunoscută, fără a se mai afla ceva despre ei.

La 30 aprilie, a fost depusă o plîngere în favoarea lui Capitman, în legătură cu care Ministerul de Interne a invocat decizia nr. 39/1976, prin care cei patru tineri fuseseră puşi la dispoziţia puterii executive naţionale. Tatăl lui Carlos Hugo a cerut instanţei să solicite Ministerului de Interne informaţii în legătură cu locul de detenţie al fiului său. Tribunalul a considerat, însă, cererea ca nejustificată, ceea ce Tribunalul Suprem a confirmat. Ulterior, s-a comunicat că Laura Noemi şi Carlos Hugo au fost eliberaţi. Cu toate acestea, nici unul din cei doi tineri nu au mai apărut vreodată. (Sfîrşit)

Versiune românească de Anca Voican

*) Extrase din raportul Comisiei argentiniene privind dispariţia de persoane (Raportul Sabato)

Spioni ca noi...

Mossad-ul — serviciul secret al Israelului — este considerat drept expertul experților, temut din cauza activității sale nemiloase. Ian Black și Benny Morris, în lucrarea „Războaiele secrete ale Israelului", încearcă să destrame acest mit.

În dimineața zilei de 3 februarie 1991, în timp ce bombele americane cădeau asupra Bagdadului, doi bărbați au fost spînzurați într-o închisoare din deșert, la Suwaqa, la sud de Amman, pe vechea linie ferată Hejaz. A fost primul caz de înaltă trădare în Iordania în ultimii 30 de ani ; acuzația — spionaj în favoarea Israelului.

Nu a fost vorba de vreun caz senzațional. Ali Abdul Hafiz — Abdul Hafez, — de 24 de ani, era pilot al forțelor aeriene ale Iordaniei ; prietenul lui din copilărie, Ahmed Mohammed Ahmed, era șofer de camion. Abdul Hafez, care se pare că avea doar acces limitat la informații secrete, a fost recrutat de Mossad anul trecut, în Germania. Pentru munca lui el a primit 4000 dolari. Ahmed era curier, predînd materialul unui intermediar, în Cisiordania ocupată.

Potrivit surselor iordaniene, tînărul pilot a căzut victimă complotului clasic : o tînără blondă atractivă, care a spus că este americană, s-a folosit de băutură, atracție sexuală și bani pentru a-l amăgi. Pînă la urmă i s-a spus adevărul și pilotul a plecat în Israel pentru a fi pregătit. Ca multe alte povești de spionaj din Orientul Mijlociu, aceasta pare să fie autentică — deși nu poate fi controlată ; nu a fost cercetată de nici un ziarist iordanian. Presa este mai liberă aici, dar nu atît cît să permită astfel de investigații. Oficialitățile israeliene folosesc drept scuză cenzura militară. Interesul Iordaniei este de a trimite un mesaj descurajator altor eventuali trădători ; al Israelului — de a păstra tăcerea și a încuraja caracterul legendar al serviciilor secrete.

Este o legendă a unei puteri și longevității sale surprinzătoare în lumea arabă, dar care pare a fi adevărată. Acum, în epoca supravegherilor prin satelit, agențiile israeliene de spionaj sînt cunoscute pentru eficacitatea lor în forma cea mai veche a artei spionajului — cea efectuată de om. Nici un neinițiat nu poate pătrunde această lume în profunzime, dar, după peste 50 de ani de conflict clandestin între Israel și arabi, se conturează o imagine datorată deschiderii arhivelor, publicării unor memorii și a unor declarații ale foștilor membri ai unor servicii de informații.

Rafti Siton, un israelian născut în Siria, a petrecut 20 de ani în serviciile de informații ale armatei — cunoscute sub denumirea prescurtată Aman —, recrutînd agenți arabi din colo de granițe. În anii '50, Siton a recrutat un ofițer palestinian care servea în Legiunea arabă din Iordania. Deoarece ofițerul era cunoscut drept opozant al dinastiei hașemite și loial fostului muftiu al Ierusalimului, Haj Amin al Husseini, i s-a cerut să furnizeze informații unui grup național al susținătorilor muftiului. Deși ofițerul a refuzat plata, i s-au dat sume din ce în ce mai mari pentru acoperirea „cheltuielilor" și i s-au cerut informații militare sensibile. Cînd a fost prins de agenți iordanieni și executat, a susținut în permanență că nu a făcut niciodată spionaj în favoarea Israelului, ci a lucrat în exclusivitate pentru interesele muftiului.

Odată cu trecerea anilor, aceste metode au fost nuanțate ; era limpede de la început că arabii care-și trădau țara în favoarea statului evreu trebuiau tratați cu grijă. În acest război nu au existat spioni animați de motivații ideologice, arabi care să fi fost în secret sioniști, Kim Philby sirieni, irakieni sau palestinieni. Banii reprezentau o tentație, dar nu era întotdeauna suficient. În anii '60, cînd Nasser a început să acționeze în regiune împotriva intereselor israeliene, un egiptean de origine armeană și doi complici au fost executați după ce i-au oferit unui pilot din forțele aeriene un milion de dolari să fugă în Israel cu avionul său de tip MIG-21, în acea vreme cel mai modern avion sovietic de luptă. Cu timpul, această strategie a reușit ; în 1966, Munir Redfa, un pilot irakian a acceptat banii și și-a dus noul său avion MIG în Israel. Examinarea avionului constituia un element crucial în planificarea războiului care avea să înceapă cu un an mai tîrziu. Redfa a fost și el convins să fugă de o frumoasă americană.

A lucra sub un alt pavilion are variante nesfîrșite ; la începutul carierei sale din Mossad, David Kimche, de origine engleză, a acționat în Germania occidentală ca angajat al NATO. În același fel au lucrat și colegii lui care-i căutau pe criminalii de război naziști sau pe oamenii de știință germani care participau la programul de rachete al lui Nasser. Odată găsiți, se utilizau trucuri mai puțin subtile.

Recrutările puteau fi și directe : Ismail Sowan, un palestinian dintr-o localitate de lîngă Ierusalim, a lucrat pentru Mossad în anii '70, cînd studia la Universitatea din Beirut. Mai tîrziu, în timpul studiilor sale din Anglia a fost plătit cu 600 lire sterline pe lună pentru a-l spiona pe un important personaj din OEP. Și aici vedem doar vîrful aisbergului ; agenția de securitate internă a Israelului, Shin Bet, organizează rețele de informatori arabi în toate teritoriile ocupate — Cisiordania și Gaza — și este foarte bine plasat pentru a descoperi talente potențiale.

Un alt palestinian devenit agent valoros a fost abordat cînd a revenit din Iordania la înmormîntarea tatălui său. I s-a spus că-și va putea aduce familia în Cisiordania dacă este dispus să colaboreze. Era angajat la ambasada Arabiei Saudite din Amman și avea o rudă apropiată într-o grupare a OEP din Siria. Controlul din Israel cunoștea în amănunțime dosarul personajului, cu mult timp înaintea primei lor întîlniri.

Organizațiile palestiniene au fost obsedate de penetrarea spionilor în rîndurile lor după războiul din 1967, un lucru exploatat de israelieni pentru a încuraja climatul de neîncredere. Cînd Salah Khalaf, șeful securității OEP, a fost împușcat la Tunis de una din gărzile sale personale, mulți erau convinși că a fost o operațiune dirijată de la distanță de Israel. Nimeni nu se îndoia cine l-a asasinat pe colegul său, Khalil al Wazir — Abu Jihad — cu doi ani în urmă. Și nimeni nu a uitat rolul jucat de Khalaf în masacrele din timpul Jocurilor Olimpice de la München.

Agențiile rivale au o admirație plină de invidie față de această promptitudine de a ucide. „Mossadul, relevă un transfug al STASI, este în ansamblu cel mai bun serviciu de informații și cel mai periculos din cauza lipsei de milă în neutralizarea oponenților".

Recrutarea agenților implică pericole politice și operaționale ; cînd Ismail Sowan a fost arestat în Marea Britanie cu un transport de arme, după asasinarea caricaturistului palestinian Ali al Adhami de către un membru al OEP, s-a dat de urma Mossad-ului. Serviciul britanic MI5 era furios. Operațiuni comune între servicii ale unor țări prietene constituie un lucru obișnuit ; cele făcute hoțește provoacă nemulțumiri, și mai mulți oameni ai Mossad-ului au trebuit să plece din Anglia. Sowan a avut noroc că a fost arestat de britanici în loc să fi trebuit să facă față durei justiții a revoluției palestiniene. De exemplu, în perioada mai 1935 — iunie 1936, opt cetățeni sirieni au fost executați deoarece au spionat pentru Israel, situație care a dus la o perioadă periculoasă de „orbire" în culegerea de informații israeliene cu privire la Siria — principalul obiectiv al spionajului israelian.

Excelența inteligenței omului nu garantează succesul. În ajunul războiului din 1973, cînd Israelul a fost devastat de un atac comun siriano-egiptean, o sursă importantă Mossad a furnizat un avertisment deosebit de exact asupra atacului iminent, într-un mesaj supranumit Tsnon (în ebraică ridiche) — codul stabilit pentru „războiul este iminent". Probabil că identitatea lui nu va fi cunoscută niciodată, dar sursa — care ne-a fost prezentată drept „cel ma bun agent care a existat vreodată în lume în timp de război, o sursă miraculoasă" — și-a riscat viața în zadar. Avertismentul „ridiche" a venit prea tîrziu și a fost falsificat.

O istorie a serviciilor israeliene de informații trebuie să conțină concluzia că ele au demonstrat calități tehnice excepționale, dar faptul că se ocupau de atît de mulți copaci le-a împiedicat adesea să vadă pădurea. În decembrie 1987, Shin Bet împlinise 20 de ani de activitate în teritoriile ocupate și a fost, totuși, uluit de intensitatea Intifadei. Virtuozitatea tactică nu poate compensa miopia strategică.

Întrebări de acest gen și-au făcut apariția în mijlocul valului de critici care le-au reproșat serviciilor Aman și Mossad că nu și-au îndeplinit cum trebuie sarcinile în Irak înainte de a începe războiul din Golf. Dar acum nu a fost vorba de evaluarea intențiilor dușmanului — cea mai dificilă sarcină a serviciilor de informații —, ci de a răspunde la probleme concrete care au afectat populația întreagă cînd și-a pus măștile de gaz și a intrat în camerele izolate în momentul în care sirenele de alarmă aeriană începeau să sune : Cîte rachete Scud și lansatoare are Saddam ? Poate să și le fabrice singur ? Poate să le folosească cu focoase chimice ?

Mulți au considerat că aceste întrebări sînt nedrepte. În ultimă instanță, Israelul a avertizat de ani de zile asupra capacității militare a Irakului. În 1981, în mijlocul corului furiei internaționale — dar și al unor aplauze particulare — avioanele sale au distrus reactorul irakian de la Osirak, întîrziind cu anii programul nuclear al lui Saddam. Maeștrii spionajului israelian au replicat : Irakul ar fi fost mai bine urmărit dacă guvernul ar fi acceptat să cheltuiască mai mulți bani pentru culegerea de informații. Pînă atunci Siria vecină era considerată că reprezintă un pericol mai mare și, deci, i se acorda prioritate.

Reputația lor deosebită de care se bucură face ca serviciile israeliene de informații să aibă de suferit din cauza așteptărilor exagerate legate de capacitatea lor. „Israelianul obișnuit, scria ironic un comentator cînd Scud-urile loveau Tel-Aviv-ul, ar vrea pur și simplu să-și bea cafeaua de dimineață și să audă la știrile de la ora șapte că o formațiune israeliană s-a strecurat în Bagdad noaptea, l-a răpit pe Saddam Hussein și pe armata lui și a revenit cu ei în Israel". Pe de altă parte, israelianul de rînd strîmbă din nas cînd aude că forțele aeriene au trimis 800 de avioane să atace lansatoarele de rachete din sudul Irakului și întreabă : „Asta-i tot ?"

Legenda ignoră limitele serviciilor de informații, și israelieni cu vederi realiste își pun speranța în avertismentele timpurii strategice mai mari pe baza tehnologiilor avansate, unde factorul financiar este crucial. Una dintre soluții, accelerată de Saddam, este dezvoltarea de către Israel a capacității de supraveghere a propriului său satelit Ofek, eliberîndu-se astfel de dependența americană. Dar indiferent ce s-ar întîmpla — spînzurătoare sau nu —, acești spioni de modă veche tot mai au ce face.

Traducere și adaptare de Magdalena Porumbaru

Culisele războiului din Golf 3

Pierre Salinger, Eric Laurent

Episodul trecut se încheia cu o relatare detaliată a vizitei în Irak a unor senatori americani conduşi de liderul minorităţii republicane din Senat, Robert Dole, şi a întîlnirii lor de la Mossul, oraş situat în nordul ţării, cu Saddam Hussein. Cu acest prilej, senatorii au adoptat un ton foarte conciliant, fapt de înţeles dat fiind că ei ţineau seama, înainte de toate, de interesele statelor agricole care le reprezentau. Dole, de pildă, era senator de Arkansas.

Tonul conciliant

Nimeni nu avea interesul să compromită schimburi atît de fructuoase. Cînd George Bush a primit, la Casa Albă, delegaţia senatorială revenită din Irak, a ascultat atent cuvintele optimiste şi moderate rostite de Robert Dole. Senatorul vedea în Saddam Hussein „tipul de conducător pe care Statele Unite puteau fi în măsură să-l influenţeze".

Generalul Brent Scowcroft, şeful Consiliului Securităţii naţionale, asista la convorbire. De mulţi ani, acest om înalt, cu faţa emaciată, evolua în culisele puterii supreme. Debutase la Casa Albă, sub Richard Nixon, ca adjunct al lui Henry Kissinger (înainte ca acesta să devină secretar de stat, tot sub Nixon). Militar ponderat prin temperament şi analiză, el împărtăşea aprecierea lui Dole. Irakul şi liderul său erau piese de bază în echilibrul politic în Orientul Mijlociu.

La 25 aprilie, pentru a ilustra această seninătate regăsită, cu ocazia sfîrşitului sărbătorilor Ramadamului, George Bush i-a trimis un mesaj de prietenie lui Saddam Hussein. El exprima speranţa că „legăturile dintre Statele Unite şi Irak vor contribui la pacea şi stabilitatea Orientului Mijlociu".

Puţin mai tîrziu, John Kelly a depus mărturie în faţa Comisiei pentru probleme externe a Congresului. În cursul audierii sale, el a rostit cuvinte cu totul opuse limbajului ferm adoptat la 2 aprilie, după ameninţările lui Saddam Hussein : „Administraţia continuă să se opună impunerii de sancţiuni, a spus el. Ele ar penaliza exportatorii americani şi ar agrava deficitul nostru comercial. Pe de altă parte, nu văd cu adevărat cum ar putea sancţiunile să crească posibilităţile noastre de a exercita o influenţă moderatoare asupra acţiunilor irakiene".

Cuvintele celui însărcinat cu problemele Orientului Mijlociu reflectau atitudinea oficială a Departamentului de Stat : pentru moment nu era vorba să se ia măsuri mai ferme împotriva Irakului. Această poziţie a devenit cea a lui James Baker. Secretarul de stat se întîlnise la Moscova şi cu preşedintele egiptean (Hosni Mubarak n.n.), aflat în vizită oficială. Ei au discutat ameninţările lui Saddam Hussein şi Mubarak îl sfătuise ca în această afacere să adopte o atitudine prudentă, cel mai bun mijloc, după el, de a dezamorsa provocările liderului irakian.

Compromis sau confruntare

La începutul lunii mai, două semnale de alarmă au ajuns la Washington. Nici o oficialitate nu era pregătită să le ia în seamă. A fost, mai întîi, un mesaj surprinzător al CIA, trimis Casei Albe. Agenţia arăta că informaţiile de care dispunea dezvăluie că a devenit probabil „un atac irakian împotriva Kuweitului". Serviciile Casei Albe au fost alertate asupra posibilităţii unui atac... dar împotriva Israelului. Informaţia a fost primită cu un scepticism profund şi n-a modificat linia oficială.

Puţin mai tîrziu, o delegaţie de experţi militari şi politici israelieni a sosit în capitala federală a Statelor Unite. Analizele pe care le făceau ei erau sumbre : caracterul moderat şi reformator al regimului irakian era, după ei, praf în ochi. Din februarie şi pînă acum, Saddam Hussein n-a încetat să-şi înăsprească poziţiile, adăugau ei. El ceruse plecarea navelor americane din Golf şi a solicitat arabilor să reactiveze arma petrolului. Nu s-a mulţumit să ameninţe cu atacarea Israelului, principal aliat al Americii în regiune, ci a evocat utilizarea armelor chimice. În fine, întărirea constantă şi impresionantă a aparatului său militar era un semn suplimentar al dorinţei sale agresive.

Israelienii au eşuat în încercarea lor de a li se împărtăşi neliniştile. Unii dintre interlocutorii lor atribuiau tonul dur irakian, temerii faţă de un nou raid israelian împotriva uzinelor ce fabricau arme chimice, iar alţii voinţei lui Saddam de a se afirma ca lider al lumii arabe.

Domina o stranie orbire. În omul forte al Irakului, se vedea un personaj cu percepţie limitată a lumii. El nu vorbea altă limbă decît araba şi nu efectuase decît o singură vizită în vest, în anul 1975, în Franţa, unde, împreună cu primul ministru de atunci, Jacques Chirac, a negociat cumpărarea unei centrale nucleare. Ignora total Statele Unite şi în cursul unei discuţii cu un vizitator occidental s-a arătat uşor surprins aflînd că cea mai mică critică la adresa preşedintelui american nu cădea sub incidenţa legilor atît de severe ca în Irak, unde pentru acest delict se primeşte pedeapsa cu moartea.

La Washington, nimeni nu părea să înţeleagă că tocmai această îngustime de vederi îl făcea periculos pe Saddam Hussein. Faţă de restul lumii el se comporta cum acţiona în Irak — ignorînd regulile şi limitele ce reglează relaţiile internaţionale.

Timp de mai mulţi ani, el avusese un remarcabil observator în persoana ambasadorului său la Washington, Nizar Hamdoum, diplomat respectat, care întreţinea relaţii bune cu numeroase oficialităţi americane de rang înalt. La o lună de la debutul crizei, „Wall Street Journal" îl califica drept „cel mai bun ambasador străin care a fost la post în Statele Unite". Hamdoum fusese rechemat la Bagdad, în 1987, pentru a fi numit viceministru la afacerile externe, iar succesorul său nu avea nici relaţiile şi nici strălucirea lui. Un lucru evident i se impunea lui Saddam, de-a lungul schimbului de vederi ce-l avusese cu responsabili ca John Kelly sau Robert Dole, şi, de asemenea, de-a lungul poziţiilor contradictorii adoptate de Washington : conducerea americană era nedecisă, veleitară şi înclinată mai mult spre compromis decît spre confruntare. O constatare grea de consecinţă pentru viitor.

La 21 mai, un eveniment a contribuit la creşterea tensiunii cu cîteva grade. Un tînăr soldat israelian a împuşcat şapte palestinieni, dezarmaţi, şi, în pofida condamnării imediate a actului de către guvernul de la Ierusalim, s-a mărit agitaţia din teritoriile ocupate. Intifada (revolta palestinienilor din respectivele teritorii-n.n.), care, de cîteva luni, bătea pasul pe loc, a reizbucnit brusc, cu o violenţă sporită. Drama nu putea cădea mai prost. Survenea exact cu o săptămînă înaintea întîlnirii la nivel înalt a Ligii Arabe, ce urma să se ţină la Bagdad, spre a denunţa imigrarea masivă a evreilor sovietici în Israel. Imediat după crimă, Washingtonul a blocat o propunere făcută de OEP Naţiunilor Unite, prin care cerea trimiterea de observatori internaţionali în teritoriile ocupate. Atitudinea a exacerbat şi mai mult sentimentele antiamericane ce se exprimau cu virulenţă în lumea arabă. Iordania a cunoscut demonstraţii violente şi sîngeroase.

La 24 mai, cu ocazia unei recepţii oferite în grădinile luxuriante ale palatului său, regele Hussein a apărut profund preocupat în faţa oaspeţilor. Suveranul circula între grupurile de invitaţi, se amesteca, pentru cîteva clipe, în conversaţii, pronunţînd amabil cîte un cuvînt pentru fiecare. Menţinea cu eleganţă şi antren ficţiunea unei puteri, a lui, departe de şuşoteli. Dar acest efort nu înşela pe nimeni şi într-o confidenţă făcută cînd seara coborîse, a dezvăluit cît de mult se implicase în criză : „În cursul viitoarei întîlniri la nivel înalt de la Bagdad, voi reclama cu tărie un sprijin financiar pentru Iordania, dar şi pentru Organizaţia pentru Eliberarea Palestinei". Saddam Hussein i se confesase puţin mai înainte : „Îi voi forţa să plătească pentru dvs."

Cei 21 regi şi şefi de stat ce s-au regăsit la 28, dimineaţa, la Bagdad, ignorau tot scenariul care se făcea. Veniseră pentru a condamna afluxul de evrei sovietici, dar şi pentru a sprijini cuvintele lui Saddam Hussein, ce ameninţa să distrugă jumătate din Israel. Stăpînul locurilor era, într-adevăr, eroul întîlnirii la nivel înalt. Niciodată după Gamal Abdel Nasser (fostul preşedinte egiptean, mort în 1970), un lider arab nu apăruse capabil să neliniştească atît de eficient statul evreu.

Totuşi, întîlnirea căpăta un ton derutant. Spre surprinderea generală, la încheierea şedinţei de deschidere, Saddam Hussein a propus o reuniune particulară. Regele Fahd al Arabiei Saudite a încercat să i se opună, dar, fiind în minoritate, a trebuit să se încline cum o ceruse Saddam. Şefii de stat, doar ei, s-au închis într-o sală. Nici un colaborator n-a fost admis. Saddam precizase : „Ei nu trebuie să audă lucruri pe care vrem să ni le spunem".

A luat cuvîntul dar n-a acuzat nici Israelul, nici America, aşa cum fiecare se gîndea. A denunţat cu violenţă — lovind adesea cu palma mîinii drepte masa — atitudinea statelor din Golf.

— Ei extrag prea mult petrol şi contribuie astfel la menţinerea cursurilor la un nivel scăzut. Fiecare scădere cu un dolar a preţului petrolului face că Irakul să piardă un miliard de dolari pe an. Este un adevărat război economic pe care-l duceţi împotriva ţării mele. (Va urma)

Traducere şi adaptare
Dumitru Constantin

Crizantema și sabia

5

● modele ale culturii japoneze ●

O ciudată deosebire de comportament

Cea mai dramatică deosebire de comportament între soldații occidentali și cei japonezi era, fără îndoială, cooperarea ultimilor, în calitatea lor de prizonieri de război, cu forțele aliate. Ei nu cunoșteau nici o regulă de viață care se aplică în această situație nouă ; erau dezonorați și viața lor de japonezi era terminată. Unii japonezi cereau să fie uciși, „dar, dacă obiceiurile voastre nu permit aceasta, spuneau ei, vom fi prizonieri model". Și ei au fost mai buni decît prizonierii model. Soldații vechii armate și naționaliștii extremiști explicau dispunerea forțelor japoneze, scriau textele de propagandă și zburau cu piloții americani în bombardiere pentru a-i ghida spre obiectivele militare japoneze. Era ca și cînd ar fi întors o nouă pagină a comportamentului ; ceea ce era scris pe noua pagină era opusul a ceea ce era scris pe vechea pagină, dar ei respectau cu deplină credință ceea ce era în noua pagină.

Aceasta nu se întîmpla, desigur, cu toți prizonierii de război. Unii erau ireconciliabili. Și, oricum, trebuiau să fie stabilite anumite condiții favorabile înainte de a fi posibil un asemenea comportament. Ezitarea comandanților armatei americane în acceptarea asistenței directe a japonezilor era de înțeles. Existau și lagăre unde nu se făcuseră nici un fel de încercări de a folosi serviciile pe care ei le-ar fi putut face. În lagărele în care aceasta s-a făcut, suspiciunile originare trebuiau, totuși, să fie înlăturate și un accent tot mai mare se punea pe buna credință a prizonierilor de război.

Americanii nu se așteptaseră la această cooperare : nu corespundea codului american. Dar japonezii se comportau ca și cînd, dacă investiseră totul într-un anume comportament și acesta falimentase, părea normal să adopte un comportament diferit. Era aceasta o cale de a acționa pe care americanii puteau să conteze în zilele de după război sau nu era vorba decît de un comportament specific soldaților care fuseseră capturați individual ? Ca și alte trăsături ale japonezului care s-au impus asupra americanilor în timpul războiului, acest comportament ridica semne de întrebare față de întregul fel de viață de care erau condiționați, de modul în care funcționau instituțiile lor și de mecanismele de gîndire și acțiune învățate și cu care se obișnuiseră.

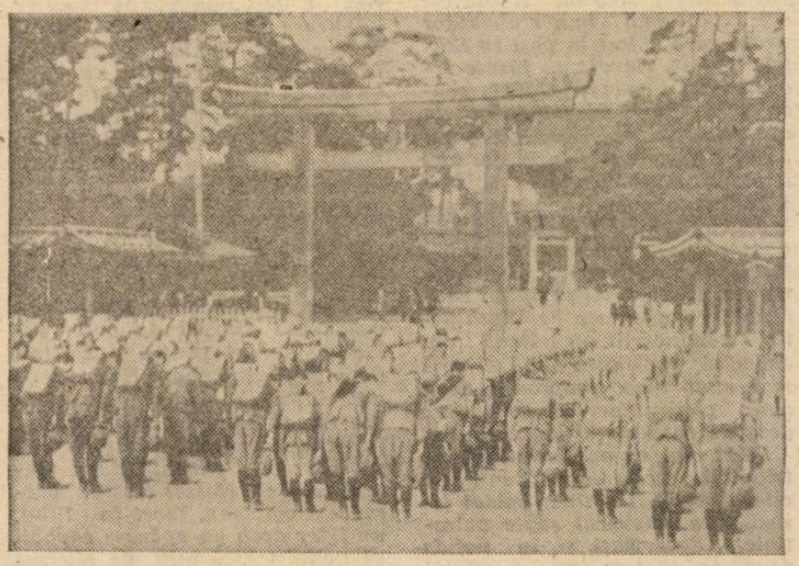

Studenți chemați sub arme în fața templului șintoist Meiji din Tokio

Fiecare cu locul său propriu

Mulți au încercat să înțeleagă și să explice comportamentul japonezilor pornind de la diferite manifestări ale acestora, abordîndu-i în cele mai felurite ipostaze. Dar pentru a-i înțelege cu adevărat, afirmă Rurth Benedict în cartea sa, orice încercare trebuie să înceapă cu versiunea lor despre ceea ce înseamnă „să ocupi locul propriu". Pentru că încrederea lor în ordine și ierarhie, pe de o parte, și credința americanilor în libertate și egalitate, pe de altă parte, sînt poli deosebiți și, de aceea, este dificil pentru americani să dea ierarhiei legitimitatea cuvenită de posibil mecanism social. Încrederea Japoniei în ierarhie este fundamentală în relația unui om cu un alt om sau în relația omului cu statul. Numai descriind unele din instituțiile naționale ca familia, statul, religia și viața economică este posibil să înțelegem punctul lor de vedere asupra vieții.

Japonezii priveau întreaga problemă a relațiilor internaționale în termenii versiunii lor despre ierarhie, tot așa cum vedeau, în aceeași lumină, problemele lor interne. În ultimul deceniu (premergător celui de-al doilea război mondial), ei se vedeau instalați în vîrful piramidei, iar acum (după război), pentru că acel vîrf este ocupat de națiunile occidentale, punctul lor de vedere despre ierarhie subliniază acceptarea de către ei a dispersării actuale a pozițiilor.

Documentele lor internaționale au afirmat, în mod constant, ponderea pe care ei o dau acestui fapt. Preambulul Pactului Tripartit cu Germania și Italia, pe care Japonia l-a semnat în 1940, prevede : „Guvernele Japoniei, Germaniei și Italiei consideră că o condiție ce precede orice pace trainică este aceea că tuturor națiunilor lumii trebuie să li se dea locul lor propriu", iar Rescriptul Imperial emis cu prilejul semnării pactului repetă același lucru : „A întări dreptatea noastră pe tot pămîntul și a face din lume o familie este o poruncă a strămoșilor noștri imperiali pe care o păstrăm în inimă zi și noapte. În criza extraordinară cu care se confruntă acum omenirea este clar că războiul și confuzia vor fi agravate la nesfîrșit, iar omenirea va suferi dezastre incalculabile. Noi sperăm cu înflăcărare că tulburările vor înceta și pacea va fi instaurată cît mai curînd posibil... Sîntem, așadar, profund mulțumiți că acest pact a fost încheiat între cele trei puteri.

Sarcina de a îngădui fiecărei națiuni să-și găsească «locul ei propriu» și ca toți indivizii să trăiască în pace și securitate este de o mare dimensiune. Ea este fără egal în istorie. Acest țel este încă departe..."

Chiar în ziua atacului asupra Pearl Harbour-ului, trimisul japonez înmîna secretarului de stat al SUA, Cordell Hull, una dintre cele mai explicite declarații asupra acestui punct : „Este politica de neclintit a guvernului japonez... de a permite fiecărei națiuni să-și ocupe locul ei propriu în lume. Guvernul japonez nu poate tolera perpetuarea situației prezente, întrucît aceasta este îndreptată direct împotriva politicii fundamentale a Japoniei de a lăsa fiecare națiune să se bucure de propriul ei loc în lume".

Acest memorandum japonez era răspunsul la ceea ce le transmisese, cu cîteva zile mai înainte, secretarul de stat Hull, invocînd principiile americane fundamentale, onorate în Statele Unite, tot așa cum este onorată ierarhia în Japonia. Secretarul de stat enumera patru principii fundamentale : inviolabilitatea suveranității și integrității teritoriale, neintervenția în treburile interne ale altor națiuni, încrederea în cooperare internațională și conciliere și principiul egalității. Acestea sînt toate punctele majore ale credinței americane în drepturi egale și inviolabile, ele sînt principii pe care credem că trebuie să fie așezată viața de toate zilele, cu atît mai mult relațiile internaționale. Egalitatea este principiul cel mai înalt și moral în speranța creării unei lumi mai bune. Aceasta înseamnă, pentru americani, eliberarea de tiranie, de amestec în treburile altuia și impunere nedorită. Aceasta înseamnă egalitate în fața legii și dreptul la condiții mai bune de viață. Aceasta este baza pentru drepturile omului, așa cum sînt ei organizați în lumea pe care o cunoaștem. Noi menținem egalitatea ca virtute, chiar și atunci cînd o încălcăm și luptăm împotriva ierarhiei cu indignare justificată.

Cînd au declarat Japoniei, chiar înainte de Pearl Harbour, bazele morale înalte pe care își bazau Statele Unite politica lor în Pacific, americanii au expus principiile în care credeau cel mai mult. Japonezii, de asemenea, cînd și-au investit încrederea în „locul propriu" recurgeau la regula de viață inoculată în ei de experiența lor socială. Inegalitatea a fost, timp de secole, regula organizării vieții lor, chiar în acele puncte în care este cel mai de acceptat și de prevăzut.

O societate aristocratică

Cu toată occidentalizarea ei recentă, Japonia este încă o societate aristocratică. Fiecare salut, fiecare contact trebuie să indice modul și gradul de distanță socială dintre oameni. De fiecare dată cînd un om spune altuia „mănîncă" sau „șezi", el folosește cuvinte diferite dacă se adresează cuiva familiar sau vorbește unui inferior sau unui superior. Există un „tu" diferit care trebuie folosit în fiecare caz în parte, iar verbele trebuie să aibă rădăcini diferite. Japonezii au, cu alte cuvinte, ceea ce se cheamă „o limbă de respect", cum au multe popoare din Pacific, și ei însoțesc pronunția acestor cuvinte cu „înclinări proprii și îngenunchieri". Tot acest comportament este guvernat de reguli și uzanțe meticuloase ; nu este necesar doar să știi cui se înclină cineva, ci este necesar să știi cît de mult se înclină acel cineva. O plecăciune care este corectă față de un amfitrion va fi simțită ca o insultă de altul care se află într-o relație ușor diferită față de cel ce face plecăciunea. Și plecăciunile se fac în toate felurile, începînd de la îngenunchiere, cu fruntea lăsată pe mîinile ce stau lipite pe pămînt sau podea, pînă la doar înclinarea capului sau umerilor. Fiecare trebuie să învețe, și cît mai devreme, cum să-și potrivească supușenia în fiecare caz în parte. (Va urma).

Florea Țuiu

Nicolae Vasilescu, Bucureşti. Odată cu începerea retragerii trupelor sovietice de pe teritoriul Poloniei, graniţele acestei ţări vor fi deschise pentru tranzitul spre URSS al unităţilor armatei sovietice dislocate în RFG. Potrivit cotidianului „Izvestia", un acord în acest sens cu conducerea poloneză a fost semnat în timpul vizitei unei delegaţii militare sovietice conduse de Nikolai Moiseev, prim-adjunct al ministrului apărării al URSS. Generalul-colonel Anatolii Kleimenov, adjunct al şefului de Stat major al forţelor militare ale URSS, a arătat că data exactă a începerii şi încheierii retragerii trupelor sovietice din Polonia va fi stabilită la o întrevedere între conducătorii celor două state. În acelaşi timp, el a calificat drept „nerealistă din punct de vedere politic, economic şi uman" cererea părţii poloneze privind retragerea unităţilor sovietice din Polonia pînă la sfîrşitul acestui an. S-a căzut de acord cu conducerea poloneză, a continuat generalul, ca teritoriul acestei ţări să fie tranzitat zilnic spre graniţa URSS de cîteva garnituri feroviare ce vor transporta mai ales tehnică grea de luptă. Se pare că nu vor fi folosite căile rutiere. Kleimenov şi-a exprimat încrederea că retragerea trupelor sovietice din Germania se va finaliza în anul 1994, conform graficului stabilit de comun acord cu guvernul german.

Cristian Manole, Lugoj. Potrivit previziunilor experţilor — citaţi de agenţia „France-Presse" — în medie 10 la sută din populaţia activă a ţărilor din Europa de est riscă să rămînă fără un loc de muncă în urma trecerii progresive de la economia planificată la economia de piaţă, a închiderii întreprinderilor nerentabile, a suprimării totale sau parţiale a subvenţiilor pentru întreprinderile de stat, ca şi a reducerii drastice a efectivelor întreprinderilor respective. În fosta **RDG** şi **Iugoslavia,** estimările cele mai pesimiste au în vedere o rată a şomajului de 50 la sută în Germania răsăriteană şi de 20 la sută în Iugoslavia, ţară unde criza politică precum şi haosul financiar accelerează recesiunea economică. În **Ungaria** numărul şomerilor se ridică în prezent la peste 100 000, comparativ cu 20 000 în iunie 1990 şi cu 3 200 la sfîrşitul lui 1989. Pînă la sfîrşitul anului 1991 se va ajunge la 200 000—250 000 de persoane, reprezentînd aproximativ 5 la sută din populaţia activă. În **Cehoslovacia** şomajul se propagă cu o viteză uluitoare. 80 000 de oameni la sfîrşitul anului 1990, 120 000 la sfîrşitul lunii ianuarie 1991 şi 152 000 — la sfîrşitul lunii februarie. Oficialităţile anticipează o creştere a şomajului între 600 000 şi 800 000 de oameni pînă în decembrie 1991 — adică 10 la sută din populaţia activă a ţării. În **Polonia,** experţii apreciază că numărul şomerilor va depăşi 2 milioane pînă la sfîrşitul anului, ceea ce înseamnă 12 la sută din populaţia activă, comparativ cu 1,2 milioane care se înregistrează în prezent. În **România,** care ca şi **Bulgaria** se află abia la începutul etapei de liberalizare a preţurilor şi de privatizare a întreprinderilor, oficialităţile au în vedere circa 500 000 de şomeri, iar sindicatele pronostichează 1,5 milioane. În afară de aceasta, în 1991, aproximativ 300 000 de elevi şi studenţi vor veni pe piaţa muncii. În **Bulgaria,** unde se înregistrează în prezent 112 000 de oameni fără loc de muncă, nivelul şomajului se va dubla sau tripla la sfîrşitul anului. Potrivit experţilor, între 30—40 la sută din întreprinderi îşi vor închide porţile sau vor înceta temporar producţia în cursul viitoarelor 12 luni, ceea ce va duce la o creştere îngrijorătoare a ratei şomajului.

Barbu Moloţiu, Sibiu. În funcţia de preşedinte al Oficiului pentru privatizarea economiei din fosta RDG a fost aleasă doamna Birgit Breuel, membră a Uniunii Creştin Democrate (UCD) condusă de Helmut Kohl. Ea îl urmează în acest post pe Detlev Rohwedder

asasinat în ziua de 2 aprilie, în vila sa din Düsseldorf, în cursul unui atentat revendicat de gruparea teroristă Fracţiunea Armata Roşie. Se pare că această alegere nu va duce la încheierea aprigelor discuţii purtate cu privire la acţiunea Oficiului de privatizare faţă de „Superconcernul" format din 8 000 de întreprinderi est-germane. În ultima vreme, mulţi îi reproşau lui Rohwedder că „taie în carne vie", lichidînd multe întreprinderi nerentabile. După părerea criticilor, chiar asta a dus la creşterea atît de puternică a ratei şomajului în partea de est a Germaniei. Doamna Birgit Breuel are reputaţia unui economist cu experienţă. În 1976, ea a intrat în componenţa guvernului din Saxonia Inferioară, ca ministru al economiei, devenind duşmanul oricărei birocraţii şi partizanul iniţiativei particulare al privatizării proprietăţii de stat. În 1986 a fost numită ministru de finanţe în guvernul Saxoniei Inferioare. După reunificarea celor două Germanii ea a refuzat portofoliul economiei în guvernul Kurt Bidenkopf din Saxonia, devenind, de la 1 octombrie 1990, membru al conducerii Oficiului de privatizare. Noul preşedinte al Oficiului de privatizare, d-na Birgit Breuel s-a declarat hotărîtă să continue opera începută de predecesorul ei. După părerea sa, la vînzarea unei întreprinderi pentru Oficiul de privatizare este foarte important nu numai preţul propus de cumpărător, dar şi posibilităţile pe care le are viitorul patron de a stimula activitatea în continuare a întreprinderilor şi, prin urmare, de a păstra locurile de muncă fără să mai dea naştere la şomaj.

profil

Idriss Déby

preşedintele Republicii Ciad

La 1 aprilie 1989, preşedintele de atunci al Ciadului, Hissène Habré, dejuca un complot pus la cale de trei dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai săi : Ibrahim Itno, ministru de interne, Hassan Djamous, comandant-şef al forţelor armate, şi Idriss Déby, consilier prezidenţial, însărcinat cu problemele securităţii şi apărării şi — cine ar fi bănuit în acele momente ? — viitorul preşedinte al republicii.

Nevoit să se exileze pentru a scăpa de represalii, Idriss Déby ajunge la Tripoli, unde contactează autorităţile libiene, ca şi pe opozanţii ciadieni. Îşi stabileşte, apoi, cartierul general în regiunea Darfour din Sudan, cu scopul de a-şi regrupa forţele. La 16 octombrie 1989, lansează prima ofensivă de anvergură împotriva trupelor guvernamentale ale regimului Habré. O a doua îi va urma peste numai cinci luni, la 29 martie 1990, după ce la 8 martie Idriss Déby crease Mişcarea Salvării Populare (MPS). A treia ofensivă este declanşată la 10 noiembrie a aceluiaşi an şi nu se va încheia decît odată cu victoria finală, căci, la 1 decembrie, trupele lui Idriss Déby intră triumfătoare în N'Djamena, iar acesta este proclamat preşedinte.

Idriss Déby s-a născut la Fada, în estul Ciadului, în anul 1952 şi este fiul unui pastor aparţinînd etniei zaghawa.

Dedicîndu-se, fără prea multe ezitări, carierei militare, obţine licenţa de pilot profesionist, în 1976, la Institutul Aeronautic Amaury-de-La-Grange, la Hazebrouck, în nordul Franţei.

La revenirea în ţară, în anul 1982, este numit comandant-şef al Forţelor Armate Naţionale Ciadiene (FANT), drept recompensă pentru rolul important avut în lupta dusă alături de preşedintele Hissène Habré pentru cucerirea puterii.

În 1983, Idriss Déby înfrînge trupele pro-libiene din estul Ciadului, iar faptele sale de arme devin legendare. Văzînd în el un posibil contracandidat, preşedintele Habré îl îndepărtează din N'Djamena, trimiţîndu-l să urmeze cursurile Şcolii de Război de la Paris, pentru a deveni un „adevărat militar". Se spune că a făcut profesorilor săi „o foarte bună impresie".

Imediat după întoarcerea în patrie, este numit în postul-cheie de consilier prezidenţial. Pe fondul diferendului teritorial cu Libia apar şi neînţelegerile dintre preşedinte şi colaboratorii săi, aceştia, acuzîndu-l pe Hissène Habré că urmăreşte să înlocuiască armata regulată cu garda sa personală. Conflictul nu va întîrzia să izbucnească.

La puţin timp după preluarea puterii, Idriss Déby a declarat că nu recunoaşte instituţiile ciadiene care, după părerea sa, nu sînt viabile. El s-a pronunţat în favoarea unui stat democratic de tip pluralist, bazat pe respectarea drepturilor omului. Primele alegeri libere, care vor avea loc, probabil, în 1993, vor trebui să fie precedate de consolidarea unităţii naţionale, iar pe plan legislativ, de elaborarea noii Constituţii.

poşta redacţiei

FREE BIBLE CORRESPONDENCE COURSE

For your free course, please print your complete name and address and send to:

WORLD BIBLE SCHOOL
Dept. V-1
P.O. Box 9346
Austin, TX 78766 USA

When you have completed the full course, you will receive a certificate.

Cristian Popescu. Bucureşti. Comandant al misiunii de observatori ai Naţiunilor Unite pentru Irak şi Kuweit (UNICOM) a fost numit generalul austriac Günther Greindl. UNICOM este un corp de 300 de observatori militari, creat în baza rezoluţiei 689 a Con-

siliului de Securitate al ONU, însărcinaţi cu supravegherea frontierei irakiano-kuweitiene pe toată lungimea ei de 240 km, conform acordului de încetare a focului. Din anul 1977, Günther Greindl a participat la acţiunile trupelor ONU pentru menţinerea păcii, în Cipru, a căror conducere a luat-o mai tîrziu ; de asemenea, a fost la comanda forţelor ONU pentru supravegherea separării armatelor israeliene şi siriene, iar, în ultima vreme, a fost ataşat militar al Austriei în Elveţia.

Kurzii

Valentin Enache, Brăila. Kurzii sînt unul din cele mai vechi popoare din lume. Ei există din timpuri foarte îndepărtate şi sînt descendenţii Mezilor din antichitate. Acest vechi popor indoeuropean, convertit în imensa sa majoritate la Islamul sunnit, are, din anul 637, o istorie glorioasă şi o limbă comună. O istorie frămîntată şi mereu fragmentată de invazii (arabă, apoi mongolă) şi, mai recent, de jocul marilor puteri, nu le-a permis niciodată (decît cu intermitenţe şi în mod neunitar) să-şi întemeieze un stat unitar şi independent. Cu toate acestea, 25 de milioane de kurzi din lume (12 milioane în Turcia, 8 milioane în Iran, 5 milioane în Irak, 1,2 milioane în Siria, 700 000 în URSS, 650 000 în ţările membre ale CEE, dintre care 75 000 în Franţa) sînt legaţi între ei prin limbă, literatură, muzică şi cultura lor foarte veche şi foarte bogată. Dar represiunile îndreptate împotriva lor, de foarte multe ori, i-a dezrădăcinat. După primul război mondial, Tratatul de la Sèvres din 1920 prevedea autonomia Kurdistanului pe ruinele Imperiului Otoman. Cel de la Lausanne din 1923 a spulberat acest vis, britanicii dorind să păstreze în protectoratul lor irakian regiunea Mossul, bogată în petrol. Învingătorii Sublimei Porţi au acordat Turciei lui Kemal Atatürk cea mai mare parte a Kurdistanului. Divizările tribale, certurile dintre cîştigătorii războiului nu le-au uşurat soarta. Ei au fost victime ale cinismului marilor puteri, iar fatalitatea i-a condamnat să rămînă artizanii propriei lor nenorociri. Naţionalişti neîmpăcaţi, ei au fost adesea împinşi de nevoie să se sprijine pe duşmanii duşmanilor lor, şi asta i-a costat. În 1975, şahul Iranului abandonează de pe o zi pe alta „peshmerga" legendarului Mustafa Barzani după semnarea acordului de la Alger cu Irakul asupra Chat-el-Arab-ului şi le-a retras sprijinul logistic. În Irak, situaţia kurzilor a fost dramatică în ultimii douăzeci de ani. Între 1974 şi 1991, 200 000 de kurzi au fost masacraţi (25 000 de arma chimică) în timpul dictaturii lui Saddam Hussein. În 1988, după sfîrşitul războiului cu Iranul, 5 000 de civili au fost gazaţi în plină noapte în oraşul Halabja. În Kurdistanul irakian există cîteva grupări politice care luptă pentru dreptul kurzilor la autodeterminare şi instaurarea unei democraţii parlamentare şi laice. Acestea sînt grupate în Frontul Unit al Kurdistanului irakian (înfiinţat în mai 1988) care cuprinde mai multe organizaţii politice : Partidul democratic al lui Mustafa Barzani ; Uniunea patriotică a Kurdistanului prezidată de Tabatabani ; Partidul Socialist al doctorului Mahmoud Osman.

IMPORTANT

Se află sub tipar Biblioteca „Lumea" nr. 3 În această ediţie — aproape totul despre STARURI

Cititorii vor afla, deci, cum au reuşit în viaţă :

- **Sophia Loren** — steaua Italiei
- **John Huston** — unul dintre cei mai mari regizori ai lumii — văzut de el însuşi
- **Pierre Cardin** — omul care transformă totul în bani
- **Yves Montand** — treptele gloriei

Daniela Matei, Cugir. În Statele Unite ale Americii muncesc 54 de milioane de femei, ceea ce reprezintă 45 la sută din forţa de muncă a ţării. Potrivit rezultatelor unui studiu realizat de Business Group on Health Inc. din New York, 72 la sută din acestea suferă de stress. Din ancheta realizată pe un eşantion de 503 femei a rezultat că 40 la sută suferă zilnic de stress, iar 32 la sută simt efectele lui o dată sau de două ori pe săptămînă. Cele mai frecvente manifestări sînt oboseala (31 la sută), dureri musculare (26 la sută), trezire dificilă dimineaţa (21 la sută). Cam 75 la sută dintre femeile chestionate s-au dedicat total carierei lor ,55 la sută sînt căsătorite, iar 46 la sută au copii în întreţinere. Această conjugare de factori, relevă studiul, contribuie la creşterea stressului.

Andronache Sorin, Haţeg. Din păcate, nu vă putem ajuta.

Florenţa Pavel, Alexandria. Potrivit datelor Institutului italian de statistică, rata criminalităţii în Italia a crescut în 1990 cu 22 la sută faţă de anul precedent. Acest procent înseamnă, de fapt, un număr de 2 501 640 de încălcări, înregistrate oficial, ale legilor. Se arată că cel mai mult a sporit numărul jafurilor şi al furturilor, mai ales de zi, din camioane de mare tonaj care asigură transporturi internaţionale, la acest ultim capitol majoritatea fiind mult peste media anunţată — 57,4 la sută. Un salt important îl realizează şi acţiunile de contrabandă, 44,6 la sută, şi al incendierilor intenţionate — 42,5 la sută legate mai ales de acţiunile de pedepsire a celor ce nu au acceptat „protecţia" răufăcătorilor. Din analiza datelor furnizate de institut reiese şi faptul că aproape jumătate din omucideri sînt datorate răfuielilor între grupurile mafiote rivale.

Ciubotaru C-tin Dan, Tîrgovişte. Scrisoarea dvs. ne inspiră şi ne încurajează. Un următor concurs — după experienţa căpătată şi de noi după primul, precum şi din sugestiile primite din partea cititorilor — va fi, sperăm, mult mai bine conceput şi organizat.

Coordonatorul rubricii : Ileana Iordache

Revista „Lumea azi", Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul Poştal 33, cod 71 341, căsuţa poştală 33-29, telefon : 17 60 10, internaţional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii. Cititorii din străinătate se pot abona direct la redacţia „Lumea azi", costul abonamentelor urmînd a fi viral în contul nostru nr. 53.51.04.43.007-7 deschis la Banca Română de dezvoltare S.A., Bucureşti, telex nr. 11 238 ; 11 289 ; 10 138.

C.P.B.

CONCURS

CORESI SRL BUCUREŞTI

Stimaţi cititori,

Doriţi să cîştigaţi 30.000 de lei? Completaţi, decupaţi şi trimiteţi pe adresa **CORESI SRL, SPEAK ENGLISH, C.P. 1-477, BUCUREŞTI 70700** talonul de participare la concursul:

CEL MAI BUN CUNOSCĂTOR AL REVISTEI

SPEAK ENGLISH

ENGLEZA PENTRU ROMÂNI

În cazul primirii mai multor taloane cu 12 răspunsuri corecte, cîştigătorul va fi desemnat prin tragere la sorţi în prezenţa celor în cauză.

ATENŢIE : Toate răspunsurile le găsiţi în colecţia pe anul 1990 (numerele 1-7) a revistei SPEAK ENGLISH - ENGLEZA PENTRU ROMÂNI.

Răspunsurile se primesc pînă la 10 iunie 1991 (data poştei). Premierea va avea loc la 1 iulie 1991 la sediul Societăţii CORESI SRL.

TALON DE PARTICIPARE LA CONCURSUL

" CEL MAI BUN CUNOSCĂTOR AL REVISTEI SPEAK ENGLISH -

- ENGLEZA PENTRU ROMÂNI "

Participant: NUMELE.....PRENUMELE.....ADRESA EXACTĂ:

.....

VÎRSTA:.....OCUPAŢIA:.....TELEFON:.....SEMNĂTURA.....

1. Cîţi vorbitori de limba engleză existau pe timpul lui Shakespeare?
Răspuns: .....
2. Cît durează festivităţile legate de sărbătorirea Crăciunului în Anglia?
Răspuns: .....
3. De cîte ori fusese la Ierusalim Tîrgoveaţa de la Bath?
Răspuns: .....
4. Cine este autorul lucrării "Relatare despre Principatele Moldovei şi Ţării Româneşti", publicată la Londra în 1820?
Răspuns: .....
5. Unde mărturiseşte Byron că l-a citit pe Dimitrie Cantemir înainte de a împlini vîrsta de 10 ani?
Răspuns: .....
6. Cum sunau cuvintele lui Turgot ce trebuia să fie înscrise pe un bust al lui Benjamin Franklin?
Răspuns: .....
7. Ce nume purta pisica din povestirea lui Edgar Allan Poe, "Pisica neagră" ?
Răspuns: .....
8. Cum defineşte Ambrose Bierce aerul?
Răspuns: .....
9. Ce vîrstă are Peter Pan, eroul povestirii lui I.M.Barrie?
Răspuns: .....
10. În ce an a jucat Laurence Olivier rolul lui James Tyrone din piesa lui Eugene O'Neill "Lungul drum al zilei către noapte" la Teatrul Naţional din Londra?
Răspuns: .....
11. Scrieţi următoarele cuvinte în traducere, în engleza americană: umor, program, centru.
Răspuns: .....
12. Completaţi "Rebusul de Crăciun", decupaţi-l din revistă şi trimiteţi-l împreună cu prezentul talon. ***VĂ URĂM SUCCES !***

REVISTA SPEAK ENGLISH SE GĂSEŞTE ÎN BIBLIOTECI SAU ÎN LIBRĂRII.